

פרק א

יב וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי הִיטַבְתָּ לְרֵאוֹתַי, כִּי שָׁקַד אֲנִי עַל
 דְּבָרֵי לַעֲשׂוֹתוֹ - מִמָּהֵר אֲנִי לַעֲשׂוֹת אֶת דְּבַר נְבוּאָתְךָ.
 יג וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי שְׁנִיַּת לְאֹמְרוֹ, מָה אַתָּה רֹאֶה,
 וַיֹּאמֶר סִיר נְפוּחַ אֲנִי רֹאֶה - סִיר שִׁמְעֵלָה רִתִּיחָה,
 וּפְנֵי מִפְּנֵי צְפוּנָה - חוֹזֵק הִרְתִּיחָה הִיָּה בְּצַפּוֹן הַסִּיר.
 (הסיר - הוא א"י, שכולם יתאספו בה - להלחם עם ישראל)
 יד וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, מִצְּפוֹן תִּפְתַּח הָרְעָה - מִצַּד צַפּוֹן,
 (מבבל), תבוא הפרורענות,
 עַל כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ:
 טו כִּי הִנְנִי קֹרֵא - מִזְמָן וְאוֹסֵף,
 לְכָל מְשַׁפְּחוֹת מַמְלְכוֹת צְפוּנָה נְאֻם ה' - אֶת בָּבֶל,
 וְכָל הַנְּלוּוִיִּם אֵלֵיהֶם, לְבוֹא עַל אִי"י,
 וּבָאוּ וְנָתְנוּ אִישׁ כְּסָאוֹ - גְּדוּלֵי הַמַּלְכוּת יִבְאוּ בְּרֹאשׁ
 צְבָאוֹתֵיהֶם לְהִלָּחֵם,
 פָּתַח שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם, וְעַל כָּל חוֹמֹתֶיהָ סָבִיב וְעַל
 כָּל עָרֵי יְהוּדָה - לִפְנֵי שַׁעְרֵי וְחוֹמוֹת יְרוּשָׁלַם וְעָרֵי
 יְהוּדָה.
 טז וּדְבַרְתִּי מִשְׁפָּטֵי אוֹתָם - אֲבִיא עֲלֵיהֶם, אֶת הַדִּין
 הַרְאוּי לָהֶם,
 עַל כָּל רְעֵתָם - עַל כָּל הָרְעָה שַׁעֲשׂוּ,
 אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי, וַיִּקְטְרוּ לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ
 לְמַעֲשֵׂי יָדֵיהֶם:
 יז וְאַתָּה תִּאָּזֵר מִתְּנִיף - שִׁים "אָזוּר" - חֲגוּרָה בַּמֶּתַנְנִךְ.
 (ענין זריזות לתפקיד)
 וְקִמַּת וּדְבַרְתָּ אֵלֵיהֶם אֶת כָּל אֲשֶׁר אֲנִי אֹמֵר,
 אֶל תַּחַת מַפְּנֵיהֶם - אַל תִּפְחַד מֵהֶם.
 כ פֶּן אֲחַתֶּךָ לִפְנֵיהֶם - שֵׁם תִּפְחַד, אֲשַׁבֵּר אוֹתְךָ
 לִפְנֵיהֶם.
 יח וְאֲנִי הִנֵּה נִתְּנִיף הַיּוֹם לְעִיר מִבְּצָר - אַחֲזֵק אוֹתְךָ
 לִפְנֵיהֶם, כְּעִיר בְּצוּרָה הַשְּׁמוּרָה בְּפָנַי אוֹיְבִים,
 וְלַעֲמוּד בְּרֹזֶל - וּכְעֲמוּד בְּרֹזֶל,
 וְלַחֲמוֹת נַחֲשֵׁת - וּכְחֹמַת עִיר הַעֲשׂוּיָה מִנְּחוּשֵׁת,
 עַל כָּל הָאָרֶץ, לְמַלְכֵי יְהוּדָה לְשָׂרֵיהָ, לְכַהֲנֵיהָ
 וְלַעַם הָאָרֶץ:
 יט וְנִלְחַמוּ אֵלֶיךָ וְלֹא יוֹכְלוּ לָךְ - לֹא יִצְלִיחוּ נִגְדְךָ,
 כִּי אַתָּה אֲנִי נְאֻם ה', לְהַצִּילְךָ:

פרק ב

א וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר:
 ב הֲלֹךְ וְקִרְאתָ בְּאָזְנֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה'
 זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ - אֲנִי זֹכֵר אֶת הַחֶסֶד שַׁעֲשׂוּ
 יִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ בְּ - "נַעֲרָה", בְּתַחֲלִיל הַיּוֹתֵם לַעַם
 כְּשִׁיצְאוּ מִמִּצְרַיִם.
 אֲהַבֵּת כָּל־לִתְּיָךְ - זְכַרְתִּי אֶת אֲהַבְתִּי
 לְיִשְׂרָאֵל, כְּשֶׁהָיוּ כְּכֹלָה (בזמן מתן תורה),

א דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ בֶן חִלְקִיָּהוּ מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר
 בְּעִנְתוֹת בְּאָרֶץ בְּנֵי־מִן - דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ הַכֹּהֵן מִהַעִיר
 עִנְתוֹת, שֶׁהִיָּתָה בְּנַחֲלַת בְּנֵי־מִן.
 ב אֲשֶׁר הָיָה דְּבַר ה' אֵלָיו - תַּחֲלִילַת הַנְּבוּאָה,
 בִּימֵי יִאֲשִׁיָּהוּ בֶן אֲמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשֵׁלֶשׁ עֶשְׂרֵה
 שָׁנָה לְמָלְכוֹ - לְמַלְכוּת יִאֲשִׁיָּהוּ.
 ג וַיְהִי בִּימֵי יְהוֹיָקִים בֶּן יִאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה, עַד תָּם
 עֲשָׂתֵי עֶשְׂרֵה שָׁנָה, לְצַדְקִיָּהוּ בֶן יִאֲשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ
 יְהוּדָה, עַד גְּלוֹת יְרוּשָׁלַם בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי - נִבְאָ
 עַד הַגְּלוֹת וְחֹרְבַן הַבַּיִת, בְּסוֹף 11 שָׁנָה - לְמַלְכוּת
 צַדְקִיָּהוּ.
 ד וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר:
 ה בְּטָרִם אֲצַרְךָ בְּבָטָן יְדַעְתִּיךָ - לִפְנֵי שְׁנוּצַרְתָּ בְּבָטָן
 אֲמָךְ יַדְעָתִי, שְׁנוּעַדַת לְהִיָּת נְבִיא בְּיִשְׂרָאֵל.
 וּבְטָרִם תִּצָּא מֵרַחֵם הַקִּדְשֵׁתִיךָ, נְבִיא לְגוֹיִם
 נִתְּנִיךָ - וּלִפְנֵי שִׁיצַאת מֵרַחֵם אֲמָךְ - יַעֲדָתִי וְזַמְנָתִי
 אוֹתְךָ לִנְבִיא לְכָל הַגּוֹיִים,
 וְאֹמַר, אֵהָהּ ה' אֱלֹהִים - לְשׁוֹן יִלְלָהּ,
 הִנֵּה לֹא יַדְעָתִי דְּבַר - אֲיַנְנִי יוֹדַע לְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן צַחָה
 וּבְרוּרָה,¹
 כִּי נֶעַר אֲנִי - רַךְ בְּשָׁנִים אֲנִי (צַעִיר).
 ז וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, אַל תֹּאמַר נֶעַר אֲנִי, כִּי עַל כָּל
 אֲשֶׁר אֲשַׁלַּחְךָ תִּלְךָ, וְאַתָּה כָּל אֲשֶׁר אֹמֵר, תִּדְבַר:
 ח אַל תִּירָא מִפְּנֵיהֶם - אַל תִּפְחַד מֵהֶם - לִנְבִיא
 הַנְּבוּאוֹת,
 כִּי אַתָּה אֲנִי לְהַצִּילְךָ - מִפְּנֵיהֶם, נְאֻם ה':
 ט וַיִּשְׁלַח ה' אֶת יָדוֹ וַיַּגַּע עַל פִּי - נִגַע "בִּידוֹ", עַל פִּי
 שֶׁל יִרְמְיָהוּ,
 י וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי, הִנֵּה נִתְּנִי דְּבָרֵי בְּפִיךָ - בְּנִיגַעָה זֹו,
 שֶׁם הַנְּבוּאָה בְּפִי, לְאֹמְרָה בְּלִשׁוֹן צַחָה, וּבְלֹא פֶחַד.
 יי רֹאֵה הַפְּקֻדְתֶּיךָ הַיּוֹם הַזֶּה עַל הַגּוֹיִם וְעַל
 הַמַּמְלְכוֹת - רֹאֵה, מִיַּנְיַתִּי אוֹתְךָ לִנְבִיא לְגוֹיִים
 וְלְמַלְכוּיֹוֹת,
 לְנַתּוֹשׁ - נְבוּאוֹת עַל עַקִּירָה,
 וְלְנַתּוֹן - נְבוּאוֹת עַל שְׁבִירָה,
 וְלְהֶאֱבִיד - נְבוּאוֹת עַל אוֹבְדוֹן,
 וְלְהֵרוֹס - נְבוּאוֹת עַל הַרִיסָה וְחֹרְבַן,
 לְבָנוֹת וְלִנְטוֹעַ - נְבוּאוֹת עַל בְּנִין וְ - "נִטְעֵיחָה".
 ייא וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר מָה אַתָּה רֹאֵה יִרְמְיָהוּ,
 וַיֹּאמֶר מִקַּל שָׁקַד אֲנִי רֹאֵה - מִקַּל מַעַץ שְׁקָדִים.

¹ שלא כמו ישעיהו שאמר על עצמו: "הי אלקים נתן לי לשון למנדיים..." ישעיהו נ, ד'.

- יא **הַהִמִּיר גֹּי אֱלֹהִים** - האם החליף עם את העי"ז שלו
 - בעי"ז אחרת !!
- ג **וְהִמָּה לֹא אֱלֹהִים** - ואף שהעי"ז, אינה אלוקים חיים,
 בכל זאת - לא החליפו אותה!
וְעַמִּי הִמִּיר כְּבוֹדוֹ - החליף את ה' ית', שהוא
 אלוקים חיים,
בְּלוֹא יוֹעִיל - בעי"ז, שלא מועילה לכלום!
- יב **שָׁמוּ שָׁמַיִם עַל זֹאת** - השמים ישתוממו על דבר זה,
וְשָׁעֲרוּ חֲרָבוֹ מֵאֵד - תהיה סערה וחורבן גדול.
נָאִם ה':
- יג **כִּי שְׁתִּים רַעוֹת עָשָׂה עַמִּי,**
אֶתִּי עֲזָבוּ מִקּוֹר מַיִם חַיִּים - עזבו את ה', שהוא
 כמקור נביעה של מים חיים. (רעה ראשונה).
לְחַצֵּב לָהֶם בְּאֵרוֹת, בְּאֵרֹת נְשֻׁבִים, אֲשֶׁר לֹא
יָכֻלוּ הַמַּיִם - והחליפו את ה', בבורות שחצבו,
 שמלאים בסדקים, ואינם יכולים להחזיק בתוכם
 מים. (משל לעי"ז - שאין בה תועלת; זו רעה שנייה)
הָעֵבֶד יִשְׂרָאֵל - האם ישראל הוא כעבד !!
אִם יֵלִיד בֵּית - האם ישראל הוא כבן השפחה !!
הוּא מִדּוֹעַ הִיָּה לְבָז - מדוע יהיו לביזה לגויים !!
עָלְיוּ יִשְׁאֲגוּ כַּפְּרִים - על ישראל ישאגו האריות
 (הגויים החזקים) - להורגם.
נִתְּנוּ קוֹלָם - בשאגה.
וַיִּשְׁתִּי אֶרְצוֹ לְשִׁמָּה - ישימו אי"י לשממה.
עָרְיוּ נִצְתּוּ מִבְּלִי יֵשֵׁב - ערי ישראל יהיו שוממים,
 ולא ישבו בהם:
- יד **גַּם בְּנֵי נֶף וַתַּחֲפֹנְחֹס יִרְעוּף קִדְקֹד** - גם מצרים (נף
 ותחפנחס) שישראל בטחו בהם, ישברו את ראש בני"י:
הָלוֹא זֹאת תַּעֲשֶׂה לָךְ - הרי בגלל דבר זה, (שעזבתם
 את ה') - נעשתה לך הרעה הזו.
עֲזֹבֶךָ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעַת מוֹלִיכֶךָ בְּדֶרֶךְ - בזמן
 שה' הוליד אותך בדרך טובה:
וְעַתָּה מֶה לָךְ לְדֶרֶךְ מִצְרַיִם לְשִׁתּוֹת מִי שְׁחֹר
וּמֶה לָךְ לְדֶרֶךְ אֲשׁוּר לְשִׁתּוֹת מִי נָהָר - מדוע
 תעזבי את ה', ללכת לבטוח ולהעזר במצרים
 ובאשור? (מי שיחור - מי הנילוס - משל לטוב שבמצרים, ומי
 נהר - מי נהר פרת - משל לטוב שבאשור, שישראל בקשו להנות
 מהם.)
- יט **תִּיַּסְרֶךָ רַעֲתֶךָ** - הרעות עצמם, שאתם עושים -
 מביאים עליכם היסורים.
וּמִשְׁבוֹתֶיךָ תִּזְכָּחֶךָ - המרידה עצמה שאתם מורדים
 בה' - יגרמו להוכיח אותך ביסורים.
וְדַעִי וְרְאִי כִּי רַע וּמָר עֲזֹבֶךָ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ - שימו
 לב, שרע ומר לעזוב את ה'.
וְלֹא פַחַדְתִּי אֵלֶיךָ - ולא היה לך פחד ממני.
נָאִם ה' אֱלֹהִים עֲבָאוֹת - אלוקי כל הצבאות. (צבא
 השמים והארץ; צבא - מלשון התקהלות, התאספות):
- א **לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בַּמִּדְבָּר בְּאַרְץ לֹא זְרוּעָה** - במדבר -
 מקום שממה, שלא זורעים בו,
 ג **קֹדֶשׁ יִשְׂרָאֵל לְה'** - ישראל מובדלים משאר
 האומות, כעם ה'.
רֹאשִׁית תְּבוּאָתָה - כראשית התבואה (תרומה גדולה),
 המופרשת משאר התבואה, וניתנת לכהן.
כָּל אֲכָלְיוֹ יֵאֱשָׁמוּ, רָעָה תָּבֵא אֵלֵיהֶם נָאִם ה' -
 הגויים האוכלים ומציקים לישראל, יענשו על
 אשמתם זו, ותבוא עליהם רעה.
 ד **שָׁמְעוּ דְבַר ה' בֵּית יַעֲקֹב וְכָל מְשַׁפְּחוֹת בֵּית**
יִשְׂרָאֵל:
- ה **כֹּה אָמַר ה' מֶה מֵצֵאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי עוֹל** - איזה
 עוֹל מֵצֵאוּ אֲבוֹתֵיכֶם בִּי (בה'),
כִּי רָחֲקוּ מֵעָלַי - שבגללו, התרחקו ממני.
וַיִּלְכוּ אַחֲרַי הַהֶבֶל - הלכו אחר העי"ז, שהיא הבל,
וַיַּהֲבִלוּ - עד שהם עצמם חשובים כהבל.
 ו **וְלֹא אָמְרוּ אִיָּה ה'** - בזמן שבאו הצרות, לא בקשו
 את ה' שתמיד הטיב להם,
הַמַּעֲלָה אֲתָנוּ מֵאַרְץ מִצְרַיִם, הַמוֹלִיד אֲתָנוּ
בַּמִּדְבָּר
בְּאַרְץ עַרְבָּה - מישור,
וְשׁוּחָה - ארץ מלאה בורות. (משל - לצרות ומכשולים)
בְּאַרְץ צִיָּה - שממה.
וְצַלְמוֹת - צל - מֹת.
בְּאַרְץ לֹא עֵבֶר בַּהּ אִישׁ, וְלֹא יֵשֵׁב אָדָם שָׁם:
 ז **וְאֲבִיא אֶתְכֶם אֶל אֶרֶץ הַכַּרְמֶל** - ארץ שדות
 וכרמים. (לא"י).
לְאֹכַל פְּרִיָּה וְטוֹבָה,
וְתִבְאוּ וְתִטְמְאוּ אֶת אֶרְצִי, וְנַחֲלֹתַי שְׁמַתֶּם
לְתוֹעֵבָה - בעי"ז שעבדו ישראל.
 ח **הַכֹּהֲנִים לֹא אָמְרוּ אִיָּה ה'** - לא בקשו את ה',
וְתִפְשִׂי הַתּוֹרָה, לֹא יִדְעוּנִי - לומדי תורה לא בקשו
 לדעת את ה',
וְהִרְעִים פִּשְׁעוֹ בִּי - המלכים מרדו בה',
וְהִנְבִּיאִים נִבְּאוּ בַּבַּעַל - נביאי שקר, נִבְּאוּ בַשֵּׁם
 הַבַּעַל,
וְאַחֲרַי לֹא יוֹעִלוּ הֵלְכוּ - הלכו אחר עי"ז - שלא
 מועילה.
 ט **לִכֵּן עַד אָרִיב אֶתְכֶם נָאִם ה', וְאֵת בְּנֵי בְנֵיכֶם**
אָרִיב - אשלח את נביאי, להתווכח אתכם ועם
 בניכם, על מעשיכם הרעים.
 י **כִּי עֲבָרוּ אִיִּי כְּתִיִּים וְרָאוּ** - לכו עד איי פתיים, וראו,
וְקִדְרָה, שְׁלַחוּ וְהַתְּבוֹנְנוּ מֵאֵד, וְרָאוּ הֵן הִיָּתָה כִּזְאת
- ולקדר שילחו שליחים, והתבוננו היטב, האם היה
כדבר הזה !!

- כ **כִּי מַעֲוָלָם, שְׁבַרְתִּי עֲלֵיךְ** - הרי מזמן שברתי את העול (שעבוד הגויים), ששָׂמוּ הַגּוֹיִים עֲלֵיכֶם.
- כא **נִתְקַתִּי מוֹסְרוֹתֶיךָ** - הסרתי המוסרות, המחברים עול הבהמה - לעגלה.
- כב **וְתֹאמְרֵי לֹא אֶעֱבֹד** - והבטחתם, לא לעבור עוד על רצון ה'.
- כג **כִּי עַל כָּל גְּבֻעָה גְבַהֶה וְתַחַת כָּל עֵץ רַעֲנָן אֵת צִעָה זֹנָה** - ואעפ"כ בכל גבעה ותחת כל עץ רענן, את הולכת ועובדת ע"ז:
- כד **וְאַנְכִי נִטְעַתֶיךָ שׁוֹרֵק** - אני נטעתי אותך להיות כגפן משובחת.
- כה **כִּלְה זֶרַע אֲמַת** - ואת מזרע משובח. (זרע אברהם יצחק ויעקב).
- כז **וְאִיךְ נִהְפַּכְתָּ לִּי סוּרֵי הַגֶּפֶן נְכַרְיָה** - ואיך נהפכת להיות, כגפן זרה - שמסירים אותה מהכרם:
- כח **כִּי אִם תִּכְבְּסִי בְּנֶתֶר וְתִרְבִּי לֵךְ בְּרִית** - גם אם תכבסי עוונך - בְּנֶתֶר וּבְבוֹרִית (שמנקים הלכלוך).
- כט **נִכְתַּם עֲוֹנְךָ לְפָנַי** - ישאר הכתם מהעוון, אלי"כ יעשו תשובה בכל ליבם.
- ל **נְאֻם ה' אֱלֹהִים:**
- לא **אִיךְ תֹּאמְרֵי לֹא נִטְמַאתִי אַחֲרֵי הַבְּעָלִים לֹא הִלַּכְתִּי** - איך תאמרי שלא חטאת?
- לב **רְאֵי דְרָכְךָ בְּגֵיא** - ראי מה שעשית בגיא (מול בית פעור) - שעבדת לע"ז, ועד היום את עובדת לע"ז.
- לג **דַּעֵי מָה עָשִׂית** - שעבדת שם ע"ז.
- לד **בְּכַרְהָ קָלָה מִשְׂרַכַּת דְּרָכֶיהָ** - כמו נְקַבַּת הַגַּמֵּל, שכשרוך, הסובב על הנעל, רצה וסובבת בקלות ממקום למקום, כך אתם, רצים מע"ז לע"ז:
- לה **פָּרַה לְמַד מִדְּבַר** - כמו חמורת הבר, הרגילה להיות במדבר.
- לו **בְּאוֹת נַפְשָׁה שְׂאֵפָה רוּחַ** - שברצונה, רצה ממקום למקום, ושואפת רוח במרוצתה.
- לז **תִּאֲנַתְהָ מִי יִשְׁבְּנָה** - ולמקום שרצה ומזמנת את עצמה להגיע לשם, אי אפשר להשיבה מדרכה.
- לח **וְהִשִּׁיג אֹתָהּ, בְּגַלּל מֵהִירוֹת רִיצָתָה; תִּאֲנַתְהָ - מִלְשׁוֹן וְהֵאלֹהִים אֵינָה לִידוֹ - זִימֵן לוֹ**
- לט **כָּל מִבְקָשֶׁיהָ לֹא יֵעָפוּ** - אך, כל מי שמבקש להשיגו, לא צריך להתייגע,
- לך **בְּחֻדְשָׁה יִמְצְאוּנָהּ** - בחודש שהיא בהריון, לא תוכל לרוץ - וישיגה.
- לם **(הנמשל: חודש אב, המוכן לפורענות לישראל):**
- לנ **מִנְעֵי רִגְלֶיךָ מִיַּחַף וּגְרוּנֶיךָ מִצַּמְאָה** - תקני מעשׂיךָ, ולא תלכי יחפה וצמאה לגלות.
- לס **וְתֹאמְרֵי נוֹאֵשׁ** - התייאשתי מלעבוד את ה'.
- לס **לֹא** - אלך אחר ה'.
- לט **כִּי אֶהְבֵּתִי זָרִים, וְאַחֲרֵיהֶם אֵלֶיךָ** - אהבתי את הע"ז, ואחריה אלך:
- כז **כְּבִשְׁתָּ גִבְבִּי כִּי יִמְצָא בֵּן הַבֵּישׁוּ בֵּית יִשְׂרָאֵל** - כמו איש נאמן, שמתבייש מאוד כשנמצא גונב, כך ישראל, שהיו נאמנים לה', יתביישו לפני הגויים, כשימצאו גם הם, עובדים ע"ז ונענשים.
- כח **הֲמָה, מַלְכֵיהֶם, שְׂרִיהֶם, וְכֹהֲנֵיהֶם וְנְבִיאֵיהֶם:**
- כט **אֲמָרִים לְעֵץ אָבִי אֲתָה** - שיאמרו לפסל העשוי מעץ - "אתה אביי".
- ל **וְלֶאָבֶן אֲתָה יִלְדָתְנִי** - ולפסל העשוי מאבן - "אתה ילדת אותנו".
- לא **כִּי פָנּוּ אֵלַי עֲדָף וְלֹא פָנִים** - הפנו לה' את עורפם. (ופניהם הפנו לע"ז).
- לב **וּבַעַת רַעְתֶּם יֹאמְרוּ קוֹמָה וְהוֹשִׁיעֵנו** - ורק בזמן שבאה עליהם רעה, צועקים לישועת ה':
- לג **וְאֵיךְ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לָךְ** - ואיפה הע"ז שעשיתם לכם,
- לד **יְקוּמוּ אִם יוֹשִׁיעוּךָ בַּעַת רַעְתֶּךָ** - יקומו הע"ז, ויושיעו אתכם בזמן הרעה!
- לה **כִּי מִסִּפֵּר עָרִיךְ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה** - מספר הע"ז שאתם עובדים, הוא כמו מספר הערים שביהודה:
- לו **לְמָה תִּרְבִּבוּ אֵלַי כָּלְכֶם פְּשַׁעְתֶּם** - מדוע תתווכחו שלא חטאתם? הלא כולכם פשעתם.
- לז **כִּי נְאֻם ה':**
- לח **לְשׂוֹא הַפִּיתִי אֶת בְּנֵיכֶם מוֹסֵר לֹא לְקַחוּ** - היסורים והמכות שנתתי על בניכם, היו לחינם, משום שלא למדתם מוסר מהם.
- לט **אֲכַלְהָ חֲרַבְכֶם נְבִיאֵיכֶם כְּאַרְיָה מִשְׁחִית** - גם הנביאים ששלחתי להוכיח - הרגתם כאריה שמשחית. (ישעיה וזכריה):
- לס **הַדּוֹר - אֲנֹשֵׁי הַדּוֹר! אֲתֶם רְאוּ דְבַר ה'** - שימו לב לדבר ה'.
- לע **הַמְדַבֵּר הֵייתִי לְיִשְׂרָאֵל אִם אֶרֶץ מְאֹפְלִיָה** - האם הייתי לבניי כמדבר, וכארץ אפילה וחשוכה? האם לא דאגתי לכל צורכם?
- לז **מִדּוֹעַ אֲמָרוּ עִמִּי רְדְנוּ** - מדוע אמרו ישראל: "מובדלים אנו מה'",
- לח **לֹא נְבוֹא עוֹד אֵלֶיךָ - לה'.**
- לז **הַתְּשַׁבַּח בְּתוֹלָה עֲדִיָה כָּלָה קִשְׁרִיָה** - האם דרך הבתולה הנישאת, וכלה, לשכוח את התכשיטים שקבלה, והקישוטים שקושרת בשַׁעְרָה - ביום חתונתה?
- לח **וְעַמִּי שְׂכַחוּנִי יָמִים אֵין מִסִּפֵּר** - ואיך עמי (שנמשלו במתן תורה - לכלה) שכחו אותי?!
- לח **מָה תֵּיטְבִי דְרָכְךָ לְבַקֵּשׁ אֶהְבָּה** - כמה תשתדלי למצוא חן בעיני הגויים, שיאהבו אותך.
- לח **לָכֵן גַּם אֵת הָרַעוֹת לְמַדַּתְךָ אֵת דְּרָכֶיךָ** - כל כך רצית קרבת הגויים, עד שלמדת מהם רעה - לעבוד ע"ז:

- גם בכנפיך נמצאו דם נפשות אביונים נקיים - גם בשולי בגדיהם, נמצא דם של אביונים שלא פשעו, ושפכו דמם בחינם.
לא במחלת מצאתים - לא בהסתר שפכו הדם.
כי על כל אלה - אלא, על כנפי הבגד - שעשו בגלוי:
- ותאמרי כי נקיתי - אף שחטאת בגלוי, אמרת: "אנו נקיים מעוון".
אך שב אפו ממני - ה' השיב כעסו ממני.
הנני נשפט אותך על אמריך לא חטאתי - אני אשפט אותך גם על זה שאמרת: "לא חטאתי":
- מה תזלי מאד לשנות את דרכך - כמה תלכי ממקום למקום לבקש עזרה מהגויים.
גם ממצרים תבשי פאשר בשת מאשור - בסוף, גם ממצרים תתביישי, כמו שהתביישת מאשור - שבקשת עזרתו - ולא קבלת:
- גם מאת זה תצאי וידוך על ראשך - כמו שיצאת בבושה מבקשת העזרה מאשור, כך תצאי ונדך על ראשך - בבושה, מבקשת העזרה ממצרים.
כי מאס ה' במבטחך - ה' מאס במי שבטחת.
ולא תצליחי להם - ולא תצליחי, למצוא חן בעיניהם:
- פרק ג**
- לאמר - לבניי. הן ישלח איש את אשתו - גרש אותה.
והלכה מאתו והיתה לאיש אחר - נישאה לאחר.
הישוב אליה עוד - האם יכול האיש הראשון להחזיר גרושתו?? (פרי' כי תצא).
הלוא חנוף תחנף הארץ - תרשיע הארץ.
ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי - ואתם ישראל, שזניתם בעיז, תוכלו לשוב לה!! נאם ה':
שאי עיניך על שפים - הביטו למקומות הגבוהים (להרים).
וראי איפה לא שפכת - היכן לא זנית בעיז?
על דרכים ישבת להם - בכל פרשת דרכים, ישבת בהם, ועבדת עיז.
פערבי במדבר - שיושב ומחכה לשיירות.
ותחניפי ארץ בזנותך וברעתך - הרשעת וחייבת את הארץ בזנות של עיז, וברעות שעשית:
וימנעו רבבים - נמנע מהארץ גשם.
ומלקוש לוא היה - גשם האחרון לא ירד.
ומיצח אשה זונה היה לך - היתה לך חוצפה ועזות, כזונה שלא מתביישת במעשיה.
מאנת הכלם - סרבת להתבייש:
הלוא מעתה קראת לי אבי אלוף נערי אתה - הלוואי, שמעכשיו תקראי לי "אבי", ו - "אלוף נעורי" (גיבור מזמן נעורי):
- הינטר לעולם אם ישמר לנצח - ואם כך תעשי, האם ה' ישמור עונך לעולם?
הנה דברת ותעשי הרעות - אך את, אמרת שלא תשובי אל ה', ותעשי עוד רעות.
ותוכל - ו - "הצלחת" - במרידתך:
ויאמר ה' אלי בימי יאשיהו המלך הראיתי אשר עשתה משבה ישראל - האם ראית, מה שעשו ישראל (מלכות ישראל) המורדים?
הלכה היא על כל הר גבה ואל תחת כל עץ רענן ותזני שם - הולכת בכל מקום, וזונה בעיז:
ואמר אחרי עשתה את כל אלה - העוונות. אלי תשוב - בתשובה.
ולא שבה ותרא בגודה אחותה יהודה - יהודה אחותה הבוגדת:
וארא כי על כל אדות אשר נאפה משבה - ישראל שלחתיך - אחר כל התועבות שעשתה ישראל שלחתיך לגלות.
ואתן את ספר בריתיה אליה ולא יראה בגדה יהודה אחותה - מעונש ישראל.
ותלך ותזן גם היא - בעיז:
והיה מקל זנותה - ומכך שזנות העיז שעבדה - היתה קלה בעיניך,
ותחנף את הארץ - הרשיעה את הארץ - לעשותה שממה.
ותנאף את האבן ואת העץ:
וגם בכל זאת - אף שראתה הפורענות של ישראל. לא שבה אלי בגודה אחותה יהודה בכל לבה - לא חזרו בתשובה בכל ליבם, אלא רק בשקר וכלפי חוץ.
כי אם בשקר נאם ה':
ויאמר ה' אלי צדקה נפשה משבה ישראל מבגדה יהודה - לעומת רשעות יהודה, ישראל נחשבים כצדיקים:
הלך וקראת את הדברים האלה צפונה - כלפי אשור, ששם גלו ישראל.
ואמרת שובה משבה ישראל - שובו בתשובה - ישראל הבוגדים בה'.
נאם ה' לוא אפיל פני בכם - לא אתן את כל כעסי עליכם.
כי חסיד אני - בעל חסד אני.
נאם ה' לא אטור לעולם - ולא אשמור כעסי לעולם:
אך דעי עונך כי בה' אלהיך פשעת - הפירי בחטא שחטאת לה'. (תחילת חזרה בתשובה)
ותפארי את דרכיך לזרים - עבדתם הרבה עיז.
תחת כל עץ רענן ובקולי לא שמעתם נאם ה':

הֲנִנוּ אֶתְנוּ לָךְ - אָמְרוּ לְה': "הִנֵּה בָאנוּ אֵלֶיךָ..."
כִּי אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ:
ב אֲכַן לִשְׁקֹר מִגִּבְעוֹת הַמֶּזֶן הָרִים - באמת עבדנו בגבעות ובהרים רבים - לעיניך, שהיא שקר.
ב אֲכַן בַּה' אֱלֹהֵינוּ תִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל - באמת, ישועתנו - מה' תבוא:
כד וְהַבִּשְׁתׁ אֶכְלָה אֶת יְגִיעַ אַבּוֹתֵינוּ מִנְעוּרֵינוּ - בגלל העיני - שהיא הבושה הגדולה שלנו, בזו הגויים את כל רכושנו, שעמלו עליו אבותינו.
כה אֶת צֵאֲנֶם וְאֶת בְּקָרָם אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיהֶם: נִשְׁכַּבְּהָ בְּבִשְׁתָּנוּ וְתִכְסְּנוּ בְּלִמְתָּנוּ - "נשכב" עם הבושה, והיא - "מכסה" אותנו.
כז כִּי לְה' אֱלֹהֵינוּ חֲטָאנוּ אֲנַחְנוּ וְאַבּוֹתֵינוּ מִנְעוּרֵינוּ וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה וְלֹא שָׁמַעְנוּ בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵינוּ:

פְּרָק ד

א אִם תָּשׁוּב יִשְׂרָאֵל נָאִם ה' אֱלֹהֵי תָשׁוּב - אם תשובו בתשובה - אֱלֹהֵי תָשׁוּב.
ב וְאִם תִּסְיֹר שְׁקוּצִיךָ מִפְּנֵי וְלֹא תִנּוּד - אם תוציא העיני ממך, לא תנודד לגלות:
ג וְנִשְׁבַּעְתָּ חַי ה' בְּאֵמַת בְּמִשְׁפַּט וּבִצְדָקָה - וּפְשַׁתְּשִׁבַע בְּה' - תשבע באמת, על פי המשפט והצדק, (ולא כמו עכשיו שאתה נשבע בה' לשקר)
ד וְהִתְפָּרְכוּ בּוֹ גּוֹיִם וּבּוֹ יִתְהַלְּלוּ - וגם הגויים יברכו ויהללו את ה':
ה כִּי כֹה אָמַר ה' לְאִישׁ יְהוּדָה וְלִירוּשָׁלַם נִירוּ לָכֶם נִיר וְאַל תִּזְרְעוּ אֶל קִצִּים - תחרשו השדה - להוציא השורשים הרעים והקוצים, ואח"כ תזרעו. (נמשל: קודם הסירו העיני, ואח"כ תבקשו מה' שימחל).
ו הַמְּלוּ לְה' וְהִסְרוּ עֲרֵלוֹת לְבַבְכֶם - תחתכו את ערלת הלב.
ז אִישׁ יְהוּדָה וַיִּשְׁבִּי יְרוּשָׁלַם פֶּן תֵּצֵא כְּאִשׁ חֲמָתִי - פֶּן כַּעֲסִי יִגְדַל כֶּךָ, שֶׁלֹּא תִכְבֶּה אִשׁ כַּעֲסִי - עַד שֶׁתִּכְלֹו. וּבַעֲרָה וְאִין מִכְבָּה מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֵיכֶם:
ח הֲגִידוּ בִיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם הַשְּׁמִיעוּ וְאָמְרוּ תִקְעוּ שׁוֹפָר בְּאַרְצָךְ קְרָאוּ מְלֹאוּ וְאָמְרוּ הֲאִסְפוּ וְנִבְּוֵאָה אֶל עַרְי הַמְּבַצֵּר קְרָאוּ (ע"י שופר) לְכוּלָם, לְהִתְאַסֵּף - לַעֲרִי הַמְּבַצֵּר מִפְּנֵי הָאוֹיֵב הַבֵּא עַל יִשְׂרָאֵל:
ט שָׂאוּ נֶס צִיּוֹנָה הַעֵיזוּ - שאו נס - במקום גבוה שכולם יתאספו לציון, מפני האוייב.
י אֶל תַּעֲמְדוּ - אל תעצרו עצמכם מלבוא.
יא כִּי רָעָה אֲנֹכִי מִבֵּיא מִצְפּוֹן וְשִׁבְרָה גְדוֹלָה - רעה ושבר, יבוא על ישראל מצפון - מבבל:
יב עֲלֵה אֲרִיָּה מִסַּבְּכוֹ - האריה (נבוכדנצר מלך בבל) יצא מסבך היער (שבו אורב לִשְׁרָף) לְהַלְחֵם בִּירוּשָׁלַם.

יד שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים, נָאִם ה' - שובו בתשובה - בנ"י הבוגדים בה'.
טו כִּי אֲנֹכִי בַעֲלָתִי בְכֶם - כִּי הָרִי אֲנִי "נִשְׁאֲתִי" אֲתֶכֶם לִי - "לאשה", וראוי שתחזרו בתשובה.
טז וְלִקְחָתִי אֶתְכֶם אַחַד מֵעִיר וּשְׁנַיִם מִמִּשְׁפַּחָה וְהִבְאֵתִי אֶתְכֶם צִיּוֹן - ועתיד אני להחזיר אתכם לארץ, אפילו אם ישאר רק ישראל אחד - בכל העיר וכו':
טז וְנָתַתִּי לָכֶם רַעִים - מנהיגים.
יז כְּלָבִי וְרַעוּ אֶתְכֶם דַּעָה וְהַשְׁפִּיל: וְהָיָה כִּי תִרְבוּ וּפְרִיתֶם בְּאַרְצָךְ - ולעתיד, כשתפרו ותרבו בארץ.
יח בַּיָּמִים הָהֵמָּה נָאִם ה' לֹא יֹאמְרוּ עוֹד אֲרוֹן בְּרִית ה' וְלֹא יַעֲלֶה עַל לֵב וְלֹא יִזְכְּרוּ בּוֹ וְלֹא יִפְקְדוּ וְלֹא יַעֲשֶׂה עוֹד - לא יעלה על לבכם, ולא תוציאו עוד, את הארון למלחמות (מפני שלא יהיו עוד מלחמות):
יט בַּעַת הַהִיא יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַם פְּסָא ה' וְנִקְווּ אֵלָיָה כָּל הַגּוֹיִם - יתאספו לירושלים כל הגויים לשם ה'.
כ לְשֵׁם ה' לִירוּשָׁלַם וְלֹא יִלְכוּ עוֹד אַחֲרֵי שְׂרָרוֹת לְבָם הָרַע - אחרי מראה ליבם הרע. (כמו "כי בשרירות ליבי אלך", ניצבים):
כא בַּיָּמִים הָהֵמָּה יִלְכוּ בֵּית יְהוּדָה עַל בֵּית יִשְׂרָאֵל - עם בית ישראל (שתהיה רק מלכות אחת); מִשְׁל: "והיו לאחדים בידך" (יחזקאל לז' יז').
כב וַיָּבֹאוּ יַחַד מֵאַרְצָךְ צִפּוֹן עַל הָאָרֶץ - ישובו, ישראל ויהודה יחד לארץ.
כג אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת אַבּוֹתֵיכֶם: וְאֲנֹכִי אֲמַרְתִּי אִיךְ אֲשִׁיתֶךָ בְּבָנִים - איך אוכל לשים את ישראל בין כל העמים.
כד וְאַתָּן לָךְ אֲרָץ חֲמָדָה - ולכן נתתי לך את א"י, שאותה חומדים כל העמים.
כה נַחֲלַת צְבִי צְבָאוֹת גּוֹיִם - שהיא נחלה יפה, בעיני כל צבאות הגויים.
כו וְאָמַר אָבִי תִקְרָאִי לִי - ואז ישראל יקראו לה': "אב"י".
כז וּמֵאַחֲרֵי לֹא תִשׁוּבִי - ולא ישובו עוד מאחרי ה':
כח אֲכַן בְּגִדָה אֲשֶׁה מְרַעָה פֶּן בְּגִדְתֶם בִּי בֵּית יִשְׂרָאֵל - כמו שאשה בוגדת בבעלה, כך ישראל בגדתם בה'.
כט נָאִם ה':
ל קוֹל עַל שְׁפִיִים נִשְׁמַע - ראוי היה להשמע קול בכי על ההרים. (שפיים - מקומות גבוהים)
לא כִּי תִחַנְנוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כִּי הָעוּ אֶת דְּרָכָם - בכי, על קלקול ועקום דרכם של ישראל כלפי הבורא.
לב שָׁכְחוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיהֶם:
לד שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹבְבִים אֲרַפֶּה מִשׁוֹבְתֵיכֶם - אֲרַפֶּה אֲתֶכֶם מֵעוֹן מִמְּרִידְתְּכֶם. (אסלח ואמחל לעוונותיכם)

לשני, שאוייבים מארץ רחוקה באים לשים מצור על ירושלים.

וַיִּתְּנוּ עַל עָרֵי יְהוּדָה קוֹלָם - דרך הלוחמים לשאת את קולם במרוצתם:

כְּשֹׁמְרֵי שְׂדֵי הָיוּ עָלֶיהָ מִסְבִּיב - כשומרי השדות ששומרים מסביב השדה - כך יסובבו האוייבים סביב ירושלים.

כִּי אֲתִי מִרְתָּה - כי בי מרדו.

נְאֻם ה':

דָּרַבְדָּ וּמַעֲלֵלֶיךָ עָשׂוּ אֱלֹה לָךְ - דרכך הרעה, ומעשייך הרעים, גרמו לרעה הזו לבוא.

זֹאת רָעַתְךָ כִּי מָר כִּי נִגַע עַד לְבָבְךָ - רעתך גרמה, לדבר המר הזה להגיע עד ליבך:

מַעֲוֵי מַעֲוֵי אוֹחִילָהּ - הפחד (חיל) יגיע עד תוך מעי.

קִירוֹת לְבִי הִמָּה לִי - בעומק ליבי (בקירות הלב) - תהיה המיה - מפחד. (הזמה - מרעיש)

לְבִי לֹא אֶחְרִישׁ - ליבי לא ישתוק מההמיה שבתוכו - אלא ידבר תוכחות לעם.

כִּי קוֹל שׁוֹפֵר שְׁמַעְתָּ נַפְשִׁי - קול שופר המתריע ממלחמה שבאה.

תְּרוּעַת מִלְחָמָה:

שׁוֹבֵר עַל שׁוֹבֵר - גלות אחר גלות - גולים ישראל.

נִקְרָא כִּי שִׁדְדָה כָּל הָאָרֶץ - ע"י האוייב.

פְּתָאֵם שִׁדְדוּ אֱהִלִי רָגַע יְרִיעֵתִי - בפתאומיות, באו ושדדו את הבתים, וברגע אחד את יריעות האהלים:

עַד מָתִי אֶרְאֶה נֶס - הקורא להכין המלחמה.

אֲשַׁמְעָה קוֹל שׁוֹפֵר - המזהיר מהמלחמה:

כִּי אוֹיֵל עַמִּי - שוטה וטיפש עמי.

אוֹתִי לֹא יִדְעוּ בָּנִים סְכָלִים - טפשים.

הִמָּה וְלֹא נִבְוִנִים הִמָּה חֲכָמִים הִמָּה לְהִרְעֵ וְלִהְיִיטִיב לֹא יִדְעוּ - בחכמתם, משתמשים רק לדברים רעים:

רְאִיתִי אֶת הָאָרֶץ וְהִנֵּה תִהְיֶה וְבָהוּ - שוממה וריקה.

וְאֵל הַשָּׁמַיִם וְאִין אוֹרָם - גודל הפורענות, כאילו יחשיך את השמים:

רְאִיתִי הַהָרִים וְהִנֵּה רַעֲשִׁים - ענני רעדה.

וְכָל הַגְּבָעוֹת הַתְּקַלְקְלוּ - הושחתו:

רְאִיתִי וְהִנֵּה אֵין הָאָדָם - שכולם גלו.

וְכָל עוֹף הַשָּׁמַיִם נָדְדוּ - מגודל השממה:

רְאִיתִי וְהִנֵּה הַפְּרָמֶל הַמְדַבֵּר - הכרמל (מקום שדות וכרמים; א"י) - נהיה כמדבר.

וְכָל עֲרִיו נִתְּצוּ - הערים נשברו ונהרסו.

מִפְּנֵי ה' מִפְּנֵי חֲרוֹן אַפּוֹ - כעסו:

כִּי כֹה אָמַר ה' שְׁמַמָּה תִהְיֶה כָּל הָאָרֶץ וְכָלָה לֹא אֶעֱשֶׂה - שממה תהיה, אך לא כִּלְיוֹן גְּמוֹר.

עַל זֹאת תֵּאָבֵל הָאָרֶץ - מרעה זו - תשחת הארץ.

וּמִשְׁחִית גּוֹיִם - נבוכדנצר מלך בבל.

נִסַּע יֵצֵא מִמְּקוֹמוֹ לְשׁוֹם אֶרֶץ לְשִׁמָּה - לעשות שממה את א"י.

עָרֶיךָ תִצְיֶנֶה מֵאִין יוֹשֵׁב - והערים יהיו שממה - ללא תושבים:

עַל זֹאת חָגְרוּ שְׁקִים - על שמועה זו, חגרו שק.

סִפְדוּ וְהִילִילוּ - עשו מספד ויללה.

כִּי לֹא שָׁב חֲרוֹן אַף ה' מִמְּנוֹ - הכעס לא שב מבניי:

וְהִיָּה בַיּוֹם הַהוּא נְאֻם ה' יֵאבֵד לֵב הַמֶּלֶךְ וְלֵב הַשָּׂרִים - ענין פחד גדול.

וְנִשְׁמָו הַכְּהֻנִּים וְהַנְּבִיאִים יִתְמָהוּ - ישתוממו הכהנים, ויתמהו הנביאים:

וְאָמַר אֱהֵה ה' אֱלֹהִים - אוי! ה' אלוהים.

אֲכַן הַשָּׂא הַשְּׂאֵת לְעַם הַזֶּה וְלִירוּשָׁלַם לֵאמֹר שְׁלוֹם יִהְיֶה לָכֶם - באמת, אתה ה' פתת את ישראל לאמר לעצמם: "שלום יהיה לנו", בכך שנביאי השקר לא נעשו.

וְנִגְעָה חָרֵב עַד הַנֶּפֶשׁ - ומשום כך הגיע המצב לכך, שהחרב תגיע, עד כדי שתהרוג הנפש:

בַּעַת הַהִיא יֵאמַר לְעַם הַזֶּה וְלִירוּשָׁלַם רוּחַ צַח שְׁפִים בְּמִדְבָר - האוייב יגיע במהירות, כמו הרוח היבשה, שעל ההרים ובמדבר - שנושבת במהירות. דָּרַךְ בַּת עַמִּי - האוייב ילך בדרך להרוג את עמי.

לֹא לְזָרוֹת - "הרוח" (האוייב) לא תבוא לזרות המוץ מהתבואה, אלא - להשחית את ישראל.

וְלֹא לְהֵבֵר - "הרוח" (האוייב) לא תבוא להבר - לנקות העפר מהתבואה, אלא - להשחית את ישראל:

רוּחַ מִלֵּא מֵאֵלֶּה יִבּוֹא לִי - רוח חזקה, מהסוג הזה שאמר ("רוח צח שפִים בְּמִדְבָר"), יבוא על בניי.

עֲתָה גַם אֲנִי אֲדַבֵּר מִשְׁפָּטִים אוֹתָם - כעת, גם אני אוכיח את ישראל:

הִנֵּה בַּעֲנָנִים יַעֲלֶה וְכִסּוּפָה מִרְכַּבּוֹתָיו - האוייב עם מרכבותיו, יבוא על ישראל, במהירות, כמו שעולים העננים והסופה.

קָלוּ מִנְּשָׂרִים סוּסוֹי - סוסי האוייב, ימהרו לרוץ, יותר ממהירות הנשר.

אוֹי לָנוּ כִּי שִׁדְדָנוּ - אוי! האוייב בא לשדוד אותנו:

כַּבְּסֵי מִרְעָה לְבָבְךָ יְרוּשָׁלַם - נקו את הרעות שבלבכם, אנשי ירושלים.

לְמַעַן תוֹשְׁעִי - כדי שתנצלו.

עַד מָתִי תִלְוִן בְּקַרְבֶּךָ מַחְשְׁבוֹת אוֹנֶךָ - עד מתי "ילינו" (משל לקביעות הדבר), מחשבות און - רעות:

כִּי קוֹל מִגִּיד מִדָּן וּמִשְׁמִיעַ אֶון מֵהַר אֶפְרַיִם - השמועה על האון - הרעה - תבוא מדן ואפרים, שיושבים בגבול הארץ (מצפון ומזרח):

הַזְכִּירוּ לְגוֹיִם הִנֵּה הַשְּׁמִיעוּ עַל יְרוּשָׁלַם נְצָרִים בָּאִים מֵאֶרֶץ הַמֶּרְחָק - הגויים יזכירו וישמיעו אחד

וְקָדְרוּ הַשָּׁמַיִם מִמֶּעַל - השמים למעלה - יִחַשְׁכוּ.
 עַל כִּי דִבַּרְתִּי זְמַתִּי - כי אמרתי - להביא מחשבת
 הפורענות על הארץ.
 וְלֹא נִחַמְתִּי וְלֹא אָשׁוּב מִמְּנָה - לא אתחרט
 מלהביא הרעה.
 מִקּוֹל פֶּרֶשׁ וְרִמָּה קָשֶׁת - מהקול שישמיעו הפרשים
 על הסוסים, ומשליכי ("רומה") החיצים.
 בְּרַחַת כָּל הָעִיר - בורחים אנשי העיר.
 כָּאוּ בַעֲבִים - באו להתחבא ביער העבות.
 וּבְכַפֵּימָם עָלוּ, כָּל הָעִיר עֲזוּבָה וְאִין יוֹשֵׁב בְּהֵן אִישׁ:
 - עלו להתחבא בין הסלעים.
 וְאֵת שְׂדוֹד - האוייבים ישדדו אותך.
 מַה תַּעֲשֶׂי - מה תוכלי לעשות?
 כִּי תִלְבְּשִׁי שָׁנִי - גם אם תלבשי תכשיטים.
 כִּי תַעֲדִי עֲדֵי זָהָב - גם אם תלבשי תכשטי זהב.
 כִּי תִקְרָעִי בַפּוֹךְ עֵינֶיךָ - גם אם תצבעי העיניים
 בַּפּוֹךְ (בצבע).
 לְשׂוּא תִתִּיפִי - לחינם תנסי לַפּוֹת עֲצֻמְךָ, לַמְצוֹא חֵן
 בְּעֵינֵי הָאוֹיֵיב.
 מֵאֲסוּ בְךָ עֲגָבִים - "האווהבים" שלך (האוייב),
 מוֹאֲסִים בְּךָ (לכן לחינם תנסי לַפּוֹת עֲצֻמְךָ בְּעֵינֵיכֶם).
 נִפְשֶׁךָ יִבְקָשׁוּ - להורגך.
 כִּי קוֹל - כְּחֹלָה שְׁמַעְתִּי - שמעתי קול - כקול אדם
 חוֹלָה.
 צָרָה כְּמִבְכִּירָה - קול צעקה על צרה שבאה - כְּאִשָּׁה
 הַיּוֹלֶדֶת בְּכוֹר.
 קוֹל בַּת צִיּוֹן תִּתִּיפֶחַ - תִּבְכֶּה.
 תִּפְרֹשׁ כַּפֶּיהָ - מתוך צרתה.
 אוֹי נָא לִי, כִּי עִיפָה נַפְשִׁי לְהִרְגִים - התעייפה נפשי
 מֵהַהוֹרָגִים הַבָּאִים עֲלֵינוּ:

ח) סוֹסִים מִיּוֹנִים מְשָׁבִים הָיוּ - כבר שהשכימו בבוקר,
 דָּמוּ לְסוֹסִים הַשִּׁבְעִים (מְרוֹב מִזֶּן).
 אִישׁ אֵל אִשֶׁת רָעָהוּ יַצְהִלוּ - שמחו וצהלו, להוסיף
 לַחֲטוֹא בְּאִשֶׁת אִישׁ. (אף שכבר שבעו בתאוותם - בלילה).
 הָעַל אֱלֹה לֹא אֶפְקֵד נַאִם ה' - האם על עוונות
 כֹּלָה לֹא אֶזְכּוֹר לְהַבִּיא עֲלֵיכֶם הָרָעָה!?!
 וְאִם בָּגוּי אֲשֶׁר כָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי - האם בעם
 כֹּזֵה לֹא אֶתְנַקֵּם!?!
 עָלוּ בְּשָׂרוֹתֶיךָ וְשַׁחְתּוּ - עלו (האוייב) בחומות
 יְרוּשָׁלַיִם - וְהִשְׁחִיתוּ! (כמו: "עֲקְרוּ שׁוֹב", "בְּנוֹת צַעֲדָה עָלֶי
 שׁוֹב" - פּר' יוֹחִי; " כִּי בְּךָ אֶרְצֶה גִּידוֹ וּבְאַלְקֵי אֲדֹלָג שׁוֹב" -
 תהילים יח)
 וְכָלֵה אֵל תַּעֲשׂוּ - אך אל תשחיתו את ישראל
 לַגְּמֹרִי.
 הִסִּירוּ נְטִישׁוֹתֶיךָ - הִסִּירוּ שִׁנֵּי הַחוֹמָה.
 כִּי לֹא לָהּ הַמָּה:

כט
 ל
 ו
 ז

פרק ה

א שׁוֹטְטוּ בְּחֹצוֹת יְרוּשָׁלַם
 וְרָאוּ נָא וְדַעוּ וּבְקָשׁוּ בְּרַחוּבֹתֶיהָ - לכו חפשו
 ברחובות.
 אִם תִּמְצְאוּ אִישׁ אִם יֵשׁ עֹשֶׂה מְשַׁפֵּט מִבְּקָשׁ
 אֲמוֹנָה, וְאֶסְלַח לָהּ - אם תמצאו איש שמבקש
 באמת משפט צדק, ואמונה בה' - אסלח לכל
 יְרוּשָׁלַיִם.
 ב וְאִם חֵי ה' יֵאמְרוּ - וכאשר נשבעו בשם ה',
 לִכֵּן לְשָׁקֵר יִשְׁבְּעוּ - נשבעים לשקר.
 ג ה' עֵינֶיךָ הִלּוּא לְאֲמוֹנָה - אתה ה', הרי רוצה את
 שִׂיאֵמִינוּ בְּךָ.
 הַפִּיתָה אֶתְּם וְלֹא חָלוּ - מדוע א"כ הפיתָה את ישראל
 - וְלֹא נִהְיוּ חוֹלִים מִהַמַּכָּה (לֹא לָקְחוּ מוֹסֵר)

- יא **כִּי בָגַד בָּגְדוּ בֵּי בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה נְאֻם ה'**
 – ישראל לא הולכים בדרך ה'.
 יב **כַּחֲשׂוּ בַּה' - כַּחֲשׂוּ בַּהֲשַׁגְחַת ה'.**
 וַיֹּאמְרוּ לֹא הוּא - מִשְׁגִּיחַ וּמַעֲנִישׁ.
 וְלֹא תָבוֹא עֲלֵינוּ רָעָה וְחָרֵב וְרָעַב לֹא נִרְאָה:
 יג **וְהַנְּבִיאִים יִהְיוּ לְרוּחַ - נְבוֹאוֹת הַשֶּׁקֶר - יִהְיוּ כְמוֹ הַרוּחַ (שֶׁלֹא יִתְקַיְּמוּ דְבָרֵיהֶם).**
 וְהַדְּבָר אֵין בָּהֶם - כִּי ה' לֹא דָבַר אִתָּם.
 כֹּה יַעֲשֶׂה לָהֶם - לִכְן כִּךְ יַעֲשֶׂה לָהֶם (כִּפְרָעָה שֶׁאִמְרָה).
 יד **לִכְן כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת, יַעַן דִּבַּרְכֶּם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה - בְּגַלְל הַדִּיבּוּרִים הַרְעִים שֶׁאִמַּרְתֶּם (מִכַּחֲשִׂים הַשַּׁגְחַת ה', וְחִזְקוּ פְּנֵיהֶם מִסַּלַע מֵאֲנֹן לְשׁוֹב)**
 הַנְּנִי נִתֵּן דְּבָרֵי בְּפִיךָ לְאֵשׁ - דְּבָרֵי נְבוֹאֲתֶךָ, יִהְיוּ כְמוֹ אֵשׁ - שֶׁתֹּאכַל אוֹתָם.
 וְהָעַם הַזֶּה עֲצִים וְאִכְלָתָם - הָעַם - יִהְיוּ "עֲצִים" שֶׁהָאֵשׁ תִּשְׂרֹף.
 טו **הַנְּנִי מִבִּיא עֲלֵיכֶם גּוֹי מִמְּרָחֵק - בְּבַל שִׁיבּוֹאוּ מִרְחוֹק.**
בֵּית יִשְׂרָאֵל נְאֻם ה'
 גּוֹי אֵיתֶן הוּא - עִם חֹזֶק.
 גּוֹי מַעֲוֹלִים הוּא - עוֹד מִזְמֹן, חֹזֶק הוּא.
 גּוֹי לֹא תִדַּע לְשֹׁנוֹ וְלֹא תִשְׁמַע מִה יְדַבֵּר - לֹא תִבְנֶן אֶת שְׂפָתוֹ.
 טז **אֲשַׁפְּתוּ בְּקִבְר פְּתוּחַ - נִרְתִּיק הַחִיצִים פְּתוּחַ וּמוֹכֵן לִקְרֹב, כְּמוֹ הַקִּבְר הַפְּתוּחַ - הַמוֹכֵן לְמֵת.**
כָּלֶם גְּבוּרִים - כָּל חֲיִילֵיו - גִּיבּוּרִים.
 יז **וְאָכַל קִצְיָרְךָ וְלַחֲמֶךָ - הָאוֹיִב יֹאכַל אֶת הַלֶּחֶם וְהַתְּבוּאָה.**
 יֹאכְלוּ בְּנֵיךָ וּבְנוֹתֶיךָ - יִהְרֹגוּ אֶת בְּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ.
יֹאכְל צֹאנֶיךָ וּבְקִרְךָ יֹאכַל גִּפְנֶיךָ וְתֹאנֶתְךָ,
יִרְשֵׁשׁ עֲרֵי מִבְּצֻרֶיךָ, אֲשֶׁר אֲתָה בּוֹטַח בְּהִנָּה - בְּחָרֵב - יַעֲשֶׂה הָעָרִים הַבְּצוּרוֹת - שֶׁאֲתָה בּוֹטַח בְּחֻזְקָם כְּשֶׁתְּבוֹא הַחָרֵב - עֲנִילוֹת. (מִלְשׁוֹן כֶּשׁ - עֲנִי).
 יח **וְגַם בְּיָמִים הַהֵמָּה נְאֻם ה' לֹא אַעֲשֶׂה אֶתְכֶם כְּלָה - כְּלִיּוֹן גְּמוּר.**
 טט **וְהָיָה כִּי תֹאמְרוּ תַּחַת מָה עָשָׂה ה' אֱלֹהֵינוּ לָנוּ אֶת כָּל אֱלֹהֵי**
וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם - וְאִם יִשְׁאַלוּ אוֹתְךָ מִדּוֹעַ עֲשֵׂה ה' לָנוּ הֲרַעָה הַזֹּאת?
כַּאֲשֶׁר עֲזַבְתֶּם אוֹתִי וְתַעֲבַדוּ אֱלֹהֵי נֹכַר בְּאַרְצְכֶם כֵּן תַּעֲבַדוּ זָרִים בְּאַרְץ לֹא לָכֶם - כְּמוֹ שֶׁאַתֶּם עֲזַבְתֶּם אֶת ה', וְעַבַּדְתֶּם עִיז, כִּךְ, ה' יַעֲזוֹב אֶתְכֶם, וְתַעֲבַדוּ בְּגִלּוֹת עַמִּים אַחֲרָיִם (מִיַּדָּה כְּנַגַּד מִיַּדָּה).
 כ **הֲגִידוּ זֹאת בְּבֵית יַעֲקֹב וְהִשְׁמִיעוּהָ בִּיהוּדָה לֵאמֹר:**
 כא **שָׁמְעוּ נָא זֹאת עִם סָכַל וְאֵין לֵב - עִם טִיפֶשׁ, בְּלִי לֵב מִשְׁכִּיל.**
- א **עֵינַיִם לָהֶם וְלֹא יִרְאוּ, אָזְנַיִם לָהֶם וְלֹא יִשְׁמְעוּ -**
 שֶׁאִינֶם רֹאִים וְשׁוֹמְעִים - דְּבָרִים פְּשׁוּטִים.
 ב **הָאוֹתִי לֹא תִירְאוּ נְאֻם ה' אִם מִפְּנֵי לֹא תַחֲלוּ -**
 לֹא תִפְחָדוּ.
 אֲשֶׁר שָׁמְתִי חוֹל גְּבוּל לַיָּם - ה' שֵׁשׁ אֶת הַחוֹל, לִהְיוֹת גְּבוּל לַיָּם.
 ח **חֶק עוֹלָם וְלֹא יַעֲבֹרְנָהוּ - חוֹק לְעוֹלָם, שֶׁהֵי לֹא עוֹבֵר אֶת גְּבוּל הַחוֹל.**
 וַיִּתְגַּעֲשׂוּ וְלֹא יוֹכְלוּ, וְהָמוּ גְלִיו וְלֹא יַעֲבֹרְנָהוּ - גַּם אִם הַמַּיִם גּוֹעֲשִׂים וְסוֹעֲרִים - לֹא יוֹכְלוּ לְהַסִּיר גְּבוּל הַחוֹל.
 ט **וְלָעַם הַזֶּה הָיָה לֵב סוֹרֵר - לֵב שֹׁסֵר מִדֶּרֶךְ ה'.**
 וּמוֹרָה - מוֹרֵד בַּה'.
 ס **סָרוּ וַיִּלְכוּ - לַעֲבוֹד עִיז.**
 כד **(כִּד) וְלֹא אָמְרוּ בְּלִבָּבָם נִירָא נָא אֶת ה' אֱלֹהֵינוּ הַנִּתֵּן גִּשְׁם יוֹרָה וּמִלְקוֹשׁ בְּעַתּוֹ שִׁבְעַת חֳקוֹת קִצִּיר יִשְׁמַר לָנוּ - ה' שׁוֹמֵר אֶת הַחוֹק, שֶׁבִּשְׁבוּעוֹת הַקִּצִּיר לֹא יִרַד גֶּשֶׁם.**
 כה **עֲזוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלָה וְחֲטָאוֹתֵיכֶם מָנְעוּ הַטוֹב מִפֶּם: - הַעוֹוֹן גֵּרַם שֶׁלֹא יִרְדוּ הַגִּשְׁמִים בְּעִתָּם.**
 כו **כִּי נִמְצְאוּ בְּעַמֵי רְשָׁעִים יִשׁוּר - מִלְשׁוֹן רֵאִיָּה. מִבֵּית לְרֹאוֹת מִמֵּי יִכּוֹל לְגֻזּוֹל. (הַחוּמָה נִקְרָאת שׁוּר - שִׁמְמָנָה וְרֹאִים הֵיטֵב).**
 כז **כְּשֶׁךָ יִקְוִשִׁים - כַּאֲדָם הַמְנִיחַ מוֹקֶשׁ (מִלְכוּדָת) - לְלַכּוֹד בְּעִיח, שֶׁמִּבֵּית לְרֹאוֹת מִי יִלְכָּד.**
 הַצִּיבוּ מִשְׁחִית, אֲנָשִׁים יִלְכְּדוּ - שְׂמִים מִלְכוּדָת וּמֵאֲרַב, לְלַכּוֹד אֲנָשִׁים.
 כח **כְּכִלּוֹב מֵלֵא עוֹף בֵּן בְּתִיָּהִם מֵלֵאִים מְרָמָה - כְּמוֹ הַכִּלּוֹב הַמֵּלֵא בְּעוֹפוֹת שֶׁנִּיצְדוּ, כִּךְ בְּתִיָּהִם מֵלֵאִים רְכוּשׁ, הַבֵּא לָהֶם בְּרֵמָאוֹת.**
 עַל בֵּן גְּדִלוֹ וַיַּעֲשִׂירוּ - וְרַק בְּגַלְל הַרְמָאוֹת - גְּדִלוֹ וְהַעֲשִׂירוּ.
 כט **שָׁמְנוּ עֲשִׂתוּ - הַשְּׁמִינוּ וְנָהִיו עֲבִים (מֵרֹב הַטּוֹבָה)**
 גַּם עָבְרוּ דְּבָרֵי רָע - עָבְרוּ עַל כָּל דְּבַר רַע.
 דִּין לֹא דָנוּ דִּין יָתוֹם וַיַּצְלִיחוּ - וּבְכָל זֹאת נִתְּנִי לָהֶם לְהַצְלִיחַ, וּמִשְׁפָּט אֲבִיוֹנִים לֹא שָׁפְטוּ - וְעַל אִף שֶׁלֹא דָנוּ דִּין צְדָק - לִיתוֹם.
 ל **הַעַל אֵלָה לֹא אֶפְקֹד נְאֻם ה' אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כֹּהָה לֹא תִתְּנָקֶם נִפְשֵׁי:**
 וַיַּצְלִיחוּ - וּבְכָל זֹאת נִתְּנִי לָהֶם לְהַצְלִיחַ.
 ל **שָׁמָּה וְשַׁעֲרֹרָה נִהְיָה בְּאַרְץ - הַשְּׁתוּמָמוֹת, וְדְבָרִים מִגּוֹנִים (שַׁעֲרוּרָה) - נָהִיו בְּאַרְץ.**
 לא **הַנְּבִיאִים נִבְּאוּ בְּשֶׁקֶר - נְבוֹאוֹת שֶׁל שֶׁקֶר.**
 וְהַפְּהֵנִים יָרְדוּ עַל יְדֵיהֶם - הַכְּהֵנִים מִשְׁלוּ בְּעַם, מִכּוֹחַ שֶׁנִּתְּנוּ לָהֶם נְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר.

וְעַמִּי אֲהַבּוּ בְּךָ - והעם אהב הנהגה זו.

וּמָה תַעֲשׂוּ לְאַחֲרֵיתָהּ - ומה תעשו שתבוא בסוף הפורענות:

כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב - סרה ממקומה.
פֶּן תִּקַּע נַפְשִׁי מִמֶּךָ - תסור נפשי ממך. (כמו: "ותקע כף ירך יעקב" - סרה ממקומה).
פֶּן אֲשִׁימֶךָ שְׂמֵמָה אֶרֶץ לֹא נוֹשְׁבָה - שְׂמָא אֲשִׁים אוֹתְךָ, להיות מקום שממה - לא מיושב באנשים.

כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת עֹלֵל יְעֹלְלוּ כַּגֶּפֶן שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל - כמו הגפן שחוזרים לבצור העוללות שנשארו, כך האוייב, יחזור לקחת הנשארים מישראל - לגלות.

הַשֵּׁב יָדְךָ כְּבוֹצֵר עַל סִלְסֻלוֹת - כמו הבוצר ענבים שמשיב ידו, מהסלסילה לגפן, שוב ושוב לבצור הענבים, כך אומר לאוייב: שוב עוד ועוד להכות בישראל.

עַל מִי אֲדַבְּרָה וְאֶעֱיֵדָה - וְיִשְׁמָעוּ - אל מי אדבר ואזהיר וישמע לדברי?

הִנֵּה עֲרֵלָה אֲזַנֵּם - אטומה אזנם מלשמע.

וְלֹא יוֹכְלוּ לְהִקְשִׁיב - כאילו אינם יכולים להקשיב.

הִנֵּה דָבַר ה' הִיָּה לָהֶם לְחֶרֶף לֹא יַחְפְּצוּ בוֹ - דבר ה' היה מבוזה בעיניהם, לכן לא רצו לשמוע.

וְאֵת חֲמַת ה' מְלֹאֲתִי - אני מלא נבואות על חמת (כעס) ה' - בכם.

נִלְאֵיתִי הִכִּיל - התעייפתי מלהחזיק בתוכי.

שִׁפְךָ עַל עֹלְלֵי בַחוּץ, וְעַל סוֹד בַּחֲוָרִים יַחְדּוֹ - החֲמָה שתשפך על תנוקות בחוץ, ועל קבוצת הבחורים (סוד - קבוצה הנאספת בסודם).

כִּי גַם אִישׁ עִם אִשָּׁה יִלְכְּדוּ - בפורענות.

זֶקֶן עִם מְלֵא יָמִים - מלא ימים מבוגר יותר מזקן.

וְנִסְבּוּ בְּתֵיחֵם לְאַחֲרִים - בתי ישראל - "יסתובבו" - להיות של אחרים.

שָׂדוֹת וְנָשִׁים יַחְדּוֹ - גם השדות והנשים יסובו לאחרים.

כִּי אֲטָה אֶת יָדִי

עַל יִשְׂבֵי הָאָרֶץ נֶאֱמַר ה': - להכות.

כִּי מִקְטָנָם וְעַד גְּדוֹלָם כָּלֹּ בּוֹצֵעַ בָּצַע - גוזלים ממון מאחרים.

וּמִנְבִיא וְעַד כֹּהֵן כָּלֹ עֲשָׂה שִׁקָּר:

וּיִרְפְּאוּ אֶת שִׁבְרֵ עַמִּי עַל נִקְלָה לְאֹמַר שְׁלוֹם וּיִרְפְּאוּ אֶת שִׁבְרֵ שְׁלוֹם - "רפאו" את שבר ישראל בקלות באמרם: "שלום שלום" יהיה לכם, אך - אין שלום!

הַבִּישׁוּ כִּי תוֹעֵבָה עֲשׂוּ - התביישו בתועבותיכם.

גַּם בּוֹשׁ לֹא יִבוֹשׁוּ, גַּם הַכְּלִים לֹא יִדְעוּ - אך הם לא יודעים אפילו שצריכים להקלם.

לִכֵּן יִפְּלוּ בַּנְּפִלִים - יפלו בין שאר הנופלים.

בְּעַת פְּקֻדָּתִים יִבְשְׁלוּ

אָמַר ה': - בעת שיזכר עוונם - יִבְשְׁלוּ בפורענות שתבוא.

פרק 1

א הָעִזוּ בְּנֵי בְנֵי מִקְרַב יְרוּשָׁלַם - התאספו בני בנימין שבירושלים מפני האוייב שבא.

וּבַתְּקוּעָה - שם מקום.

תִּקְעוּ שׁוֹפָר - להזהיר מהאוייב.

י וְעַל בֵּית הַכְּרֶם שְׂאוּ מִשְׂאֵת - הדליקו מדורות להודיע על בא הרעה.

כִּי רָעָה נִשְׁקָפָה מִצְפוֹן וְשִׁבְרֵ גְדוֹל - כי המשקיף רואה את הרעה והשבר המגיע מצפון (מבבל).

ב הַנְּהוּה וְהַמְעַנְנָה דְּמִיתִי בַת צִיּוֹן - בת ציון דומה לאשה יפה ומעוננת (רגילה בפתענוגים).

ג אֲלֵיָה יָבֹאוּ רַעִים וְעֲדָרֵיהֶם - אל בת ציון, יבואו מלכים וצבאותיהם למלחמה.

תִּקְעוּ עָלֶיהָ אֱהָלִים סָבִיב - תקעו והעמידו, האוהלים סביב הערים.

רְעוּ אִישׁ אֶת יָדוֹ - כל מלך החרִיב את העיר שחנה סביבה. (חילותיו של כל מלך - "רעוו" - במרעה הקרוב לו)

ד קִדְּשׁוּ עָלֶיהָ מִלְחָמָה - האוייבים יאמרו אחד לשני, זַמְנוּ עִצְמֹכְכֶם עַל יִשְׂרָאֵל לְמַלְחָמָה.

קוֹמוּ וְנַעֲלֶה בַּצְּהָרִים - נצא למלחמה בצהרים.

אֹי לָנוּ כִּי פָנָה הַיּוֹם, כִּי יִנְטוּ צִלְלֵי עָרָב - ובערב יתאוננו: אוי לנו שכבר עבר היום, הַצֵּל נוֹטָה וּמִתְאַרֵךְ וְלֹא סִימְנוּ לְכַבוֹשׁ הָעִיר. (כשמגיעה שקיעת השמש הצל מתארך; ואמרו כך, מרוב רצונם למהר ולכבוש).

ה קוֹמוּ וְנַעֲלֶה בְּלֵילָה - וכשלא סימנו לכבוש, ירצו להמשיך אפילו בלילה.

וְנִשְׁחִיתָה אַרְמְנוֹתֶיהָ - נשחית ארמונות העיר.

ו כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת כִּרְתוּ עֵצָה וְשִׁפְכוּ עַל יְרוּשָׁלַם סִלְלָה - תכרתו עצים, וּשִׁפְכוּ עַפְרֵ לַבְּנוֹת סוֹלְלָה - לעלות בחומה - לכבוש העיר.

הִיא הָעִיר הַפְּקֻדָה - זו העיר שזכר עוונה לפני ה'.

כָּלָה עֲשָׂק בְּקֶרְבָּה - מפני שהיא מלאה עושק.

ז כְּהֶקֶר בֵּיר מִימֶיהָ - כמו שהמים נובעים (ללא הפסק) - מבור המים,

כֵּן הִקְרָה רַעְתָּהּ - כך הרעות של ישראל נובעים עוד ועוד בלי הפסק.

חָמָס וְשׂוֹד יִשְׁמַע בָּהּ עַל פְּנֵי תָמִיד - תמיד נשמע בה זעקת חמס ושוד מהעניים.

חָלִי וּמִכָּה - לכן אביא עליה מחלות ומכות.

ח הַיּוֹסְרֵי יְרוּשָׁלַם - קחי מוסר.

וְהִתְפַּלְשִׁי בְּאֶפֶר - התגלגלי באפר.
 אֲבָל יַחֲדָי עָשִׂי לְךָ - עשי אבל - פֶּאֶבֶל על בן יחיד,
 שהוא אֲבָל קשה.
 מִסֹּפֵד תִּמְרוֹרִים - מספד מר.
 כִּי פִתְאֹם - בפתאומיות.
 יָבֵא הַשָּׂדֵד עָלֵינוּ:
 בַּחֹן נִתְתִּיךָ בְּעַמִּי מִבְּצָר - ירמיהו! חֲזַק לפני בניי,
 יהיה כְּבַחוֹן - מגדל חזק, וכמבצר.
 וְתִדַּע וּבְחַנְתָּ אֶת דְּרָכֶם - ותדע לבחון ולהוכיחם על
 דרכם.
 כִּלְמָם סֹרְרִים - סרים מן הדרך.
 הַלְכֵי רְכִיל - מדברים לשה"ר.
 נַחֲשֵׁת וּבְרָזָל - וחזקים כנחושת וברזל להחזיק
 השקרים.
 כִּלְמָם מִשְׁחִיתִים הִמָּה - מקלקלים דרכם.
 דרך הצורף לשים את הכסף בכור עם עופרת, ובמפוח, נושף
 הצורף כדי לחזק את האש, לנקות את בכסף מהסיגים.
 נָחַר מִפֶּתַח מֵאֵשׁ - התייבש המפוח מחום האש
 החזקה,
 תָּם עִפְרָת - נגמרה גם העופרת, ועדיין לא יצאו כל
 הסיגים מהכסף. הנמשל: המפוח, הוא הנביא, שִׁבֵּשׁ
 גרונו מלהוכיח - אך ללא הועיל - והסיגים נשארו.
 לְשׂוֹא צֶרֶף צֶרֶף - לחינם צרף הצורף הכסף (משום
 שהסיגים נשארו).
 וְרַעִים לֹא נִתְקוּ - והסיגים הרעים לא סרו מהכסף.
 כֶּסֶף נִמְאָס קְרָאוּ לָהֶם - כסף מאוס (שלא מתנקח
 מהסיגים), קראו לישראל.
 כִּי מָאֵס ה' בָּהֶם:

פרק ז

א הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֵל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר:
 ב עֲמַד בְּשַׁעַר בַּיִת ה' - שער המזרחי.
 וְקִרְאֵת שֵׁם אֶת הַדְּבָר הַזֶּה וְאָמַרְתָּ שְׁמָעוּ דְבַר ה'
 כ לְכָל.
 יְהוּדָה הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵים הָאֵלֶּה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַה' -
 ג יִשְׂרָאֵל הַבָּאִים בְּשַׁעֲרֵי הָעִזְרָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת לַה'.
 כֹּה אָמַר ה' עֲבֹאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֵיטִיבוּ דְרָכֵיכֶם
 וּמַעַלְלֵיכֶם - ומעשיכם.
 וְאֲשַׁכְּנָה אֶתְכֶם בְּמִקְוֹם הַזֶּה - ולא תגלו.
 ד אֵל תִּבְטְחוּ לָכֶם - אל תבטחו בנבואות השקר.
 אֵל דְּבָרֵי הַשֶּׁקֶר לֵאמֹר הֵיכַל ה' הֵיכַל ה' הֵיכַל
 ה' הִמָּה - שהיו אומרים: ביהמ"ק - היכל ה' הוא -
 ולא יחריבו.

טז כֹּה אָמַר ה' עֲמַדוּ עַל דְּרָכֵיכֶם וְרֵאוּ, וּשְׁאֲלוּ
 לְנִתְיָבוֹת עוֹלָם - עמדו ושאלו אנשים, איזו דרך
 מנתיבות העולם (מהדרכים שבעולם)
 טובה יותר.
 אִי זֶה דְרֹךְ הַטּוֹב וּלְכוּ בָּהּ.
 וּמִצְאוּ מְרֻגָּע לְנַפְשְׁכֶם.
 וַיֹּאמְרוּ לֹא נִלְךְ - לשאול, כי דרכם היתה טובה
 בעיניהם.
 יז וְהִקְמַתִי עֲלֵיכֶם צַפִּים - נביאים.
 הַקְּשִׁיבוּ לְקוֹל שׁוֹפֵר וַיֹּאמְרוּ לֹא נִקְשִׁיב: - לקול
 הַזֹּהָרֵת הַנְּבִיאִים.
 יח לָכֵן שָׁמְעוּ הַגּוֹיִם וְדָעִי עֲדָה אֶת אֲשֶׁר בָּם - כל עדה
 מַעֲדַת הַגּוֹיִים, דָּעִי אֶת הָרַעָה אֲשֶׁר בָּם (בישראל)
 טט שָׁמְעִי הָאָרֶץ הַנְּהָ אֲנֹכִי מִבִּיא רָעָה אֶל הָעָם הַזֶּה
 פְּרִי מַחְשְׁבוֹתֶם - פרי - תוצאה, של מחשבתם הרעה.
 כִּי עַל דְּבָרֵי לֹא הִקְשִׁיבוּ.
 וְתוֹרַתִּי וַיִּמְאָסוּ בָּהּ - ומאסו בתורתִי.
 כ לָמָּה זֶה לִי לְבוֹנָה - מִשְׁבָּא תְּבוּאָה - מה מועילה לי
 הַלְבוֹנָה (שְׂבָאָה מִשְׁבָּא), שֵׁאתֶם מִקְטִירִים לִפְנֵי?
 וְקָנָה הַטּוֹב מֵאָרֶץ מִרְחָק - והקנה (בשמים לקטורת)
 שִׁמְבִיאִים לִי מֵאָרֶץ רְחוֹקָה?
 עֲלוֹתֵיכֶם לֹא לְרֻצוֹן - העולות לא לרצון לפני.
 וּזְבַחֵיכֶם לֹא עָרְבוּ לִי - והזבחים - לא נעמו לי.
 כא לָכֵן כֹּה אָמַר ה' הִנְנִי נֹתֵן אֶל הָעָם הַזֶּה מְכַשְׁלִים
 - מוֹקְשִׁים שִׁפְלוּ וַיִּכְשְׁלוּ בָהֶם.
 וְכַשְׁלוּ בָם אֲבוֹת וּבָנִים יַחְדָּו שִׁבְן וְרָעוּ וְאָבְדוּ:
 כב כֹּה אָמַר ה' הִנְהָ עִם בָּא מֵאָרֶץ צְפוֹן וְגוֹי גָדוֹל
 יַעֲזוֹר מִיַּדְּכֵי אָרֶץ - עם גדול, יתעורר לבוא על
 יִשְׂרָאֵל מִסוֹף הָאָרֶץ. (בבל).
 כג קִשְׁתָּ וּבִידוֹן יַחְזִיקוּ אֲכֹזְרֵי הוּא וְלֹא יִרְחֲמוּ -
 הַאוֹיֵב יִהְיֶה אֲכֹזֵרִי.
 קוֹלָם בַּיָּם יִהְיֶה - וְשָׁאוּ קוֹלָם כִּמוֹ הַיָּם שֶׁהוֹמָה.
 (מרעיש).
 וְעַל סוֹסִים יִרְכְּבוּ.
 עָרוֹף כְּאִישׁ לְמַלְחָמָה - מוכן, כאיש היוצא
 לַמַּלְחָמָה.
 עֲלִיךָ בַת צִיּוֹן:
 כד שְׁמַעְנוּ אֶת שְׁמָעוֹ - רָפוּ יָדֵינוּ - רק ששמענו את
 שְׁמַע גְּבוּרָתוֹ - הִתְרַפּוּ וְנַחֲלְשׁוּ יָדֵינוּ מִלְּהַלֵּחַם.
 צָרָה הַחֲזִיקְתֶּנּוּ חֵיל בְּיֻלְדָּהּ - אחזה אותנו צרה
 וְחֵיל (פחד) - כִּיֻּלְּדַת.
 כה אֵל תִּצְאוּ הַשָּׂדֵה וּבְדֶרֶךְ אֵל תֵּלְכוּ - אל תצאו
 לַשָּׂדֵה וְלִדְרָכֵיכֶם.
 כִּי חָרַב לְאֵיב מִגּוֹר מִסְּבִיב - מפני החרב של
 הַאוֹיֵב, הַפְּחַד נִמְצָא מִסְּבִיב.
 כו בַּת עַמִּי חֲגְרֵי שֶׁק - כדרך האבלים.

- ה כי אם היטיב תיטיבו את דרכיכם ואת מעלליכם
 אם עשו תעשו משפט בין איש ובין רעהו:
 ו גר יתום ואלמנה לא תעשקו ודם נקי אל תשפכו
 במקום הזה ואחרי אלהים אחרים לא תלכו לרע
 לכם - לא תעבדו ע"ז, שהיא גורמת לכם הרעה.
 ז ושפנתי אתכם במקום הזה בארץ אשר נתתי
 לאבותיכם למן עולם ועד עולם - עוד מימי
 אברהם, תשכנו בא"י - ועד עולם.
 ח הנה אתם בטחים לכם על דברי השקר לבלתי
 הועיל - אתם בוטחים בשקר - שלא יועיל לכם.
 ט הגנב רצח ונאף והשבע לשקר וקטר לבצעל והלך
 אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם - האם אחר
 כל אלו העוונות,
 י ובאתם ועמדתם לפני בפיית הזה אשר נקרא שמי
 עליו ואמרתם נצלנו למען עשות את כל
 התועבות האלה - תבואו למקדש, ותאמרו: פה
 ננצל מהפורענות, ונוסיף לעשות את כל התועבות!!!
 יא המערת פרצים היה הבית הזה אשר נקרא שמי
 עליו בעיניכם - האם המקדש, בעיניכם, הוא מערת
 רשעים, שבאים לשם להתחבא, אחר פשעיהם?
 גם אנכי הנה ראיתי נאם ה' - שכך אתם חושבים.
 יב כי לכו נא אל מקומי אשר בשילו
 אשר שפנתי שמי שם בראשונה - לכו וראו מה
 שקרא, למשכן ששכן בשלה.
 וראו את אשר עשיתי לו מפני רעת עמי ישראל -
 וראו, שלא חששתי לכבודי, וגלה הארון ע"י
 הפלישתים - מפני רעות שעשו ישראל. (לכן, אל תבטחו
 אל דברי שקר כאלו.)
 יג ועתה יעו עשותכם את כל המעשים האלה נאם
 ה' ואדבר אליכם השכם ודבר - כל יום, השכימו
 בשליחותי להוכיח את ישראל - ולא שמעו לקולם.
 ולא שמעתם ואקרא אתכם ולא עניתם:
 יד ועשיתי לבית אשר נקרא שמי עליו... פסי' י'
 אשר אתם בטחים בו ולמקום אשר נתתי לכם
 ולאבותיכם.
 כא כאשר עשיתי לשל - שאחריב את המקדש.
 טו והשליכתי אתכם מעל פני כאשר השליכתי את
 כל אחיכם את כל זרע אפרים - גלות עשרת
 השבטים.
 טז ואתה אל תתפלל בעד העם הזה ואל תשא
 בעדם רנה ותפלה - אל תבקש ממני, בשבילם.
 ואל תפגע בי
 כי אינני שמע אתך:
 יז האינד ראה מה המה עשים בערי יהודה ובחצות
 ירושלים:
- יה הפנים מלקטים עצים - לע"ז.
 והאבות מבטלים את האש - לע"ז.
 והנשים לשות בצק - לע"ז.
 לעשות פונים - מין מאכל.
 למלכת השמים - לכוכבי השמים.
 והסד נסכים לאלהים אחרים למען הכעסני - וכל
 כוונתם - להכעיס הבורא.
 יט האתי הם מכעסים נאם ה' הלא אתם, למען
 בשת פניהם - הרי הכעס יזיק להם, ויגרום להם
 לבושה גדולה.
 כ לכן כה אמר ה' אלוהים הנה אפי וחמתי נתכת -
 נשפכת.
 אל המקום הזה על האדם ועל הבהמה ועל עץ
 השדה ועל פרי האדמה.
 ובצורה ולא תכבה - מגודל הכעס.
 כא כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל עלותיכם ספו
 על זבחיכם ואכלו בשר - היות ועולותיכם לא
 לרצון לפני (פרק ו', כ'), הוסיפו גם את עלותיכם
 להקריבם ב' - "שלמים", שכך, לפחות תאכלו את
 הבשר (העולה - עולה כליל למזבח).
 כב כי לא דברתי את אבותיכם ולא צויתים ביום
 הוציא אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח
 - שלא היה עיקר יציאת מצרים בשביל הקרבנות.
 כי אם - אלא.
 כג את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי
 והייתי לכם לאלהים ואתם תהיו לי לעם
 והלכתם בכל הדרך אשר אצוה אתכם - עיקר
 יציאת מצרים היה לשמור כל מצוותי, ולא רק
 להקריב קרבנות.
 למען ייטב לכם - ואז - ייטב לכם.
 כד ולא שמעו ולא הטו את אזנם - לשמוע לי.
 וילכו במעצות בשררות לבם הרע - הלכו בעצת
 מראה ליבם הרע.
 והיו לאחור ולא לפנים - הלכו מאחרי ה' (שלא
 קיימו המצוות), ולא לפני ה'. (עבד ה' - הולך לפני ה' לעבדו.
 כמו: "התהלך לפני והיה תמים").
 כה למן היום אשר יצאו אבותיכם מארץ מצרים עד
 היום הזה ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים
 יום השכם ושלח - כל יום, השכימו בשליחותי
 להוכיח את ישראל - ולא שמעו לקולם.
 כו ולוא שמעו אלי ולא הטו את אזנם - לשמוע.
 ויקשו את ערפם.
 הרעו מאבותם - עשו רעות יותר מאבותם.

לְשֶׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלְכָל צְבֵא הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר אֶהְיֶה... -
 יפרשו אותם לפני צבא השמים, שישראל אהבו
 ועבדו.

וְאֲשֶׁר עֲבָדוּם וְאֲשֶׁר הִלְכוּ אַחֲרֵיהֶם וְאֲשֶׁר דָּרְשׁוּם
 - בקשו לעבדם.

וְאֲשֶׁר הִשְׁתַּחֲוּוּ לָהֶם לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקְבְּרוּ - לא
 יאספו לקבור את פגרי ההרוגים.

לְדַמֵּן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ - כמו הזבל (שלא נאסף -
 משום שאין בו ערך) לא יאספו אותם - לקברים :

וְנִבְחַר מוֹת מַחֲיִים לְכָל הַשְּׂאֵרִית הַנִּשְׁאָרִים גַּם
 אלו שישארו בחיים, היו בוחרים את המוות מחייהם
 המלאים צרות.

מִן הַמְשֻׁפָּחָה הַרְעָה הַזֹּאת - מישראל.

בְּכָל הַמְקֻמּוֹת הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר הִדְחַתִּים שָׁם - גם
 אלו שנשארו בחיים, והלכו לגלות - היו בוחרים את
 המוות - מחייהם המלאים צרות.

נָאִם ה' צְבָאוֹת:

וְאֶמְרַת אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה' הִיפְלוּ וְלֹא יָקוּמוּ -
 האם הנופל לא יוכל לקום!! האם החוטאים לא
 יכולים לשוב בתשובה!!

אִם יָשׁוּב - וְלֹא יָשׁוּב - האם כשישובו בתשובה, לא
 ישוב ה' מכעסו!!

מִדּוּעַ שׁוֹבְבָה הָעַם הַזֶּה יְרוּשָׁלַם מִשְׁבָּה נִצַּחַת -
 מדוע מורדים בני ירושלים מרידה לנצח - לעולם.

הַחֲזִיקוּ בַתְּרַמִּית - מחזיקים ברמאות.

מֵאַנּוּ לְשׁוּב - מסרבים לשוב בתשובה:

הַקְּשַׁבְתִּי וְאֲשַׁמְעַ - הקשבתי לשמוע דבריהם.

לֹא כֵן יְדַבְּרוּ - לא דבר טוב ונכון הם מדברים. (כמו:
 "כֵּן בְּנוֹת צִלְפַּחַד דַּבְּרוּת").

אִין אִישׁ נָחַם עַל רָעָתוֹ לֵאמֹר מַה עָשִׂיתִי - אין
 איש מתחרט על הרעה שעשה, ואומר: "מה עשיתתי!"

כִּלְהָ שָׁב בַּמְרוּצָתָם כְּסוּס שׁוֹטֵף בַּמַּלְחָמָה - כולם
 שבים ורצים לדרך רעה, כמו הסוס - הרץ במלחמה:

גַּם חֲסִידָה בְּשָׁמַיִם יִדְעָה מוֹעֲדֶיהָ - אפילו החסידה
 יודעת זמן הנדידה שלה (מהאזור הקר - לאזור החם)

וְתָר וְסִיס וְעָגוּר - שמות עופות.

שָׁמְרוּ אֶת עֵת בְּאַנְהָ - זמן נדידתם ממקום למקום.

וְעַמִּי לֹא יָדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט ה' - אך ישראל, לא
 יודעים ללכת בדרך ה':

אִיכָה תֹאמְרוּ חֲכָמִים אֲנַחְנוּ וְתוֹרַת ה' אֲתָנוּ - איך
 תוכלו לאמר שאתם חכמים ושומרי תורה.

אֲכַן הִנֵּה לְשֶׁקֶר עָשָׂה עַט שֶׁקֶר סִפְרִים - באמת,
 לחינם עשיתם קולמוס - לכתוב ספר תורה - שהרי
 אתם לא מקיימים אותה:

הַכִּישׁוּ חֲכָמִים - החכמים יתביישו.

חַתּוּ וְיִלְכְּדוּ - בזמן השבר שנלכדו בו.

וְדַבַּרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְלֹא
 יִשְׁמְעוּ אֲלֵיךָ וְקִרְאתָ אֲלֵיהֶם וְלֹא יַעֲנוּכָה - ולא
 יענו לך.

וְאֶמְרַת אֲלֵיהֶם זֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל ה'
 אֱלֹהֵיוּ וְלֹא לָקְחוּ מוֹסֵר אֲבָדָה הָאֱמוּנָה וְנִכְרַתְתָּה
 מִפִּיהֶם - אבדה מישראל - האמונה בה', ולא מדברים
 בה אפילו בפיהם (אפילו כלפי חוץ).

גְּזִי נְזַרְךָ וְהַשְּׁלִיכִי - תגזזו ותשליכו שערות הראש
 (דרך צער ואבילות; שהשיער הוא פאר הראש)

וּשְׂאֵי עַל שְׂפִיַם קִינָה - תקוננו קינה על ההרים
 (שפיים - מקומות הגבוהים).

כִּי מֵאֵם ה' - בישראל.

וַיִּטֵּשׁ אֶת דּוֹר עֲבָרְתוֹ - עזב את הדור שהכעיס
 אותו.

כִּי עָשׂוּ בְנֵי יְהוּדָה הַרְעָה בְּעֵינֵי נְאֻם ה' שְׁמוֹ
 שְׁקוּצִיָּהם בְּבֵית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עָלָיו לְטִמְאוֹ -
 שמו העיז - במקדש, וטמאו אותו:

וּבְנֵו בְּמוֹת הַתְּנֶפֶת - בנו במוות להקריב את בניהם
 למוֹלֵךְ. (התופת - שתופפו בתופים, שלא ישמעו האבות, זעקות
 בניהם הנשרפים)

אֲשֶׁר בְּגִיא בֶן הַנֶּם - הבמות נבנו בגיא בן הנום -
 הגיא שהבנים היו נוהמים (צועקים)

לְשַׁרְף אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנֵיהֶם בְּאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא
 צוּיָתִי וְלֹא עֲלָתָה עַל לְבִי - לצוות לשרוף הבנים:

לְכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וְלֹא יֹאמֵר עוֹד
 הַתְּנֶפֶת וְגִיא בֶן הַנֶּם כִּי אִם גִּיא הַהֲרָגָה - לא יקראו
 למקום התופת וגיא בן הנום, אלא - "גיא ההריגה"
 - הגיא שיקברו בו כל ההרוגים מישראל.

וְקִבְרוּ בַתְּנֶפֶת מֵאִין מְקוֹם - יקברו בתופת את
 ההרוגים, מחוסר מקום אחר לקברם:

וְהִיתָה נִבְלַת הָעַם הַזֶּה לְמֵאֲכָל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם
 וְלִבְהֵמַת הָאָרֶץ וְאִין מַחְרִיד - ולא יהיה מי שיפחיד
 ויבריח את הבע"ח, מלאכול פגרי ההרוגים:

וְהִשְׁבַּתִּי מַעְרֵי יְהוּדָה וּמַחְצוֹת יְרוּשָׁלַם קוֹל שֶׁשׁוֹן
 וְקוֹל שְׁמֻחָה קוֹל חֲתָן וְקוֹל כְּלָה כִּי לְחַרְבָּה תִּהְיֶה
 הָאָרֶץ - יתבטל בערי יהודה, קול חתן וכלה - מרוב
 החורבן שיהיה בארץ:

פרק ח

בַּעַת הַהִיא נְאֻם ה' יוֹצִיאוּ אֶת עֲצְמוֹת מְלָכֵי
 יְהוּדָה וְאֶת עֲצְמוֹת שָׂרָיו וְאֶת עֲצְמוֹת הַכַּהֲנִים
 וְאֶת עֲצְמוֹת הַנְּבִיאִים וְאֶת עֲצְמוֹת יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם
 מִקְבְּרֵיהֶם - שגם אחר מיתתם - יענשו בבזיון גדול:

וּשְׁטַחֻם - יפרשו את נבלתם בחוץ - לבזיון.

יח **מִבְּלִיגִיתִי עָלַי יִגּוֹן** - רצייתי להתחזק² מיגוני וצערי, **עָלַי לְבִי דָוִי** - אך לא אוכל, כי ליבי כואב מאוד:
 יט **הִנֵּה קוֹל שׁוֹעֵת בַּת עַמִּי מֵאַרְצֵי מִרְחָקִים** - הנה אני שומע זעקת בניי מהגלות.
הֲהִ' אֵין בְּצִיּוֹן אִם מַלְכָּה אֵין בָּהּ - וכי אין ה' בארץ?! מדוע אינם שבים בתשובה?!
מִדּוּעַ הִכְעִסוּנִי בְּפִסְלֵיהֶם בְּהַבְלִי נֶכֶר - מדוע מכעיסים את ה' - בעיני שהיא הבל?
 כ **עֲבַר קִצִּיר כָּלָה קִיּוֹן וְאַנְחָנוּ לֹא נוֹשָׁעֵנוּ** - עבר כבר זמן הקציר, והקיץ כולו, ועדיין לא נושענו:
 כא **עַל שֹׁבֵר בַּת עַמִּי הַשֹּׁבְרֵתִי** - על שבר בניי - הזדעזתי.
קִדְרָתִי - חושך ושחרות היה לי.
שִׁמְהָ הַחֲזַקְתִּנִּי - השתוממות אחזה בי:
 כב **הַצְרִי אֵין בְּגִלְעָד אִם רִפְאָ אֵין שָׁם** - האם אין בגלעד רופא וצרי (צמח ריפוי)?! (רופא - חכם, שיורה להם דרך התשובה)
כִּי מִדּוּעַ לֹא עָלְתָה אֲרֻכַּת בַּת עַמִּי - מדוע לא היתה לישראל רפואה על חטאתיהם? (עיי' תשובה):
 כג **מִי יִתֵּן רֵאשִׁי מִיַּם וְעֵינַי מִקּוֹר דְּמָעָה וְאַבְבָּהּ** - הלוואי שראשי ימלא מים, ועיני תהיה מקור לדמעות לבכות על ישראל.
יִזְמַם וְלִילָה אֶת חֲלָלֵי בַת עַמִּי

פרק ט

א **מִי יִתְנֶנִּי בַמַּדְבָּר מְלוֹן אֲרָחִים** - הלוואי שאהיה במדבר במלון של אורחים,
וְאֶעֱזְבָה אֶת עַמִּי וְאֶלְכָה מֵאַתָּם - כדי שלא אהיה יחד עם עמי.
כִּי כָלִם מְנַאֲפִים - כולם חוטאים בניאוף.
עֲצַרְת בְּגָדִים - אסיפת אנשים בוגדים בה:
 ב **וְיִדְרְכוּ אֶת לְשׁוֹנֵם קִשְׁתָּם שֹׁקֵר** - דרכו, הכינו את החץ (השקר) בקשת (בלשון) - לפגוע באחרים.
וְלֹא לְאַמּוֹנָה גָּבְרוּ בְּאַרְצֵי - וגבורתם היתה להרע, ולא באמונה ובמשפט.
כִּי מִרְעָה אֶל רְעָה יֵצְאוּ - עשו רעה אחר רעה.
וְאֶתִי לֹא יִדְעוּ נָאִם הִ':
 ג **אִישׁ מִרְעָהוּ הַשְּׁמֵרוּ** - אפילו מחבר - השמרו.
וְעַל כָּל אֶחָ אֶל תִּבְטְחוּ - אפילו באח אל תבטחו.
כִּי כָל אֶחָ עֲקוּב יַעֲקֹב - אפילו אח - מעוות ומעקם דרכו של אחיו - להרע לו.

הִנֵּה בְּדַבֵּר הִ' מֵאִסּוֹ וְחִכְמַת מָה לָּהֶם - איזה חכמה יש להם?
 י **לָכֵן אֶתֵּן אֶת נְשִׁיהֶם לְאַחֲרִים שְׂדוּתֵיהֶם לְיֹרְשֵׁים** - שדוניהם יירשו - אחרים.
כִּי מִקְטָן וְעַד גְּדוֹל כָּלָה בְּצַעַ בְּצַע מִנְבִיא וְעַד כֹּהֵן כָּלָה עֲשֵׂה שֹׁקֵר:
 יא **וַיִּרְפוּ אֶת שֹׁבֵר בַּת עַמִּי עַל נִקְלָה לְאֹמֵר שְׁלוֹם שְׁלוֹם וְאֵין שְׁלוֹם** - "רפאו" את שבר ישראל בקלות באמרים: "שלום שלום" יהיה לכם, אך - אין שלום!
 יב **הִבְשׂוּ כִּי תוֹעֵבָה** - היו צריכים להתבייש על תועבותם.
עֲשׂוּ גַם בּוֹשׁ לֹא יִבְשׂוּ וְהַכָּלִם לֹא יִדְעוּ - אך הם אפילו לא מתביישים מעוונם.
לָכֵן יִפְלוּ בְּנִפְלִים - יפלו, בין כל הנופלים במלחמה.
בְּעֵת פְּקֻדָתָם יִפְשְׁלוּ - בזמן שיזכר עוונות לפני ה' - יפְשְׁלוּ בַפּוֹרְעָנוֹת.
אָמַר הִ':
 יג **אֲסִיף אֲסִיפִם** - "יאספו" מהעולם בגלל עוונם.
נָאִם הִ' אֵין עֲנָבִים בְּגִזְן וְאֵין תְּאֲנִים בְּתֵאֲנָה - לא ישארו ענבים ותאנים בעץ. (שלא ינצלו ישראל מהפרענות) וְהֵעֵלָה נֶבֶל - אפילו העלים יבלו. (יתייבשו)
וְהֵעֵלָה נֶבֶל וְאֶתֵּן לָהֶם - יַעֲבְרוּם - נתתי להם המצוות - ועברו עליהם:
 יד **עַל מָה אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים** - בבטחה במקומנו?
הָאֲסִפּוּ וְנִבּוֹא אֶל עָרֵי הַמְּבֻצָּר - בואו נתאסף בערים הבצורות.
וְנִדְמָה שָׁם - ונשתוק שם כאבלים, על הרעה שתבוא.
כִּי הִ' אֱלֹהֵינוּ הִדְמָנוּ וַיִּשְׁקֵנוּ מִי רֵאשׁ כִּי חֲטֵאֵנוּ לָהֵ' - כי ה' מביא עלינו כריתה על חטאתנו, וישקה אותנו מי ראש - מי עשב מר. (משל לפורענות):
 טו **קוּה לְשְׁלוֹם וְאֵין טוֹב** - גם כשנקווה לשלום - לא יבוא הטוב - השלום.
לָעַת מִרְפָּה - וְהִנֵּה בְּעֵתָה - גם כשנקווה לרפואה מהשבר - ישאר הפחד:
 טז **מִדָּן נִשְׁמַע נִחְרַת סוּסִיו** - מנחלת דן שבגבול הצפוני, שומעים את קול סוסי האוייב באים.
מִקּוֹל מִצְהָלוֹת אֲבִירָיו רְעֵשָׁה כָּל הָאָרֶץ - מקול הצהלה של גבורי האוייבים - רעשה הארץ.
וַיִּבּוֹאוּ וַיֹּאכְלוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָה עִיר וַיִּשְׁבִּי בָהּ:
 יז **כִּי הִנְנִי מִשְׁלַח בְּכֶם נְחָשִׁים צְפַעְנִים** - נחשים רעים (משל לאוייב),
אֲשֶׁר אֵין לָהֶם לְחֵשׁ - שלא יצליחו להרחיק אותם, אפילו אם ילחשו להם לחש, שמרחיק שאר נחשים.
וְנִשְׁכּוּ אֶתְכֶם נָאִם הִ':

² כמו בעמוס ה', ט': "המבליג שיז על עז..." - מחזק את האוייב, לבוא לשדוד עם חזק.

- יד וְכָל רֵעַ רֵכִיל יִהְיֶה - מדברים רכילות על החבר :
 ד וְאִישׁ בְּרֵעֵהוּ יִהְיֶה לוֹ - ישקרו.
 וְאִמָּת לֹא יִדְבְּרוּ לְמַדּוֹ לְשׁוֹנֵם דְּבַר שֶׁקֶר - הרגילו עצמם בשקר.
 ה הָעוֹה נִלְאוּ - "התעייפו" - מרוב דיבורי שקר :
 ה שְׁבִתְךָ בְּתוֹךְ מְרֻמָּה - ישראל "יושבים" בתוך המרמה.
 ז בְּמְרֻמָּה מָאֵנוּ דַּעַת אוֹתִי - בגלל המרמה - לא יודעים את ה' .
 ח נֶאֱמַר ה' :
 ט לָכֵן כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת הַנְּנִי צוֹרֶפֶס וּבַחֲנָתִים - אֶצְרוֹף (אנקה) אותם בצרות שאביא עליהם - שישבו בתשובה מהחטא.
 י כִּי אִיךָ אֶעֱשֶׂה מִפְּנֵי בֵּת עַמִּי - מפני שהם עמי - איך אוכל לעשות אחרת, מלבד להביא עליהם צרות - שישבו בתשובה :
 יא חִין שְׁחוֹט - לְשׁוֹנֵם מְרֻמָּה דְּבַר - לשונם חדה - לדבר מרמה.
 יב בְּפִיו שְׁלוֹם אֵת רֵעֵהוּ יִדְבֵר וּבִקְרָבוֹ יִשִּׁים אֲרָבוֹ - בפה אומר לחבירו - "שלום", אך בתוך לבו - מכין לו מארב ומלכודת - להכשילו :
 יג הָעַל אֱלֹהִים לֹא אֶפְקֹד בְּסֵם נֶאֱמַר ה' אִם בְּגוֹי אֲשֶׁר כָּזָה לֹא תִתְנַקֵּם נַפְשִׁי :
 יד עַל הַהָרִים אֲשֶׁא בְּכִי וְנָהִי - אשא בכי ויללה - על הרעה.
 טו וְעַל נְאוֹת מְדַבֵּר קִינָה - ובנווה מדבר - אשא קינה.
 טז כִּי נִצְתּוּ - נהיו שממה.
 טז מִבְּלִי אִישׁ עֵבֶר - שאיש לא עובר שם.
 טז וְלֹא שָׁמְעוּ קוֹל מִקְנָה - לא נשמע שם קול המקנה.
 טז מַעוֹף הַשָּׁמַיִם וְעַד בְּהֵמָה נִדְדוּ הִלְכוּ - שהכל - גלו :
 טז וְנִתְּתִי אֵת יְרוּשָׁלַם לְגִלְגַּיִם - לגלי אבנים.
 טז מַעוֹן תַּנִּיִּם - מעון, בית - לתנים. (שרגילים לדור בגלים)
 טז וְאֵת עַרְי יְהוּדָה אֶתֵּן שְׁמָמָה מִבְּלִי יוֹשֵׁב :
 טז מִי הָאִישׁ הַחֲכָם וַיְבִין אֵת זֹאת - מי החכם שיבין הדבר שאומר לקמן.
 טז וְאֲשֶׁר דְּבַר פִּי ה' אֱלֹהֵי וַיְגִדָה - ומי האיש שה' אמר לו הדבר הזה - ויגיד אותו.
 טז עַל מָה אֶבְדָה הָאָרֶץ נִצְתָה כַּמְדַבֵּר מִבְּלִי עֵבֶר - מדוע אבדה הארץ, להיות שממה כמדבר?
 טז וַיֹּאמֶר ה' - ה' עונה התשובה בעצמו.
 טז עַל עֲזָבֶם אֵת תּוֹרָתִי... - עיקר הפורענות באה - שלא הלכו בדרך התורה!
 טז אֲשֶׁר נִתְּתִי לְפָנֵיהֶם וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי וְלֹא הִלְכוּ בָּהּ :
 טז וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי שְׂרָרוֹת לִבָּם - מראות ליבם.
 טז וְאַחֲרֵי הַבְּעָלִים אֲשֶׁר לְמַדּוֹם אֲבוֹתָם - לעבדם :

³ ע"ע להלן פרק כ"ב פס' ט"ז : "דן דין עני ואביון אז טוב, הלוא היא הדעת אתי נאם ה' !"

ח **וּבֹאֲחַת יִבְעֵרוּ וַיִּכְסְלוּ** - בדבר אחד כולם בערים וכסילים,
מוֹסֵר הַבָּלִים עֵץ הוּא - בזה שמייסרים העם, לעבוד להבל (לע"ז) שעשוי מעץ:
כֶּסֶף מְרַקֵּעַ מִתְרָשִׁישׁ יוֹבֵא - כסף מרודד⁴ - המובא מתרשיש.
וַיִּזְהַב מְאוּפֹז - וע"ז מזהב הבא מאופז.
מַעֲשֵׂה חֲרָשׁ וַיְדִי צוֹרֶף - מעשה אומן וצורף.
תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן - לְבוּשִׁים - של הע"ז.
מַעֲשֵׂה חֲכָמִים בָּלֵם - כל הע"ז נעשית ע"י חכמי מלאכות שונות:
וְה' אֱלֹהִים אָמַת הוּא אֱלֹהִים חַיִּים וּמְלַךְ עוֹלָם
מְקַצֵּפוֹ תִרְעֵשׂ הָאָרֶץ - מכעסו תרעד הארץ.
וְלֹא יִכְלוּ גוֹיִם - זַעֲמוּ - לא יוכלו לסבול כעסו:
כִּדְנָה תֹאמְרוּן לְהוֹם - כך תאמרו להם (לגויים)
אֱלֹהֵיָא דִּי שְׁמַיָא וְאַרְקָא לֹא עֲבָדוּ - אלוהים שאת השמים והארץ - לא עשו.
יֹאבְדוּ מֵאַרְעָא וּמִן תְּחֻת שְׁמַיָא - יאבדו הע"ז מהארץ ומתחת השמים.
אֱלֹהֵ - הע"ז:
עֲשֵׂה אֶרֶץ בְּכַחוֹ - ה' בכוחו - עשה הארץ.
יִמְכִּין תֵּבֵל בְּחֲכָמְתוֹ - הכין בחכמתו העולם לבני אדם.
וּבִתְבוּנָתוֹ נָטָה שְׁמַיִם - ובתבונתו פָּרַשׁ השמים:
לְקוֹל תְּתוֹ הַמּוֹן מִים בְּשְׁמַיִם - ה' נתן קול של המון מים - בשמים (הגשם)
וַיַּעֲלֶה נְשָׂאִים - מעלה עננים.
מְקַצֵּה הָאָרֶץ בְּרַקִּים לְמַטֵּר עֲשֵׂה - בזמן המטר - עושה ברקים.
וַיִּוצֵא רוּחַ מֵאַצְרָתָיו - מוציא הרוח, ממקום ששומר אותה:
נִבְעֵר כָּל אָדָם מִדַּעַת - העובד לפסל, הוא בָּעַר, וחסר דעת.
הַבַּיִשׁ כָּל צוֹרֶף מִפָּסֶל - כל צורף, סופו שיתבייש בפסל שעשה.
כִּי שִׁקֵּר נִסְכּוּ וְלֹא רוּחַ בָּם - שהמסכה שעשה - שקר היא, ואין בה רוח:
הֶבֶל הֵמָּה - הע"ז.
מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים - מעשה של אנשים תועים.
בָּעַת פְּקֻדָּתָם יֹאבְדוּ - בזמן שיזכר עוונם - יאבדו:
לֹא כְּאֱלֹהֵ - לא כמו הע"ז שהיא הבל,
חֶלֶק יַעֲקֹב - חלקם של ישראל.
כִּי יוֹצֵר הֶבֶל הוּא - שה' ית', נחלתם של ישראל, יוצר הכל הוא.

ח **כִּי כְּאֱלֹהֵ חֲפִצְתִּי נָאִם ה'** - והשכלה זו, בדרכי הנהגת ה', (ושאף אנו נעשה חסד, משפט וצדקה) היא לבדה - בעלת ערך, כי רק בה - חפצתי שתשכילו:
כד הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם ה' וּפְקֻדָּתִי - אזכור להעניש.
ט עַל כָּל מוֹל בְּעַרְלָה - את הנימולים (בני"י) ואת הערלים (הגויים):
כה עַל מִצְרַיִם וְעַל יְהוּדָה וְעַל אֲדוּם וְעַל בְּנֵי עַמּוֹן
וְעַל מוֹאָב וְעַל כָּל קְצוּצֵי פֶּאֶה - הַיֹּשְׁבִים בְּמִדְבַּר - על כל היושבים - בקצה הפאה שבמדבר (פאה - קצה)
כז כִּי כָל הַגּוֹיִם עֲרֵלִים - ערלי בשר.
וְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל עֲרֵלֵי לֵב - ולכן אעניש אותם:

פרק י

א **שָׁמְעוּ אֶת הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' עֲלֵיכֶם בֵּית יִשְׂרָאֵל:**
ב כֹּה אָמַר ה' אֵל דְּרֹךְ הַגּוֹיִם אֵל תִּלְמָדוּ - מדרכם הרעה.
ג וּמֵאֲתוֹת הַשָּׁמַיִם אֵל תִּחַתּוּ - ואל תפחדו מאותות השמים. (כגון: שהחמה והמאורות לוקין - סימן רע לעולם)
ד כִּי יַחַתּוּ הַגּוֹיִם מִהֵמָּה - שרק הגויים פוחדים מהם:
ה כִּי חֲקוֹת הָעַמִּים הֶבֶל הוּא - שחוק הגויים - לעבוד ע"ז - דבר הבל הוא.
ו כִּי עֵץ מֵיַעַר כָּרְתוּ - עץ הע"ז - נכרת מעצי היער.
ז מַעֲשֵׂה יְדֵי חֲרָשׁ בַּמַּעַצֵּד - הע"ז - עשויה ע"י האומן בכלי אומנותו. (מעצד - מסור):
ח בְּכֶסֶף וּבַזָּהָב - יִיפְּחוּ - יִיפְּחֵה - את הע"ז שלו.
ט בְּמַסְמְרוֹת וּבְמִקְבוֹת יַחְזְקוּם - וְלֹא יִפְּיֵק - במסמרים ובפטיש, יחזק הע"ז - שלא תפול לארץ:
י כִּתְמַר מְקֻשָּׁה הֵמָּה וְלֹא יִדְבְּרוּ - הע"ז, חשובה, כמו צורת תמר, הנעשית ע"י הקשת הפטיש - על המתכת.
יא נְשׂוּאָה יִנְשׂוּאָה - כִּי לֹא יַצְעֵדוּ - צריכים לשאת את הע"ז - כי לא יכולה לצעוד לבדה.
יב אֵל תִּירָאוּ מֵהֶם כִּי לֹא יִרְעוּ וְגַם הֵיטִיב אֵין אוֹתָם - אל תפחדו מהע"ז, שאין בה כוח, להטיב או להרע:
יג מֵאֵין כְּמוֹד ה' אֵין כְּמוֹד, ה'.
יד גְּדוֹל אֲתָהּ וְגְדוֹל שְׁמֶךָ בְּגִבּוֹרָה:
טו מִי לֹא יִרְאֶךָ מְלֶךְ הַגּוֹיִם - מי לא ירא ממך, ה', שאתה מלך על כל הגויים.
טז כִּי לֶךְ יֵאָתֶה - ממך, דבר נאה וראוי לפחד.
יז כִּי בְּכָל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאֵין כְּמוֹד - אין כְּמוֹד בכל הגויים:

⁴ כמו: "...נעשו אתם רקעי פחים צפוי למצבתם...", במדבר יז, ג'.

א הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' לאמר:
 ב שמעו את דברי הברית הזאת - ברית שמירת התורה.
 ג ודברתם - ירמיהו, ושאר נביאי אמת (צפניה)
 ד אל איש יהודה ועל יושבי ירושלים:
 ו אמרת אליהם כה אמר ה' אלהי ישראל ארוך האיש - מקולל האיש.
 ז אשר לא ישמע את דברי הברית הזאת:
 ח אשר צויתי את אבותיכם ביום הוציא אותם מארץ מצרים - מכור הברזל - מצרים נמשלה לכור - לזקק ולנקות את ישראל בצרות, לפני שייצאו.
 ט לאמר שמעו בקולי ועשיתם אותם ככל אשר אצוה אתכם והייתם לי לעם ואנכי אהיה לכם לאלהים:
 י למען הקים את השבועה - לקיים השבועה.
 יא אשר נשבעתי לאבותיכם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש ביום הזה ואען ואמר אמן ה' - עניתי לה' ואמרתי: אמת הדבר שיהיה ארוך מי שלא ישמע אל דברי הברית:
 יב ויאמר ה' אלי קרא את כל הדברים האלה בערי יהודה ובחצות ירושלים לאמר שמעו את דברי הברית הזאת ועשיתם אותם:
 יג כי העד העדתי באבותיכם - שהזהרתי את אבותיכם.
 יד ביום העלותי אותם מארץ מצרים ועד היום הזה השפם והעד לאמר שמעו בקולי - כל יום, השכימו הנביאים בשליחותי, להוכיח את ישראל - לשמוע בקול ה':
 טו ולא שמעו ולא הטו את אזנם - לשמוע.
 טז וילכו איש בשרירות לבם - במראה ליבם הרע.
 טז הרע ואביא עליהם את כל דברי הברית הזאת אשר צויתי לעשות ולא עשו - נתתי הציווי לשמור המצוות - ולא עשו:
 טז ויאמר ה' אלי נמצא קשר באיש יהודה וביושבי ירושלים - קשר - התארגנות של מרידה נמצאה בבניי:
 טז שבו על עונת אבותם הראשנים - חזרו על עוונות אבותיהם.
 טז אשר מאנו - סרבו.
 טז לשמוע את דברי והמה הלכו אחרי אלהים אחרים לעבדם הפרו בית ישראל ובית יהודה את בריתי - בטלו ולא קיימו את הברית.
 טז אשר פרתי את אבותם:

א וישראל שבט נחלתו - ובישראל בחר לנחלה.
 ב ה' צבאות שמו:
 ג אספי מארץ כנענתך - אספו לתוך ירושלים את הסחורות - מפני האוייב.
 ד יושבת במצור - ישראל - היושבים במצור האוייב:
 ה כי כה אמר ה' הנני קולע את יושבי הארץ בפעם הזאת - הפעם, אני משליך את בניי כולם מהארץ.
 ו והצרתיה להם למען ומצאו - יקבלו צרות, כדי שימצאו את ענשם:
 ז אוי לי על שבירי - על השבר והצרות שבאות.
 ח נחלה מבתי - המכה שקבלתי - חולה וכואבת.
 ט ואני אמרתי אך זה חלי ואשאנו - ובתחילה אמרתי, זה חולי שאוכל לשאתו, לסבול אותו:
 י אהלי שדד - בתינו נשדדו.
 יא וכל מיתרי נתקו - וכל המיתרים הקושרים האוהל ליתדות - נתקו ע"י האוייב.
 יב בני יצאני - ואינם - יצאו מארצי ואינם עוד.
 יג אין נטה עוד אהלי ומקים יריעותי - אין מי שיקים את האוהלים:
 יד כי נבערו הרעים - המנהיגים נבערו - מדעת.
 טו ואת ה' לא דרשו על בן לא השבילו - לכן, לא הצליחו לשמור הצאן.
 טז וכל מרעיתם נפוצה - כל הצאן שרעו - התפזר:
 טז קול שמועה הנה באה - קול שמועה על בא האוייב.
 טז ורעש גדול מארץ צפון - שהאוייב מגיע מצפון.
 טז לשום - לשים.
 טז את ערי יהודה שממה מעון תנים - מעון, בית - לתנים:
 טז ידעתי ה' כי לא לאדם דרכו - לא האדם (נבוכדנצר) קובע את דרכו, אלא אתה ה'.
 טז לא לאיש הלך והכין את צעדו - לא האדם, מכין ומחליט לאן יצעד ללכת:
 טז יסרני ה' אך במשפט אל באפך - פן תמעטני תן היסורים לפי המשפט, ולא כגודל הכעס, שמא תמעטני - שתכלה אותי לגמרי:
 טז שפך חמתך על הגוים אשר לא ידעוך - את גודל כעסך, שפוך על הגוים שלא יודעים אותך.
 טז ועל משפחות אשר בשמך לא קראו - על הגויים שלא קוראים בשם ה'.
 טז כי אכלו את יעקב - כי אכלו והרעו לישראל.
 טז ואכלהו ויכלהו - אכלו וכילו את ישראל.
 טז ואת נוהו השמו - ואת המקדש עשו שממה:

פרק יא

וְהָיָה צְבָאוֹת שֹׁפֵט צֶדֶק בְּחַן כְּלִיּוֹת וְלֵב - בּוֹדֵק
 מַחֲשׁוֹבוֹת שְׁבֻלָּבִים.
 אֲרָאָה נִקְמַתְךָ מֵהֶם - אֲרָאָה הַנִּקְמָה שֶׁתַּעֲשֶׂה לָּהֶם.
 כִּי אֵלֶיךָ גִּלְתִּי אֶת רִיבִי - אֵתָה תִּנְקוּם - כִּי רַק לְךָ
 גִּלְתִּי אֶת הַרִיב, שִׁישׁ לִי אִיתָם:
 לָכֵן כֹּה אָמַר ה' עַל אַנְשֵׁי עֲנֹתוֹת הַמִּבְקָשִׁים אֶת
 נַפְשֶׁךָ לֵאמֹר לֹא תִּנְבֵּא בְּשֵׁם ה' וְלֹא תָמוּת בַּיַּדְנוּ
 - כִּדְ אָמַר ה' עַל אַנְשֵׁי עֲנֹתוֹת, שֶׁאִמְרוּ לִירְמִיָּהוּ, שֶׁאִם
 לֹא יִנְבֵּא - לֹא יִמִּיתוּהוּ:
 לָכֵן כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת הַנְּנִי פִּקֹּד עֲלֵיהֶם - זֹכֵר
 לַהֲעַנִּישׁם.
 הַבְּחֹרִים יָמְתוּ בַּחֶרֶב בְּנִיָּהִם וּבְנֹתֵיהֶם יָמְתוּ
 בַּרְעָב:
 וְשָׂאֲרִית לֹא תִהְיֶה לָּהֶם כִּי אָבִיא רָעָה אֶל אַנְשֵׁי
 עֲנֹתוֹת שְׁנַת פְּקֻדָּתָם - לֹא תִהְיֶה שְׂאֲרִית מֵאֲנָשִׁי
 עֲנֹתוֹת, בְּשָׁנָה שֶׁאֲזַכֹּר עֲלֵיהֶם אֶת עֹוֹנָם:

פרק יב

צִדִּיק אֲתָה ה' כִּי אָרִיב אֵלֶיךָ - אֲפִילוֹ שִׁידַעְתִּי,
 שֶׁתִּצְדַּק מִמֶּנִּי - כְּשֶׁאֲתוּכַח עִמָּךְ,
 אַךְ מִשְׁפָּטִים אֲדַבֵּר אֹתְךָ - אֲדַבֵּר עִמָּךְ מִשְׁפָּטִים -
 לַהֲבִין אֶת דַּרְכְּךָ.
 מְדוּעַ דָּרְךָ רָשָׁעִים צִלְחָה - הַרְשָׁעִים מִצְלִיחִים
 בְּדַרְכָּם.
 שָׁלוֹ כֹּל בְּגִדֵי בָגֵד - וְהַבּוֹגְדִים בְּה' יוֹשְׁבִים בְּשִׁלוּהוֹ:
 נִטְעַתֶּם גַּם שָׂרְשׁוֹ - אַחַר שֶׁנִּטְעַתְּ אֹתָם, הוֹסִיפוּ
 שׁוֹרְשֵׁים,
 יִלְכוּ גַם עִשׂוֹ פְּרִי - הִלְכוּ וּגְדְלוּ וְעָשׂוּ פִירוֹת (הַצְּלִיחוּ).
 קָרוֹב אֲתָה בְּפִיָּהֶם וְרַחוּק מִכְּלִיּוֹתֵיהֶם - אֵת ה'
 מִזְכִּירִים רַק כִּלְפֵי חוֹץ - בִּפְהָ, וְרַחוּקִים מִמֶּךָ בְּלִבָּם:
 וְאֲתָה ה' יֹדַעְתָּנִי תְּרַאֲנִי וּבַחֲנֻתְ לִבִּי אֲתָךְ - אֵד
 אֵתָה יוֹדַע שֶׁאֲנִי בְּלִבִּי לֹא כְּמוֹתָם וּמְדוּעַ לִי רַע,
 וְהַרְשָׁעִים מִצְלִיחִים?
 הַתִּקָּם כִּצְאוֹן לְטַבְּחָה - תִּסִּיר אֹתָם מִמְּקוֹמָם -
 לְמֹוֹת, כְּמוֹ צֶאֱן הַמוֹסֵר מִמְּקוֹמוֹ לְטַבַּח.
 וְהִקְדַּשְׁם לְיוֹם הַרְגָּה - וְזָמַן אֹתָם לְהַרְיֹגְתָם:
 עַד מָתִי תִאָּבֵל הָאָרֶץ - עַד מָתִי יִהְיוּ מִזֹּמוֹנִים
 לְהַרְיֹגָה, וּמָתִי יִבּוֹא עֹונֵשׁ הַרְשָׁעִים שֶׁהָאָרֶץ תִּשְׁחַת?
 וְעֹשֵׁב כֹּל הַשָּׂדֶה יִיבֵשׁ - מִגּוֹדֵל הַחֹרֶבֶן.
 מִרְעַת יֹשְׁבֵי בָהּ - וְכֹל זֶה יִבּוֹא מֵהַרְעוֹת שֶׁעָשׂוּ יוֹשְׁבֵי
 הָאָרֶץ.
 סִפְתָּה בְּהַמּוֹת וְעוֹף - וַיִּגַּע הַסּוּף וְהַכְּלִיוֹן גַּם
 לְבַהֲמוֹת וְלַעוֹפּוֹת.
 כִּי אָמְרוּ לֹא יִרְאֶה אֶת אַחֲרֵיתָנוּ - מִשּׁוֹם שֶׁאִמְרוּ
 שֶׁה' לֹא מִשְׁגִּיחַ וְלֹא יוֹדַע אֶת סוֹפְנוּ:

לָכֵן כֹּה אָמַר ה' הַנְּנִי מִבִּיא אֵלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא
 יוּכְלוּ לְצַאת מִמֶּנָּה - מִגּוֹדֵל הַצָּרָה לֹא יוּכְלוּ לְהַנְצִל
 מִמֶּנָּה.
 וְזָעְקוּ אֵלַי וְלֹא אֲשַׁמַּע אֲלֵיהֶם:
 וְהִלְכוּ עָרֵי יְהוּדָה וַיֹּשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם וְזָעְקוּ אֶל
 הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר הֵם מְקַטְרִים לָהֶם וְהוֹשַׁע לֹא
 יוֹשִׁיעוּ לָהֶם בְּעַת רָעָתָם - אֵד לֹא יוֹשִׁיעוּ אֹתָם
 בְּבֵא הַרְעָה:
 כִּי מִסְפָּר עָרִיךָ הָיוּ אֱלֹהֶיךָ יְהוּדָה - מִסְפָּר הַעִיִּז
 שֶׁעֲבָדוּ, הִיָּה כְּמוֹ מִסְפָּר הַעֵרִים שְׁבִיִּהוּדָה.
 וּמִסְפָּר חֲצוֹת יְרוּשָׁלַם - שְׁמַתָּם מִזְבְּחוֹת לְבִשְׁת -
 וּכְמִסְפָּר הַרְחוּבוֹת שְׁבִירוּשָׁלַם, עֲשִׂיתָם מִזְבְּחוֹת
 לַעִיִּז. (בוֹשֵׁת - שֶׁהִיא מִבִּישֵׁת אֶת עוֹבְדֵיהָ)
 מִזְבְּחוֹת לְקַטֵּר לְבָעַל - מִזְבְּחוֹת לְהַקְטִיר בְּהֶם
 קִרְבָּנוֹת לְבָעַל:
 וְאֲתָה אֶל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעַם הַזֶּה וְאֶל תִּשָּׂא
 בְּעַדָם רִנָּה וְתִפְּלָה כִּי אֵינִי שֹׁמַע בְּעַת קְרָאִם אֵלַי
 בְּעַד רָעָתָם - כִּי לֹא אֲשַׁמַּע כְּשִׁיקְרָאוּ אֵלַי, לְהַצִּילָם
 מֵרַעָתָם:
 מַה לִּידִידֵי בְּבִיתִי - מַה יֵשׁ לְיִשְׂרָאֵל שֶׁהֵם יְדִידֵי ה'
 לַעֲשׂוֹת עוֹד בְּבִיתִי (בְּמִקְדָּשׁ)
 עֲשׂוֹתָה הַמְּזֻמָּתָה הַרְבִּים - אַחַר שֶׁעוֹשִׂים אֶת כֹּל
 מַחֲשַׁבוֹתֵיהֶם הַרְעוֹת.
 וּבִשְׂר קִדְשׁ יַעֲבְרוּ מֵעֲלֶיךָ - לֹא מוֹטֵל עֲלֵיכֶם עוֹד
 לְהַבִּיא קִרְבָּנוֹת (שֶׁאִינִים לְרַצּוֹן לִפְנֵי)
 כִּי רָעַתְכִי - אֵז תִּעֲלֶזְוּ - כֹּאֲשֶׁר אֲתָם עוֹשִׂים דְּבַר רַע -
 אֲתָם שִׁמְחִים:
 זֹאת רַעְנָן יִפֶּה פְּרִי תֹאֵר קְרָא ה' שְׁמֶךָ - ה' קִרָּא לְךָ
 "זֹאת רַעְנָן..." - שֶׁהִיִּית כַּעֵץ זֵית, רַעְנָן וַיִּפֶּה.
 לְקוֹל הַמּוֹלָה גְּדֻלָּה הַצִּית אֵשׁ עָלֶיהָ - אֵד כַּעֲת,
 נִשְׁמַע קוֹל רַעֵשׁ - שֶׁהָאוֹיִב בָּא, לְהַדְלִיק עֲלֵיכֶם אֵשׁ.
 וְרַעְו דְּלִיּוֹתָיו - וַיִּשְׁבְּרוּ עֲנַפֵּי הַזֵּית (יִשְׂרָאֵל):
 וְה' צְבָאוֹת הַנּוֹטַע אֹתְךָ דְּבַר עֲלֶיךָ רָעָה - ה'
 שֶׁנִּטְעַע אֹתְךָ, הוּא דְּבַר לְהַבִּיא עֲלֵיכֶם הַרְעָה.
 בְּגִלְל רָעַת בֵּית יִשְׂרָאֵל וּבֵית יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשׂוּ
 לָהֶם לְהַכְעִסְנִי לְקַטֵּר לְבָעַל:
 וְה' הוֹדִיעַנִי וְאֲדַעָה - ה' הוֹדִיעַ לִי עַל בֵּא הַרְעָה, וְאֵז
 יֹדַעְתִּי לִנְבֵּא עֲלֶיךָ.
 אֵז הָרִאִיתָנִי מַעֲלֵלֵיהֶם - וְאֵז, הִרְאָה לִי אֵת
 מַעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל:
 וְאֵנִי כִּבְבֵשׁ אֶלּוֹף יוּבֵל לְטַבּוּחַ - וְאֵנִי כִּכְבֵּשׁ וּכְפָר
 שְׁמוּבֵל לְשַׁחִיטָה (נִמְשַׁל: שֶׁאֲנִי מִנְבֵּא שֶׁלֹּא מִרְצוֹנִי)
 וְלֹא יֹדַעְתִּי כִּי עָלִי חֲשָׁבוּ מַחֲשָׁבוֹת - רַעוֹת.
 נִשְׁחִיתָה עֵץ בְּלַחְמוֹ - נָשִׁים עֵץ מִשְׁחִית בְּלַחַם
 שִׁירְמִיָּהוּ יֹאכֵל (רַעַל)
 וְנִכְרַתְנוּ מֵאָרֶץ חַיִּים - וְנַהֲרוּג אֹתוֹ.
 וְשָׁמוֹ לֹא יִזְכָּר עוֹד:

במדבר באו שָׂדִים כִּי חָרַב לְהִי אֲכָלָה מִקְצֵה אֶרֶץ וְעַד קְצֵה הָאָרֶץ - חרב האוייב תאכל בכל קצות הארץ.

אֵין שָׁלוֹם לְכָל בָּשָׂר:

זָרְעוּ חֲטִיִּים וְקִצְוִם קִצְרוּ - משום שלא זרעו בזמן הנכון. (משום שלא חזרו בתשובה - גדלו וקצרו קוצים במקום חייטים; כמו: "נירו לכם ניר ואל תזרעו אל קוצים")

נַחְלוּ לֹא יוֹעֵלוּ - כשהיו חולים מהמכות, צעקו להי - שיושיעם מצרתם, אך ללא הועיל - שהי לא ישמע (משום שלא הוציאו הקוצים - שלא שבו בתשובה)

וּבִשְׂוֹ מִתְּבוּאֹתֵיכֶם - יתביישו מהתבואה שצמחה. (הקוצים)

מִחֲרוֹן אָף הִי:

כֹּה אָמַר ה' עַל כָּל שְׂכַנֵי הָרָעִים - השכנים של בניי מסביב א"י.

הַנְּגָעִים בַּנְּחֻלָּה אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל הַנְּנִי נִתְּשָׁם מֵעַל אֲדָמְתָם - הגויים שהרעו לישראל, יעקרו מארצם, וילכו גם הם לגלות.

וְאֵת בֵּית יְהוּדָה אֲתוֹשׁ מִתּוֹכֶם - ובניי שבתוכם גם אעקור ואוליד לגלות:

וְהָיָה אַחֲרֵי נִתְּשֵׁי אוֹתָם אָשׁוּב וְרַחֲמַתִּים וְהִשְׁבַּתִּים - אחר שיגלו אשיב אותם לארצם.

אִישׁ לְנַחְלָתוֹ וְאִישׁ לְאֶרְצוֹ:

וְהָיָה אִם לָמַד יִלְמְדוּ אֶת דַּרְכֵי עַמִּי לְהִשְׁבַּע בְּשִׁמִּי כִי ה' אִם יִלְמְדוּ מִבְּנֵי לְהִשְׁבַּע בְּשֵׁם ה'.

כְּאֲשֶׁר לָמְדוּ אֶת עַמִּי לְהִשְׁבַּע בְּבַעַל - כמו שהם למדו את בניי להשבע בשם הע"ז.

וְנִבְּנוּ בְּתוֹךְ עַמִּי - אז, יחיו בתוך עמי:

וְאִם לֹא יִשְׁמְעוּ - להשבע בשם ה',

וְנִתְּשֵׁי אֶת הַגּוֹי הַהוּא נִתּוֹשׁ וְאֶבֶד - ולא ישובו.

נָאִם ה':

פרק יג

כֹּה אָמַר ה' אֵלֵי הַלּוֹךְ וְקִנִּיתָ לָךְ אֲזוּר פְּשָׁתִים - חגורה מפשתן.

וְשָׂמְתָו עַל מִתְּנִיף וּבַמַּיִם לֹא תִבְאָהוּ - אל תכבסו במים:

וְאָקְנָה אֶת הָאֲזוּר בְּדָבָר ה' וְאֲשֵׁם עַל מִתְּנִי:

וְהָיָה דָבָר ה' אֵלֵי שְׁנִית לְאִמְרִי:

קַח אֶת הָאֲזוּר אֲשֶׁר קִנִּיתָ אֲשֶׁר עַל מִתְּנִיף וְקוּם לְךָ פְּרָתָה - נהר פרת.

וְטָמְנָהוּ שָׁם בְּנִקְיֹק הַסְּלַע:

וְאֵלֶיךָ וְאֶטְמְנָהוּ בְּפֶרֶת כְּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אוֹתִי:

תשובת ה':

כִּי אֵת רַגְלִים רַצְתָּה וְיִלְאוּךָ וְאִיךָ תִּתְחַרְהָ אֵת הַסּוּסִים - אתה רצת עם אנשים שרצים ברגליהם - והתעייפת (שהם רצו יותר מהר ממך) ואיך תוכל לרוץ עם הסוסים, שרצים יותר מהר. (נמשל: את דעת אנשי ענתות, שבקשו להורגך - לא ידעת, ואיך תרצה לדעת, את דעת ה' ודרך הנהגת העולם?)

וּבְאֶרֶץ שָׁלוֹם אֲתָה בּוֹטֵחַ - בענתות עיר מגורידך - שהיא צריכה להיות לך, ארץ של שלום - רצו שם להורגך,

וְאִיךָ תַעֲשֶׂה בְּגָאוֹן הִירְדָן - ואיך תצליח בשליחות הנבואה מול גאון וחוזק הירדן? (ר"ל, שירמיהו צריך להתחזק מאוד בנבואה - כנגד מלכי יהודה, הקשים יותר מאנשי עירו - ענתות):

כִּי גַם אַחֲיֶיךָ וּבֵית אֲבִיךָ - אפילו משפחתך.

גַּם הֵמָּה בְּגָדוּ בְךָ גַּם הֵמָּה קָרְאוּ אַחֲרֶיךָ מְלֹא - קראו להתאסף כולם נגדך.

אֵל תֶּאֱמָן בָּם כִּי יִדְבְּרוּ אֵלֶיךָ טוֹבוֹת - גם שידברו עליך טובות - אל תאמין בם:

עֲזַבְתִּי אֶת בֵּיתִי נְטָשְׁתִּי אֶת נַחְלָתִי - עזב ה' את המקדש, ואת ישראל, שהם נחלתו.

נִתְּנִי אֶת יְדוּת נַפְשִׁי - את בניי שהם "ידידיו" של ה'. ("ימה לידידי בביתי..."; "יא', טו')

בְּכַף אֵיבִיָּה - ביד האוייבים:

הֵיטָה לִי נַחְלָתִי כְּאַרְיֵה בַיעָר - בניי היו לי כמו אריה ששואג ביער. (ששמעו לפני, שאגות העשוקים מהחמס - שבתוך בניי.)

נִתְּנָה עָלַי בְּקוֹלָהּ עַל בֶּן שְׁנֵאתֶיהָ - נתן לפני, קול העשוקים - לכן שנאתי אותם:

הַעֵיט צְבוּעַ נַחְלָתִי לִי - בניי נמשלו לעיט, הצבוע בצבעים שונים, וכל העופות שונאים אותו.

הַעֵיט סָבִיב עָלֶיהָ - נאספים סביבו להורגו.

לָכוּ אֲסַפּוּ כָּל חַיַּת הַשָּׂדֶה הַתִּיּוֹ לְאֲכָלָהּ - בואו לאוכלו (נמשל: כל הגויים, מתאספים סביב בניי - להורגם):

רָעִים רַבִּים שָׁחַתוּ כְרַמִּי - מלכים רבים באו להשחית את בניי.

בַּסּוּ אֵת חֲלֻקְתִּי - רמסו את א"י ברגליהם.

נִתְּנוּ אֵת חֲלֻקְתִּי לְמַדְבַּר שְׁמָמָה - את א"י, שמו להיות שממה - כמדבר:

שְׁמָה לְשְׁמָמָה - שמו אותה (את א"י) לשממה.

אֲבָלָה עָלַי שְׁמָמָה - והארץ השוממה - מתאבלת לפני.

נִשְׁמָה כָּל הָאָרֶץ - שממה.

כִּי אֵין אִישׁ שָׁם עַל לֵב - כי אין איש, ששם אל ליבו - את דבר ה':

עַל כָּל שְׂפָיִם - מקומות גבוהים.

וְשִׁית לְעֶרְפֶּל - וישים אותה (את התקוה) - לערפל (פורענות):

וְאִם לֹא תִשְׁמָעוּהָ - אם לא תשמעו לנבואתי. בְּמִסְתָּרִים תִּבְכֶּה נַפְשִׁי מִפְּנֵי גְוָה - אבכה בסתר על גאוותם של בניי.

וְדָמַע תְּדַמַּע - אוריד דמעות. וְתִרְדַּע עֵינַי דְּמָעָה כִּי נִשְׁבַּח עֲדָר ה' - שבניי הלכו בשבי:

אָמַר לְמַלְכֵךְ וּלְגִבֹּרָה - למלך יהויכין ולמלכה. הַשְּׁפִילוּ שְׁבוּ - הורידו מקום ישיבתכם, ושבו על הארץ.

כִּי יָרַד מֵרֵאשִׁיתֵיכֶם עֲטָרַת תְּפָאֲרֵתְכֶם - גדולתכם:

עֲרֵי הַנֶּגֶב סָגְרוּ וְאִין פֶּתַח - ערי יהודה (שהם בדרום אי"י) - חרבו, וכאילו סגרו אותם ואין מי שיפתח אותם.

הִגְלַת יְהוּדָה כְּלָה - כל בני יהודה גלו.

הִגְלַת שְׁלוֹמִים - הוגלו בשלמות (שכולם גלו):

שָׂאוּ עֵינֵיכֶם וּרְאוּ הַבָּאִים מִצְפּוֹן - שאו, המלך והמלכה - עיניכם, וראו את האוייב שבא מצפון.

אֵינָה הָעֲדָר נִתֵּן לָךְ צֵאן תְּפָאֲרֵתְךָ - איפה הצאן - אינה בניי, שנתן לכם לשמור עליו?:

מָה תֹאמְרֵי כִּי יִפְקֹד עָלֶיךָ - מה תאמרי שהאוייב יבוא עליך?

וְאֵת לְמַדְתֶּם אֲתֶם עָלֶיךָ אֲלֵפִים לְרֹאשׁ - והרי את הרגלת את האוייב, להיות עליך לאלוף ולראש!

הֲלוֹא חֲבָלִים יֶאֱחֹזֶנְךָ - יחזיקו אותך כאבים, בְּבֹא האוייב.

כְּמוֹ אִשֶׁת לְדָה - כאשה העומדת ללדת:

וְכִי תֹאמְרֵי בְּלִבְבְּךָ מֵדוּעַ קָרָאֲנִי אֱלֹהִים בְּרַב עֲוֹנֶיךָ - בגלל ריבוי עוונותיך.

נִגְלוּ שׁוֹלֵיךְ נַחְמָסוּ עֲקָבֶיךָ - התגלו שולי בגדיכם ומקום העקב. משל לבזיון הגדול שיתבזו ישראל:

הִיֶּהֱפֵךְ בּוֹשֵׁי עוֹרוֹ - האם הכושי יכול לשנות צבע עורו!?

וְנִמְרַח חֲבַרְבְּרֵתֵינוּ - היכול הנמר להסיר הכתמים שבעורו!?

גַּם אֲתֶם תּוֹכְלוּ לְהִיטִיב לְמַדֵּי הָרַע - כך אתם, האם תוכלו לשנות דרכיכם לטובה, אחר שהורגלתם כל כך - ברע!?:

וְאִפְיָעִם כֶּקֶשׁ עוֹבֵר לְרוּחַ מְדַבֵּר - אפזר את בניי - כקש שעובר ברוח מדבר:

זֶה גֹרְלֶיךָ - זה חלקך.

מִנֵּת מִדֵּיךָ - לפי המידה שאת מדדת.

מֵאֲתֵי נֶאֱמַר ה' אֲשֶׁר שָׁכַחְתָּ אוֹתִי וְתִבְטַחֲתִי בְּשִׁקָּר - בע"ז:

וַיְהִי מִקֵּץ יָמִים רַבִּים וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי קוּם לָךְ פְּרֹתָה וְקַח מִשָּׁם אֶת הָאֲזוּר אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לְטַמְנֹה שָׁם:

וְאַלְךָ פְּרֹתָה וְאַחֲפָר וְאַקַּח אֶת הָאֲזוּר מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר טַמְנִיתוּ שָׁמָּה וְהִנֵּה נִשְׁחַת הָאֲזוּר לֹא יִצְלַח לְכָל - לא ראוי כלל לשימוש:

וַיְהִי דְבַר ה' אֵלַי לֵאמֹר:

כֹּה אָמַר ה' כִּכָּה אֲשַׁחֲתֶה אֶת גְּאוֹן יְהוּדָה וְאֵת גְּאוֹן יְרוּשָׁלַם הָרֶב - כך אשחית את הגאוה שביהודה, וגדולתה הרבה של ירושלים:

הָעַם הַזֶּה הָרַע הַמְּאֵנִים - המסרבים. לְשִׁמוֹעַ אֶת דְּבָרֵי הַהַלְכִים בְּשִׁרְרוֹת לְבָם - לפי מראה ליבם.

וַיִּלְכוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעַבְדָם וּלְהַשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם וַיְהִי כַּאֲזוּר הַזֶּה אֲשֶׁר לֹא יִצְלַח לְכָל - יהיו כמו האזור - שלא ראוי כלל לשימוש:

כִּי כַּאֲשֶׁר יִדְבַק הָאֲזוּר אֶל מִתְּנֵי אִישׁ בֶּן הַדְּבִקָתִי אֵלַי אֶת כָּל בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֵת כָּל בֵּית יְהוּדָה נֶאֱמַר ה' לְהִיּוֹת לִי לְעַם וְלִשָּׁם - לפרסום שם - כָּעַם ה'.

וְלִתְהַלֵּה וּלְתִפְאָרַת וְלֹא שָׁמְעוּ - בקולי:

וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם אֶת הַדְּבַר הַזֶּה כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כָּל נֶבֶל יִמְלֵא יַיִן - כל נבל (כלי חרט) ממלאים אותו בייין.

וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ הַיָּדַע לֹא נָדַע כִּי כָל נֶבֶל יִמְלֵא יַיִן:

וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה' הֲנִנִי מִמְּלֵא אֶת כָּל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ הַזֹּאת וְאֵת הַמְּלָכִים הַיֹּשְׁבִים לְדוֹד עַל כִּסְאוֹ וְאֵת הַכֹּהֲנִים וְאֵת הַנְּבִיאִים וְאֵת כָּל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם שְׂבָרוּן - שיהיו שכורים מרוב צרות,

כמו הנבל המלא בייין ואפילו הדפנות שלו - ספוגים בייין:

וְנִפְצַתִּים אִישׁ אֶל אַחִיו - ועוד יהיו דומים לנבל, שכשמנפצים אותו נשבר ומתפזר לחתיכות קטנות, כך בניי, בזמן השבר (הפורענות), יתפזרו איש ואחיו, אב ובן - לכל עבר.

וְהָאֲבוֹת וְהַבָּנִים יַחְדָּו נֶאֱמַר ה' לֹא אֶחְמוּל וְלֹא אֶחֹס וְלֹא אֶרְחַם מִהַשְׁחִיתָם:

שָׁמְעוּ וְהִאֲזִינוּ אֶל תְּגִבְהוֹ - אל תתגאו.

כִּי ה' דָּבַר - ולכן, האזינו ואל תתגאו:

תָּנוּ לֵה' אֱלֹהֵיכֶם כְּבוֹד - לשמוע בקולו.

בְּטָרִם יַחֲשֶׁךְ - לפני שיעשה חושך (פורענות)

וּבְטָרִם יִתְנַגְּפוּ רַגְלֵיכֶם עַל הָרֵי נִשְׁף - לפני שיוכו רגליכם על הרי החושך בלכתכם לגלות.

וְקוֹיֵתֶם לְאוֹר וְשָׁמָּה לְעֲלָמוֹת - קיויתם לאור ולטוב, והי' ישים התקוה - לצל מות.

לְמָה תִּהְיֶה כְּגַר בְּאַרְץ וּבְאֶרֶץ נֹטָה לְלוֹן - אִיכּ
 מדוע ה', אתה כמו גר בארץ, וכאורח שבא רק ללון -
 שלא אכפת להם מהצרות שבאותו מקום?:

לְמָה תִּהְיֶה כְּאִישׁ נֹדֵד - כְּאִישׁ שֶׁנִּבְחַל.
 כְּגִבּוֹר לֹא יוּכַל לְהוֹשִׁיעַ וְאַתָּה בְּקִרְבָּנוּ ה' וְשִׁמְךָ
 עָלֵינוּ נִקְרָא אֵל תִּנְחַנּוּ - וְאַתָּה הָרִי בְּתוֹכֵנוּ, וְאַנּוּ
 נושאים את שמך בעולם, לכן, אל תניחנו!:

כֹּה אָמַר ה' לָעַם הַזֶּה בֵּן אָהָבוּ לָנוּע רְגֵלֵיהֶם לֹא
 חֲשָׁבוּ - כְּמוֹ שֶׁאֲהָבוּ לִזְוֹ וּלְלַכֵּת, מִמְּקוֹם לְמִקְוֶה
 אַחֵר הַגּוֹיִים (אֲשׁוּר, מִצְרַיִם) וְלֹא מִנְעוּ רְגֵלֵיהֶם לְלַכֵּת
 אֲלֵיהֶם.

וְה' לֹא רָצָם - כִּךְ ה' לֹא רוֹצֵה אֶת בְּנֵי.

עֲתָה יִזְכֹּר עֲוֹנֵם וַיִּפְקֹד חַטָּאתֵם - כִּךְ, עֲכָשְׁיוּ, ה'
 יזור להענישם על עוונם:

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אֵל תִּתְפַּלֵּל בְּעַד הָעָם הַזֶּה
 לְטוֹבָה:

כִּי יֵצְמוּ אֵינֶנִּי שִׁמְעֵ אֵל רִנָּתָם - אֵל תִּפְלֹתָם.

וְכִי יַעֲלוּ עֲלֶיהָ וּמִנְחָה אֵינֶנִּי רָצָם - לֹא יִהְיוּ לְרַצּוֹן
 לִפְנֵי.

כִּי בַחֲרָב וּבִרְעָב וּבְדַבַּר אֲנֹכִי מַכֵּלָה אוֹתָם:

וַיֹּאמֶר אֱהֵה ה' אֱלוֹהִים הַנְּבִיאִים הַנְּבִיאִים אֲמָרִים לָהֶם
 לֹא תִרְאוּ חֲרָב - הֲלֹא הַנְּבִיאִים (נְבִיאֵי הַשִּׁקָּר) אוֹמְרִים
 לְבִנְיָמִן שֶׁלֹּא תִבּוֹא הָרַעָה, וְלֹא מִגִּיעַ לְבִנְיָמִן עוֹנֵשׁ.

וְרַעָב לֹא יִהְיֶה לָכֶם כִּי שְׁלוֹם אָמַת אֲתֶן לָכֶם
 בְּמִקְוֶה הַזֶּה:

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי שִׁקָּר הַנְּבִיאִים נְבִיאִים בְּשֵׁמִי לֹא
 שְׁלַחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים וְלֹא דִבַּרְתִּי אֲלֵיהֶם חֲזוֹן
 שִׁקָּר וְקִסֵּם וְאֵלִיל וְתִרְמִית לְבַם הַמָּה מִתְּנַבְּאִים
 לָכֶם - כֹּל דְּבָרֵיהֶם הֵם חֲזוֹן שֶׁל שִׁקָּר וּרְמָאוֹת מְלִיבִים
 - וְלֹא מֵאֵת ה':

לְכֵן כֹּה אָמַר ה' עַל הַנְּבִיאִים הַנְּבִיאִים בְּשֵׁמִי וְאַנִּי
 לֹא שְׁלַחְתִּים וְהֵמָּה אֲמָרִים חֲרָב וְרַעָב לֹא יִהְיֶה
 בְּאַרְץ הַזֹּאת בַּחֲרָב וּבִרְעָב יִתְּמוּ הַנְּבִיאִים הַהֵמָּה -
 נְבִיאֵי הַשִּׁקָּר:

וְהָעָם אֲשֶׁר הֵמָּה נְבִיאִים לָהֶם - בְּנֵי.

יְהִיוּ מְשֻׁלְכִים בְּחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי הָרַעָב וְהַחֲרָב
 וְאִין מִקְבֵּר לְהֵמָּה הֵמָּה נִשְׁיֵהם וּבְנִיָּהם וּבְנִתֵּיהֶם
 וְשִׁפְכֵתִי עֲלֵיהֶם אֵת רַעְתָּם - עוֹנֵשׁ עַל רַעְתָּם:

וְאַמְרַת אֲלֵיהֶם אֵת הַדְּבָר הַזֶּה תִּרְדְּנָה עֵינֵי דְמָעָה
 לִילָה וְיוֹמָם וְאֵל תִּדְמִינָה - אֲבַכָּה עַל הַצְרוֹת
 הַעֲתִידוֹת לְבוֹא עֲלֵיכֶם, וְלֹא אֲפְסִיק לְבַכּוֹת.

כִּי שָׁבַר גְּדוֹל נִשְׁבְּרָה בְּתוֹלַת בֵּית עַמִּי מִכָּה נַחֲלָה
 מְאֹד - מִכָּה - שֶׁל חוֹלֵי גְדוֹל:

אִם יֵצְאֵתִי הַשְּׂדֵה וְהִנֵּה חֲלָלִי חֲרָב - בִּשְׂדֵה נוֹפְלִים
 חֲלָלִים מִחֲרָב.

וְגַם אֲנִי חֲשַׁפְתִּי שׁוֹלֵיךְ - גִּלְיִתִּי אֶת שׁוֹלֵי הַבְּגָדִים
 שְׁלֶךְ. (לְבוֹתֶךְ).

עַל פְּנֵיךְ וְנִרְאָה קְלוֹנֶךְ - לְהִרְאוֹת בִּזְיוֹנֶךְ:

נִאֲפִיךָ וּמִצְהָלוֹתֶיךָ זִמַּת זְנוּתֶךָ - אֶת שִׁמְחָה
 בְּנִיאֻפִים וּבְמַחֲשֵׁבוֹת הַזְנוּת שְׁלֶךְ.

עַל גְּבֻעוֹת בְּשָׂדֵה רְאִיתִי שְׁקוּצֶיךָ - הַעִיִּז.

אוֹי לֶךְ יְרוּשָׁלַם לֹא תִטְהָרִי - אוֹי לָכֶם בְּנֵי
 יְרוּשָׁלַם שֶׁאַתֶּם לֹא רוֹצִים אֲפִילוֹ לְהִטְהָר.

אַחֲרֵי מָתִי עַד - אַחֲרֵי מָתִי תִטְהָרִי עוֹד??:

פרק יד

א אֲשֶׁר הָיָה דְבַר ה' אֵל יִרְמְיָהוּ עַל דְּבָרֵי הַבְּצֻרוֹת -
 עַל זְמַן הַבְּצוּרָה (מְנִיעַת גַּשְׁמִים):

ב אֲבָלָה יְהוּדָה - הוֹשַׁחְתָּה.

ג וְשַׁעֲרֶיהָ אֲמָלְלוּ - שַׁעֲרֵי הָעָרִים - נִכְרַתוּ (שֶׁהָעָרִים
 חֲרָבוּ)

ד קָדְרוּ לְאַרְץ - הַחֲשִׁיכוּ עַד הָאָרֶץ (עַנְיֵן אֲבִילוֹת וְצַעַר)

ה וְצוֹחַת יְרוּשָׁלַם עָלְתָה - צַעֲקוֹת בְּנֵי עֵלְתָה לְשִׁמִּים:

ו וְאֲדָרִיָּהם שָׁלְחוּ צַעֲרֵיהֶם לְמִים - הַשְּׂרִים, שִׁלְחוּ
 הַצַּעֲרִים לְהַבִּיא מִים.

ז בָּאוּ עַל גְּבִים לֹא מִצְאוּ מִים שָׁבוּ כְּלִיָּהֶם רִיקִים -
 בָּאוּ לְבוֹרוֹת הַמַּיִם הַרִיקִים, וְהִשִּׁיבוּ הַכֵּלִים - כִּשְׁהֶם
 רִיקִים.

ח בָּשׂוּ וְהִכְלָמוּ וְחָפוּ רֵאשָׁם - הִתְבַּיְשׂוּ מִהַשְּׂרִים שֶׁלֹּא
 מִצְאוּ מִים, וְכִסּוּ רֵאשָׁם בְּבוֹשָׁה:

ט בַּעֲבוּר הָאֲדָמָה חָתָה - בְּגִלְלַת הָאֲדָמָה שֶׁנִּשְׁחַחְתָּה.

י כִּי לֹא הָיָה גִשֶׁם בְּאַרְץ בָּשׂוּ אֲכָרִים חָפוּ רֵאשָׁם -
 הִתְבַּיְשׂוּ הָאֲכָרִים וְכִסּוּ רֵאשָׁם בְּבוֹשָׁה:

יא כִּי גַם אֵילָת בְּשָׂדֵה יִלְדָה וְעִזּוֹב כִּי לֹא הָיָה דָשָׁא -
 גַּם הָאֵילָה שֶׁבִשְׂדֵה, הַשְּׂאִירָה שֶׁם אֶת בְּנֵה שִׁלְדָה - כִּי
 לֹא הָיָה לָהּ בִמָּה לְהַאֲכִילוּ:

יב וּפְרָאִים עָמְדוּ עַל שְׁפִים - חֲמוֹר הַבֵּר עֲמַד בְּהָרִים.

יג שְׂאֵפוֹ רוּחַ בְּתַנִּים - שְׂאֵפוֹ רוּחַ כְּמוֹ הַתַּנִּים בְּמִרוֹצָתָם
 לְחַפֵּשׂ מִרְעָה.

יד כָּלוּ עֵינֵיהֶם - כִּאִילוּ כָלוּ עֵינֵיהֶם, מִרְבּוֹ חִיפּוֹשׁ.

טו כִּי אִין עֵשֶׁב:

טז אִם עֲוִינֵנוּ עָנוּ בְּנוּ ה' עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֹךְ - אִם
 הַעוֹנוֹת מַעֲיִדִים עֲלֵינוּ הָרַעָה, תוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ לְמַעַן
 שְׁמֶךְ - שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל.

יז כִּי רַבּוּ מְשׁוֹבְתֵינוּ לֶךְ חֲטָאנוּ - רַבּוּ מִרִּידוֹתֵינוּ
 וְחֲטָאנוּ לָךְ:

יח מִקְוֶה יִשְׂרָאֵל מוֹשִׁיעוֹ בְּעַת צָרָה - יִשְׂרָאֵל מִקְוִים
 וּמִיִּחְלָים - לְה', שְׁמוֹשִׁיעֵם בְּזְמַן הַצְרוֹת.

וּנְתַתִּים לְזִעוּה - לזועה.
 ד לְכָל מַמְלֹכוֹת הָאָרֶץ - כל הממלכות שישמעו הרעה של ישראל - יזועו ויך עדו מפחד.
 בְּגִלְל מְנַשֶּׁה בֶן יְחֻזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל אֲשֶׁר עָשָׂה בִירוּשָׁלַם - בגלל מעשים, כמו שעשה המלך מנשה בירושלים:
 ה כִּי מִי יַחְמַל עָלַיְךָ יְרוּשָׁלַם וּמִי יִנּוֹד לְךָ - מי ינוד בראשו לנחם אותך.
 וּמִי יִסּוֹר לְשֹׂאֵל לְשָׁלֵם לְךָ - לשאול בשלומך:
 ו אֶת נִטְשֵׁת אֶתִּי נָאִם ה' אַחֲזֹר תִּלְכִּי - את עזבת, והלכת לאחור - מה!
 וְאֵט אֶת יָדִי עָלֶיךָ וְאֲשַׁחֲיֶתְךָ - הטתי את ידי להכות ולהשחית אותך.
 ז נְלֹאִיתִי הִנָּחֵם - עייפתי כבר, מלהתחרט על הרעות, שחשבתי להביא עליך:
 ח וְאֶזְרֵם בְּמִזְרָה בְּשַׁעְרֵי הָאָרֶץ - אפזר בנפה את בניי - לגלות בערי הארץ.
 ט שְׂבָלְתִי אֲבֹדְתִי אֶת עַמִּי מִדְּרָכֵיהֶם לֹא שָׁבוּ - גם אחר ששכלתי ואבדתי אותם (שקבלו הפרענות) - לא שבו מדרכם הרעה:
 י עֲצַמוּ לִי אֲלִמְנוֹתַי - מחול ימים - האלמנות התרבו בעיני, יותר מחול היס.
 יא הִבַּאתִי לָהֶם עַל אִם בָּחוּר - שָׂדֵד בְּצִהָרִים - הבאתי על ירושלים בחורים שודדים בצהרים.
 יב הַפְּלַתִי עָלֶיךָ פְּתָאֵם עִיר וּבְהָלוֹת - הפלתי על ירושלים, קבוצות חיילים ובהלה גדולה:
 יג אֲמַלְלָה יְלֻדַת הַשְּׂבָעָה - נכרתה האשה מרובת הבנים (משל, לכריתת 7 משפחות במלכות ישראל)
 יד נִפְחָה נִפְשָׁה - דאבון נפש - מפח נפש.
 טו בָּא שְׂמֵשָׁה בְּעֵד יוֹמָם - שקעה השמש, בעוד היום גדול (ריבוי ותכיפות הצרות).
 טז בּוֹשָׁה וְחִפְרָה - התביישה.
 טז וּשְׂאֲרֵיתֶם לְחָרֵב אֶתֶּן - שארית הבנים - של יולדת השבעה - אתן לחרב האוייבים.
 טז לְפָנַי אִיבִיָּהֶם נָאִם ה':
 טז אוֹי לִי אֲמִי כִּי יִלְדֶתְנִי - אוי לי שנולדתני.
 טז אִישׁ רִיב וְאִישׁ מְדוֹן לְכָל הָאָרֶץ - כולם רבים איתי.
 טז לֹא נִשְׁתִּי וְלֹא נָשׁוּ בִי בְלָה מְקַלְלוֹנִי - לא לווייתי מהם, ולא הלוותי להם ממון, (אין ביננו מריבות ממוניות) ואעפ"כ כולם מקללים ומבזים אותי:
 טז אָמַר ה' אִם לֹא שְׂרִיתֶיךָ לְטוֹב - ה' נשבע שישאיר לטובה את ירמיהו.
 טז אִם לֹא הִפְגַּעְתִּי בְךָ - ה' נשבע שיבקשו בניי ממך להתפלל עליהם.
 טז בָּעַת רָעָה וּבְעַת צָרָה אֶת הָאֵיב - בבא האוייב עליהם:

וְאִם בָּאתִי הָעִיר וְהִנֵּה תַחֲלוּאֵי רָעַב - ובעיר מתים ברעב.
 כ פִּי גַם נָבִיא גַם כֹּהֵן סָחְרוּ אֶל אֶרֶץ וְלֹא יָדְעוּ - סבבו מעיר לעיר, כסוחרים, לנבאות להם נבואות שקר, ולא ידעו מה דבר ה':
 כט הַמָּאֵס מֵאֲסַת אֶת יְהוּדָה - האם מאסת ביהודה!:
 ח אִם בְּצִיּוֹן גָּעְלָה נִפְשָׁךְ - האם נפשך מתעבת את ציון!:
 ט מִדּוּעַ הִפְתִּינוּ וְאִין לָנוּ מִרְפָּא קוּה לְשָׁלוֹם וְאִין טוֹב - גם כשנקווה לשלום - לא יבוא הטוב - השלום.
 י וְלַעֲת מִרְפָּא - וְהִנֵּה בַעֲתָה - גם כשנקווה לרפואה מהשבר - ישאר הפחד:
 כ יָדְעֵנוּ ה' רִשְׁעֵנוּ עוֹן אֲבוֹתֵינוּ כִּי חֲטָאנוּ לְךָ - אנו יודעים שאנו ואבותינו חטאנו לך:
 כא אֵל תִּנְאֵץ לְמַעַן שִׁמְךָ - אל תרחיק ותבזה את ישראל - שלא יהיה חילול שם ה'.
 כב אֵל תִּנְבֵּל כִּסֵּא כְבוֹדְךָ - אל תוריד את "כסא כבודך" - שכבוד ה' לא יתחלל בגויים.
 כג זְכֹר אֵל תִּפְרֹר בְּרִיתְךָ אֶתֶּנוּ - זכור ואל תבטל את בריתך אתנו:
 כד הִישׁ בְּהַבְלֵי הַגּוֹיִם מַגְשָׁמִים - האם יש בע"ז - שהיא הבל - שיכולים להוריד גשם!:
 כה וְאִם הַשָּׁמַיִם יִתְּנוּ רֶבֶבִים - האם בכוח השמים עצמם להוריד גשם!:
 כו הֲלֹא אֶתָּה הוּא ה' אֱלֹהֵינוּ וְנִקְוָה לְךָ - לך נקווה שתתן מטר לארץ.
 כז כִּי אֶתָּה עֲשִׂיתָ אֶת כָּל אֱלֹהֵי:

פרק טז

א וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי אִם יַעֲמֵד מוֹשֶׁה וְשִׁמוּאֵל לְפָנַי אִין נִפְשִׁי אֵל הָעַם הַזֶּה - אינני רוצה אותם.
 ב שְׁלַח מַעַל פָּנַי וַיֵּצְאוּ - שלח אותם בנבואתך, מלפני - ויצאו לגלות:
 ג וְהִיָּה כִּי יֹאמְרוּ אֵלַיךָ אָנָּה נִצָּא - להיכן נצא?
 ד וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה' אֲשֶׁר לַמּוֹת לַמּוֹת וְאֲשֶׁר לְחָרֵב לְחָרֵב וְאֲשֶׁר לְרָעַב לְרָעַב וְאֲשֶׁר לְשָׁבִי לְשָׁבִי - כל אחד, ימות במיתה הראויה לו:
 ה מוֹת רְגִיל, בְּחָרֵב, בְּרָעַב אוּ בְשָׁבִי:
 ו וּפְקַדְתִּי עָלֵיהֶם אַרְבַּע מִשְׁפָּחוֹת - אמנה עליהם 4 סוגי ענשים.
 ז נָאִם ה' אֶת הַחָרֵב לְהַרְגַּ וְאֶת הַפְּלָבִים לְסַחֵב - לגרור הגופות אחר מיתתם.
 ח וְאֶת עוֹף הַשָּׁמַיִם וְאֶת בְּהֵמַת הָאָרֶץ לְאָכַל וְלִהְשָׁחִית - העוף לאכול, והבהמות להשחית הגופות:

יָשְׁבוּ הַמָּזָה אֵלַיךָ וְאַתָּה לֹא תָשׁוּב אֵלֵיהֶם הַשְׁמֵר
 בְּנִבְאוֹתַי, שֶׁהֵם יִלְמְדוּ מִמֶּךָ וְלֹא אֶתָּה מֵהֶם :
 וְנִתְּתִיךָ לְעַם הַזֶּה לְחֹמַת נְחֹשֶׁת בְּצֹרֶה - כְּמוֹ
 חֹמַת נְחוֹשֶׁת חֹזֶקָה.
 וְנִלְחַמוּ אֵלַיךָ וְלֹא יִכְלֹו לָךְ - וְלֹא יִצְלִיחוּ כִּנְגֹדְךָ.
 כִּי אַתָּה אֲנִי לְהוֹשִׁיעֶךָ וְלְהַצִּילֶךָ נְאֻם ה' :
 וְהִצַּלְתִּיךָ מִיַּד רָעִים - אֲנָשִׁים רָעִים.
 וּפְדִיתִיךָ מִכַּף עֲרָצִים - אֲצִיל אוֹתְךָ מִיַּד אֲנָשִׁים
 חֹזְקִים הַרוֹצִים בְּרַעְתְּךָ :

פרק טז

וְהָיָה דְבַר ה' אֵלַי לְאִמֹר :
 לֹא תִקַּח לָךְ אִשָּׁה וְלֹא יִהְיוּ לָךְ בָּנִים וּבָנוֹת
 בַּמָּקוֹם הַזֶּה :
 כִּי כֹה אָמַר ה' עַל הַבָּנִים וְעַל הַבָּנוֹת הַיְלֹודִים
 בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל אִמּוֹת הַיְלֹודוֹת אוֹתָם וְעַל
 אֲבוֹתָם הַמּוֹלְדִים אוֹתָם בְּאֶרֶץ הַזֹּאת :
 מִמּוֹתֵי תַחֲלָאִים יָמָתוּ - יָמוּתוּ מִחוּלֵי שֶׁל רַעַב.
 לֹא יִסְפְּדוּ - לֹא יִסְפִּידוּ אוֹתָם.
 וְלֹא יִקְבְּרוּ לְדַמְּן עַל פְּנֵי הָאָדָמָה יִהְיוּ - כְּמוֹ הַזּוֹבֵל
 (שֶׁלֹא נֹאסֵף - מִשּׁוֹם שֶׁאֵין בּוֹ עֶרֶךְ) לֹא יֹאסְפוּ אוֹתָם -
 לְקַבְּרָם.
 וּבַחֲרָב וּבְרָעַב יִכְלוּ וְהִיתָה נִבְלָתָם לְמֵאֲכָל לְעוֹף
 הַשָּׁמַיִם וּלְבִהֵמַת הָאָרֶץ :
 כִּי כֹה אָמַר ה' אֵל תְּבוֹא בֵּית מְרוֹחַ - לְבֵית הָאֲבֵל.
 וְאֵל תִּלְךָ לְסַפּוֹד - עַל הַמֵּתִים.
 וְאֵל תִּנְדֹּף לָהֶם - לֹא תִנּוֹד בְּרֹאשְׁךָ לְהַשְׁתַּתֵּף בְּצַעַר
 הָאֲבֵל, לִנְחָם אוֹתָם.
 כִּי אֲסַפְּתִי אֶת שְׁלוֹמֵי מֵאֵת הָעָם הַזֶּה נְאֻם ה' אֶת
 הַחֶסֶד וְאֶת הָרַחֲמִים - כִּי גַם אֲנִי, לְקַחְתִּי אֶת
 הַשְּׁלוֹם, הַחֶסֶד וְהַרַחֲמִים מִבְּנֵי :
 וּמָתוּ גְדֹלִים וְקִטְנִים בְּאֶרֶץ הַזֹּאת לֹא יִקְבְּרוּ וְלֹא
 יִסְפְּדוּ לָהֶם וְלֹא יִתְגַּדְּדוּ - לֹא יִשְׁרְטוּ הַבָּשָׂר עַל
 הַמֵּתִים.
 וְלֹא יִקְרַח לָהֶם - לֹא יִתְלָשׁוּ שִׁיעַר רֹאשָׁם, מִצַּעַר עַל
 הַמֵּתִים (אֵף שֶׁנֹּאסְרוּ דְרָכֵי אֲבִילוֹת אֵלוֹ : "לֹא תִתְגַּוְּדוּ וְלֹא
 תִשִּׁימוּ קִרְחָה בֵּין עֵינֵיכֶם עַל מֵת" ; פְּרִי רָאָה) :
 וְלֹא יִפְרְסוּ לָהֶם עַל אֲבָל לְנַחְמוֹ - לֹא יִפְרְסוּ לַחֵם,
 לְתֵת לְאֲבֵל סְעוּדַת הַבְּרָאָה - סְעוּדָה רִאשׁוֹנָה אַחֵר
 הַקְּבוּרָה.
 עַל מֵת וְלֹא יִשְׁקוּ אוֹתָם כּוֹס תְּנַחֲמוּמִים - לֹא יִשְׁקוּ
 הָאֲבֵלִים, מִתּוֹךְ טְרֹדַת רוֹב הַצְּרוּת.
 עַל אָבִיו וְעַל אִמּוֹ :

יב הִירַע בְּרֹזֶל בְּרֹזֶל מִצַּפּוֹן וּנְחֹשֶׁת - הַתְּשׁוּבָה חָרַב
 הַבְּרֹזֶל שְׁלָכֶם, אֶת הַחֲרָב הַבָּאָה מִצַּפּוֹן (מִבְּבֶל) שְׁעִשׂוּיָה
 מִבְּרֹזֶל וּנְחוֹשֶׁת יַחַד?! (נִמְשָׁל : לֹא תוּכְלוּ לִנְצַח אֶת
 נְבוּכַדְנֶצַּר) :
 יג חִילְךָ - עוֹשֶׂרְךָ.
 וְאוֹצְרוֹתֶיךָ לְבֹז אֶתֶּן - לְבִיזָה אֶתֶּן.
 לֹא בְמַחִיר - יִקְחוּ, וְלֹא יִתְּנוּ תַמּוּרָה.
 וּבְכָל חֲטָאוֹתֶיךָ וּבְכָל גְּבוּלֶיךָ - בְּגַלְלַת חֲטָאוֹתַי,
 שְׁחַטַּאת בְּכָל גְּבוּלֶיךָ :
 יד וְהִעֲבַרְתִּי אֶת אֵיבֶיךָ - אֶעֱבִיר אוֹתְךָ מֵאֵי לְגִלוֹת עִם
 אוֹיְבֶיךָ.
 בְּאֶרֶץ לֹא יָדַעְתָּ - בְּאֶרֶץ שֶׁלֹא הִכַּרְתָּ.
 כִּי אִשׁ קָדְחָה בְּאִפִּי - הִכְעַס בּוֹעַר בְּאִפִּי.
 עֲלִיכֶם תּוֹקֵד - עַל בְּנֵי תַבְּעֹר :
 טו אַתָּה יָדַעְתָּ ה' - הִרְעָה שְׁעוֹשִׁים לִי.
 זְכַרְנִי וּפְקֻדְנִי וְהִנָּקֶם לִי מִרְדְּפֵי - נְקוּם בְּרוּדְפִים
 אוֹתִי.
 אֵל לְאֶרֶץ אֲפָךָ תִקְחָנִי - אֵל תֹּארִיךְ אֵף (אֵל תִּסְלַח
 וְתִעַכֵּב נְקַמְתִּי מֵהֶם).
 דַּע שְׂאֵתִי עֲלֶיךָ חֲרָפָה - דַּע, שֶׁאֲנִי נוֹשֵׂא עָלַי בּוֹשָׁה,
 בְּגַלְלַת נְבוּאוֹתַי :
 טז נִמְצְאוּ דְבָרֶיךָ וְאִכְלָם וְהָיָה דְבָרְךָ לִי לְשִׁשּׁוֹן
 וְלִשְׂמִיחַת לְבָבִי - מִיַּד כִּשְׁאֲנִי מוֹצֵא אֶת דְּבָרֵי
 הַנְּבוּאָה, אֲנִי מִקְבֵּל אוֹתָם בְּשִׂמְחָה וּבְשִׁשּׁוֹן.
 כִּי נִקְרָא שְׁמֶךָ עָלַי ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת - כִּי שֵׁם ה'
 נִקְרָא עָלַי - שֶׁאֲנִי נְבִיא לְה' :
 יז לֹא יִשְׁבַּתִּי בְּסוּד מְשַׁחֲקִים וְאֶעֱלֹז - לֹא יִשְׁבַּתִּי
 (בְּשִׂמְחָתִי עַל הַנְּבוּאָה) יַחַד עִם קְבוּצַת אֲנָשִׁים לְשִׁמּוֹחַ
 עִמָּם.
 מִפְּנֵי יָדְךָ בִּדְדַי יִשְׁבַּתִּי כִּי זַעַם מְלֹאֲתָנִי - בְּגַלְלַת
 שֶׁאֲנִי מִלֵּא בְּנְבוּאוֹת זַעַם - יִשְׁבַּתִּי בִּדְד :
 יח לָמָּה הָיָה כְּאֲבִי נֹצֵחַ וּמִכְּתִי אֲנוּשָׁה - מֵאַנְהָה הִרְפָּא
 - מִדּוֹעַ כְּאֵב הַמְרִיבָה, עִם אֲנָשִׁי עֲנֹתוֹת הוּא לְנֹצֵחַ,
 וְהַמְכָּה הַחֹזֶקָה שֶׁמְכַאֲיְבִים לִי - מִסְרַבַּת לְהִרְפֹּא.
 הָיָה תְהִיָּה לִי כְמוֹ אֲכֹזֵב - וְאַתָּה ה', מִנִּיחַ לִי לְסִבּוֹל
 מֵהֶם, וְלֹא מִתְמִיד בְּעֹזְרֶתְךָ - לִי, כְּמוֹ מִקּוֹר מִיַּם אֲכֹזֵב
 - שֶׁמִּפְסִיק נְבִיעֵתוֹ.
 מִיַּם לֹא נִאֲמָנוּ - וּכְמִקּוֹר מִיַּם, שֶׁלֹא מִתְקַיֵּימַת
 וּמִתְמִידָה נְבִיעֵתוֹ :
 יט לִכֵּן כֹּה אָמַר ה' אִם תָּשׁוּב - אִם תָּשׁוּב בְּתִשׁוּבָה עַל
 טַעֲנֶתְךָ נִגַּד ה' :
 וְאֲשִׁיבְךָ - אֶקְבֵּל תְּשׁוּבָתְךָ.
 לְפָנַי תַּעֲמֹד - תַּעֲמוּד לְפָנַי בְּנְבוּאָה כְּפִי שֶׁהִיָּה.
 וְאִם תּוֹצִיא יָקָר מְזוּלָל - כְּפִי תְהִיָּה - וְאִם תּוֹצִיא
 אָדָם זוֹלָל, רָשָׁע - מִרְשָׁעוֹ, לְהִיּוֹת יָקָר - לְהִיּוֹת צַדִּיק
 בְּמַעֲשָׂיו, פִּיךָ יִהְיֶה כְּפִי ה' - שְׁכַל מֵה שֶׁתְּגַזֵּר -
 יִתְקַיֵּים.

ח ובית משתה לא תבוא לשבת אותם - לאכל ולשבות - לשבת איתם בסעודת שמחת נישואין:

ט כי כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל הנני משבית מן המקום הזה לעיניכם ובימיכם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה:

י והיה כי תגיד לעם הזה את כל הדברים האלה ואמרו אליך על מה דבר ה' עלינו את כל הרעה הגדולה הזאת ומה עוננו ומה חטאתנו אשר חטאנו לה' אלהינו:

יא ואמרת אליהם על אשר עזבו אבותיכם אותי נאם ה' וילכו אחרי אלהים אחרים ויעבדום וישתחוו להם ואתי עזבו ואת תורתי לא שמרו:

יב ואתם הרעתם לעשות מאבותיכם - עשיתם רע יותר מאבותיכם. והנכם הלכים איש אחרי שררות לבו הרע - הולכים אחר מראות לבכם הרעים. (כמו "כי בשרירות ליבי אלך"; ניצבים) לבלתי שמע אלי:

יג והטלתי אתכם - אשליך אתכם. מעל הארץ הזאת על הארץ אשר לא ידעתם אתם ואבותיכם - לארץ שלא הכרתם, אתם ואבותיכם. ועבדתם שם את אלהים אחרים - תעבדו גויים שעובדים לע"ז.

יד יומם וליילה אשר לא אתן לכם חנינה - תעבדו הגויים יומם וליילה, ולא אתן לכם חן בעיניהם: לכן הנה ימים באים נאם ה' ולא יאמר עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים - כשישבעו בשם ה', לא יצינו את גדולת ה', ביציאת מצרים:

טו כי אם חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ צפון.... - אלא גדולת ה' בשבועה, תצוין בכך, שהשיב את הגולה מארץ צפון... שהגאולה העתידה, תהיה גדולה אף מיציאת מצרים. ומפל הארצות אשר הדיחם שמה והשבתיים על אדמתם אשר נתתי לאבותם:

טז הנני שלח לדיגים רבים נאם ה' ודיגום - בתחילה, ישבו הגויים את בניי שבתוך הערים, כולם יחד ברשת הדיגים, ואחרי כן אשלח לרבים צידים וצדום - ואחרי כן יצודו את אלו שברחו (כצייד הצד אחד אחד) מעל כל הר ומעל כל גבעה ומנקיקי הסלעים - בחורים שבסלעים:

יז כי עיני על כל דרכיהם - ה' רואה את כל מעשיהם. לא נסתרו מלפני - לא יכולים להסתתר מפני. ולא נצפן עונם - לא יסתירו עונם ממני.

מנגד עיני:

יח ושלמתי ראשונה משנה עונם וחטאתם - תחילה, יענשו על ששנו, ששבו לעשות את חטאי אבותם. על חללם את ארצי - שחללו את ארצי בעוונם. בנבלת שקוציהם ותועבותיהם מלאו את נחלתי - מלאו את א"י בע"ז, שמשוקצת ומתועבת כנבילה:

יט ה' עזי ומעזי - ה' הוא חוזקי. ומנוסי ביום צרה - אל ה' אני נס ביום של צרה. אליך גוים יבאו מאפסי ארץ - אל ה' יבואו לעתד לבוא הגויים מקצה הארץ, ויאמרו אך שקר נחלו אבותינו הבל ואין בם מועיל - ויאמרו שהע"ז שהנחילו לנו אבותיהם, היא שקר והבל שאינה מועילה:

כ היעשה לו אדם אלהים והמה לא אלהים - היתכן שאדם שהוא עצמו לא אלוהים, יעשה לו אלוקי אמת!:

כא לכן הנני מודיעם בפעם הזאת אודיעם את ידי ואת גבורתי וידעו כי שמי ה':

פרק יז

א חטאת יהודה פתובה בעט ברזל בצפרן שמיר - חטאי יהודה שמורים בלבם כאלו נכתבו על לוח ליבם בקולמוס מברזל, ובצפרון משמיר (אבן חזקה) חרושה על לוח לבם ולקרנות מזבחותיכם - החטאים, חקוקים, בחוזק ובעומק ליבם, ועל קרנות המזבחות שעבדו לע"ז:

ב כזכר בנייהם - מזבחותם ואשריהם - כמו שזוכרים את בנייהם באהבה, כך זוכרים את המזבחות והאשירות (עצי ע"ז) לעבוד אותם. על עץ רענן על גבעות הגבוהות - המזבחות היו תחת כל עץ רענן ועל הגבעות:

ג הררי בשדה - ישראל, העובדים בהרים ע"ז, חילף כל אוצרותיך - לבז אתן - העושר והאוצרות, אתן לגויים לביזה.

ד כמתוך פחטאת בכל גבוליך - חטאי הבמות לע"ז, שבכל גבולי הערים: ושמטתה - תשטט מנחלתך (תגלה מהארץ) ובך מנחלתך - בך אנקום, בזה שתשטט מארצך. (עונש על השמטות שלא שמרת) אשר נתתי לך והעבדתיך את איביך בארץ אשר לא ידעת - תעבוד את אדמת הגויים בגלות.

ה כי אש קדחתם באפי - אש הכעס הבערתם באפי. עד עולם תוקד - תבער לזמן רב: כה אמר ה' ארור הגבר - מקולל האיש.

אֲשֶׁר יִבְטַח בְּאָדָם וְשֵׁם בֶּשֶׂר זָרְעוּ וּמִן ה' יִסוּר לְבוֹ - שם זרועו, חוזקו, באדם שעשוי מבשר, וסר לבו מבטוח בה':

וְהָיָה כַּעֲרֵעַר בְּעֵרְבָה - אדם זה הבוטח באדם, נמשל לעץ יחידי במדבר.

וְלֹא יֵרָאֶה כִּי יָבֹוא טוֹב - לא יראה הגשם, הטוב לעץ.

וְשֹׁכֵן חֲרָרִים בְּמִדְבַּר אֶרֶץ מְלַחָה וְלֹא תִשָּׁב - ישכון בארץ יבשה ומלוחה (שלא מצמיחה) ושאינה מיושבת (במדבר):

כְּרוֹד הַגִּבּוֹר אֲשֶׁר יִבְטַח בַּה' וְהָיָה ה' מִבְּטַחוֹ - מבורך מי שבוטח בה' ית':

וְהָיָה כַּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרְשָׁיו - הבוטח בה', נמשל לעץ השתול ליד המים, ושורשי העץ מתפשטים ומתחזקים ממי הנחל.

וְלֹא יֵרָאֶה כִּי יָבֹא חֶם וְהָיָה עֲלָהוּ רַעַן - לא יראה לחשוש - מפני החום, שתמיד עליו רעננים - משום שנמצא תמיד במקום המים.

וּבִשְׁנַת בְּצֻרַת לֹא יִדָּאָג - ואף בשנת בצורת - לא ידאג שמקור מימיו - לידו תמיד (שהרי בוטח בה').

וְלֹא יִמְיֵשׁ - מַעֲשׂוֹת פְּרִי - ולא יפסיק לעשות פירות. (משל להצלחת מעשיו):

עֶקֶב הַלֵּב - מִכָּל, וְאִנְשׁ הוּא - באמת, הלב, ששם מקום הבטחון בה' (או באדם ח"ו) הוא האיבר שעלול לרמות בעקמימותו, יותר מכל האיברים, ושם עלול להיות החולי הגדול ביותר בבטחון בה'.

מִי יִדְעֶנּוּ - ומי יוכל לדעת מה שבלב האדם פנימה, מלבד ה'?:

אֲנִי ה' חִקֵּר לֵב בַּחַן כְּלִיּוֹת - אני ה' לבדי, יודע מחשבות ליבות האדם.

וְלִתְּת לְאִישׁ כְּדַרְכָּיו כְּפִרֵי מַעַלְלָיו - לתת לכל אדם שכר ועונש - כפי מעשיו:

קִרְא - שם עוף.

דָּגֵר וְלֹא יֵלֵד - הקורא, דוגר על ביצים שלא הוא ילד. (שאחר שבוקעים מהביצים, לא הולכים אחריו - שהרי אינו אביהם)

עֲשֵׂה עֶשֶׂר - וְלֹא כְּמִשְׁפֵּט - כך מי שעושה עושר רב, אך לא לפי המשפט (שגוזל ממון אחרים)

כַּחֲצִי יָמָיו יַעֲזֹבֵנוּ וּבְאַחֲרֵיתוֹ יִהְיֶה נָבֵל - העושר יעזוב אותו בחצי ימיו, ועוד, באחרית ימיו נחשב הוא - לנבל, לרשע:

כֶּסֶף כְּבוֹד מְרוֹם מֵרֵאשׁוֹן מְקוֹם מְקַדְּשָׁנוּ - כסא כבוד ה', מרומם מראשית בריאת העולם, כנגד מקום המקדש:

מְקוֹה יִשְׂרָאֵל ה' - ישראל מקווים ומתאספים - לה'.

כָּל עֹזְבֵיךָ יִבְשׁוּ - כל מי שעוזב את ה', יביא לעצמו בושה.

וְסוּרֵי - בְּאַרְץ יִכְתְּבוּ - והסרים מה', יכתבו לרדת להקבר בארץ, באדמה.

כִּי עֲזָבוּ מְקוֹר מַיִם חַיִּים אֶת ה':

רְפָאִי ה' וְאַרְפָּא - הנביא מבקש מה', שִׁנְרָפְאוּ מהקמים עליו.

הוֹשִׁיעֵנִי וְאוֹשִׁיעָה כִּי תִהְלֹתִי אֶתְּה - שהרי כך אני מתהלל שתושיעני:

הִנֵּה הִמָּה אֲמָרִים אֵלַי אֵיךְ דָּבַר ה' יָבֹוא נָא - שהקמים עליו אומרים לו בליגלוג: היכן הפורענות שנבאת עליה? שתבוא כעת!:

וְאֲנִי לֹא אֲצַתִּי מִרְעָה אַחֲרֵיךָ - אני לא רצתי אחרֶיךָ, להיות נביא לבניי.

וַיּוֹם אָנוּשׁ לֹא הִתְאַוִּיתִי אֶתְּה יְדַעַת - אתה ידעת שלא היתה לי תאוה, לנבא להם על הכאבים שיבואו עליהם, ורק משום שצוונתי - נבאתי.

מוֹצֵא שְׂפָתַי נִכַח פְּנֵיךָ הָיָה - נגד פניך היו, התפילות שהוצאתי בשפתי - על בניי:

אֵל תִּהְיֶה לִי - לְמַחְתָּה - שלא תגרום לי הנבואה - לשבר.

מַחְסֵי אֶתְּה בְּיוֹם רָעָה - אתה ה', המחסה שלי ביום שתבוא לי הרעה:

יִבְשׁוּ רִדְפֵי וְאֵל אֲבִשָּׂה אֲנִי יַחְתּוּ הִמָּה וְאֵל אַחְתָּה אֲנִי - שאנשי ענתות יתביישו ויִשְׁבְּרוּ - ולא אני.

הִבִּיא עֲלֵיהֶם יוֹם רָעָה - תביא עליהם רעה - כמו שבקשו שתבוא. (פס' טו')

וּמִשְׁנֵה שְׁבָרוֹן - שְׁבָרִים - שבר אחר שבר תביא עליהם:

כֹּה אָמַר ה' אֵלַי הֲלֹךְ וְעַמְדַת בְּשַׁעַר בְּנֵי הָעָם - בשער שהעם יוצאים ובאים בו.

אֲשֶׁר יָבֹאוּ בּוֹ מַלְכֵי יְהוּדָה - באותו השער.

וְאֲשֶׁר יֵצְאוּ בּוֹ וּבְכָל שַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם - וכן תלך בכל שערי ירושלים:

וְאִמְרַתְּ אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ דְבַר ה' מַלְכֵי יְהוּדָה וְכָל יְהוּדָה וְכָל יִשְׂבֵי יְרוּשָׁלַם הַבָּאִים בְּשַׁעְרֵים הָאֵלֶּה:

כֹּה אָמַר ה' הִשְׁמְרוּ בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם וְאֵל תִּשְׂאוּ מִשָּׂא בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְהִבַּאתֶם בְּשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם - השמרו, מלשאת משאות, מחוץ לירושלים - להכניסם לעיר, שלא תחללו את השבת ותתחייבו - מיתה:

וְלֹא תוֹצִיאוּ מִשָּׂא מִבְּתֵיכֶם בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וְכָל מְלֹאכָה לֹא תַעֲשׂוּ וְקִדְשַׁתֶּם אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת - באיסור מלאכה.

כְּאֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת אֲבוֹתֵיכֶם:

וְלֹא שְׁמַעוּ וְלֹא הִטּוּ אֶת אָזְנֵם - לשמוע.

וַיִּקְשׂוּ אֶת עֲרֻפְם לְבַלְתִּי שְׁמוֹעַ וּלְבַלְתִּי קַחַת מוֹסֵר - הקשו את עורפם ולא למדו מוסר:

וְהָיָה אִם שְׁמַעַתְּ תִשְׁמַעוּן אֵלַי נָאִם ה' לְבַלְתִּי הִבִּיא מִשָּׂא בְּשַׁעְרֵי הָעִיר הַזֹּאת בְּיוֹם הַשַּׁבָּת וּלְקַדֵּשׁ אֶת יוֹם הַשַּׁבָּת לְבַלְתִּי עֲשׂוֹת בּוֹ כָּל מְלֹאכָה:

יא ועתה אמר נא אל איש יהודה ועל יושבי ירושלים לאמר כה אמר ה' הנה אנכי יוצר עליכם רעה - אני יוצר להביא עליכם רעה. וחשב עליכם מחשבה שובו נא איש מדרכו הרעה והיטיבו דרכיכם ומעלליכם - ומעשיכם. (הרעים):

יב ואמרו נואש - אנו מתייאשים מלעשות הטוב בעיניך. כי אחרי מחשבותינו נלך ואיש שררות לבו הרע - נעשה - לפי מראה ליבנו הרע - נעשה: לכן כה אמר ה' שאלו נא בגוים מי שמע פאלה - מי שמע שעושים מעשים רעים כמוכם? שעררת עשתה מאד - דבר מגונה מאוד. בתולת ישראל:

יד היעזב מצור שדי שלג לבנון - היתכן שיעזבו מים הזורמים מהסלע שבשדה, שהופשרו מהשלג שבלבנון?! (משל לעזיבת ה', שהוא מקור מים חיים) אם ינתשו מים זרים קרים נוזלים - היתכן שיעזבו מים הבאים בצנורות ממקום רחוק?! (לכן קרא להם - זרים, שהם באו מרחוק):

טו כי שבחני עמי - בניי שכחו את ה', לשוא יקטרו - ומקטרים לעיני, וכשלוס בדרכיהם שבילי עולם - אמרו ששבילי עולם - הדרכים הטובות הם - מכשול. ללכת נתיבות - דרך לא סלולה - כדי ללכת בנתיבות, בדרכים - לא סלולות, לא טובות: לשום ארצם לשמה - לשים את איי לשממה. שריקות עולם - שישרקו מרוב תמהון. כל עובר עליה ישם ויניד בראשו - כל מי שיעבור באיי, ויראה השממה, ישתומם, ויניד בראשו - כמנחם את הארץ:

יז פרוח קדים - רוח מזרחית, חזקה. אפיצם לפני אויב - אפזר אותם לפני האויב. ערף ולא פנים אראם ביום אידם - אראה את העורף במנוסתם, ביום השבר והפורענות: ויאמרו לכו - בואו.

יח ונחשבה על ירמיהו מחשבות - רעות - להמיתו. כי לא תאבד תורה מפהן ועצה מחכם ודבר מנביא - שהרי ישנם עוד כהנים, חכמים ונביאים, מלבד ירמיהו. לכו ונבהו בלשון - נלשין עליו למלך, שיהרגהו. ואל נקשיבה אל כל דבריו - לא נצטרך עוד, להקשיב לדבריו:

יט הקשיבה ה' אלי ושמע לקול יריבי - את קולם של הרבים עימי: הישלים תחת טובה רעה - האם ראוי לשלם לי, תחת הטובה שעשיתי - רעה?!

כה ובאו בשערי העיר הזאת מלכים ושרים ישרים על פסא דוד רכבים ברכב ובסוסים המה ושריהם איש יהודה וישבי ירושלים וישבה העיר הזאת לעולם:

כו ובאו מערי יהודה ומסביבות ירושלים ומארץ בנימן ומן השפלה ומן ההר ומן הנגב מבאים עולה וזבח ומנחה ולבונה ומבאי תודה בית ה': ואם לא תשמעו אלי לקדש את יום השבת ולבלתי שאת משא ובא בשערי ירושלים ביום השבת והצתי אש בשעריה - אדליק אש בשערי ירושלים.

ואכלה ארמנות ירושלים - האש תשרוף את ארמונות ירושלים. ולא תכבה - עד שתכלה הכל:

פרק יח

א הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' לאמר: ב קום וירדת בית היוצר - היוצר כלי חרס. ושממה אשמיעד את דברי: ג וארד בית היוצר והנה הוא עשה מלאכה על האבנים - הכלי, שעליו יוצר היוצר - כלי חרס:

ד ונשחת הפלי - התקלקלה צורת הכלי. אשר הוא עשה בחמר ביד היוצר ושב ועשהו פלי אחר - עשה שוב צורת כלי. כאשר ישר בעיני היוצר - לעשות - כפי שרצה: ה ויהי דבר ה' אלי לאמור:

ו הכיוצר הזה לא אוכל לעשות לכם בית ישראל נאם ה' הנה כחמר ביד היוצר כן אתם בדי בית ישראל - האם לא אוכל לעשות לכם, כפי שהיוצר עושה לכלי?!

ז רגע - ברגע אחד. אדבר על גוי ועל ממלכה לנתוש - לעקור. ולנתוץ - לשבור. ולהאבד:

ח ושב הגוי ההוא מרעתו - חזר בתשובה. אשר דברתי עליו ונחמתי על הרעה - אתחרט על הרעה. אשר חשבתי לעשות לו:

ט ורגע אדבר על גוי ועל ממלכה לבנות ולנטוע: י ועשה הרע בעיני לבלתי שמע בקולי ונחמתי על הטובה אשר אמרתי להיטיב אותו:

ז ובקתי את עצת יהודה וירושלם במקום הזה "ארקון" את עצתם, שחושבים להנצל מהאוייב. והפלתים בחרב לפני איביהם וביד מבקשי נפשם ונתתי את נבלתם למאכל לעוף השמים ולבהמת הארץ: ח ושמתי את העיר הזאת לשמה - לשממה. ולשרקה - ששרקו מרוב תמהון. כל עבר עליה ישם - ישתומם. וישרק - ישרוק מרוב תמהון על המכות שקבלה. על כל מפתה: ט והאכלתים את בשר בניהם ואת בשר בנותיהם ואיש בשר רעהו יאכלו במצור - בגלל המצור שיעשו האוייבים. ובמצוק אשר יציקו להם איביהם - בגלל הצרות שיציקו להם האוייבים. ומבקשי נפשם: י ושברת הבקבק לעיני האנשים ההלכים אותך - איתך: יא ואמרת אליהם כה אמר ה' צבאות פכה אשר את העם הזה ואת העיר הזאת כאשר ישבר את בלי היוצר אשר לא יוכל להרפה - שהכלי השבור לא יוכלו לתקנו עוד (כך לא תתרא מכת בני"י) עוד ובתפת יקברו מאין מקום לקבור - שלא יהיה מקום נוסף, לקבור את רוב ההרוגים: יב בן אעשה למקום הזה נאם ה' וליושביו ולתת את העיר הזאת - כתפת - שגם בירושלים יקברו, כמו בתופת: יג והיו בתי ירושלם ובתי מלכי יהודה במקום התפת הטמאים לכל הבתים אשר קטרו על גגותיהם - בגלל כל הבתים, שקטרו על הגגות לע"ז. יד לכל צבא השמים והסד נסכים לאלהים אחרים: ועבא ירמיהו מהתפת אשר שלחו ה' שם להנבא ועמד בחצר בית ה' ויאמר אל כל העם: טו כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל הנני מביא אל העיר הזאת ועל כל עריה את כל הרעה אשר דברתי עליה כי הקשו את ערפם לבלתי שמוע את דברי: ו

פרק כ

א וישמע פשחור בן אמר הכהן והוא פקיד נגיד - הפקיד הגדול בבית ה'. ב בית ה' את ירמיהו נבא את הדברים האלה - נבואת הפורענות בפרק יט':

ז כי כרו שוחה לנפשי - שחפרו לי בור - שאפול בו! זכר עמדי לפניך לדבר עליהם טובה - זכור, שהתפללתי עליהם לטובה לפניך. להשיב את חמתך מהם - להשיב כעסך מהם: כא לכן תן את בניהם לרעב והגרם על ידי חרב - שפוך דמם בחרב (כמו: ותגר את בני ישראל על ידי חרב; יחזקאל לה', ה). ותהינה נשיהם שבלות ואלמנות ואנשיהם יהיו הרגי מות בחוריהם מבי חרב במלחמה: כב תשמע זעקה מבתיהם כי תביא עליהם גדוד פתאם כי כרו שוחה - ללכדני - חפרו בור ללכוד אותי. ופחים טמנו לרגלי - וטמנו מלכודת לרגלי: כג ואתה ה' ידעת את כל עצתם עלי למות - מחשבתם - להורגני. אל תכפר על עונם וחטאתם - מלפניך אל תמחי - שלא תמחק חטאתם מלפניך. ויהיו מכשלים לפניך - תן מכשול לפניהם. בעת אפך - עשה בהם - תן להם את ענשם - בזמן שאתה כועס:

פרק יט

א כה אמר ה' הלוך וקניית בקבק יוצר חרש - בקבוק, מיצר כלי חרס. ומזקני העם ומזקני הפהנים - יבואו אתך: ב ויצאת אל גיא בן הנם אשר פתח שער החרסית - שער בירושלים, מול גיא בן הינום. וקראת שם את הדברים אשר אדבר אליך: ג ואמרת שמעו דבר ה' מלכי יהודה וישבי ירושלם כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל הנני מביא רעה על המקום הזה אשר כל שמעה - תצלנה אזניו - מי שישמע על הרעה - "ירעדו" אזניו: ד יען אשר עזבני וינכרו את המקום הזה - במעשיהם הרעים, עשו את ירושלים, נכרייה - זרה לפני. ויקטרו בו לאלהים אחרים אשר לא ידעום המה ואבותיהם ומלכי יהודה ומלאו את המקום הזה - דם נקים - דמי הילדים שהקריבו לפני הע"ז: ה ובנו את במות הבעל לשרף את בניהם באש עלות לבעל אשר לא צייתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי: ו לכן הגה ימים באים נאם ה' ולא יקרא למקום הזה עוד התפת וגיא בן הנם כי אם גיא ההרעה:

אולי יפתה ונוכלה לו - אולי יתפתה לאכול אתנו, ונוכל להרוג אותו - בסם המות.
 ונקחה נקמתנו ממנו - ונקום בו:
 וה' אותי - בגבור עריץ - ה' הבטיח לי שאהיה - כגיבור חזק.
 על בן רדפי יבשלו - לכן רודפי יכשלו.
 ולא יכלו בשו מאד - כי לא השבילו - יתביישו מאוד, כי לא יצליחו.
 בלמת עולם לא תשכח - בושה לעולם שלא תשכח:
 וה' צבאות ברוך צדיק ראה כליות ולב - ה', שבוחן כליות ולב, לראות אם האדם - צדיק.
 אראה נקמתך מהם כי אליך גליתי את ריבי - אראה את נקמתך בהם, כי רק לך, גיליתי את הריב שלי איתם:
 שירו לה' הללו את ה' כי הציל את נפש אביון - את ירמיהו.
 מיד מרעים - מיד אנשים רעים:
 ארור היום אשר ילדתי בו יום אשר ילדתי אמי אל יהי ברוך:
 ארור האיש אשר בשר את אבי לאמר ילד לך בן זכר - אפילו המבשר לאבי על לידתי, יהיה מקולל.
 שמח שמחהו:
 והיה האיש ההוא - המבשר לאבי על לידתי.
 בערים אשר הפך ה' ולא נחם - כסדום ועמורה שה' הפך, ולא התחרט מהפרכתם.
 ושמע זעקה בבקר ותרועה בעת צהרים - אותו האיש, ישמע זעקה של צער בבוקר, ותרועת מלחמה בצהרים:
 אשר לא מותתני מרחם - שלא הרגוני כשיצאתי מרחם אימי.
 ותהי לי אמי - קברי - שרחם אימי היה לקברי.
 ורחמה - הרת עולם - והייתי ברחמה, בהריון לעולם. (שלא הייתי נולד כלל):
 למה זה מרחם יצאתי לראות עמל וגזן - למה יצאתי מהרחם, לראות צער וצרות.
 ויכלו בבשת ימי - ונגמרו ימי בבושה:

פרק כא

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' בשלח אליו המלך יצקיהו את פשחור בן מלכיה ואת צפניה בן מעשיה הפהן לאמר:
 דרש נא בעדנו את ה' - התפלל אל ה', מפני נברכדנצר הבא עלינו למלחמה.

ויבה פשחור את ירמיהו הנביא ויתן אתו על המהפכת - בבית הסוהר.
 אשר בשער בנימן העליון אשר בבית ה':
 והי ממחרת ויצא פשחור את ירמיהו מן המהפכת ויאמר אליו ירמיהו לא פשחור קרא ה' שמך כי אם מגור מסביב - פחד יהיה לך בכל סביבותיך:
 כי כה אמר ה' הנני נתנדף למגור לך ולכל אהביך ונפלו בחרב - פחד יהיה לך ולכל אוהביך, ונפלו בחרב האויב.
 איביהם ועיניך ראות ואת כל יהודה אתן ביד מלך בבל והגלם בבלה והכם בחרב:
 ונתתי את כל חסן העיר הזאת - חוזק העיר.
 ואת כל יגיעה - הרכוש שנגעו עליו להשיגו. (כמו: "והבושת אכלה את יגע אבותינו מנעורינו..."; ג, כד').
 ואת כל יקרה - הדברים היקרים שבה.
 ואת כל אוצרות מלכי יהודה אתן ביד איביהם ובזוזם ולקחום והביאום בבלה:
 ואתה פשחור וכל ישרי ביתך תלכו בשבי ובבל תבוא ושם תמות ושם תקבר אתה וכל אהביך אשר נבאת להם בשקר:
 פתיתני ה' - ואפת - "פיתת" אותי, והתפתתי לנבא.
 חזקתני ותוכל - חזקת אותי, והצלחת - שאתחזק לנבא.
 הייתי לשחוק כל היום בלה לעג לי - כל היום שוחקים ולועגים לי:
 כי מדי אדבר - אזעק חמס ושד אקרא - כשאני מנבא, אני זועק להם, נבואות על חמס ושוד שיבוא עליהם.
 כי היה דבר ה' לי לחרפה ולקלס כל היום - בגלל נבואותי, מחרפים ומבזים אותי. (קלס - ענין דיבור):
 ואמרתני לא אזכרנו ולא אדבר עוד בשמו - וכשאמרתני שלא אנבא בשם ה',
 והיה בלבי כאש בערת עצר בעצמתי - הנבואה היתה, כאש השמורה בתוך עצמותי, ומוכרת אני לנבא.
 ונלאיתי בבל - התעייפתי מלהכיל אותה בתוכי,
 ולא אוכל - שלא לאומרה:
 כי שמעתי דבת רבים - שמעתי רבים מוציאים עלי דיבה, דברים רעים.
 מגור מסביב - מפחידים אותי מכל סביבי.
 הגידו ונגידנו - נגיד עליו עדות שקר למלך.
 כל אנוש שלומי שמרי צלעי - אלו שחשבתי אותם, שמבקשים את שלומי, הם שומרים ומצפים מתי אהיה צולע ונכשל במשהו.

כפרי מעלליכם - כפירות של מעשיכם הרעים.
 נאם ה' והציתי אש ביערה - אדליק אש, בערים
 שסביב ירושלים (בערי יהודה).
 ואכלה כל סביביה - של ירושלים:

פרק כב

א כה אמר ה' רד בית מלך יהודה ודברת שם את
 הדבר הזה:
 ב ואמרת שמע דבר ה' מלך יהודה הישב על כסא
 דוד אתה ועבדיך ועמו הבאים בשערים האלה:
 ג כה אמר ה' עשו משפט וצדקה והצילו גזול מיד
 עשוק - והצילו את הנגזל מיד הגוזל.
 וְגַר יְתוֹם וְאַלְמָנָה אַל תִּנּוּ - אונאת דברים. (לצערו
 בדברים)
 אַל תַּחֲמְסוּ - אל תגזלו.
 וְדָם נָקִי אַל תִּשְׁפְּכוּ בַמָּקוֹם הַזֶּה:
 ד כִּי אִם עָשׂוּ תַעֲשׂוּ אֵת הַדָּבָר הַזֶּה - משפט צדק.
 וּבָאוּ בַשְּׁעָרֵי הַבַּיִת הַזֶּה מַלְכִים יֹשְׁבִים לְדוֹד עַל
 כֶּסֶא רַכְבִּים בְּרֶכֶב וּבִסּוּסִים הוּא וְעַבְדָּיו וְעַמּוֹ:
 ה וְאִם לֹא תִשְׁמְעוּ אֵת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּי נִשְׁפְּעֵתִי
 נָאִם ה' כִּי לַחֲרָבָה יִהְיֶה הַבַּיִת הַזֶּה - בית המלך:
 ו כִּי כֹה אָמַר ה' עַל בַּיִת מֶלֶךְ יְהוּדָה גִּלְעָד אֶתְּהָ
 לִי רֹאשׁ הַלְּבָנוֹן - אתה, מלך יהודה, ראש של איי
 (לבנון - איי)
 חֲשׂוֹב, כְּמוֹ הָעֵיר גִּלְעָד שֶׁבַע עָבַר הִירְדֵן.
 אִם לֹא אֲשִׁיתֶךָ מִדְּבָר - אני נשבע, שאשים אותך
 לַשְּׁמָמָה.
 ז עָרִים לֹא נֹשְׁבוּ - ערים יהיו שוממות מיושבים:
 ח וְקִדְשֵׁי עֲלִיךָ - אזמן עליך.
 ט מִשְׁחָתִים אִישׁ וּבְלִי - אנשים שישחיתו בכליהם.
 י וְכִרְתּוּ מִבְּחַר אֲרוֹץ - יכרתו השרים.
 יא וְהִפִּילוּ עַל הָאֵשׁ - יפילו הארז (השרים) באש:
 יב וְעָבְרוּ גּוֹיִם רַבִּים עַל הָעֵיר הַזֹּאת וְאָמְרוּ אִישׁ אֶל
 רֵעֵהוּ עַל מָה עָשָׂה ה' כִּכָּה לָעֵיר הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת:
 יג וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֵת בְּרִית ה' אֱלֹהֵיהֶם
 וַיִּשְׁתַּחֲווּ לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּעֲבְדוּם:
 יד אַל תִּבְכּוּ לָמַת - שמת בארץ (יהויקים)
 וְאַל תִּגְדּוּ לוֹ - לנחמו,
 יה כִּי כֹה אָמַר ה' אֵל שְׁלָם בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה -
 על צדקיהו, דור רביעי מיאשיהו (יהואחז, יהויקים,
 יהויכין, צדקיהו)

כִּי נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל נֹלַחַם עָלֵינוּ אוֹלֵי יַעֲשֶׂה
 ה' אוֹתָנוּ כְּכֹל נִפְלְאוֹתָיו וַיַּעֲלֶה מַעְלֵינוּ - יעלה
 מַעְלֵינוּ נְבוּכַדְנֶצַּר:
 ג וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֵלֵיהֶם כֹּה תֹאמְרֵן אֶל צִדְקִיָּהוּ:
 ד כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי מִסֹּבֵב אֶת כְּלֵי
 הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר בְּיַדְכֶם - ה' יסובב את כלי המלחמה
 שִׁלְכֶם, לַחַיּוֹת כְּאִילוֹ בְּיַד בָּבֶל (שלא תצליחו להלחם
 נגדם)
 ה אֲשֶׁר אַתֶּם נֹלַחְמִים בָּם אֵת מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֵת
 הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם מִחוּץ לַחֹמָה וְאֶסְפְּתִי
 אוֹתָם אֶל תּוֹךְ הָעֵיר הַזֹּאת - בבל יתאספו לתוך
 הָעֵיר:
 ו וְנִלְחַמְתִּי אֲנִי אִתְּכֶם בְּיַד נְטוּיָה וּבִזְרוּעַ חֲזָקָה
 וּבְאֵף וּבַחֲמָה וּבְקֶצֶף גָּדוֹל:
 ז וְהִפִּיתִי אֶת יוֹשְׁבֵי הָעֵיר הַזֹּאת וְאֵת הָאָדָם וְאֵת
 הַבְּהֵמָה בְּדָבָר גָּדוֹל יָמָתוֹ:
 ח וְאַחֲרַי כֵּן נָאִם ה' אֶתֶּן אֶת צִדְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
 וְאֵת עַבְדָּיו וְאֵת הָעָם וְאֵת הַנְּשֹׂאֲרִים בְּעֵיר הַזֹּאת
 מִן הַדָּבָר מִן הַחֲרָב וּמִן הָרֶעֶב בְּיַד נְבוּכַדְרֶאֶצַּר
 מֶלֶךְ בָּבֶל וּבְיַד אִיבֵיהֶם וּבְיַד מְבַקְשֵׁי נַפְשָׁם וְהָכֵם
 לְפִי חֲרָב לֹא יָחוּס עֲלֵיהֶם וְלֹא יַחְמַל וְלֹא יִרְחַם:
 ט וְאַל הָעָם הַזֶּה תֹּאמְרוּ כֹּה אָמַר ה' הִנְנִי נֹתֵן
 לְפָנֵיכֶם אֵת דֶּרֶךְ הַחַיִּים וְאֵת דֶּרֶךְ הַמָּוֶת:
 י הַיֹּשֵׁב בְּעֵיר - הַזֹּאת יָמוּת בַּחֲרָב וּבְרֶעֶב וּבְדָבָר
 וְהַיּוֹצֵא וְנִפְלַע עַל הַכַּשְׂדִּים הַצָּרִים עֲלֵיכֶם - וְחַיָּה -
 מי שישאר בעיר ימות, ומי שיצא לכשדים להכנע -
 יַחִיָּה.
 יא וְהִיתָה לוֹ נַפְשׁוֹ - לְשָׁלַל - והשלל שיקח - יהיה נפשו
 שְׁנַצְלָה:
 יב כִּי שָׁמַתִּי פָנַי בְּעֵיר הַזֹּאת לָרַעַה וְלֹא לְטוֹבָה - אני
 נוֹתֵן אֶת פָּנַי עַל יְרוּשָׁלַיִם, לָרַעַה וְלֹא פָנִים לְטוֹבָה.
 יג נָאִם ה' בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנְתֵּן - הָעֵיר יְרוּשָׁלַיִם.
 יד וְשָׂרְפָה בָאֵשׁ:
 טו וּלְבַיִת מֶלֶךְ יְהוּדָה שָׁמְעוּ דְבַר ה':
 טז בַּיִת דָּוִד כֹּה אָמַר ה' דִּינּוּ לְבַקֵּר מִשְׁפָּט וְהִצִּילוּ
 גְּזוֹל מִיַּד עוֹשֶׂק - מלך יהודה שהוא מבית דוד: דִּינּוּ
 דִּין צַדִּיק, וְהִצִּילוּ אֶת הַנְּגֹזֵל מִיַּד הַגּוֹזֵל.
 טז פֶּן תִּצָּא כָאֵשׁ חֲמָתִי וּבְעֵרָה וְאִין מְכַבָּה מִפְּנֵי רַע
 מַעְלָלֵיכֶם:
 טז הִנְנִי אֲלִיךָ יֹשְׁבַת הָעֵמֶק צוּר הַמִּישֵׁר - יְרוּשָׁלַיִם,
 שְׁמִסְבִּיבָה עִמָּךְ, וְיוֹשְׁבַת עַל סֹלֶע הַר, שְׁסִבִּיבוּ מִישׁוֹר.
 טז נָאִם ה' הָאֲמָרִים מִי יַחַת עָלֵינוּ וּמִי יָבֹוא
 בְּמַעוֹנוֹתֵינוּ - שאנשי ירושלים אומרים: מִי יִרְדּוּ
 עָלֵינוּ לְמַלְחָמָה? מִי יָבֹוא בְּבִתְנוֹנוּ??:
 טז וּפְקִדְתִּי עֲלֵיכֶם - עוֹנֵשׁ.

כב

זֶה דְרָבָד מִנְעוּרָיִךְ כִּי לֹא שָׁמַעְתָּ בְקוֹלִי - מאז
 שהיית "נערה", לא רצית לשמוע בקולי :
 כב כָּל רֵעִיךָ תִרְעֶה רוּחַ - כל מלכי בניי - "תנהיג"
 אותם הרוח, שתפזר אותם לכל עבר.
 וּמֵאֲהַבֶיךָ בְּשָׂבִי יִלְכוּ - אשור ומצרים, מאהביך
 שבתחת בהם - ילכו בשבי.
 כִּי אִז תִּבְשִׂי וְנִכְלַמְתָּ מִכָּל רְעֵתֶךָ - ואז, תתביישי
 מכל הרעות שעשית :
 כג יִשְׁבֹּת בְּלִבְנוֹן מִקִּנְנֵת בְּאַרְזִים - ישראל, היושבים
 בלבנון (בירושלים)
 בבתים מעצי ארזים.
 מִזֶּה נִחְנַתְּ בְּבֹא לֶךְ חֲבָלִים חֵיל פִּילֵדָה - וכי
 כשיבואו לך הכאבים, ופחד כיוולדת, תמצאי חן בעיני
 האוייב! :
 כד חֵי אֲנִי נְאֻם ה' - לשון שבועה.
 כִּי אִם יִהְיֶה כְּנִיחוֹ בֶן יְהוֹקִים מִלֶּךְ יְהוּדָה -
 יהויכין.
 חוֹתֶם עַל יַד יְמִינִי - אפילו אם תהיה כמו חותם,
 שהמלך לא מסיר אותה מעל ידו הימנית,
 כִּי מִשֵּׁם אֲתַקְנֶךָ - אותך, אנתק וארחיק ממני :
 וְנִתְתִּיךָ בְּיַד מִבְּקָשֵׁי נַפְשֶׁךָ - ביד אוייבך.
 כה וּבִיד אֲשֶׁר אֲתָה יְגוֹר מִפְּנֵיהֶם - וביד מי שאתה
 מפחד ממנו.
 וּבִיד נְבוּכַדְרֶאֱצַר מִלֶּךְ בָּבֶל וּבִיד הַפְּשָׁדִים :
 וְהִטַּלְתִּי אֹתְךָ - אשליך אותך.
 וְאֵת אֲמֹדָא אֲשֶׁר יִלְדֶתְךָ עַל הָאָרֶץ אַחֲרַת אֲשֶׁר
 לֹא יִלְדֶתֶם שֵׁם וְשֵׁם תָּמוֹתוֹ :
 כו וְעַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר הֵם מְנַשְׂאִים אֶת נַפְשָׁם לְשׁוּב
 שָׁם - שָׁמָּה לֹא יָשׁוּבוּ - לא"י, שהם מעודדים עצמם,
 שישוּבוּ אליה - לא ישוּבוּ :
 כז הָעֵצָב נִבְזָה נִפְוִן הָאִישׁ הַזֶּה כְּנִיחוֹ - האם יהויכין
 דומה לפסל בזוי שנשבר, שלא אוספים אותו! :
 אִם כָּלִי אֵין חֲפֵץ בּוֹ - האם דומה הוא לכלי, שאין
 בו חפץ ושימוש! :
 מְדוּעַ הוּטְלוּ הוּא וְזָרְעוֹ וְהִשְׁלַכּוּ עַל הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 לֹא יָדְעוּ - מדוע הושלכו הוא וזרעו - לגלות! :
 כט אָרֶץ אָרֶץ אָרֶץ שָׁמְעֵי דְבַר ה' - א"י, החביבה
 והמיוחדת מכל הארצות, שמעי דבר הנבואה! :
 ל כֹּה אָמַר ה' כִּתְבוּ אֶת הָאִישׁ הַזֶּה עֲרִירִי -
 שיהויכין ימות בלי בנים,
 גָּבֵר לֹא יִצְלַח בְּיָמָיו - איש שכל ימיו לא יצליח,
 כִּי לֹא יִצְלַח מִזְרְעוֹ אִישׁ יֹשֵׁב עַל פְּסֵא דְדוּד - לא
 יהיו מזרעו מלכים יושבים על כסא דוד.
 וּמִשָּׁל עוֹד בִּיהוּדָה :

הַמֶּלֶךְ תַּחַת יֵאֲשִׁיחֻהוּ אָבִיו אֲשֶׁר יֵצֵא מִן הַמָּקוֹם
 הַזֶּה לֹא יָשׁוּב שָׁם עוֹד - לא ישוב עוד לארץ :
 יב כִּי בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר הִגְלוּ אֹתוֹ - את צדקיהו.
 שָׁם יָמוֹת וְאֵת הָאָרֶץ הַזֹּאת לֹא יִרְאֶה עוֹד :
 יג הוּי בְּנֵה בֵיתוֹ - בְּלֹא צֶדֶק וְעֲלִיּוֹתָיו - בְּלֹא מִשְׁפָּט -
 אוי, על זה שבונה ביתו בלא צדק (בגזל)
 ועליות ביתו - בלא משפט צדק (הכוונה ליהויקים).
 בְּרַעְיָהוּ יַעֲבֹד חֲנָם - רעהו עובד אצלו בחינם,
 וּפְעָלוֹ לֹא יִתֵּן לוֹ - את משכורתו :
 יד הָאָמַר אֲבָנָה לִי בֵית מִדּוֹת וְעֲלִיּוֹת מְרוּחִים -
 אבנה בית עם מידות גדולות, ועליות מרווחים.
 וְקָרַע לוֹ חֲלוֹנָי - ופותח לו חלונות.
 וּסְפוֹן בְּאַרְז - תקרה מעץ ארז.
 וּמִשׁוֹחַ בְּשֶׁשֶׁר - ויצבעו בשש, בצבעים :
 טו הַתְּמַלֵּךְ כִּי אֲתָה מִתְחַרָּה בְּאַרְז - וכי אם תתערב
 בן עצי הארז שבתקרה - לעשותה חזקה, תחזיק
 במלכותך! :
 אָבִיךָ הֲלוֹא אָכַל וְשָׁתָה וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וְצִדְקָה - אִז
 טוֹב לוֹ - אביך, היה לו טוב, ואכל ושתה, בזכות
 המשפט והצדקה שעשה! :
 טז דָּן דִּין עֲנִי וְאֲבִיוֹן - אִז טוֹב - אחר שדן דין העניים,
 אז - היה לו טוב.
 הֲלוֹא הִיא הִדְעַת אֹתִי נְאֻם ה' - והיא ידיעת ה'! (עי'
 פרק ט', כג) :
 יז כִּי אֵין עֵינֶיךָ וְלִבֶּךָ כִּי אִם עַל בְּצַעְךָ - אין אתה
 רוצה, אלא - בצע כסף.
 וְעַל דָּם הִנְקִי לְשִׁפּוֹף וְעַל הָעֵשֶׂק - על שפיכות
 דמים, ועל גזל.
 וְעַל הַמְרוּצָה לְעֵשׂוֹת - לרוצץ ולשבור הדלים :
 יח לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֵל יְהוֹקִים בֶּן יֵאֲשִׁיחֻהוּ מִלֶּךְ
 יְהוּדָה לֹא יִסְפְּדוּ לוֹ הוּי אַחִי וְהוּי אַחֲוֹת - לא
 יספידו אותו קרוביו : הוּי, אחי! הוּי, אחות הייתי לו! :
 לֹא יִסְפְּדוּ לוֹ הוּי אֲדוֹן וְהוּי הֹדָה - עבדי המלך לא
 יספידו : הוּי : "אדוננו מת", הוּי : "הודנו אבד" :
 טט קְבוּרַת חֲמוֹר יִקָּבֵר - כמו שהחמור לא נקבר, כך
 יהויקים לא יקבר.
 סָחוּב וְהִשְׁלַךְ מֵהַלְאָה לְשַׁעְרֵי יְרוּשָׁלַם - יסתבו את
 גופתו מחוץ לשערי ירושלים :
 כ עֲלֵי הַלְּבָנוֹן - וּצַעְקֵי - עלו ללבנון, שהוא מקום גבוה,
 ותצעקי.
 וּבְבִשָּׁן - תְּנִי קוֹלְךָ - ועל הרי הבשן הרימי קולך.
 וּצַעְקֵי מַעֲבָרִים - מכל עבר.
 כִּי נִשְׁבְּרוּ כָּל מֵאֲהַבֶיךָ - שאשור ומצרים, מאהביך
 שבתחת בהם - נשברו :
 כא דְּבַרְתִּי אֵלֶיךָ בְּשִׁלּוֹתֶיךָ אֲמַרְתָּ - לֹא אֲשַׁמְעַ
 כשדברתי אליך כשהיית בשלווה, לא רצית לשמוע.

פרק כג

מִפְּנֵי ה' וּמִפְּנֵי דְבַר־יְקֹדֶשׁ - שהתחלל בגללים :
כִּי מִנְאִפִּים מְלֵאָה הָאָרֶץ - הארץ מלאה בעוון
 נִיאֹוֹף.
כִּי מִפְּנֵי אֱלֹהִים - אֲבֵלָה הָאָרֶץ - מפני שנשבעים
 לשקר, הארץ נחרבה.
יָבִישׁוּ נְאוֹת מְדַבֵּר - יבש המרעה, בנאות המדבר.
וְתִהְיֶינָה מְרוֹצְתֹת רָעָה - היו רצים תמיד לרעה.
וְגִבּוֹרֹתֵיכֶם לֹא כֵן - גבורתם, לא היתה לדבר כן, טוב
 ונכון :
כִּי גַם נִבְיֵאִים גַּם כִּהְיֶינָה חֲנִפִּים - הרשיעו.
גַּם בְּבֵיתִי מִצְאָתִי רָעָתֶם - אפילו במקדש עשו
 הרעות.
נָאִם ה' :
לָכֵן יִהְיֶה דְרָכְכֶם לָהֶם כַּחֲלָקֹת בְּאֶפְלָה - לכן,
 יפלו בדרכם, כמי שמחליק בדרך חלקה בחשיכה.
יִדְחוּ וְנִפְּלוּ בָהּ - בדרכם.
כִּי אֲבִיִּים עָלִיהֶם רָעָה שְׁנַת פְּקֻדָּתָם - שנה שאזכור
 להענישם.
נָאִם ה' :
וּבְנִבְיָאִים שִׁמְרוֹן רְאִיתִי תִפְלָה - דבר גרוע בלי טעם.
הַנְּבִאוֹת בַּבַּעַל וַיִּתְּעוּ אֶת עַמִּי - נבאו בשם הבעל,
 והתעו את בניי מדרך ה'.
אֶת יִשְׂרָאֵל :
וּבְנִבְיָאִים יְרוּשָׁלַם רְאִיתִי שְׁעוֹרָה - דבר מגונה.
נְאוֹף וְהִלֵּךְ בְּשִׁקְרָה - חטאו בניאוף ובשקר.
וְחִזְקוּ יְדֵי מְרַעִים לְבַלְתִּי שָׁבוּ אִישׁ מֵרְעוֹתָו - חזקו
 ידי העושים רע, עד שלא רצו לשוב מדרכם.
הָיוּ לִי כֻלָּם - כְּסֻדָּם - רעים כאנשי סדום.
וַיִּשְׁבְּיָהּ - כַּעֲמֻרָה - רעים כאנשי עמורה :
לָכֵן כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת עַל הַנְּבִיאִים - נביאי
 השקר.
הֲנִנִּי מֵאֲכִיל אוֹתָם לְעֵנָה וְהִשְׁקֵתִים מִי רֹאשׁ -
 אאכיל את הנביאים לענה, ואשקה אותם מים,
 שנסחטו - מהעשב : "ראש". (לענה וראש - מיני עשבים
 מרים).
כִּי מֵאֵת נְבִיאֵי יְרוּשָׁלַם יֵצֵא חֲנֻפָה לְכָל הָאָרֶץ -
 בגלל נביאי ירושלים, יצאה רשעות בכל הארץ :
כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֵל תִּשְׁמְעוּ עַל דְּבַר־הַנְּבִיאִים
 - נביאי השקר.
הַנְּבִיאִים לָכֵם מֵהַבְּלִיִּים הֵמָּה אֲתֶכֶם - נבואתם -
 נבואת הבל.
חֲזוֹן לִבָּם יִדְבְּרוּ - לא מפי ה' המראָה שמנבאים,
 בודים מליבם, ולא מפי ה' :
אֲמָרִים אֲמֹר לְמִנְאִעֵי - אומרים לרשעים המבזים
 את ה',
דְּבַר ה' - טוב עליכם : "שלום יהיה לכם".

א הוּי רְעִים מְאֹבְדִים וּמְפִיעִים אֶת צֵאן מְרַעִיתִי -
 מעשי המלכים הרעים, הגורמים לצאן, לבניי
 להתפזר לגלות.
נָאִם ה' :
ב לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל הָרְעִים הָרְעִים
אֶת עַמִּי אֲתֶם הַפְּצֵתֶם אֶת צֵאנִי וְתִדְחוּם - אתם
 במעשיכם, גרמתם לדחות את בניי לגלות.
וְלֹא פְקַדְתֶּם אֲתֶם - לא נזהרתם לשומרם.
הֲנִנִּי פֹקֵד עֲלֵיכֶם אֶת רַע מַעֲלֵיכֶם - אני זוכר את
 הרעה שעשיתם, ומעניש אתכם.
נָאִם ה' :
ג וְאֲנִי אֶקְבֹּץ אֶת שְׂאֵרֵי צֵאנִי מִכָּל הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר
 הִדְחֵתִי אֲתֶם שָׁם - אשיב אותם מהגלות.
וְהִשְׁבֵּתִי אֶתְהֶן עַל נְוֶהֶן - אשיב אותם לביתם.
וּפְרוּ וּרְבוּ :
ד וְהִקְמַתִּי עָלֵיהֶם רְעִים וְרַעִים וְלֹא יִרְאוּ עוֹד וְלֹא
 יִחָתְוּ - לא יפתדו ולא יִשְׁבְּרוּ (שבירת הלב - פחד)
וְלֹא יִפְקְדוּ - ולא יחסרו מהם, (כמו : "ולא נפקד ממנו
 איש" ; במדבר לא)
נָאִם ה' :
ה הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם ה' וְהִקְמַתִּי לְדוֹד צֶמַח צְדִיק
 - אקים לדוד מזרעו, את מלך המשיח.
וּמִלֵּךְ מִלֵּךְ - וְהַשְׁבִּיל - יַמְלוֹךְ, ויצליח במלכותו.
וְעָשָׂה מִשְׁפָּט וַיְצַדֵּק בְּאָרֶץ :
ו בְּיָמָיו תִּשְׁעַת יְהוּדָה - תנצל יהודה.
וְיִשְׂרָאֵל יִשְׁכֵן לְבִטָּח - בניי ישכנו בבטחה.
ז וְזֶה שְׁמוֹ אֲשֶׁר יִקְרָאוּ ה' צְדֻקְנֹו - בניי יקראו למלך
 המשיח - "ה' צדקנו", שבימינו של זה, ה' מצדיק
 אותנו :
ז לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נָאִם ה' וְלֹא יֹאמְרוּ עוֹד חַי
ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם -
 כשישבעו בשם ה', לא יצינו את גדולת ה', ביציאת
 מצרים :
ח כִּי אִם חַי ה' אֲשֶׁר הֶעֱלָה וְאֲשֶׁר הֵבִיא אֶת זֶרַע
בֵּית יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ צְפוֹנָה - אלא גדולת ה' בשבועה,
 תצוין בכך, שהשיב את הגולה מארץ צפון...
 שהגאולה העתידה, תהיה גדולה אף מיציאת מצרים.
**וּמִכָּל הָאָרְצוֹת אֲשֶׁר הִדְחֵתִים שָׁם וַיִּשְׁבוּ עַל
 אֲדָמְתָם :**
ט לְנְבִיאִים - בגלל נביאי השקר.
נִשְׁבַּר לִבִּי בְּקִרְבִּי רַחֲפוּ כָּל עֲצְמוֹתַי - נשבר ליבי
 בתוכי, וכל עצמותי מרחפות ונעות - מצער.
הֵייתִי כַּאִשׁ שְׂפוֹר וְכַגְּבֵר עֲבָרוּ יַיִן - וכאיש שיכור
 מיין, שאינו יודע מה יעשה.

כאָשֶׁר שָׁכַחוּ אֲבוֹתֵם אֶת שְׁמִי - בַּפְּעַל - כְּמוֹ
 שֶׁהִשְׁכִּיחוּ אֶת שְׁמִי מֵאֲבוֹתֵיהֶם, בַּעֲבוּדַת הַבַּעַל:
 כח הַנְּבִיא אֲשֶׁר אָתּוּ חִלּוֹם יִסְפָּר חִלּוֹם וְאֲשֶׁר דִּבְרֵי
 אָתּוּ - יִדְבַּר דְּבָרֵי אָמֵת - מִי שְׁחֹלֵם חֲלוֹמוֹת, יֹאמֵר
 שְׁדַבְּרִי הֵם חֲלוֹמוֹת, וּמִי שֶׁאֵינִי אֹמְרֵת לּוֹ נְבוֹאוֹת,
 יֹאמֵר נְבוֹאוֹת בְּשֵׁמִי.
 מִה לְתִבְּנָן אֶת הַבֶּר - כִּיצַד מֵעֵרְבִים תְּבַן (פְּסוּלוֹת
 הַתְּבוּאָה) - עִם הַבֶּר (הַתְּבוּאָה)? כִּיצַד מֵעֵרְבִים שֶׁקֶר
 וְאִמְתּוֹ?
 נֶאֱמַר ה':
 כט הַלּוֹא כֹה דִבְרֵי כֹאֵשׁ נֶאֱמַר ה' וּכְפָטִישׁ יִפְצִץ סֹלֶעַ -
 הָרֵי נְבוֹאוֹת ה', נֹאמְרוֹת עֵינֵי הַנְּבִיא בְּחֹזֶק, כֹּאֵשׁ
 וּכְפָטִישׁ חֹזֶק הַמְּפוּצָץ סֹלֶעַ (וְיֹתֵהִי בְּלִבִּי כֹאֵשׁ בּוֹעֵרֵת" ;
 לַעֲלֵל כִּי, ט:):
 ל לָכֵן הִנְנִי עַל הַנְּבִאִים נֶאֱמַר ה' מְגַנְּבֵי דְבָרֵי אִישׁ
 מֵאֶת רֵעֵהוּ - גּוֹנְבִים דְּבַר מֵנְבִיא אֱמֵת, וְאוֹמְרִים
 כֹּאֲלוֹ ה' יִבְּאֵהֶם:
 לא הִנְנִי עַל הַנְּבִאִים נֶאֱמַר - שְׁמַדְבְּרִים בְּלִשׁוֹן חִלְקָה
 וְנוֹאֲמִים נֹאֵם שְׁבַדוּ מְלִיכִים.
 ה' הִלְקָחִים לְשׁוֹנֵם וַיִּנְאָמוּ נֶאֱמַר:
 לב הִנְנִי עַל נְבִאֵי חֲלוֹמוֹת שֶׁקֶר נֶאֱמַר ה' וְיִסְפְּרוּם -
 שְׁמִסְפְּרִים שֶׁחֲלָמוּ נְבוּאָה.
 וַיִּתְּעוּ אֶת עַמִּי בְּשִׁקְרֵיהֶם וּבַפְּחֻזוֹתָם - הִתְעוּ אֶת
 בְּנֵי מִדְרָךְ ה', בְּשִׁקְרִים וּבִקְלוֹת דַּעַת.
 וְאֲנִכִּי לֹא שִׁלַּחְתִּים וְלֹא צִוִּיתִים וְהוֹעִיל לֹא יוֹעִילוּ
 לְעַם הַזֶּה - וְלֹא מוֹעִילִים לְבְנֵי.
 נֶאֱמַר ה':
 לג וְכִי יִשְׁאַלְךָ הָעָם הַזֶּה אוֹ הַנְּבִיא אוֹ כִּהֵן לֵאמֹר מִה
 מְשָׂא ה' - אִם יִשְׁאַלוּ אוֹתְךָ עַל נְבוֹאוֹת ה', וַיִּקְרָאוּ
 לְנְבוּאָה בְּשֵׁם "מְשֵׂא", שֶׁהִדְבַר כְּבֹד וְקִשָּׁה עֲלֵיהֶם.
 וְאֹמְרֵת אֲלֵיהֶם אֶת מִה מְשָׂא וְנִטְשֵׁתִי אֲתָכֶם -
 רְצִיתֶם לְדַעַת מִה הַמְּשֵׂא שֶׁל ה'?? אֲתֵם הַמְּשֵׂא! וְלִכְן
 ה' יַעֲזוֹב אֶתְכֶם - וְתִצָּאוּ לְגִלוֹת.
 נֶאֱמַר ה':
 לד וְהַנְּבִיא וְהַכֹּהֵן וְהָעָם אֲשֶׁר יֹאמֵר מְשָׂא ה' וּפְקַדְתִּי
 עַל הָאִישׁ הַהוּא וְעַל בֵּיתוֹ - מִי שִׁיקֵרָא לְנְבוּאָה:
 "מְשֵׂא", אִזְכוֹר לְהַעֲנִישׁ - אוֹתוֹ וְאֶת בֵּיתוֹ:
 לה כֹּה תֹאמְרוּ אִישׁ עַל רֵעֵהוּ וְאִישׁ אֶל אָחִיו מִה עָנָה
 ה' וּמִה דִּבֶּר ה' - כְּשֶׁתְּרַצּוּ לְדַעַת דְּבַר הַאֱלוֹהִים,
 תֹּאמְרוּ: " מִה עָנָה ה' וּמִה דִּבֶּר ה'":
 לו וּמְשָׂא ה' לֹא תִזְכְּרוּ עוֹד - לֹא תִקְרָאוּ עוֹד לְנְבוּאָה
 בְּשֵׁם: "מְשֵׂא".
 כִּי הַמְּשָׂא יִהְיֶה לְאִישׁ דְּבָרוֹ - אִף שֶׁפְּעֻמִּים נְבוּאָה
 נִקְרָאת בְּלִשׁוֹן מְשֵׂא, רַק לְאִישׁ דְּבָרוֹ שֶׁל ה' - לְנְבִיא,
 שְׁלִיחוֹת הַנְּבוּאָה נְחֻשֶׁת אֲצִלוֹ כְּמְשֵׂא, אֲךָ כְּשֶׁאֲתֵם
 קוֹרְאִים לְנְבוּאָה מְשֵׂא, הוּא מְשׁוּם שְׁבַלְבַכְכֶם, דְּבַר
 הַנְּבוּאָה כְּבֹד וְקִשָּׁה - כְּמְשֵׂא.

שְׁלוֹם יִהְיֶה לְכֶם וְכָל הַלֶּךְ בְּשָׂרְרוֹת לְבוֹ אֹמְרוֹ
 לֹא תָבוֹא עֲלֵיכֶם רַעָה - וְלִכְל הַהוֹלְכִים לְפִי מְרֹאוֹת
 לִיבֶם הִרְעָה, אֹמְרוֹ: "לֹא תָבוֹא עֲלֵיכֶם רַעָה":
 יח כִּי מִי עֹמֵד בְּסוּד ה' - מִי מֵנְבִיאֵי הַשֶּׁקֶר יִדַּע אֶת סוּד
 ה' בְּאִמְתּוֹ?
 וַיֵּרָא וַיִּשְׁמַע אֶת דְּבָרוֹ - וַרְאָה וּשְׁמַע אֶת דְּבַר ה'!
 מִי הִקְשִׁיב דְּבָרוֹ - וַיִּשְׁמַע - מִי מֵהֶם הִקְשִׁיב לְצִוּוֹי
 ה', וּשְׁמַע נְבוּאָה מִמֶּנּוּ?:
 יט הִנֵּה סַעְרַת ה' חָמָּה יִצָּאָה - הִנֵּה כַּעַס ה' בְּאֶ
 כְּסַעְרָה.
 וְסַעַר מֵתְחַלֵּל - סַעְרָה מֵתְקַרְבַת וְעוֹמֵדַת לְחוּל.
 (לְבוֹא וְלִשְׁכּוֹן)
 עַל רֹאשׁ רְשָׁעִים יְחוּל - עַל רֹאשׁם שֶׁל הַרְשָׁעִים
 יְחוּל. (יִפּוֹל וַיִּשְׁכּוֹן):
 כ לֹא יִשׁוּב אִף ה' עַד עֲשֵׂתוֹ וְעַד הַקִּימוֹ מְזוֹמוֹת לְבוֹ
 - לֹא יִשׁוּב ה' מִלְּכַעוֹס, עַד שִׁיעֶשֶׂה מַחֲשַׁבוֹת לִיבוֹ -
 לְהַעֲנִישׁ הַרְשָׁעִים.
 בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים תִּתְּבוּנְנוּ בָּהּ - בֵּינָה - בְּאַחֲרֵית
 הַיָּמִים, כְּשֶׁתִּתְּקִיִּים הַנְּבוּאָה, אֲזִי תִתְּבוּנְנוּ וְתִבְנִינוּ
 שֶׁהַנְּבוּאָה הַתְּקִימָה אִף שֶׁנִּתְּאַחַרָה לְבוֹא, וְלֹא שֶׁב ה' י'
 מַחֲרוֹן אִפּוֹ בְּרִשָׁעִים:
 כא לֹא שִׁלַּחְתִּי אֶת הַנְּבִאִים - לְנִבְאָ בְּשֵׁמִי.
 וְהֵם רָצוּ - מֵעַצְמָם לְנִבְאָ נְבוֹאוֹת שֶׁקֶר.
 לֹא דִבְרַתִּי אֲלֵיהֶם וְהֵם נִבְּאוּ:
 כב וְאִם עֹמְדוֹ בְּסוּדֵי וַיִּשְׁמְעוּ דְבָרֵי אֶת עַמִּי וַיִּשְׁבּוּם
 מִדְּרַכָּם הִרְעָה וּמְרַעַע מְעַלְלֵיהֶם - אִם הָיוּ שׁוֹמְעִים
 הַנְּבוֹאוֹת מִמֶּנִּי, הָיוּ מַחֲזִירִים הֵעַם בְּתִשׁוּבָה
 מִמַּעֲשֵׂיהֶם הַרְעִים:
 כג הָאֱלֹהִי מְקַרֵּב - וְכִי אֲנִי שׁוֹפֵט רַק אֶת הַבְּרוּאִים
 הַקְּרוּבִים אֵלַי בְּשֵׁמִים, וְאֵלוֹ שְׁבַאֲרָךְ אֵינְנִי שׁוֹפֵט!
 אֲנִי נֶאֱמַר ה' וְלֹא אֱלֹהֵי מִרְחָק:
 כד אִם יִסְתֵּר אִישׁ בְּמַסְתָּרִים וְאֲנִי לֹא אֶרְאֶנּוּ - הַיּוּכַל
 אִישׁ לְהִסְתַּתֵּר מִפְּנֵי?
 נֶאֱמַר ה' הֲלוֹא אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ אֲנִי מְלֹא
 נֶאֱמַר ה':
 כה שָׁמַעְתִּי אֶת אֲשֶׁר אֹמְרוּ הַנְּבִאִים הַנְּבִאִים בְּשֵׁמִי
 שֶׁקֶר לֵאמֹר חֲלָמְתִי חֲלָמְתִי - שְׁמַעְתִּי אֶת נְבִיאֵי
 הַשֶּׁקֶר אוֹמְרִים: "חֲלָמְתִי חֲלָמְתִי" נְבוֹאוֹת מֵה':
 כו עַד מָתַי הִישׁ בְּלֵב הַנְּבִאִים... - עַד מָתַי יִנְבְּאוּ הַבְּלִ?
 וְכִי יֵשׁ בְּלִיבֶם שֶׁנְּבוּאוֹתָם תִּתְּקִיִּים?
 נְבִאֵי הַשֶּׁקֶר וְנְבִיאֵי תְרַמַּת לְבָם - נְבוֹאוֹת -
 בְּרִמְאוֹת לִיבֶם:
 כז הַחֲשָׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ אֶת עַמִּי שְׁמִי בְּחֲלוֹמָתָם -
 שְׁחוֹשְׁבִים לְהַשְׁכִּיחַ אֶת שְׁמִי מִבְּנֵי, עֵינֵי "נְבוֹאוֹת"
 שְׁחוֹלְמִים לְהֵם.
 אֲשֶׁר יִסְפְּרוּ אִישׁ לְרֵעֵהוּ - עֵינֵי שְׁחוֹזְרִים וּמְסַפְּרִים
 אֶת נְבוֹאוֹתֵיהֶם לְבְנֵי.

כד

וּבְתָאֲנִים הֲרַעוֹת אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלֶנָּה מֵרַע כִּי כֹה אָמַר ה' בֶּן אֶתֶן אֶת צְדָקְיָהוּ מִלֶּךְ יְהוּדָה וְאֶת שְׂרָיו וְאֶת שְׂאֵרֵי יְרוּשָׁלַם הַנְּשָׂאֲרִים בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וְהַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם - וּכְמוֹ תֹאנִים רַעוֹת - שִׁשְׁנוּאִים וּמְרוּחָקִים מִבְּנֵי אָדָם, כִּד, אֶתֶן אֶת צְדָקְיָהוּ, וְאֶת שְׂאֵרֵי יְרוּשָׁלַם, וְאֶת הַיֹּשְׁבִים בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם (אלו שהלכו עם יוחנן בן קרח למצרים, ונתיישבו שמה נגד מצות ה'; פרק מג') - להיות שנואים ומרוחקים ממני:

וּנְתַתִּים לְזַעוּהָ לְרַעָה - לזוועה ולרעה.
לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ לְחֲרָפָה וּלְמָשָׁל לְשֵׁנִינָה וּלְקַלְלָהּ - יהיו:

1. מבוזים.
 2. למשל של פורענות.
 3. לשנינה - שהכל ידברו על רעתם.
 4. ולסמל של קללה. (וכשיקללו - יקללו שיהיו כמותם).
- בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר אֲדִיחֶם שָׁם:
וְשַׁלַּחְתִּי בָם אֶת הַחֲרָב אֶת הָרַעֵב וְאֶת הַדָּבָר עַד תָּמַם - עד שיכלו לגמרי.
מֵעַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וּלְאֲבוֹתֵיהֶם:

פרק כה

הַדָּבָר אֲשֶׁר הָיָה עַל יִרְמְיָהוּ עַל כָּל עַם יְהוּדָה בְּשָׁנָה הָרְבַעִית לַיהוֹקִים בֶּן יֹאשִׁיָהוּ מִלֶּךְ יְהוּדָה הִיא הַשָּׁנָה הָרִאשֹׁנִית לְנְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל:
אֲשֶׁר דִּבֶּר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא עַל כָּל עַם יְהוּדָה וְאֵל כָּל יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֵאמֹר:
מִן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לִיאֲשִׁיָהוּ בֶן אֲמוֹן מֶלֶךְ יְהוּדָה וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה זֶה שְׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים שָׁנָה הָיָה דִּבֶּר ה' אֵלַי וְאָדַבֵּר אֵלַיכֶם אֲשֵׁבִים וְדַבֵּר וְלֹא שָׁמַעְתֶּם - 23 שנה אני מנבא - ואתם לא שומעים:

וְשַׁלַּח ה' אֵלַיכֶם אֶת כָּל עֲבָדָיו הַנְּבִאִים הַשְּׂפֵם וְשַׁלַּח וְלֹא שָׁמַעְתֶּם וְלֹא הִטִּיתֶם אֶת אַזְנוֹכֶם לִשְׁמֹעַ:

לֵאמֹר שׁוּבוּ נָא אִישׁ מִדְּרָפוֹ הֲרַעָה וּמֵרַע מֵעַלְלֵיכֶם וּשְׁבוּ עַל הָאָדָמָה אֲשֶׁר נָתַן ה' לָכֶם וּלְאֲבוֹתֵיכֶם לְמִן עוֹלָם וְעַד עוֹלָם:

וְאֵל תִּלְכוּ אַחֲרַי אֱלֹהִים אַחֲרַי לְעַבְדָם וּלְהַשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם וְלֹא תִכְעִסוּ אוֹתִי בְּמַעֲשֵׂה יַדְיָכֶם וְלֹא אֶרַע לָכֶם:

וְלֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי נְאֻם ה' לְמַעַן הִכְעַסְנִי בְּמַעֲשֵׂה יַדְיָכֶם לְרַע לָכֶם:

לָכֵן כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת יְעַן אֲשֶׁר לֹא שָׁמַעְתֶּם אֶת דְּבָרֵי:

וְהִפַּכְתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים חַיִּים ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵינוּ - הופכים דברי אלוהים חיים - לדבר כבד וקשה:

כֹּה תֹאמַר אֵל הַנְּבִיא מִה עֲנֶךָ ה' וּמִה דִּבֶּר ה':
וְאִם מִשָּׂא ה' תֹּאמְרוּ לָכֵן כֹּה אָמַר ה' יְעַן אֲמַרְכֶם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה מִשָּׂא ה' וְאֲשַׁלַּח אֵלַיכֶם לֵאמֹר לֹא תֹאמְרוּ מִשָּׂא ה':

לָכֵן הִנְנִי וְנִשְׁתִּי אֶתְכֶם נְשָׂא - אסיר אתכם מלפני (כמו: "גיד הנשה" - שזו ממקומו)

וְנִשְׁתִּי אֶתְכֶם וְאֶת הָעִיר אֲשֶׁר נָתַתִּי לָכֶם וּלְאֲבוֹתֵיכֶם מֵעַל פְּנֵי:

וְנָתַתִּי עֲלֵיכֶם חֲרַפַּת עוֹלָם וּכְלָמוֹת עוֹלָם אֲשֶׁר לֹא תִשָּׁכַח - בושה לעולם, שלא תשכח:

פרק כד

הָרִאשִׁי ה' וְהִנֵּה שְׁנֵי דוֹדָאֵי תֹאנִים - שני כלים עם תֹאנִים.
מוֹעֲדִים - מוכנים לאכילה.

לִפְנֵי הַיֵּבֶל ה' אַחֲרֵי הַגְּלוּת נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת יְכַנְיָהוּ בֶן יְהוֹקִים מִלֶּךְ יְהוּדָה וְאֶת שְׂרָיו יְהוּדָה וְאֶת הַחֲרָשׁ וְאֶת הַמַּסְגֵּר - אחר שגלה יכניהו, יחד עם תלמידי החכמים לבבל.
מִירוּשָׁלַם וַיָּבֵאוּם בָּבֶל:

הַדּוֹד אֶחָד תֹּאנִים טוֹבוֹת מְאֹד בְּתֹאנֵי הַבְּכֹרוֹת - תֹאנִים טוֹבוֹת כְּתֹאנִים הַיּוֹצְאוֹת רֵאוּנוֹת (המבכרות לצאת)

וְהַדּוֹד אֶחָד תֹּאנִים רַעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלֶנָּה מֵרַע - תֹאנִים רַעוֹת שאי אפשר לאכלם כלל:

וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי מִה אַתָּה רֹאֶה יִרְמְיָהוּ וְאָמַר תֹּאנִים הַתֹּאנִים הַטּוֹבוֹת טוֹבוֹת מְאֹד וְהַרַעוֹת רַעוֹת מְאֹד אֲשֶׁר לֹא תֹאכְלֶנָּה מֵרַע:

וַיְהִי דִבְרַי אֵלַי לֵאמֹר:

כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּתֹאנֵי הַטּוֹבוֹת הָאֵלֶּה בֶּן אַכִּיר אֶת גְּלוּת יְהוּדָה אֲשֶׁר שַׁלַּחְתִּי מִן הַמְּקוֹם הַזֶּה אֶרֶץ כְּשָׂדִים לְטוֹבָה - כמו שאנשים מקרבים תֹאנִים טוֹבוֹת, כִּד אַכִּיר וְאֶקְרַב אֵלַי, אֶת גְּלוּת יְהוּדָה - וישבו לארץ:

וְשָׁמַתִּי עֵינֵי עֲלֵיהֶם לְטוֹבָה וְהִשְׁבַּתִּים עַל הָאָרֶץ הַזֹּאת וּבְנִיתִים וְלֹא אֶהְרַס וְנִשְׁתַּעַתִּים וְלֹא אֶתּוֹשׁ - אטע אותם בארץ, ולא אעקור אותם עוד ממקומם:

וְנָתַתִּי לָהֶם לֵב לְדַעַת אֶתִּי כִּי אֲנִי ה' וְהָיוּ לִי לְעַם וְאֲנִכִּי אֶהְיֶה לָהֶם לֵאלֹהִים כִּי יֵשְׁבוּ אֵלַי בְּכָל לְבָב - משום שישבו בתשובה בכל ליבם - יהיו עמי:

כה

יקללו שיהיו כמותם) - כמו שהם היום. (שירמיהו כתב הספר אחר החורבן):

את פרעה מלך מצרים ואת עבדיו ואת שריו ואת כל עמו:

ואת כל הערב - ערבוב של עמים ליד איי.

ואת כל מלכי ארץ העוץ ואת כל מלכי ארץ פלשתים ואת אשקלון ואת עזה ואת עקרון ואת שארית אשדוד:

את אדום ואת מואב ואת בני עמון:

ואת כל מלכי צר ואת כל מלכי צידון ואת מלכי האי אשר בעבר הים - אי בים ליד איי, שיכבשו נבוכדנצר:

ואת דדן ואת תימא ואת בוז ואת כל קצוצי פאה - כל היושבים - בקצה הפאה. (בקצה הקצה):

ואת כל מלכי ערב - ערבים.

ואת כל מלכי הערב השכנים במדבר:

ואת כל מלכי זמרי ואת כל מלכי עילם ואת כל מלכי מדי:

ואת כל מלכי הצפון הקרבים והרחקים איש אל אחיו - איש אחר אחיו - כולם ישתו מכוס היין.

ואת כל הממלכות הארץ אשר על פני האדמה ומלך ששך ישתה אחריהם - בסוף, גם מלך בבל ישתה מכוס היין. (בבל = ששך, באתב"ש):

ואמרת אליהם בזה אמר ה' צבאות אלהי ישראל שתו ושכרו וקיו - שתו מהיין, השתכרו, עד שתקיאו.

ונפלו ולא תקומו - אחר שתפלו - לא תוכלו לקום.

מפני החרב אשר אנכי שלח ביניכם:

והיה כי ימאנו לקחת הכוס מידך לשתות ואמרת אליהם בזה אמר ה' צבאות שתו תשתו - גם אם יסרבו לשתות - שתו ושתו!!:

כי הנה בעיר אשר נקרא שמי עליה אנכי מחל להרע - בירושלים ששמי נקרא עליה, אני מתחיל הרעה,

ואתם הנקה תנקו לא תנקו - ואתם הגויים חושבים שתשארו נקיים מהרעה!:

כי חרב אני קרא על כל ישרי הארץ נאם ה' צבאות:

ואתה תנבא אליהם את כל הדברים האלה ואמרת אליהם ה' ממרום ישאג וממעון קדשו יתן קולו שאג ישאג על נוהו - כביכול, ה' ישאג להביא את הגויים להחריב את נוהו - את המקדש.

הידד פדרכים יענה - אל כל ישרי הארץ - כמו הדורכים בשעת דריכת הענבים, המזרזים איש את

הנני שלח ולקחתי את כל משפחות צפון נאם ה' ואל נבוכדנאצר מלך בבל עבדי - עבדי - משום שעושה שליחות ה' בדבר הזה,

והבאתים על הארץ הזאת ועל ישרי ועל כל הגוים האלה סביב - אביא את בבל על בניי, ועל כל הגויים שסביבות איי ("... על כל שכני הרעים, הנגעים בפחלה... הנני נתשם מעל אדמתם; לעיל יב, יד") והחרמתים - יאבדו מהעולם.

ושמתים לשמה - אשים אותם להיות שממה.

ולשרקה ולחרבות עולם - שישרקו מרוב תמהון, ולחורבן לזמן רב:

והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול בלה קול רחים ואור נר - לא ישמע עוד קול שמחת חתן וכלה, קול של עבודת הטחינה ברחיים (שלא תהיה תבואה) ואור נר (שלא יהיה שמן למאור):

והיתה כל הארץ לחרבה לשמה - לחורבן ולשממה.

ועבדו הגוים האלה את מלך בבל שבעים שנה:

והיה כמלאות שבעים שנה אפקד על מלך בבל ועל הגוי ההוא נאם ה' את עונם ועל ארץ כשדים ושמתי אתו לשממות עולם - אחר 70 שנה אעניש את מלך בבל ואת עמו, ויהיו הם - לשממה:

והבאתי על הארץ ההיא - על בבל.

את כל דברי אשר דברתי עליה את כל הכתוב בספר הזה אשר נבא ירמיהו על כל הגוים - כפי הנבואה שניבא על בבל. (פרק נ - נא):

כי עבדו כם גם המה גוים רבים - כי יעבדו הם גויים רבים...

ומלכים גדולים ושלמתי להם - כפעלם וכמעשה ידיהם - אעניש אותם על מעשיהם הרעים:

כי כה אמר ה' אלהי ישראל אלי קח את כוס היין החמה הזאת מידי - כוס היין, משל - לכוס מלאה בחמה,

והשקיתה אתו את כל הגוים אשר אנכי שלח אותך אליהם - משל, שהפורענות תגיע אליהם:

ושתו והתגעשו והתהללו מפני החרב אשר אנכי שלח בינתם - ישתו, וישתגעו עד שינועו בחזקה (כמו: "וינתגעשו ולא יוכלו"; לעיל ה', כב'), וישתטו - מרוב פחד מהחרב שתבוא בניניהם:

ואקח את הכוס מיד ה' ואשקה את כל הגוים - נבאתי על כך.

אשר שלחני ה' אליהם:

את ירושלם ואת ערי יהודה ואת מלכיה את שריה לתת אתם לחרבה לשמה לשרקה ולקללה - כיום הזה - אתו אותם להיות שממה, וישרקו מרוב תמהון, ולסמל של קללה. (וכשיקללו -

אולי ישמעו - וישבו - אולי ישמעו לתוכחה, וישבו בתשובה.
 איש מדרכו הרעה ונחמתי אל הרעה אשר אנכי חשב לעשות להם מפני רע מעלליהם:
 ואמרת אליהם כה אמר ה' אם לא תשמעו אלי ללכת בתורת אשר נתתי לפניכם:
 לשמע על דברי עבדי הנבאים אשר אנכי שלח אליכם והשכם ושלח ולא שמעתם:
 ונתתי את הבית הזה בשלה - אחריב את הקדש כמו שהחרבתי את שלה.
 ואת העיר הזאת אתן לקללה לכל גויי הארץ - ולסמל של קללה. (וכשיקללו - יקללו שיהיו כמותם):
 וישמעו הכהנים והנבאים וכל העם את ירמיהו מדבר את הדברים האלה בבית ה':
 והיו בכלות ירמיהו לדבר את כל אשר צוה ה' לדבר אל כל העם ויתפשו אתו הכהנים והנבאים וכל העם לאמר מות תמות:
 מדוע נבית בשם ה' לאמר בשלו יהיה הבית הזה והעיר הזאת תחרב מאין יושב ויקהל כל העם אל ירמיהו בבית ה':
 וישמעו שרי יהודה את הדברים האלה ויעלו מבית המלך בית ה' וישבו בפתח שער ה' החדש:
 ויאמרו הכהנים והנבאים אל השרים ואל כל העם לאמר משפט מות לאיש הזה כי נבא אל העיר הזאת כאשר שמעתם באזניכם:
 ויאמר ירמיהו אל כל השרים ואל כל העם לאמר ה' שלחני להנבא אל הבית הזה ואל העיר הזאת את כל הדברים אשר שמעתם:
 ועתה היטיבו דרכיכם ומעלליכם ושמעו בקול ה' אליהם וינחם ה' אל הרעה אשר דבר עליכם:
 ואני הנני בידיכם עשו לי כטוב וכישר בעיניכם: אך ידע תדעו כי אם ממתים אתם אתי כי דם נקי אתם נתנים עליכם - שנבאתי בשם ה'!
 ואל העיר הזאת ואל ישביה כי באמת שלחני ה' עליכם לדבר באזניכם את כל הדברים האלה:
 ויאמרו השרים וכל העם אל הכהנים ואל הנבאים אין לאיש הזה משפט מות כי בשם ה' אלהינו דבר אלינו:
 ויקמו אנשים מזקני הארץ - צדיקים. ויאמרו אל כל קהל העם לאמר:
 מיכה המורשת - מיכה הנביא מהעיר מרישה.

רעהו בקריאות הידד, כך ה', "יזרז", להביא הפורענות על בניי ועל כל הגויים:
 בא שאון עד קצה הארץ - הרעש, מקריאת ה - "הידד", יגיע עד קצה הארץ.
 כי ריב לה' בגוים - ה' רב עם הגויים.
 נשפט הוא לכל בשר - נשפט עם כל בשר.
 הרשעים - נתנם לחרב - הרשעים - ימותו בחרב.
 נאם ה':
 כה אמר ה' צבאות הנה רעה יצאת מגוי אל גוי - יריבו עמים - בעמים אחרים.
 וסער גדול - יעור מירבתי ארץ - סערה גדולה, תתעורר לצאת מסוף הארץ:
 והיו חללי ה' ביום ההוא מקצה הארץ ועד קצה הארץ לא יספדו ולא יאספו ולא יקברו לדמן על פני האדמה יהיו:
 הילילו הרעים - המלכים ייללו.
 וזעקו והתפלשו אדירי הצאן - יצעקו ויתגלגלו בעפר השרים של הצאן, מרוב צער.
 כי מלאו ימיכם - לטבות - מלאו, נשלמו הימים, והגיע זמן השחיטה.
 ותפוצותיכם - זמן שתתפזרו מארצכם.
 ונפלתם בכלי חמדה - תשברו, ככלי יפה שהכל חמדו אותו. (כמו: "ארץ חמדה"; לעיל ג, יט):
 ואבד מנוס מן הרעים - הרועים לא יוכלו לנוס מהאויב.
 ופליטה מאדירי הצאן - לא תהיה פליטה מהשרים:
 קול צעקת הרעים ויללת אדירי הצאן כי שדד ה' את מרעיתם - המלכים והשרים יצעקו, שה' "שודד" את צאנם, את עמם:
 ונדמו נאות השלום - מפני חרון אף ה' - יכרתו, המקומות שישבו שם בשלום - מפני כעס ה':
 עזב כפפיר סבו - עזבו בתיהם, כאריה שעזב את סוכתו.
 כי היתה ארצם לשמה - לשממה.
 מפני חרון היונה - מפני החרב השיכורה מיון, ומפני חרון אפו - שהרגה מפני כעס ה':

פרק כו

א בראשית ממלכות יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה הדבר הזה מאת ה' לאמר:
 ב כה אמר ה' עמד בחצר בית ה' ודברת על כל ערי יהודה הבאים להשתחות בית ה' את כל הדברים אשר צויתיד לדבר אליהם אל תגרע דבר - אל תחסיר דבר מהנבואה:

הִיָּה נְבִיא בִימֵי חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר אֶל כָּל עַם יְהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר ה' עֲבָאוֹת צִיּוֹן שָׁדָה תַחֲרֹשׁ וִירוּשָׁלַיִם עַיִים תִּהְיֶה וְהָרַ הַבַּיִת לְבָמוֹת יָעַר - שְׁמִיכָה, נִיבֵא עַל חוֹרְבֵן יְרוּשָׁלַיִם, וּשְׁבוּ בְתִשׁוּבָה:

ספר ירמיהו פרק כז
(ד) וְצִוִּיתִי אֶתְכֶם אֶל אֲדֹנֵיהֶם לֵאמֹר - תְּצוּוּהוּ אֶת הַשְּׁלִיחִים, שִׁיאָמְרוּ לְמַלְכִים שֶׁשְׁלַחוּ אוֹתָם. כֹּה אָמַר ה' עֲבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל אֲדֹנֵיכֶם:

ה הִהְמַתְּ הִמַּתְהוּ - הָאִם הִרְגוּהוּ!! חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְכָל יְהוּדָה הֲלֹא יָרָא אֶת ה' וַיַּחַל אֶת פָּנָיו ה' וַיִּנְחַם ה' אֶל הָרָעָה - ה' הִתְחַרְט מִהֲרָעָה שֶׁחָשַׁב לַעֲשׂוֹת, מִשׁוּם שֶׁשְׁבוּ בְתִשׁוּבָה. אֲשֶׁר דִּבֶּר עֲלֵיהֶם וַאֲנַחְנוּ עֹשִׂים רָעָה גְדוֹלָה עַל נַפְשׁוֹתֵינוּ - לְהַמִּית אֶת יִרְמְיָהוּ:

ה אֲנִכִּי עָשִׂיתִי אֶת הָאָרֶץ אֶת הָאָדָם וְאֶת הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאָרֶץ בְּכַחַי הַגְּדוֹל וּבְזִרְעֵי הַנְּטוּיָה וּנְתַתִּיָּהּ לְאִשָּׁר יִשָּׂר בְּעֵינָי: וְעַתָּה אֲנִכִּי נָתַתִּי אֶת כָּל הָאָרְצוֹת הָאֵלֶּה בְּיַד נְבוּכַדְנֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל עֲבָדִי וְגַם אֶת חֵית הַשָּׂדֶה נָתַתִּי לוֹ לְעַבְדּוֹ:

ו תְּשׁוּבַת הַכֹּהֲנִים וְהַנְּבִיאִים לִזְקֵנִים: וְגַם אִישׁ אִישׁ הִיָּה מִתְנַבֵּא בְשֵׁם ה' אֹרְיָהוּ בֶן שְׁמַעְיָהוּ מִקְרִית הַיְעָרִים וַיִּנְבֵּא עַל הָעִיר הַזֹּאת וְעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת כָּכָל דְּבָרֵי יִרְמְיָהוּ - נִיבֵא בִימֵי יְהוֹיָקִים עַל חוֹרְבֵן יְרוּשָׁלַיִם:

ז וְעַבְדּוּ אִתּוֹ כָּל הַגּוֹיִם - אֶת נְבוּכַדְנֶאֶצַּר. וְאֶת בְּנוֹ וְאֶת בֶּן בְּנוֹ - אוּלִיל מְרוּדָךְ, וּבִלְשָׁאֲצַר. עַד בָּא עַת אֲרִצּוֹ - שֶׁל נְבוּכַדְנֶאֶצַּר (שִׁיפּוֹל בֵּיד דְרִינּוּשׁ מֶלֶךְ מִדּוּ)

ח וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וְכָל גְּבוּרָיו וְכָל הַשָּׂרִים אֶת דְּבָרָיו וַיִּבְקַשׁ הַמֶּלֶךְ הַמִּיתוֹ - בִּקֵּשׁ לְהוֹרֵגוֹ.

ט גַּם הוּא וְעַבְדּוֹ בּוֹ גּוֹיִם רַבִּים וּמַלְכִים גְּדֹלִים: וְהָיָה הַגּוֹי וְהַמַּמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹדוּ אִתּוֹ אֶת נְבוּכַדְנֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת אֲשֶׁר לֹא יִתֵּן אֶת צְוָאוֹ בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל בְּחָרָב וּבְרָעַב וּבְדַבַּר אֶפְקָד עַל הַגּוֹי הַהוּא נֶאֱמַר ה' עַד תָּמוּ אֶתְּם בְּיָדוֹ - עַד שִׁימוּתוֹ כּוֹלֵם בֵּיד נִינִי:

י וַיִּשְׁמַע אֹרְיָהוּ וַיִּרְא וַיִּבְרַח וַיָּבֵא מִצְרַיִם - בָּרַח לְמִצְרַיִם מִפְּחַד הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים:

יא וְאֶתְּם אֶל תִּשְׁמְעוּ אֶל נְבִיאֵיכֶם וְאֶל קְסָמִיכֶם וְאֶל חִלְמֵיכֶם וְאֶל עֲנָנֵיכֶם וְאֶל פְּשָׁפִיכֶם אֲשֶׁר הֵם אֹמְרִים אֵלֵיכֶם לֵאמֹר לֹא תַעֲבֹדוּ אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל: כִּי שָׁקֵר הֵם נְבִיאִים לָכֵם לְמַעַן הִרְחִיק אֶתְכֶם מֵעַל אֲדָמְתְּכֶם וְהִדְחִיתִי אֶתְכֶם וְאִבְדֹתֶם:

יב וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים אֲנָשִׁים מִצְרַיִם אֶת אֶלְנָתָן בֶּן עֲכָבּוֹר וְאֲנָשִׁים אִתּוֹ אֶל מִצְרַיִם - לְהַבִּיא אֶת אֹרְיָה:

יג וְהַגּוֹי אֲשֶׁר יָבִיא אֶת צְוָאוֹ בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל וְעַבְדּוֹ וְהַנְּחַתִּיו עַל אֲדָמְתּוֹ נֶאֱמַר ה' וְעַבְדָּהּ וַיֵּשֶׁב בָּהּ: וְאֶל צְדָקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה דִּבַּרְתִּי כָכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר הִבִּיאוּ אֶת צְוָאֲרֵיכֶם בְּעַל מֶלֶךְ בָּבֶל וְעַבְדּוּ אִתּוֹ וְעִמּוֹ -

יד וַיִּצְיָאוּ אֶת אֹרְיָהוּ מִמִּצְרַיִם וַיָּבֵאוּהוּ אֶל הַמֶּלֶךְ יְהוֹיָקִים וַיִּכְהוּ בְּחָרָב וַיִּשְׁלַף אֶת נַבְלָתוֹ אֶל קְבְרֵי בְנֵי הָעָם - אַחֵר שֶׁהִרְגוּ, הִשְׁלִיךְ נַבְלָתוֹ בְּבוּזִין גְּדוֹל:

טו וְחַיֵּי - עַבְדּוֹ אֶת נִינִי, וְאִז תַּחֲיוּ: לְמַה תָּמוּתוּ אִתָּהּ וְעַמְּךָ בְּחָרָב בְּרָעַב וּבְדַבַּר כַּאֲשֶׁר דִּבַּר ה' אֶל הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא יַעֲבֹד אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל:

טז אֲדָ יְד אַחִיקָם בֶּן שֹׁפָן הִיָּתָה אֶת יִרְמְיָהוּ לְבַלְתִּי תַת אִתּוֹ בְּיַד הָעָם לְהַמִּיתוֹ - אַחִיקָם בֶּן שֹׁפָן הִצִּיל אֶת יִרְמְיָהוּ, מִיַּד הָעָם שֶׁרָצוּ לְהוֹרֵגוֹ:

יז וְאֶל תִּשְׁמְעוּ אֶל דְּבָרֵי הַנְּבִיאִים הָאֹמְרִים אֵלֵיכֶם לֵאמֹר לֹא תַעֲבֹדוּ אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל כִּי שָׁקֵר הֵם נְבִיאִים לָכֵם:

יח בְּרֵאשִׁית מַמְלַכַת יְהוֹיָקִים בֶּן יְאוּשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה הָיָה הַדְּבָר הַזֶּה אֶל יִרְמְיָה מֵאֵת ה' לֵאמֹר:

יט כִּי לֹא שְׁלַחְתִּים נֶאֱמַר ה' וְהֵם נְבִיאִים בְּשֵׁמִי לְשָׁקֵר לְמַעַן הִדְחִי אֶתְכֶם וְאִבְדֹתֶם אֶתְּם וְהַנְּבִיאִים הַנְּבִיאִים לָכֵם:

כ כֹּה אָמַר ה' אֵלֵי עֲשֵׂה לָךְ מוֹסְרוֹת וּמִטּוֹת - רְצוּעוֹת, וּמוֹטוֹת עֵץ - לְקִשּׁוֹר עוֹל הַבְּהֵמָה לְעַגְלָה. וְנָתַתָּם עַל צְוָאֲרֶךְ - עַל צְוָאֲרֵי יִרְמְיָהוּ:

כא וְאֶל שְׁלַחְתֶּם אֶל מֶלֶךְ אֲדוּם וְאֶל מֶלֶךְ מוֹאָב וְאֶל מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן וְאֶל מֶלֶךְ צִדּוֹן - תְּשַׁלַּח אֶת הַמוֹסְרוֹת וְהַמוֹטוֹת אֶל הַמַּלְכִים הָאֵלֶּה, (אֶל חֲמֹשֶׁת הַמַּלְכִים שֶׁנִּתְּן נְבוּכַדְנֶאֶצַּר, תַּחַת יָדוֹ שֶׁל צְדָקְיָהוּ).

כב בְּיַד מַלְאָכִים הַבָּאִים יְרוּשָׁלַם אֶל צְדָקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה:

כח

בַּן יַעֲשֶׂה ה' יָקָם ה' אֶת דְּבָרָיךָ אֲשֶׁר נִבְאָתָה לְהָשִׁיב כְּלֵי בַּיִת ה' וְכָל הַגּוֹלָה מִבָּבֶל אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה:

אֲךָ שְׁמַע נָא הַדְּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר בְּאַזְנוֹיְךָ וּבְאַזְנֵי כָל הָעָם:

הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר הָיוּ לִפְנֵי וּלְפָנֶיךָ מִן הָעוֹלָם וַיִּנְבְּאוּ אֶל אֲרָצוֹת רַבּוֹת וְעַל מַמְלָכוֹת גְּדוֹלוֹת לְמַלְחָמָה וְלָרַעָה וְלַדְּבָר - נְבִיאִים שֶׁמִּנְבְּאוּ לַרַעָה - עֲשׂוּיָה נְבוּאָתָם לֹא לְהִתְקַיֵּם - אִם יָשׁוּבוּ בְּתוֹבוֹהָ:

הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־אֶפְדָּךְ תִּקְחָנּוּם בְּבֹא דְבַר הַנְּבִיאִים יוֹדַע הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר שָׁלַחוּ ה' בְּאַמַּת - אֲךָ כִּשְׁנֵיבָא יִנְבְּאוּ נְבוּאוֹת לְטוֹבָה (כְּמוֹ שֶׁאַתָּה חֲנַנְיָה - נְבִיאִי), אִם נְבוּאוֹתָ לֹא תִתְקַיֵּם - וּדְאִי נְבִיא שֶׁקָּרָה הוּא:

וַיִּקַּח חֲנַנְיָה הַנְּבִיאִים אֶת הַמוֹטָה מֵעַל צִוָּאר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיאִים וַיִּשְׁבְּרָהּ - הוֹרִיד מִיִּרְמְיָהוּ הַמוֹטָה שֶׁעַל צִוָּאָרוֹ, וְשִׁבַּר אֹתוֹ לְאוֹת - שְׁעוֹל נִינְי - יִשְׁבַּר:

וַיֹּאמֶר חֲנַנְיָה לְעֵינַי כָּל הָעָם לֹאמַר כֹּה אָמַר ה' כִּכָּה אֲשַׁבֵּר אֶת עַל נְבִיאִים אֲשֶׁר מְלַךְ בָּבֶל בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים מֵעַל צִוָּאר כָּל הַגּוֹיִם וַיִּלְךְ יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיאִים לְדַרְכּוֹ:

וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יִרְמְיָהוּ אַחֲרֵי שֶׁבֹר חֲנַנְיָה הַנְּבִיאִים אֶת הַמוֹטָה מֵעַל צִוָּאר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיאִים לֹאמַר:

הַלּוֹךְ וְאָמַרְתָּ אֶל חֲנַנְיָה לֹאמַר כֹּה אָמַר ה' מוֹטָת עֵץ שְׁבַרְתָּ וְעָשִׂיתָ תַּחְתִּיהֶן מוֹטוֹת בְּרֹזל - אֶתְּחַנְיָה, שֶׁשְׁבַרְתָּ מוֹטוֹת עֵץ, עָשִׂיתָ כְּעֵת, מוֹטוֹת עוֹל - מִבְּרֹזל (שֶׁהַגְּדֵלָת בְּנְבוּאָתְךָ אֶת כֶּסֶף הוּא):

כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל בְּרֹזֶל נְתַתִּי עַל צִוָּאר כָּל הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְעַבְדֵי אֶת נְבִיאִים אֲשֶׁר מְלַךְ בָּבֶל וְעַבְדָּהוּ וְגַם אֶת חַיֵּי הַשָּׂדֶה נְתַתִּי לוֹ:

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיאִים אֶל חֲנַנְיָה הַנְּבִיאִים שְׁמַע נָא חֲנַנְיָה לֹא שָׁלַחְךָ ה' וְאַתָּה הַבְּטַחְתָּ אֶת הָעָם הַזֶּה עַל שֶׁקָּר - נְבוּאָתְךָ לְבִנְיָי, שְׁעוֹד שְׁנַתַּיִם יָמִים יִשְׁבַּר עוֹל נִינְי, שֶׁקָּר הִיא!:

לְכֵן כֹּה אָמַר ה' הַנְּנִי מִשְׁלַחְךָ מֵעַל פְּנֵי הָאָדָמָה הַשָּׂנְאָה אֶתְּחַת כִּי סָרָה דְּבַרְתָּ אֶל ה' - הַשָּׂנְאָה - תַּמּוֹת! כִּי שֶׁקָּר נְבִיאִים בְּשֵׁם ה':

וַיִּמַּת חֲנַנְיָה הַנְּבִיאִים בְּשָׁנָה הַחֲדָשָׁה הַשְּׁבִיעִי - מֵת בְּעֶרְבַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, וְצוּחַ לְבִנְיָ שֶׁיִּקְבְּרוּהוּ לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה (בְּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי) - כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֶת נְבוּאָתָה יִרְמְיָהוּ - שֶׁקָּר:

פרק כט

לְכֵם לֹאמַר הִנֵּה כְּלֵי בַּיִת ה' מוֹשְׁבִים מִבָּבֶלָה עֲתָה מִהֲרָה כִּי שֶׁקָּר הַמָּה נְבִיאִים לְכֵם:

אֶל תִּשְׁמְעוּ אֵלַיִם עַבְדוֹ אֶת מְלַךְ בָּבֶל וְחִיו לְמָה תִּהְיֶה הָעִיר הַזֹּאת חֲרָבָה:

וְאִם נְבִיאִים הֵם - אִם נְבִיאִים אִמַּת הֵם.

וְאִם יֵשׁ דְּבַר ה' אִתְּם יִפְגְּעוּ נָא בְּה' צְבָאוֹת לְבַלְתִּי בָאוּ הַכְּלִים הַנּוֹתְרִים בְּבַיִת ה' וּבַיִת מְלַךְ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלַם בְּבָלָה - שִׁיתְפַּלְלוּ שֶׁהַכְּלִים שֶׁנִּשְׁאָרוּ לֹא יִגְלוּ לְבַבֶּל:

כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי הָעֻמָּדִים - שֶׁבְמִקְדָּשׁ.

וְעַל הַיָּם - יָם הַנְּחוּשֶׁת.

וְעַל הַמְּכַנּוֹת - שֶׁעֲלִיהֶם עוֹמְדִים הַכִּיּוֹרוֹת.

וְעַל יְתֵר הַכְּלִים הַנּוֹתְרִים בְּעִיר הַזֹּאת - בְּמִקְדָּשׁ:

אֲשֶׁר לֹא לָקַחְם נְבוּכַדְנֶאֶצַּר מְלַךְ בָּבֶל בְּגִלוֹתוֹ אֶת יְכַנְיָה בֶן יְהוֹיָקִים מְלַךְ יְהוּדָה מִירוּשָׁלַם בְּבָלָה וְאֶת כָּל חַרְיֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם - שְׂרֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם:

כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עַל הַכְּלִים הַנּוֹתְרִים בַּיִת ה' וּבַיִת מְלַךְ יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם:

בְּבָלָה יוֹבְאוּ וְשָׁמָּה יִהְיוּ עַד יוֹם פְּקוּדֵי אֶתְּם נְאֻם ה' וְהַעֲלִיתִים וְהָשִׁיבְתִים אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה - הַכְּלִים יִשְׁאָרוּ בְּבַבֶּל, עַד שֶׁאֲזַכּוֹר אֲנִי - לְחַשְׁבֵּם:

פרק כח

וַיְהִי בְּשָׁנָה הַחֲדָשָׁה הַחֲדָשָׁה בְּרֵאשִׁית מִמְּלַכְתּוֹ צְדָקְיָה מְלַךְ יְהוּדָה בְּשָׁנָה הַרְבַּעִית בְּחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי אָמַר אֵלַי חֲנַנְיָה בֶן עֲזוּרָה הַנְּבִיאִים - נְבִיאִים שֶׁקָּר.

אֲשֶׁר מִגְּבֻעוֹן בְּבַיִת ה' לְעֵינַי הַכְּהֻנִּים וְכָל הָעָם לֹאמַר:

כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֹאמַר שְׁבַרְתִּי אֶת עַל מְלַךְ בָּבֶל:

בְּעוֹד שְׁנָתַיִם יָמִים אֲנִי מֹשִׁיב אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה אֶת כָּל כְּלֵי בַּיִת ה' אֲשֶׁר לָקַח נְבוּכַדְנֶאֶצַּר מְלַךְ בָּבֶל מִן הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּבְיֵאֵם בְּבָבֶל:

וְאֶת יְכַנְיָה בֶן יְהוֹיָקִים מְלַךְ יְהוּדָה וְאֶת כָּל גְּלוֹת יְהוּדָה הַבָּאִים בְּבָלָה אֲנִי מֹשִׁיב אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה נְאֻם ה' כִּי אֲשַׁבֵּר אֶת עַל מְלַךְ בָּבֶל:

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיאִים אֶל חֲנַנְיָה הַנְּבִיאִים לְעֵינַי הַכְּהֻנִּים וְלְעֵינַי כָּל הָעָם הָעֻמָּדִים בְּבַיִת ה':

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיאִים אֲמֵן - הַלּוּוּאִי שֶׁכָּךְ יִהְיֶה.

כט

יז וּנְמַצְאֲתִי לָכֶם נָאִם ה' וְשִׁבְתִּי אֶת שְׁבוֹתֵכֶם וְקִבְצְתִי אֶתְכֶם מִכָּל הַגּוֹיִם וּמִכָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר הִדַּחְתִּי אֶתְכֶם שָׁם נָאִם ה' וְהִשְׁבַּתִּי אֶתְכֶם אֶל הַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִגְלִיתִי אֶתְכֶם מִשָּׁם:

טו כִּי אֲמַרְתֶּם הַקִּיּוֹם לָנוּ ה' נִבְאִים בְּבִלְהָ - מֵה שְׁאוּמְרִים לָכֶם "נְבִיאֵכֶם" שֶׁבָּבֶל שֶׁתִּשׁוּבוּ בְּמַהֲרָה - נְבוֹאוֹת שֶׁקֶר הֵם!:

טז כִּי כֹה אָמַר ה' אֵל הַמֶּלֶךְ הַיּוֹשֵׁב אֶל כִּסֵּי דָוִד וְאֵל כָּל הָעָם הַיּוֹשֵׁב בְּעִיר הַזֹּאת אֲחֵיכֶם אֲשֶׁר לֹא יֵצְאוּ אִתְּכֶם בְּגוֹלָה - לַעַם שֶׁשֵּׁנְשָׂרוּ בְּאֶרֶץ:

יז כֹּה אָמַר ה' עֲבֹאוֹת הַנְּנִי מִשְׁלַח בְּסֵאת הַחֶרֶב אֶת הָרֶעִב וְאֶת הַדְּבָר וְנִתַּתִּי אוֹתָם פְּתָאֲנִים הַשְּׁעָרִים - תִּאֲנִים רַעוֹת. (כְּמוֹ בִּפְרוֹק כֹּדִי, שֶׁהַמְשִׁיל אֶת צְדִיקָיו וְכָל הַנְּשֹׂאֲרִים בְּאֶרֶץ - לְדוֹד הַתִּאֲנִים הַרַעוֹת.)

יח אֲשֶׁר לֹא תֵאכְלֶנָּה מֵרַעַב וְרִדְפֹתִי אַחֲרֵיהֶם בְּחֶרֶב בְּרַעַב וּבְדָבָר וְנִתַּתִּים לְזַעֲוָה - לְזַעֲוָה.

יט לְכָל מַמְלַכּוֹת הָאָרֶץ לְאֵלֶיהָ - לְסַמַּל שֶׁל קַלְלָה. (וְכַשִּׁיקְלֻוּ - יִקְלְלוּ שִׁיחֵיו כְּמוֹתָם) וְלִשְׂמָה - לְשִׂמְחָה.

כ ולְשִׂרְקָה - שִׁישִׂרְקוּ מְרֹב תַּמְהוֹן עַל רַעֲתָם. וְלַחֲרָפָה - לְבוֹשָׁה.

כא בְּכָל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִדַּחְתִּים שָׁם:

כב תַּחַת אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ אֶל דְּבָרֵי נָאִם ה' אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּי אֵלֵיהֶם אֶת עֲבָדֵי הַנְּבִאִים הַשְּׂכֵם וְשִׁלַּח וְלֹא שָׁמְעֶתֶם נָאִם ה':

כג וְאַתֶּם שָׁמְעוּ דְבָר ה' כָּל הַגּוֹלָה אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּי מִירוּשָׁלַם בְּבִלְהָ:

כד כֹּה אָמַר ה' עֲבֹאוֹת אֵלֵיהִי יִשְׂרָאֵל אֵל אַחֲאָב בֶּן קוֹלִיָּה וְאֵל צְדִיקְיָהוּ בֶן מַעֲשִׂיָה הַנְּבִאִים לָכֶם בְּשִׁמִּי שֶׁקֶר הַנְּנִי נָתַן אֶתְּכֶם בְּיַד נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל וְהֵכֶם לְעֵינֵיכֶם:

כה וְלִקַּח מֵהֶם קָלְלָה לְכָל גְּלוּת יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּבָבֶל לֵאמֹר יִשְׂמָךְ ה' בְּצַדִּיקְיָהוּ וּבְאֲחָב אֲשֶׁר קָלַם מֶלֶךְ בָּבֶל בְּאֵשׁ - יִהְיוּ סַמַּל שֶׁל קַלְלָה, שִׁיאֲמְרוּ: " יִשְׂמַךְ ה' בְּצַדִּיקְיָהוּ וּבְאֲחָב, שֶׁשָּׂרַף אוֹתָם נִינְבַּאשׁ":

כז יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ נְבִלָה בְּיִשְׂרָאֵל - דְּבַר מְגוֹנָה וַיִּנְאַפוּ אֶת נְשֵׁי רַעֲיָהֶם וַיְדַבְּרוּ דְבָר בְּשִׁמִּי שֶׁקֶר אֲשֶׁר לֹא צִוִּיתֶם וְאֲנִי הַיּוֹדֵעַ וְעַד נָאִם ה' - אֲנִי ה', הַיּוֹדֵעַ שֶׁשִּׁקְרוּ בְּנְבוֹאוֹתָם, וְעַד - עַל נִיאוּפֵיהֶם וּמַעֲשֵׂי הַנְּבִלָה שֶׁלָּהֶם:

כח וְאֵל שָׁמְעֵיהוּ הַנְּחַלְמִי - נְבִיא שֶׁקֶר מֵהַעִיר "חֶלְם". תֹּאמַר לֵאמֹר:

א וְאֵלֶיהָ דְּבָרֵי הַסֵּפֶר - הַאֲגָרָת. אֲשֶׁר שִׁלַּח יְרֵמְיָה הַנְּבִיא מִירוּשָׁלַם אֶל יֵתֶר זַקְנֵי הַגּוֹלָה - אֵל הַגּוֹלִים עִם יְהוִיכִין, שֶׁהָיוּ יֵתֶר עַל אֱלוֹ שֵׁנְשָׂרוּ.

ב וְאֵל הַכְּהֵנִים וְאֵל הַנְּבִאִים וְאֵל כָּל הָעָם אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְרֶאֱצַר מִירוּשָׁלַם בְּבִלְהָ:

ג אַחֲרַי צֵאת יְכַנִּיָּה הַמֶּלֶךְ וְהַגְּבִירָה - הַמַּלְכָּה אִמּוֹ שֶׁל יְהוִיכִין (וְלַעֲוֹנוֹ??):

ד וְהַסְּרִיסִים שְׂרֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם וְהַחֲרָשׁ וְהַמְּסַגֵּר מִירוּשָׁלַם:

ה בְּיַד אֶלְעָשָׂה בֶן שָׁפָן וַיִּגְמְרֶיהָ בֶּן חֶלְקִיָּה אֲשֶׁר שִׁלַּח צְדִיקְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה אֵל נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל בְּבִלְהָ לֵאמֹר - יְרַמְיָהוּ שִׁלַּח הַאֲגָרָת, בִּיד שְׁלִיחֵי צְדִיקְיָהוּ - אֵל הַגּוֹלָה:

ו כֹּה אָמַר ה' עֲבֹאוֹת אֵלֵיהִי יִשְׂרָאֵל לְכָל הַגּוֹלָה אֲשֶׁר הִגְלִיתִי מִירוּשָׁלַם בְּבִלְהָ:

ז בְּנֵי בָתִּים וְשָׁבוּ וְנָטְעוּ גִּזְרֹת וְאָכְלוּ אֶת פְּרִיָן:

ח קָחוּ נָשִׁים וְהוֹלִידוּ בָנִים וּבָנוֹת וּקְחוּ לְבָנֵיכֶם נָשִׁים וְאֶת בָּנוֹתֵיכֶם תִּנּוּ לְאֲנָשִׁים וְתִלְדְּנָה בָנִים וּבָנוֹת וְרַבּוּ שָׁם וְאֵל תִּמְעֹטוּ:

ט וְדַרְשׂוּ אֶת שְׁלוֹם הָעִיר אֲשֶׁר הִגְלִיתִי אֶתְכֶם שָׁמָּה וְהִתְפַּלְלוּ בְּעֵדָה אֵל ה' כִּי בְּשְׁלוֹמָהּ יִהְיֶה לָכֶם שְׁלוֹם - הַתְּפַלְלוּ לְשִׁלּוֹם הַמַּלְכוּת, שֶׁאִזּוּ, גַּם לָכֶם יִהְיֶה שֵׁם שְׁלוֹם:

י כִּי כֹה אָמַר ה' עֲבֹאוֹת אֵלֵיהִי יִשְׂרָאֵל אֵל יִשְׂאוּ לָכֶם נְבִיאֵיכֶם - שֶׁלֹּא יִפְתּוּ אֶתְכֶם נְבִיאֵי הַשִּׁקְרָה שֶׁתַּחֲזְרוּ בְּמַהֲרָה.

יא אֲשֶׁר בְּקֶרְבְּכֶם וּקְסָמֵיכֶם וְאֵל תִּשְׁמְעוּ אֵל חִלְמֵיכֶם אֲשֶׁר אֶתְּכֶם מַחְלָמִים - שֶׁאַתֶּם חוֹלְמִים:

יב כִּי בְּשִׁקְרָה הֵם נְבִאִים לָכֶם בְּשִׁמִּי לֹא שִׁלַּחְתִּים נָאִם ה':

יג כִּי כֹה אָמַר ה' כִּי לְפִי מְלֹאֵת לְבָבֶל שְׁבַעִים שָׁנָה אֶפְקֹד אֶתְכֶם - רַק שִׁימְלֹאוּ 70 שָׁנָה אִזְכּוֹר לְהַשִּׁיבְכֶם לְאֶרֶץ.

יד וְהִקְמַתִּי עֲלֵיכֶם - אֲקִיּוֹם הַבִּטְחָתִי שֶׁתִּשׁוּבוּ. אֶת דְּבָרֵי הַטּוֹב לְהָשִׁיב אֶתְכֶם אֶל הַמְּקוֹם הַזֶּה:

טו כִּי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת הַמַּחְשְׁבֹת אֲשֶׁר אֲנִי חָשַׁב עֲלֵיכֶם נָאִם ה' מַחְשְׁבוֹת שְׁלוֹם וְלֹא לְרָעָה לְתַת לָכֶם אַחֲרֵית וְתִקְוָה - לְכֹן אֲשִׁיר אֶתְכֶם בְּגוֹלוֹת 70 שָׁנָה, כְּדִי שֶׁתִּכְנִיעוּ אֶת לְבַבְכֶם - אֵלַי:

טז וְקִרְאתֶם אֹתִי וְהִלַּכְתֶּם וְהִתְפַּלַּלְתֶּם אֵלַי וְשָׁמְעֵתִי אֵלֵיכֶם:

יז וּבְקִשְׁתֶּם אֹתִי וּמַצְאֶתֶם כִּי תִדְרָשְׁנִי בְּכָל לְבַבְכֶם:

ו שאלו נא וראו אם ילד זכר - שאלו : האם זכר יכול
 ללדת !?
 מדוע ראיתי כל גבר ידיו על חלציו - פיולדה -
 אייכ, מדוע כל איש ידיו על מותניו, כאשר יולדת
 בכאביה.
 ונהפכו כל פנים לירקון - מפני האנשים נהפכו
 לירוקים - מרוב פחד:
 הוי, פי גדול היום ההוא מאין כמיהו - גדול יהיה
 הפחד ביום ההוא, שלא יהיה כמוהו.
 ועת צרה היא - ליעקב וממנה - יושע - וזמן של
 צרה לבניי, ומצרה זו תצמח לו הישועה:
 והיה ביום ההוא נאם ה' צבאות אשבר עלו מעל
 צוארך ומוסרותיך - אנתק - אשבור את עול
 הגויים מעליכם, והמוסרות אנתק מהעול.
 ולא יעבדו בו עוד זרים - לא יעבדו עוד בניי - עמים
 זרים:
 ועבדו את ה' אלהיהם ואת דוד מלכם אשר
 אקים להם:
 ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת
 ישראל כי הנני מושיעך מרחוק - אל תפחדו בניי,
 שאציל אתכם מהגלות הרחוקה שגליתם.
 ואת זרעך מארץ שבים - מהארץ שהלכו בשבי.
 ושב יעקב ושקט ושאנן - ואין מחריד - ישבו בניי
 בשקט ובשלווה, ואין מי שיפחידם:
 כי אתה אני נאם ה' להושיעך - להצילך.
 כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הפצותיך שם -
 אעשה כליון - אהרוג, את העמים שישבת בארצם.
 אך אתה לא אעשה כלה - ואותך, לא אכלה
 לגמרי.
 ויסרתך למשפט - אייסר אותך לפי המשפט, ולא
 יותר.
 ונקה לא אנקך - לא אשמיד אותך לגמרי:
 כי כה אמר ה' אנוש לשברך - באמת, השבר
 שנתתי בך, חזק וכואב.
 נחלה מפתך - ומכה - של חולי גדול:
 אין דן דינך - למזור - אין מי שיכול לתת מזור,
 רפואה לחולי הגדול שלך.
 רפאות תעלה - אין לך - רפואה שתועיל - אין לך:
 כל מאהביך שבחונך - מאהביך, אשור ומצרים
 שכחו אותך.
 אותך לא ידרשו - לא יבקשו אותך - להצילך.
 כי מפת אויב הפיתך - שקבלת מכה חזקה, כמו
 מכה, שמכה אויב.
 מוסר אכזרי - יסורים קשים ואכזריים.
 על רב עונך עצמו חטאתיך - וכל זה, על רוב
 העוונות והחטאים העצומים - שעשית:

כה כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לאמר יען אשר
 אתה שלחת בשמכה ספרים אל כל העם אשר
 בירושלם ואל צפניה בן מעשיה הפכה ואל כל
 הפהנים לאמר:
 ה' נתנך כהן תחת יהודע הפכה להיות פקדים
 בית ה' לכל איש משגע ומתנבא - שמעיהו שלח
 לצפניה בן מעשיה, שהוא הכהן במקום יהודע הכהן,
 שישמור, מפני אנשים משוגעים המתנבאים על חורבן
 (הכוונה לירמיהו)
 ונתתה אתו אל המהפכת ואל הצינק - לשים
 אותם (הכוונה לירמיהו) בבית הסוהר, ולשים ידם
 באזיקים:
 ועתה למה לא גערת בירמיהו הענתתי המתנבא
 לכם:
 כי על כן שלח אלינו בכל לאמר ארבה היא -
 והרי ירמיהו, שלח אלינו אגרת, ובה נאמר שארוכה
 היא - גלות בבל,
 בנו בתים ושבו ונטעו גנות ואכלו את פריהן -
 שיבנו בתים ושיטעו הגולים עצים - לאות שלא יחזרו
 במהרה:
 ויקרא צפניה הפכה את הספר הזה באוני ירמיהו
 הנביא:
 ויהי דבר ה' אל ירמיהו לאמר:
 שלח על כל הגולה לאמר כה אמר ה' אל
 שמעיה הנחלמי יען אשר נבא לכם שמעיה, ואני
 לא שלחתיו, ויבטח אתכם על שקר:
 לב כן כה אמר ה' הנני פקד על שמעיה הנחלמי
 ועל זרעו לא יהיה לו איש יושב בתוך העם הזה
 ולא יראה בטוב אשר אני עשה לעמי נאם ה' כי
 סרה דבר על ה' - כי שקר נבא שמעיה בשם ה':

פרק ל

א הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' לאמר:
 ב כה אמר ה' אלהי ישראל לאמר כתב לך את כל
 הדברים אשר דברתי אליך - אל ספר - כתוב כל
 הנבואות בספר:
 ג כי הנה ימים באים נאם ה' ושבתי את שבות עמי
 ישראל ויהודה אמר ה' והשבתיים אל הארץ
 אשר נתתי לאבותם וירשוה - שעד ימות המשיח
 יקראו בניי בנבואות אלו, ויקוו לגאולה העתידה.
 ד ואלה הדברים אשר דבר ה' אל ישראל ואל
 יהודה:
 ה כי כה אמר ה' קול חרדה שמענו פחד ואין שלום
 - על מלחמת גוג ומגוג אמר, שיהיה חרדה ופחד.

לא

סַעַר מִתְגֹרֵר - סערה מתקרבת ועומדת לחנות. (לגור ולשכּוּ)
 עַל רֹאשׁ רִשְׁעִים יְחוּל - על ראשם של הרשעים יחול. (יפול וישכּוּ):
 לֹא יָשׁוּב חֲרוֹן אַף ה' עַד עֲשׂוֹתוֹ וְעַד הַקִּימוֹ מִזְמוֹת לְבוֹ - לא ישוב ה' מלכעוס, עד שיעשה מחשבות ליבו - להעניש הרשעים.
 בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים תִּתְבּוֹנְנוּ בָּהּ - באחרית הימים, כשתתקיים הנבואה, אז תבינו שהנבואה התקיימה אף שנתאחרה לבוא, ולא שב ה' מחרון אפו ברשעים:
 בַּעַת הַהֵיא נֶאֱמַר ה' אֱהִיָּה לְאֱלֹהִים לְכָל מְשַׁפְּחוֹת יִשְׂרָאֵל וְהֵמָּה יִהְיוּ לִי לְעָם:

פרק לא

כֹּה אָמַר ה' מֵצֵא חֵן בְּמַדְבַּר עִם שְׂרִידֵי חָרֵב הַלֹּדֶךְ לְהַרְגִיעוֹ יִשְׂרָאֵל - הולך אותם לנחול ארץ שישבו בה ברוגע:
 מִרְחוֹק ה' נִרְאָה לִי - מזמן, ה' נגלה לבניי.
 וְאַהֲבַת עוֹלָם אֶהְבֶּתִּיךָ - אהבה לעולם.
 עַל בֶּן מִשְׁכַּתִּיךָ חֶסֶד - לכן אני מושך עליך חסד:
 עוֹד אֶבְנֶךָ וְנִבְנִית בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל - עוד אבנה אתכם, בניי.
 עוֹד תַּעֲדֵי תַפְיֶיךָ - תתקשטי בתופים - אות לשמחה.
 וַיֵּצֵאת בְּמַחֹל מִשְׁחָקִים - בריקוד של שמחה:
 עוֹד תִּטְעֵי כְרָמִים בְּהָרֵי שְׁמֶרוֹן - עוד תטעו גפנים, בכרמים שבהרי שומרון.
 נִטְעוּ נִטְעִים וְחַלְלוּ - עוד תזכו, לחלל מקדושתם, את פירות שנה רביעית - ולאכלם:
 כִּי יֵשׁ יוֹם - יש יום מוכן ומזומן.
 קְרָאוּ נִצְרִים בְּהַר אֶפְרַיִם קוֹמוּ וְנַעֲלֶה צִיּוֹן אֵל ה' אֱלֹהֵינוּ - יום, שבו יכריזו הצופים על ההרים: קומו ונעלה ציון - שחזרה השכינה לציון:
 כִּי כֹה אָמַר ה' רְנוּ לְיַעֲקֹב - שְׁמַחָה - ה' אומר ליעקב: רנו ושמחו.
 וַיֵּצְהֻוּ בְּרֹאשׁ הַגּוֹיִם - ותצהלו בראש הגויים - שמחו בגלוי, לפני כל הגויים.
 הַשְּׂמִיעוּ הַלְלוּ - השמיעו הלל ושבח לה'.
 וְאָמְרוּ הוֹשֵׁעַ ה' אֵת עַמְּךָ אֵת שְׂאֵרֵית יִשְׂרָאֵל - שבו את ה' שהושיע את עמו:
 הֲנֵנִי מֵבִיא אוֹתָם מֵאַרְצָן צִפּוֹן וְקִבְּצֵתִים מִיַּרְדֵּית אֶרֶץ - אכנס אותם מסוף הארץ.
 בָּם עוֹר וּפְסֶתֶת הָרָה וַיִּלְדֵת יְחָדּוּ - גם העור, הפסח, הנשים בהריון והיולדות - ישוּבוּ בֵין כָּל הַשְּׂבִיִּים.

טו מִה תִּזְעַק עַל שְׂבָרְךָ אָנוּשׁ מִכְּאַבְדָּךְ - מה אתם צועקים על השבר ועל הכאבים החזקים,
 עַל רֵב עֲזָבְךָ עֲצָמוֹ חֲטָאתֶיךָ - עֲשִׂיתִי אֱלֹהֵי לְךָ - הרי באו בגלל העוונות שעשיתם!!:
 טז לִבְּנֵי כָּל אֲבֹלֶיךָ - יֵאָכְלוּ - כל מי שהרעו לך - יענשו גם הם (שה' מעניש, כּל מי שעושה רע)
 וְכָל צָרֶיךָ - בְּלֶם בְּשִׁבִי יִלְכוּ - וכל אויביך - (העושים לך צרות) ילכו גם הם לשבי.
 וְהָיוּ שְׂאֵסִיךָ - לְמִשְׁפָּה - הרומסים אותך - וְרָמְסוּ גַם הֵם.
 כז וְכָל בּוֹזֵיךָ - אֶתְּנֵן לְבוֹ - כל הבוזזים אותך - יבזזו גם אותם:
 כח כִּי אֵעֲלֶה אֶרְכָּה לְךָ - אתן לך רפואה.
 וּמִמְכוֹתֶיךָ אֶרְפְּאֶךָ - אתן רפואה למכות שקבלת.
 נֶאֱמַר ה' כִּי נִדְחָה קְרָאוּ לְךָ - נדחתה ציון מה'.
 צִיּוֹן הִיא - דִּרְשׁ אֵינן לָהּ - אין לציון מי שידרוש ויבקש אותה:
 כט כֹּה אָמַר ה' הֲנֵנִי שָׁב שְׁבוֹת אֱהִי לְיַעֲקֹב - אשיב אותם לארץ.
 וּמִשְׁפַּנְתִּיו אֶרְחֶם - ארחם על בניהם - לבנותם.
 וְנִבְנְתָה עִיר עַל תֵּלָהּ - תבנה ירושלים, על התל (מקום גבוה) שהיתה עומדת עליו. (נמשל - שתחזור לחוזקה הראשון).
 וְאֶרְמוֹן עַל מִשְׁפָּטוֹ יֵשֵׁב - המקדש - יחזור למקומו, כדרך שהיה:
 טו וַיֵּצֵא מֵהֶם - מבניי.
 תוֹדֶה וְקוֹל מִשְׁחָקִים - הודאה לה', ושמחה.
 וְהִרְבַּתִּים - וְלֹא יִמְעָטוּ - ירבו בארץ, שלא כמו שהתמעטו בגלות.
 וְהִכְבַּדְתִּים - וְלֹא יִצְעָרוּ - יגדלו, ולא יתמעטו. (מצער - קטן; כמו: "הלא מצער היא...")
 כז וְהָיוּ בָּנָיו - בְּקִדְם - יתרבו כמו בעבר.
 וְעֲדָתוֹ - לְפָנַי תִּפְוֹן - יהיו מוכנים לקבלת שכנתי בניהם.
 וּפְקַדְתִּי עַל כָּל לַחְצֵיוֹ - אזכור להעניש את הלוחצים על בניי:
 כח וְהָיָה אֲדִירוֹ - מִמְּנוּ וּמִשְׁלוֹ - מִקְרָבוֹ יֵצֵא - המלך המושל - יבוא מבניי.
 וְהִקְרַבְתִּיו - וְנִגַּשׁ אֵלַי - אחר שאקרב אותו, יגש אלי, ויתקרב עוד.
 כט כִּי מִי הוּא זֶה עָרַב אֶת לְבוֹ לְגִשְׁתִּי אֵלַי - כי מי מעז, לחייב עצמו לגשת אלי, אם אני לא אקרב אותו בתחילה אלי.
 נֶאֱמַר ה':
 ככ וְהֵייתֶם לִי לְעָם וְאֲנִכִי אֱהִיָּה לְכֶם לְאֱלֹהִים:
 כג הִנֵּה סַעֲרַת ה' חֲמָה יֵצְאָה - הנה כעס ה' בא כסערה.

לא

כי יש שכר לפעלתך נאם ה' וישבו מארץ אויב - כי יש שכר למעשייך הטובים, ובזכותם - ישוּבו בְּנִיךְ מהגלות:
 ויש תקווה לאחרייתך נאם ה' וישבו בנים לגבולם - ויש תקווה - שבסוף, ישוּבו בניי לארצם:
 שְׁמוֹעַ שְׁמֵעָתִי - ה' שְׁמַע, (כפל לשון).
 אַפְרַיִם מִתְנַוֶּדֶד - אפרים (בניי) מניד ראשו בצער גדול על מעשיו.
 יִסְרַתְנִי - קבלתני ממך יסורים ומכות.
 וְאַוְסָר, כְּעֵגֶל - לא לְמֹד - כמו עגל שלא רגיל לְמִשׁוֹךְ בעול (- שמכים אותו להרגילו בעבודה), כך אני, למדתי מהיסורים, ורצוני - לשוב אליך.
 הַשִּׁיבֵנִי וְאַשׁוּבָה - קרְבֵנִי, וקבל נא את תשובתי.
 כִּי אֵתָה ה' אֱלֹהֵי:
 כִּי אַחֲרֵי שׁוּבִי - נחמתי - כי אחר ששבתי בתשובה, התחרטתי על עוונותי.
 וְאַחֲרֵי הוֹדַעִי - סִפְּקָתִי עַל יָרֵךְ - אחר שידעתי והכרתי בחטאי - הכתי על הירך מרוב צער.
 בִּשְׁתִּי וְגַם נִכְלַמְתִּי כִּי נִשְׁאַתִּי חֲרַפְתָּ נְעוּרַי - אני מתבייש ונכלם, על חטאי שעשיתי בנעורי:
 הֲבֵן יִקִּיר לִי אַפְרַיִם אִם יֵלֵד שְׁעֲשָׁעִים כִּי מֵדִי דַבְרֵי בּוֹ זָכַר אֲזַכְּרֶנּוּ עוֹד עַל כֵּן הָמוּ מֵעַי לֹא רַחֵם אֲרַחֲמֶנּוּ נְאֻם ה':
 הַצִּיבִי לְךָ צִינִים שְׁמִי לְךָ תִּמְרוּרִים - העמידו סימנים בדרך לגלות - לדעת הדרך חזרה.
 שְׁתִּי לִבְךָ - לְמַסְלָה דֶרֶךְ הַלְכָתָּה - שימי לב באיזו דרך הלכת.
 שׁוּבִי בְּתוֹלַת יִשְׂרָאֵל שָׁבִי אֶל עַרְיֶיךָ אֱלֹהֵ - שבדרך הזו תשובו לארץ:
 עַד מָתִי תִתְחַמְּקִין - תסתתרו ותתחמקו - מלחזור בתשובה.
 הַבַּת הַשׁוֹבְבָה - המורדת בי.
 כִּי בָרָא ה' חֲדָשָׁה בְּאַרְץ - חידוש בארץ.
 נִקְבָּה - תִּסּוּבֵב גְּבֵר - ישראל ("נקבה") ירדפו ויבקשו את ה' ית' ("גברי"). (בדרי"כ, האיש מחזר ומבקש אחר האשה):
 כֹּה אָמַר ה' עֲבֹאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל עוֹד יֹאמְרוּ אֵת הַדְּבָר הַזֶּה בְּאַרְץ יְהוּדָה וּבְעָרָיו בְּשׁוּבֵי אֵת שְׁבוּתָם - כשישיב את השבויים מהגלות.
 יִבְרַכְךָ ה' נוֹה עֲדֶךָ הַר הַקֹּדֶשׁ - יברך ה' את ירושלים (עיר הצדק) והמקדש:
 וַיֵּשְׁבוּ בָהּ יְהוּדָה וְכָל עָרָיו - ובכל עריו.
 יַחְדּוּ אַפְרַיִם וְנִסְעוּ בַעֲדֶךָ - עובדי האדמה, והרועים עם עדרי הצאן ירעו בלא פחד מאוייביים:
 כִּי הָרִוּיָתִי נִפְשׁ עֵיפָה - מרוב הצרות.
 וְכָל נִפְשׁ דָּאָבָה - מְלֹאֲתֵי - כל נפש שמלאה בכאב וצער - אמלא בטובה:

קָהַל גְּדוֹל יֵשׁוּבוּ הֵנָּה - בקבוץ והתאספות גדולה - ישוּבו לאיני:
 בְּבָכִי יָבֹאוּ וּבִתְחַנוּנִים אֹבִילִים - בבכי ובתחנונים של תשובה, אוביל את בניי חזרה לארצם.
 אֶל נַחְלֵי מַיִם בְּדֶרֶךְ יִשְׂרָאֵל - לא יִכְשְׁלוּ בָהּ - אוליך את בניי לארץ, בדרך ישרה, שיש בה נחלי מים.
 כִּי הָיִיתִי לְיִשְׂרָאֵל לְאָב וְאַפְרַיִם בְּכָרִי הוּא - שהי דואג לבניי כאב, וחביבים אצלו כבכור. (בניי, אינם בכור בעמים, אלא, אמר בכור - כמשל לחביבות):
 שְׁמַעֵנִי דְבַר ה' גּוֹיִם וְהַגִּידוּ בְּאֵיִם מִמֶּרְחֶק - בשורת גאולת ישראל ישמעו בגויים, ובאיים הרחוקים.
 וְאָמְרוּ: מִזְרַה יִשְׂרָאֵל - יִקְבְּצֵנוּ וְשִׁמְרוּ - פְּרַעַה עֲדָרוּ - ויאמרו: ה', שפיזר את ישראל בעמים - מקבץ אותם חזרה לארצו, וכעת, שומר עליהם שוב - כרועה השומר על הצאן:
 כִּי פָדָה ה' אֶת יַעֲקֹב וַיִּגְאֹלוּ מִיַּד חֲזֹק מִמֶּנּוּ - ה' גאל את ישראל, מעמים חזקים מהם:
 וּבָאוּ וְרִנְנוּ - בְּמֵרוֹם צִיּוֹן - יבואו בניי וישבחו את ה' - במקדש, שנמצא במקום גבוה בציון.
 וְנִהְיֶה אֶל טוֹב ה' - ימהרו כמי הנהר אל הטוב שיתן להם ה'.
 עַל דָּגָן וְעַל תִּירֵשׁ וְעַל יַעֲהָר וְעַל בְּנֵי צֹאן וּבִקָּר - והטובה תהיה - דגן, תרוש... ובני צאן ובקר.
 וְהִיְתָה נִפְשָׁם כַּגֵּן רוּחַ - נפשם תתמלא בטובה, כַּגֵּן הָרְחֵק - מרוב מים.
 וְלֹא יוֹסִיפוּ לְדַאָּבָה עוֹד - לא יוסיפו עוד להיות בכאב ועצבות הגלות:
 אֲזִי תִשְׂמַח בְּתוֹלָהּ בְּמַחֲוֹל וּבְחָרִים וּזְקִנִים יַחְדּוּ - אז, ישמחו הבתולות, ואפילו הזקנים ירקדו, יחד על הבחורים.
 וְהִפְכֵתִי אֲבֵלִים לְשִׂשׁוֹן וְנַחֲמַתִּים וְשִׂמְחַתִּים מִיְגוֹנִים - האבל שהיה - יהפך לששון, ואנחם אותם מהצער שהיה להם:
 וְרוּיָתִי נִפְשׁ הַכֹּהֲנִים - דָּשָׁן - אֲשֶׁבִיעַ הַכַּהֲנִים, בבשר שמן - מהקרבת.
 וְעַמִּי אֵת טוֹבִי יִשְׁבְּעוּ - אֲשֶׁבִיעַ אֶת בְּנֵיִי - בטובה.
 נְאֻם ה':
 כֹּה אָמַר ה' קוֹל בְּרָמָה נִשְׁמָע - קול בכי, נשמע בשמים.
 נְהִי בְכִי תִמְרוּרִים - קול של נהי, ובכי של מרירות (עצבות)
 רַחֵל מִבְּכָה עַל בְּנֵיהָ - אמנו רחל, בוכה בשמים על בְּנֵיהָ.
 מֵאַנְהָה לְהִנָּחֵם עַל בְּנֵיהָ - כִּי אֵינָנוּ - מסרבת להתנחם על בְּנֵיהָ, שאינם בארצם:
 כֹּה אָמַר ה' מִנְעִי קוֹלְךָ מִבְּכִי וְעֵינֶיךָ מִדְּמָעָה - הפסיקי לבכות, ולהוריד מעיניך דמעות.

לא

- כה על זאת - הנבואה הטובה.
 הקיצתי - התעוררתי מחלום הנבואה.
 ואראה - את הנחמה שבנבואה.
 ושנתי ערבה לי - נעמה לי השינה:
- כו הנה ימים באים נאם ה' וזרעתי את בית ישראל ואת בית יהודה זרע אדם וזרע בהמה - ארבה את האדם והבהמה בישראל:
 ויהיה כאשר שקדתי עליהם לנתוש... - כפי שמהרתי, לעקור אותם ולהביא עליהם הרעה, ולנתוש ולהרס ולהאביד ולהרע בן אשקד עליהם לבנות - כך, אמהר להביא עליהם רוב טובה.
 ולנטוע נאם ה':
- כז בימים ההם לא יאמרו עוד אבות אכלו בסר ושני בנים תקחינה - משום שהבנים לא יחזיקו עוד בעוון אבותם, הבנים לא יענשו עוד בעוון האבות. (בוסר - פרי קשה - שאינו בשל):
- כח פי אם איש בעונו ימות כל האדם האכל הבסר תקחינה שניו:
 הנה ימים באים נאם ה' וכרתי את בית ישראל ואת בית יהודה ברית חדשה:
 לא כברית אשר כרתי את אבותם ביום החזיקי בידם להוציאם מארץ מצרים אשר המה הפרו את בריתי - לא כמו הברית שנכרתה ביננו, כשיצאו ממצרים - והפרו אותה.
 ואנכי בעלתי בם - ואני לא הפרתי אותה, והצלתי אותם מיד אויביהם.
 נאם ה':
- כט כי זאת הברית אשר אכרת את בית ישראל אחרי הימים ההם נאם ה' נתתי את תורתי בקרבם ועל לבם אכתבנה והייתי להם לאלהים והמה יהיו לי לעם:
 ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את ה' - שכולם ידעו כבר את ה'.
 כי כולם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם נאם ה' כי אסלח לעונם ולחטאתם לא אזכר עוד:
 כה אמר ה' נתן שמש - לאור יומם - נתן את השמש שתתן אור ביום (לממשלת היום)
 חקת ירח וכוכבים - לאור לילה - והחוק, שהירח וכוכבים יתנו אור בלילה (לממשלת הלילה)
 רגע הים ויהמו גליו - שבקע את הים, אעי"פ שגליו המו וגעשו,
 ה' צבאות שמו - ששמו מורה על כך, שהוא אדון כל הצבאות,
- לז גם אני אמאס בכל זרע ישראל - כך, לא יתכן שאמאס בבניי מלהיות עם ה' (אפילו שחטאו)
 על כל אשר עשו נאם ה':
- לו הנה ימים באים נאם ה' ונבנתה העיר לה' - העיר ירושלים תתרחב גבולה.
 ממגדל חננאל שער הפנה - שמות מקומות:
 ויצא עוד קו המדה - קו שמודד הגבול.
 נגדו על גבעת גרב ונסב געתה - שמות מקומות:
 וכל העמק הפגרים - העמק שהיה מלא בפגרי צבא שנחריב.
 והדשן - מקום הוצאת הדשן (פרי צו)
 וכל השדמות - השדות.
 עד נחל קדרון עד פנת שער הסוסים מזרחה - שמות מקומות.
 קדש לה' - כל הגבול הזה, יתקדש בקדושת ירושלים.
 לא ינתש - לא יעקר.
 ולא יהרס עוד לעולם:
 פרק לב.
- א הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' בשנה העשרית לצדקיהו מלך יהודה היא השנה שמינה עשרה שנה לנבוכדראצר:
 ואז חיל מלך בבל צרים על ירושלים וירמיהו הנביא היה כלוא בחצר המטרה - שצדקיהו שם את ירמיהו בבית הסוהר.
 אשר בית מלך יהודה:
 אשר בלאו צדקיהו מלך יהודה לאמר מדוע אתה נבא לאמר כה אמר ה' הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ולכדה:
 וצדקיהו מלך יהודה לא ימלט מיד הפשדים כי הנתן ונתן ביד מלך בבל ודבר פיו עם פיו ועיניו את עיניו תראינה:
 ובבל יולך את צדקיהו ושם יהיה עד פקדי אתו - עד שאזכור להענישו - וימות בבבל.
 נאם ה' כי תלחמו את הפשדים לא תצליחו - אם תלחמו - לא תצליחו:
 ויאמר ירמיהו היה דבר ה' אלי לאמר:

לא

יט גדל העצה - עצות ה' גדולות וחשובות.
 ורב העלילה - רב המעשים.
 אשר עיניך פקחות על כל דרכי בני אדם לתת
 לאיש בדרכיו וכפרי מעלליו:
 אשר שמת אתות ומפתים בארץ מצרים עד היום
 הזה ובישראל ובאדם - בבניי ובמצרים.
 ותעשה לך שם כיום הזה - ששמך מפורסם בעולם:
 ותצא את עמך את ישראל מארץ מצרים באתות
 ובמופתים וביד חזקה ובאזרוע נטויה ובמורא
 גדול:
 ותתן להם את הארץ הזאת אשר נשבעת
 לאבותם לתת להם ארץ זבת חלב ודבש:
 ויבאו וירשו אותה ולא שמעו בקולך ובתורתך
 לא הלכו את כל אשר צויתם להם לעשות לא
 עשו ותקרא אתם את כל הרעה הזאת - ולכן באה
 עליהם, כל הרעה הזאת:
 הנה הסללות - עפר, ששפכו האוייבים מול החומות
 - לעלות עליהם לכבוש העיר.
 באו העיר ללכדה והעיר נתנה ביד הפשדים
 הנלחמים עליה מפני החרב והרעב והדבר - מפני
 שהאנשים בעיר כבר נחלשו מהמתים שבה - כאילו,
 כבר העיר נתנה ביד הכשדים.
 ואשר דברת - היה והנף ראה - מה שאמרת שהעיר
 תלכד - אתה רואה שכך נהיה:
 ואתה אמרת אלי ה' אלוהים קנה לך השדה
 בכסף והעד עדים והעיר נתנה ביד הפשדים:
 והי דבר ה' אל ירמיהו לאמר:
 הנה אני ה' אלהי כל בשר הממני יפלא כל דבר:
 לכן כה אמר ה' הנני נתן את העיר הזאת ביד
 הפשדים וביד נבוכדראצר מלך בבל ולכדה:
 ובאו הפשדים הנלחמים על העיר הזאת והציתו
 את העיר הזאת באש ושרפוה ואת הבתים אשר
 קטרו על גגותיהם לבעל והסכו נסכים לאלהים
 אחרים למען הכעסני:
 כי היו בני ישראל ובני יהודה אף עשים הרע
 בעיני מנערתיהם כי בני ישראל אף מכעסים
 אתי במעשה ידיהם נאם ה':
 כי על אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן
 היום אשר בנו אותה ועד היום הזה - מאז ומעולם
 היו אנשי ירושלים מכעיסים אותי.
 להסירה מעל פני - ומוזמן, היה ראוי להסירה מעל
 פני:

ז הנה חנמאל בן שלם דדך - שלם - דודו של
 ירמיהו.
 בא אליך לאמר קנה לך את שדי אשר בענתות
 כי לך משפט הגאלה לקנות - ראוי שאמכור לך,
 שאתה בן המשפחה:
 ויבא אלי חנמאל בן דדי בדבר ה' אל חצר
 המטרה ויאמר אלי קנה נא את שדי אשר
 בענתות אשר בארץ בנימין כי לך משפט הירשה
 ולך הגאלה קנה לך ואדע כי דבר ה' הוא -
 שהתקיים דבר ה' אלי:
 ואקנה את השדה מאת חנמאל בן דדי אשר
 בענתות ואשקלה לו את הכסף שבעה שקלים
 ועשרה הכסף:
 ואכתב בספר ואחתם - כתב שטר על המכירה -
 וחתמו עליו.
 ואעד עדים - חתמו עליו גם העדים.
 ואשקל הכסף במאזנים:
 ואקח את ספר המקנה את החתום המוצה
 והחקים - שטר המכירה החתום על פי כל כללי
 הקנין.
 ואת הגלוי - עשו עוד שטר, גלוי ומפורסם לכל:
 ואתן את הספר המקנה אל ברוך בן נריה בן
 מחסיה לעיני חנמאל דדי - בן שלם דודו.
 ולעיני העדים הכתבים בספר המקנה לעיני כל
 היהודים הישבים בחצר המטרה:
 ואצוה את ברוך לעיניהם לאמר:
 כה אמר ה' עבאות אלהי ישראל לקוח את
 הספרים האלה את ספר המקנה הזה ואת
 החתום ואת ספר הגלוי הזה ונתתם בכלי חרש
 למען יעמדו ימים רבים - שים השטרות בכלי חרס,
 שישמרו - ימים רבים (עד שישובו מהגלות):
 כי כה אמר ה' עבאות אלהי ישראל עוד יקנו
 בתים ושדות וכרמים בארץ הזאת:
 ואתפלל אל ה' אחרי תתי את ספר המקנה אל
 ברוך בן נריה לאמר:
 אהה ה' אלוהים הנה אתה עשית את השמים
 ואת הארץ בכתף הגדול ובזרעך הנטויה לא
 יפלא ממך כל דבר - אין דבר שהוא מופלא - ממך.
 (מובדל ומופרש מיכולתך):
 עשה חסד לאלפים - אלפי דורות מקבלים שכר
 הצדיק.
 ומשלם עון אבות אל חיק בניהם אחריהם -
 כשאוחזים במעשי אבותיהם.
 האל הגדול הגבור ה' עבאות שמו:

- א * ויהי דבר ה' אל ירמיהו שנית והוא עודנו עצור
ב חצר המטרה - והוא עדיין אסור בבית הסוהר.
לאמר:
- ב * כה אמר ה' עשה - כה אמר ה', שעשה את העיר
ירושלים.
ה' יוצר אותה - להכינה - יוצר את ירושלים,
להכינה לעולם.
ה' שמו - שם הויה, שהכל בידו לעשות כרצונו:
קרא אלי ואענך - ואענה לך.
ג ואגידה לך גדלות ובצרות - לא ידעתם - אומר
לך, נבואות גדולות וחזקות, שעדיין לא שמעת:
ד כי כה אמר ה' אלהי ישראל על בתי העיר הזאת
ועל בתי מלכי יהודה הנתצים אל הסללות ואל
החרב - על הבתים השבורים, שיעשו מאבניהם
סוללות מתוך העיר, לעלות עליהם להלחם בחרב -
מול הכשדים:
ה באים להלחם את הכשדים - בגלל שבאים להלחם
עם הכשדים, ולא נכנעים,
ולמלאם את פגרי האדם אשר הפיתי באפי -
גרמו, שהכשדים יהרגו בהם, והעיר תמלא בפגרי
אדם.
ו ובחמתי ואשר הסתרתי פני מהעיר הזאת על כל
רעתם:
ז הנני מעלה לה ארכה ומרפא - ורפאתים - אביא
עליהם רפואה ממכותם.
ח וגליתיה להם - עתרת שלום ואמת - אגלה להם
פנים - לטובה, ואתן להם רוב שלום ואמת. (אמת -
שהשלום יתקיים, ולא יפסיק):
ט והשבתיה את שבות יהודה ואת שבות ישראל
ובנתים כבראשנה - אחזיר אותם לארצם, ויבנו
כמו בתחילה:
כ וטהרתים מכל עונם אשר חטאו לי וסלחתי לכל
עונותיהם אשר חטאו לי ואשר פשעו בי:
והיתה לי - ההטבה שאטיב איתם.
כא לשם - לפרסום שמי.
כב ששון - לשמחה.
כג לתהלה ולתפארת לכל גויי הארץ - שהגויים,
יהללו ויפארו את ה', על הטובה שעשה לישראל.
כד אשר ישמעו את כל הטובה אשר אנכי עשה
אתם ופחדו ורגזו על כל הטובה - יהיה להם פחד
ורעדה, מגודל הטובה שתבוא על ישראל.
כה ועל כל השלום אשר אנכי עשה לה:
כז כה אמר ה' עוד ישמע במקום הזה אשר אתם
אמרים חרב הוא מאין אדם ומאין בהמה בערי
יהודה ובחצות ירושלים הנשמות - השוממות.
- לב * על כל רעת בני ישראל ובני יהודה אשר עשו
להכעסני המה מלכיהם שריהם כהניהם
ונביאיהם ואיש יהודה וישיבי ירושלים:
לג * ויפנו אלי ערף ולא פנים ולמד אתם השכם ולמד
ואינם שמעים לקחת מוסר:
לד * וישימו שקוציהם בבית אשר נקרא שמי עליו
לטמא - שמו העיז במקדש, וטמאוהו:
לה * ויבנו את במות הפעל אשר בגיא בן הנם
להעביר את בניהם ואת בנותיהם למלך אשר
לא צויתים ולא עלתה על לבי לעשות התועבה
הזאת למען החטיא את יהודה:
לו * ועתה לכן כה אמר ה' אלהי ישראל אל העיר
הזאת אשר אתם אמרים נתנה ביד מלך בכל
בחרב וברעב ובדבר:
לז * הנני מקבצם מכל הארצות אשר הדחתים שם
באפי ובחמתי ובקצף גדול והשבתים אל המקום
הזה והשבתים לבטח - וישבו - בבטחה:
לח * והיו לי לעם ואני אהיה להם לאלהים:
לט * ונתתי להם לב אחד ודרך אחד - ליראה אותי כל
הימים - אתן בלב כולם - ליראה אותי.
מ * לטוב להם ולבניהם אחריהם - כדי להטיב עימם:
וכרתי להם ברית עולם - ברית לעולם.
מא * אשר לא אשוב מאחריהם - להיטיבי אותם - לא
אשוב - מלהטיב עימם.
מב * ואת יראתי אתן בלבבם לבלתי סור מעלי:
מג * וששתי עליהם - להטיב אותם - אטיב עימם מתוך
שמחה גדולה.
מד * ונטעתים בארץ הזאת באמת - בנטיעה
שמתקיימת.
מז * בכל לבי ובכל נפשי:
מח * כי כה אמר ה' באשר הבאתי אל העם הזה את
כל הרעה הגדולה הזאת כן אנכי מביא עליהם
את כל הטובה אשר אנכי דבר עליהם:
מט * ונקנה השדה בארץ הזאת אשר אתם אמרים
שממה היא מאין אדם ובהמה נתנה ביד
הכשדים:
מכ * שדות בכסף יקנו וכתוב בספר וחתום והעד עדים
בארץ בנימן ובסביבי ירושלים ובערי יהודה
ובערי החר ובערי השפלה ובערי הנגב כי אשוב
את שבותם נאם ה':

לד

בן ארבה את זרע דוד עבדי ואת הלויים משרתי
 אתי - כך, ארבה את זרע דוד והלוויים:
 ויהי דבר ה' אל ירמיהו לאמר:
 הלא ראית מה העם הזה דברו לאמר שתי
 המשפחות אשר בחר ה' בהם וימאסם - שהעם
 אמרו, שכמו שה' מאס במשפחת דוד - מלמלך,
 ובמשפחת הלוויים - מלעבוד,
 ואת עמי ינאצון מהיות עוד גוי לפניהם - גרמו
 לעמי - לבזות ולמאוס בה', ושלא יהיו בניי, לפני
 שתי המשפחות האלו:
 כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות
 שמים וארץ לא שמתי - כמו, שלא תפסיק ברית
 היום והלילה - שלא שובתים לעולם, ולא יתבטלו כל
 החוקות ששמתי - בשמים ובארץ:
 גם זרע יעקוב ודוד עבדי אמאס מקחת מזרעו
 משלים אל זרע אברהם ישחק ויעקב פי אשיב
 את שבותם - ורחמתי - כך, לא אמאס בזרע
 האבות ובזרע דוד - למלך על ישראל, ואשיב אותם
 ברחמים לארצם:

פרק לד

הדבר אשר היה אל ירמיהו מאת ה' ונבוכדראצר
 מלך בבל וכל חילו וכל ממלכות ארץ ממשלת
 ידו - נ"נ וכל העמים שתחתיו, באים על ירושלים.
 וכל העמים נלחמים על ירושלים ועל כל עריה
 לאמר:
 כה אמר ה' אלהי ישראל הלך ואמרת אל
 צדקיהו מלך יהודה ואמרת אליו כה אמר ה'
 הנני נתן את העיר הזאת ביד מלך בבל ושרפה
 באש:
 ואתה לא תמלט מידו כי תפש תתפש ובידו
 תנתן ועיניך את עיני מלך בבל תראינה ופיהו
 את פיך ידבר ובבל תבוא:
 אך שמע דבר ה' צדקיהו מלך יהודה כה אמר ה'
 עליך לא תמות בחרב - לא תמות במלחמה -
 בחרב:
 בשלום תמות וכמשרפות אבותיך המלכים
 הראשנים אשר היו לפניך בן ישראל לך - תמות
 בשלום וכבוד, ושרפו פליך, כמו שהיו שורפים את
 כלי המלכים שהיו לפניך.
 והוי אדון יספדו לך - יספידו ויאמרו: "הוי! היכן
 אדוננו?"
 כי דבר אני דברתי - וכך יהיה.
 נאם ה':

מאין אדם ומאין יושב וימאין בהמה:
 קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול בלה קול
 אמרים הודו את ה' - ישמע קול שאומרים: " הודו
 את ה'..."
 צבאות פי טוב ה' כי לעולם חסדו מבאים תודה
 בית ה' - קרבן תודה על רוב הטובות שעשה.
 כי אשיב את שבות הארץ - כבראשנה - אחזיר
 אותם לארצם, כמו שישבו בה בתחילה.
 אמר ה':
 כה אמר ה' צבאות עוד יהיה במקום הזה החרב
 מאין אדם ועד בהמה ובכל עריו נוה רעים
 מרפצים צאן - מדור, בית של רועים שיושיבו בו
 הצאן, בלי פחד מאוייבים:
 בערי ההר בערי השפלה ובערי הנגב ובארץ
 בננימן ובסביבי ירושלים ובערי יהודה עד תעברנה
 הצאן על ידי מונה - מריבוי הצאן, יעמידו אדם
 מיוחד למנות הצאן.
 אמר ה':
 הנה ימים באים נאם ה' והקמתי את הדבר הטוב
 אשר דברתי אל בית ישראל ועל בית יהודה:
 בימים ההם ובעת ההיא אצמיח לדוד צמח צדקה
 - מלך המשיח.
 ועשה משפט וצדקה בארץ:
 בימים ההם תושע יהודה - תנצל יהודה
 מהאוייבים.
 וירושלים תשפון לבטח וזה אשר יקרא לה ה'
 צדקנו - ירושלים תקרא: "ה' צדקנו":
 כי כה אמר ה' לא יפרת לדוד - לא תיפסק
 המלוכה, מזרע דוד.
 איש ישב על פסא בית ישראל:
 ולכהנים הלויים לא יפרת איש מלפני - לא תיפסק
 העבודה במקדש - מהכהנים והלוויים.
 מעלה עולה ומקטיר מנחה ועשה זבח כל הימים:
 ויהי דבר ה' אל ירמיהו לאמר:
 כה אמר ה' אם תפרו את בריתי היום ואת
 בריתי הלילה ולבלתי היות יומם ולילה בעתם -
 כמו שלא תבוטל הברית, שהיום והלילה לא
 שובתים:
 גם בריתי תפר את דוד עבדי מהיות לו בן מלך
 על פסאו ואת הלויים הכהנים - כך, לא אבטל את
 בריתי, לדוד וללויים - למלוכה ולעבודת המקדש.
 משרתי:
 אשר לא יספר צבא השמים ולא ימד חול הים -
 כמו שלא יתכן לספור את צבא השמים וחול הים,

לה

יט שְׂרֵי יְהוּדָה וְשְׂרֵי יְרוּשָׁלַם הַסְּרָסִים - שְׂרִים. (בבית המלך)
 ז והִכְהַנִּים וְכָל עַם הָאָרֶץ הָעֹבְרִים בֵּין בְּתָרֵי הָעֵגְלָה:
 כ וְנָתַתִּי אוֹתָם בְּיַד אִיבִיָּהֶם וּבְיַד מִבְּקָשֵׁי נַפְשָׁם וְהִיתָה נִבְלָתָם לְמֵאֵכֶל לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבַהֲמַת הָאָרֶץ:
 כא וְאֵת צְדָקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְאֵת שְׂרָיו אֲתָן בְּיַד אִיבִיָּהֶם וּבְיַד מִבְּקָשֵׁי נַפְשָׁם וּבְיַד חֵיל מֶלֶךְ בְּבֶל הָעֵלִים מִעֲלֵיכֶם - צְדָקְיָהוּ יִנְתֵן בְּיַד הַבְּבַלִּים - שְׁעֵלוּ מֵעַל בְּנֵי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּפָרָק ל"ז: "וְחֵיל פְּרָעָה יֵצֵא מִמִּצְרַיִם... וַיִּשְׁמְעוּ הַכַּשְׂדִּים, וַיַּעֲלֻ מֵעַל יְרוּשָׁלַם", וּלְבַסּוֹף, חָזְרוּ עַל הַלְחָם עַל יְרוּשָׁלַם:
 כב הֲנִי מַצִּיחַ נָאִם ה' - שְׁמַצְרִים יִחְזְרוּ לֶאֱרָצָם, וּבְבֹל יִשׁוּבוּ לַהֲלַחַם בִּירוּשָׁלַם.
 ז והַשְּׁבֵתִים אֶל הָעִיר הַזֹּאת וְנִלְחַמוּ עֲלֶיהָ וּלְכַדּוּהָ וְשָׂרְפָהּ בָּאֵשׁ וְאֵת עַרְי יְהוּדָה אֲתָן שְׂמֵמָה מֵאִין יֹשֵׁב:

פרק לה

א הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' בְּיַמֵּי יְהוֹנָקִים בֶּן יֹאשִׁיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר:
 ב הַלֹּךְ אֶל בֵּית הַרְכָּבִים - בְּנֵי יוֹנָדָב בֶּן רַכָּב, וְהָיוּ מִבְּנֵי יִתְרוֹ.
 ז דַּבְּרָתְךָ אוֹתָם וְהִבְאוֹתָם בֵּית ה' אֶל אַחַת הַלְּשׁוֹת וְהִשְׁקִיתָ אוֹתָם יַיִן - תֵּן לַפְּנִיָּהִם יַיִן - לְשֵׁנוֹת:
 ג וְאָקַח אֶת יְאֻזָּבֵד בַּת יְרֵמְיָהוּ בֶּן חַבְצִנְיָה וְאֵת אַחִיו וְאֵת כָּל בְּנָיו וְאֵת כָּל הַרְכָּבִים:
 ד וְאָבָא אֲתָם בֵּית ה' אֶל לְשַׁכַּת בְּנֵי חֲנָן בֶּן יַגְדַּלְיָהוּ אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר אָצֵל לְשַׁכַּת הַשָּׂרִים אֲשֶׁר מִמְּעַל לְלְשַׁכַּת מַעֲשֵׂיהוּ בֶּן שְׁלֹם שֹׁמֵר הַסֶּף - הַבְּיָאֵם אֶל לְשַׁכַּת בְּנֵי חֲנָן בֶּן יַגְדַּלְיָהוּ, שֶׁהִיְתָה לִיד לְשַׁכַּת הַשָּׂרִים, וּמֵעַל לְשַׁכַּת מַעֲשֵׂיהוּ בֶּן שְׁלֹם - שׁוֹמֵר הַכֵּלִים בְּמִקְדָּשׁ:
 ה וְאֲתָן לַפְּנֵי בְּנֵי בֵּית הַרְכָּבִים גְּבַעִים מְלֵאִים יַיִן וְכִסּוֹת - מֵהַגְּבִיעִים הָיוּ מוֹזְגִים יַיִן לְכוֹסוֹת.
 ו וְאָמַר אֲלֵיהֶם שְׁתּוּ יַיִן:
 ז וַיֹּאמְרוּ לֹא נִשְׁתָּה יַיִן כִּי יוֹנָדָב בֶּן רַכָּב אָבִינוּ צִוָּה עֲלֵינוּ לֵאמֹר לֹא תִשְׁתּוּ יַיִן אֲתָם וּבְנֵיכֶם עַד עוֹלָם:
 ז וּבֵית לֹא תִבְנוּ וְזָרַע לֹא תִזְרְעוּ וְכָרֶם לֹא תִטְעוּ וְלֹא יִהְיֶה לָכֶם - לֹא בֵּית וְלֹא כָרֶם וְלֹא שֵׁדָה.

א וַיִּדְבֹר יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶל צְדָקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בִּירוּשָׁלַם:
 ז וְחֵיל מֶלֶךְ בְּכָל נִלְחָמִים עַל יְרוּשָׁלַם וְעַל כָּל עַרְי יְהוּדָה הַנּוֹתְרוֹת אֶל לְכִישׁ וְאֶל עֲזָקָה כִּי הִנֵּה נִשְׂאָרוֹ בְּעַרְי יְהוּדָה עַרְי מִבְּצָר:
 ח הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' אַחֲרֵי כֵּרַת הַמֶּלֶךְ צְדָקְיָהוּ בְּרִית אֵת כָּל הָעָם אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלַם לִקְרֹא לָהֶם דְּרוֹר - אַחַר שֶׁצְדָקְיָהוּ, כִּרְתָה עִם יִשְׂרָאֵל בְּרִית, לְשַׁחֵרֵר הָעֶבְדִּים בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית. (כְּמִצְוֹת הַתּוֹרָה):
 ט לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שְׂפַחְתּוֹ הָעֹבְרִי וְהָעֹבְרִיָּה חֲפָשִׁים לְבַלְתִּי עֶבֶד בְּסָם בִּיהוּדִי אַחִיהוּ - אִישׁ - שְׁלַח יַעֲבֹד אִישׁ אֶת אַחִיו, אַחַר שֶׁשָּׁנִים:
 י וַיִּשְׁמְעוּ כָּל הַשָּׂרִים וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בָּאוּ בְּבְרִית לְשַׁלַּח אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שְׂפַחְתּוֹ חֲפָשִׁים לְבַלְתִּי עֶבֶד בְּסָם עוֹד וַיִּשְׁמְעוּ וַיִּשְׁלַחוּ - שָׁמְעוּ לְקוּלוֹ וַיִּשְׁלַחוּ הָעֶבְדִּים לְחוֹפְשֵׁי:
 יא וַיִּשׁוּבוּ אַחֲרָי כֵּן וַיִּשְׁבוּ אֵת הָעֶבְדִּים וְאֵת הַשְּׂפַחוֹת אֲשֶׁר שְׁלַחוּ חֲפָשִׁים וַיִּכְבְּשׂוּם לְעֶבְדִּים וּלְשְׂפַחוֹת - חָזְרוּ וּלְקַחוּ הָעֶבְדִּים שֶׁשְׁחָרוּ:
 יב וַיְהִי דָבָר ה' אֶל יְרֵמְיָהוּ מֵאֵת ה' לֵאמֹר:
 ג כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲנֹכִי כָרַתִּי בְּרִית אֵת אֲבוֹתֵיכֶם בַּיּוֹם הַזֶּה וְאֲתָם מֵאָרֶץ מִצְרַיִם מִבְּיַת עֶבְדִּים לֵאמֹר:
 ד מִקֵּץ שֶׁבַע שָׁנִים תִּשְׁלַחוּ אִישׁ אֶת אַחִיו הָעֹבְרִי אֲשֶׁר יִמְכַר לָךְ וְעַבְדְּךָ שֶׁשָּׁנִים וְשַׁלַּחְתּוֹ חֲפָשִׁי מִמְּעַד וְלֹא שָׁמְעוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֵלַי וְלֹא הִטּוּ אֵת אָזְנָם:
 ט וַתִּשְׁבוּ אֲתָם הַיּוֹם וַתַּעֲשׂוּ אֵת הַיִּשָּׁר בְּעֵינַי לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְרַעְהוֹ וּתְכַרְתּוּ בְּרִית לִפְנֵי בְּבֵית אֲשֶׁר נִקְרָא שְׁמִי עֲלָיו:
 טז וַתִּשְׁבוּ וַתַּחֲלִלוּ אֶת שְׁמִי וַתִּשְׁבוּ אִישׁ אֶת עַבְדּוֹ וְאִישׁ אֶת שְׂפַחְתּוֹ אֲשֶׁר שַׁלַּחְתֶּם חֲפָשִׁים לְנַפְשָׁם וַתִּכְבְּשׂוּם אֲתָם לְהִיּוֹת לָכֶם לְעֶבְדִּים וּלְשְׂפַחוֹת:
 יז לָכֵן כֹּה אָמַר ה' אֲתָם לֹא שָׁמַעְתֶּם אֵלַי לִקְרֹא דְרוֹר אִישׁ לְאָחִיו וְאִישׁ לְרַעְהוֹ הֲנִי קָרָא לָכֶם דְרוֹר נָאִם ה' אֶל הַחֲרָב אֶל הַדְּבָר וְאֶל הָרַעֵב וְנָתַתִּי אֲתָכֶם לְעוֹדָה לְכָל מַמְלָכוֹת הָאָרֶץ:
 יח וְנָתַתִּי אֶת הָאֲנָשִׁים הָעֹבְרִים אֵת בְּרִיתִי אֲשֶׁר לֹא הִקִּימוּ אֵת דְּבָרֵי הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתוּ לִפְנֵי הָעֵגְלָה אֲשֶׁר כָּרַתוּ לְשָׁנִים וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרֵיו - כְּשִׁכְרַתוֹ הַבְּרִית לְשַׁחֵרֵר הָעֶבְדִּים, בְּתָרוּ (חֲתִכוּ) עַגְל לְשָׁנִים, וְעָבְרוּ בֵּין שְׁנֵי חֲלָקִי, כְּדֹרֶךְ כּוֹרְתֵי הַבְּרִית:

יט לכן כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לא יפרת
 איש ליונדב בן רכב עמד לפני כל הימים - שיהיו
 יראי ה' וחושבי שמו ונכנעים לעבודתו:

פרק לו

א ויהי בשנה הרביעית ליהויקים בן יאשיהו מלך
 יהודה היה הדבר הזה אל ירמיהו מאת ה'
 לאמר:

ב קח לך מגלת ספר וכתבת אליה - וכתוב עליה.
 את כל הדברים אשר דברתי אליך על ישראל
 ועל יהודה ועל כל הגוים מיום דברתי אליך מימי
 יאשיהו - מתחילת נבואותיו בימי יאשיהו.

ג ועד היום הזה:
 אולי ישמעו בית יהודה את כל הרעה אשר אנכי
 חשב לעשות להם למען ישבו איש מדרך
 הרעה וסלחתי לעונם ולחטאתם:

ד ויקרא ירמיהו את ברוך בן נריה וכתב ברוך מפי
 ירמיהו את כל דברי ה' - ברוך בן נריה כתב את
 נבואות ירמיהו בספר. (מגילת איכה ; חז"ל)
 אשר דבר אליו על מגלת ספר:

ה ויצוה ירמיהו את ברוך לאמר אני עצור - בבית
 הסוהר (גם יהויקים שמו במאסר)
 לא אוכל לבוא בית ה' - לכן לא אוכל להקריא
 הספר במקדש:

ו ובאת אתה וקראת במגלה אשר כתבת מפי את
 דברי ה' באזני העם בית ה' ביום צום - תקרא
 אתה את הספר ביום תענית.
 וגם באזני כל יהודה הבאים מעריהם תקראם -
 ובאזני כל העם שבאים ביום תענית למקדש:

ז אולי תפל תחנתם לפני ה' וישבו איש מדרך
 הרעה כי גדול האף והחמה אשר דבר ה' אל
 העם הזה:

ח ויעש ברוך בן נריה ככל אשר צוהו ירמיהו
 הנביא לקרא בספר דברי ה' בית ה':

ט ויהי בשנה החמשית ליהויקים בן יאשיהו מלך
 יהודה בחדש התשעי קראו צום לפני ה' כל העם
 בירושלם וכל העם הבאים מערי יהודה בירושלם
 - שנה אחר שכתב ברוך בן נריה הספר מפי ירמיהו,
 התכנסו העם בתענית במקדש:

י ויקרא ברוך בספר את דברי ירמיהו בית ה'
 בלשכת גמריהו בן שפן הספר בחצר העליון
 פתח שער בית ה' החדש - בחצר העליונה (עזרת
 כהנים) מול השער המזרחי.

יט כי באהלים תשבו כל ימיכם למען תחיו ימים
 רבים על פני האדמה אשר אתם גרים שם:

כ ונשמע בקול יהונדב בן רכב אבינו לכל אשר
 צונו לבלתי שתות יין כל ימינו אנחנו נשינו בנינו
 ובנתינו:

ט ולבלתי בנות בתים לשבתנו וכרם ושדה וזרע
 לא יהיה לנו:

י ונשב באהלים ונשמע ונעש ככל אשר צונו יונדב
 אבינו:

יא ויהי בעלות נבוכדראצר מלך בבל אל הארץ
 ונאמר באו ונבוא ירושלם מפני חיל הכשדים
 ומפני חיל ארם ונשב בירושלם - וכשבא נ"נ לארץ,
 עזבנו האוהלים, ובאנו לירושלים מפנינו:
 יב ויהי דבר ה' אל ירמיהו לאמר:

יג כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל הלך ואמרת
 לאיש יהודה ולישבי ירושלם הלוא תקחו מוסר -
 מבני רכב.
 לשמע אל דברי נאם ה':

יד הוקם את דברי יהונדב בן רכב אשר צוה את
 בניו - קיימו את ציווי אביהם.

לבבלתי שתות יין ולא שתו עד היום הזה כי
 שמעו את מצות אביהם ואנכי דברתי אליכם
 השכם ודבר ולא שמעתם אלי - ולדבר ה' בניי -
 לא שומעים:

טו ואשלח אליכם את כל עבדי הנבאים השכם
 ושלח לאמר שבו נא איש מדרך הרעה והיטיבו
 מעלליכם ואל תלכו אחרי אלהים אחרים
 לעבדם ושבו אל האדמה אשר נתתי לכם
 ולאבתיכם ולא הטיתם את אזנכם ולא שמעתם
 אלי:

טז כי הקימו בני יהונדב בן רכב את מצות אביהם
 אשר צום והעם הזה לא שמעו אלי:

יז לכן כה אמר ה' אלהי צבאות אלהי ישראל הנני
 מביא אל יהודה ואל כל יושבי ירושלם את כל
 הרעה אשר דברתי עליהם יען דברתי אליהם
 ולא שמעו ואקרא להם ולא ענו:

יח ולבית הרכבים אמר ירמיהו כה אמר ה' צבאות
 אלהי ישראל יען אשר שמעתם על מצות יהונדב
 אביכם - בשכר ששמעתם לדברי אביכם,

ותשמרו את כל מצותיו ותעשו ככל אשר צוה
 אתכם:

- באזני כל העם:
 יא וישמע מביהו בן גמריהו בן שפן את כל דברי ה' מעל הספר:
 יב וירד בית המלך - מביהו בן גמריהו בן שפן. על לשכת הסופר - אל לשכת הסופר במקדש. והנה שם כל השרים יושבים אלישמע הספר ודליהו בן שמעיהו ואלנתן בן עכבור וגמריהו בן שפן וצדקיהו בן חנניהו וכל השרים - כולם היו בבית המלך:
 יג ויגד להם מביהו את כל הדברים אשר שמע בקרא ברוך בספר באזני העם:
 יד וישלחו כל השרים אל ברוך את יהודי בן נתניהו בן שלמיהו בן בושאי לאמר - שלחו את יהודי, לאמר לברוך בן נריה, לבוא אל בית המלך. המגלה אשר קראת בה באזני העם קחנה בידך ולך ויקח ברוך בן נריהו את המגלה בידו ויבא אליהם:
 טו ויאמרו אליו שב נא וקראנה באזנינו ויקרא ברוך באזניהם:
 טז והי בשמעם את כל הדברים פחדו איש אל רעהו - פחדו מלהעלים הדבר מיהויקים. ויאמרו אל ברוך הגיד נגיד למלך את כל הדברים האלה - שלא יכעס שלא ספרנו לו:
 יז ואת ברוך שאלו לאמר הגד נא לנו איך פתבת את כל הדברים האלה מפיו:
 יח ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כתב על הספר בידו - וכתבת במדויק כל מה שאמר:
 יט ויאמרו השרים אל ברוך לך הסתר אתה וירמיהו - לכו להסתתר מפני המלך (וכבר אמרו חז"ל, שיהויקים היה רשע ודורו היו צדיקים, וההפך בצדקיהו, שכן תראה שהם רצו להציל את ירמיהו, והמלך רצה להרגו, ובימי צדקיהו היה בהפך, שהשרים רצו להרגו והמלך הצילו; מלבי"ם)
 ואיש אל ידע איפה אתם:
 כ ויבאו אל המלך חצרה ואת המגלה הפקדו בלשכת אלישמע הספר ויגידו באזני המלך את כל הדברים - הכתובים בספר:
 כא וישלח המלך את יהודי לקחת את המגלה ויקחה מלשכת אלישמע הספר ויקראה יהודי באזני המלך ובאזני כל השרים העומדים מעל המלך:
 כב והמלך יושב בית החרף - בית שישב בו המלך - בתקופת החורף. בחדש התשיעי ואת האח לפניו מבערת - העצים באח, בוערים:
 כג ויהי בקרוא יהודי שלש דלתות וארבעה - יהודי קרא בספר שלושה וארבעה דפים. ויקרעה בתער הספר - קרע יהויקים המגילה בסכין הסופר. והשלך אל האש אשר אל האח - והשלך לאש שבאח.
 כד עד תם כל המגלה על האש אשר על האח - עד שכל המגילה נשרפה באש:
 כה ולא פחדו ולא קרעו את בגדיהם המלך וכל עבדיו השמעים את כל הדברים האלה:
 כו וגם אלנתן ודליהו וגמריהו הפגעו במלך לבלתי שרף את המגלה ולא שמע אליהם - אלנתן, ודליהו וגמריהו, בקשו מהמלך, לא לשרוף המגילה - אך לא שמע להם:
 כז ויצוה המלך את ירחמאל בן המלך ואת שריהו בן עזריאל ואת שלמיהו בן עבדאל לקחת את ברוך הספר ואת ירמיהו הנביא - ויסתרים ה' - ה' הסתיר אותם בנס, מפני המלך:
 כח ויהי דבר ה' אל ירמיהו אחרי שרף המלך את המגלה ואת הדברים אשר כתב ברוך מפיו ירמיהו לאמר:
 כט שוב קח לך מגלה אחרת וכתב עליה את כל הדברים הראשנים אשר היו על המגלה הראשנה אשר שרף יהויקים מלך יהודה:
 ל ועל יהויקים מלך יהודה תאמר כה אמר ה' אתה שרפת את המגלה הזאת לאמר מדוע פתבת עליה לאמר בא יבוא מלך בבל והשחית את הארץ הזאת והשבית ממנה אדם ובהמה:
 לז לכן כה אמר ה' על יהויקים מלך יהודה לא יהיה לו יושב על כסא דוד - שלא ימלוך מזרעו על ישראל.
 לא ונבלתו תהיה משלכת - לחרב ביים ולקרח בלילה - שלא יקבר, ונבלתו תשכב מול חום היום וקור הלילה - בבזיון:
 לב ופקדתי עליו ועל זרעו ועל עבדיו את עונם והבאתי עליהם ועל יושבי ירושלם ואל איש יהודה את כל הרעה אשר דברתי אליהם ולא שמעו:
 לג וירמיהו לקח מגלה אחרת ויתנה אל ברוך בן נריהו הספר וכתב עליה מפיו ירמיהו - ברוך כתב מילה במילה - מפיו ירמיהו.
 לד את כל דברי הספר אשר שרף יהויקים מלך יהודה באש ועוד נוסף עליהם דברים רבים כהמה - ועוד הוסיף על המגילה הראשונה עוד נבואות (הוסיף את הפרק באיכה: "אני הגבר..."):

פרק לו

א וַיִּמְלֹךְ מֶלֶךְ צְדָקָהוּ בֶן יֹאשִׁיָּהוּ תַּחַת פְּנִיָּהוּ בֶן יְהוֹיָקִים אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל בָּאָרֶץ יְהוּדָה:

ב וְלֹא שָׁמַע הוּא וְעַבְדָּיו וְעַם הָאָרֶץ אֶל דְּבָרֵי ה' אֲשֶׁר דָּבַר בְּיַד יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא:

ג וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צְדָקָהוּ אֶת יְהוֹכָד בֶּן שְׁלֹמִיָּה וְאֶת צְפַנְיָהוּ בֶן מַעֲשִׂיָּה הַכֹּהֵן אֶל יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא לֵאמֹר הַתְּפַלֵּל נָא בְּעַדְנוּ אֵל ה' אֱלֹהֵינוּ:

ד וַיְרַמְיָהוּ בָּא וַיֵּצֵא בְּתוֹךְ הָעָם - שְׁלֹא הִיָּה עוֹד בְּבֵית הַסּוּהָר.

ה וְלֹא נָתַנוּ אֹתוֹ בֵּית הַכְּלוּא - בֵּית הַסּוּהָר: וְחִיל פְּרַעְיָה יֵצֵא מִמִּצְרַיִם - לַעֲזוֹר לַיהוּדָה.

ו וַיִּשְׁמְעוּ הַכַּשְׂדִּים הַצְּרִים עַל יְרוּשָׁלַם אֶת שְׁמַעְם וַיַּעֲלוּ מֵעַל יְרוּשָׁלַם - נִיִּין שָׁמַע שְׁמַצְרִים בָּאִים, וְעַלֵּה מִהַמְצוֹר שַׁעֲשָׂה עַל יְרוּשָׁלַם:

ז וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא לֵאמֹר: כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה תֹאמְרוּ אֶל מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשְׁלַח אֶתְכֶם אֵלַי לְדָרְשָׁנִי - כִּד תֹאמְרוּ (וְיִהְיֶה בֶן שְׁלֹמִיָּה וְצְפַנְיָהוּ בֶן מַעֲשִׂיָּה הַכֹּהֵן) - לְצַדִּיקָהוּ.

ח הִנֵּה חִיל פְּרַעְיָה הַיֵּצֵא לְכֶם לְעֲזָרָה שָׁב לָאָרֶץ מִצְרַיִם - מִצְרַיִם הַבָּאִים לַעֲזֹרְתְכֶם, יִשׁוּבוּ לָאָרֶץ: וְשָׁבוּ הַכַּשְׂדִּים וְנִלְחַמוּ עַל הָעִיר הַזֹּאת וְלָכְדָּהּ וְשָׂרְפָהּ בָּאֵשׁ - וְנִיִּין וְעָמוּ יִשׁוּבוּ לְהַלְחֵם, וַיִּכְבְּשׁוּ אֶת הָעִיר:

ט כֹּה אָמַר ה' אֵל תִּשְׂאוּ נַפְשֹׁתֵיכֶם - אֵל תִּתְּפוּרוּ לֵאמֹר הֲלֹךְ יִלְכּוּ מֵעַלֵּינוּ הַכַּשְׂדִּים - כִּי לֹא יִלְכּוּ - שֶׁהַכַּשְׂדִּים לֹא יִשׁוּבוּ - כִּי יִשׁוּבוּ וַיִּכְבְּשׁוּ אֶת הָעִיר:

י כִּי אִם הַכִּיתֶם כָּל חִיל כַּשְׂדִּים - כִּי אִפְּלוּ אִם תָּכוּ אֶת כָּל חִיל הַכַּשְׂדִּים, הַנִּלְחָמִים אֶתְכֶם וְנִשְׂאָרוּ בָּם אֲנָשִׁים מְדַקְרִים - אִישׁ בְּאַהֲלוֹ יְקוּמוּ וְשָׂרְפוּ אֶת הָעִיר הַזֹּאת בָּאֵשׁ - אוֹתָם הַמְדוּקְרִים בַּחֲרָב, שִׁישְׁכְּבוּ אִישׁ בְּאַהֲלוֹ, הֵם יְקוּמוּ וְשָׂרְפוּ אֶת הָעִיר. (עֲנִין גּוֹזְמָא, שְׁלֹא יוֹעִיל שׁוֹם תַּחְבּוּלָה נֶגַד גּוֹזִירַת ה')

יא וַיְהִי בְּהַעֲלוֹת חִיל הַכַּשְׂדִּים מֵעַל יְרוּשָׁלַם מִפְּנֵי חִיל פְּרַעְיָה - כִּשְׁהַכַּשְׂדִּים עָלוּ מִירוּשָׁלַם, בְּגַלֵּל חִיל פְּרַעְיָה:

יב וַיֵּצֵא יְרֵמְיָהוּ מִירוּשָׁלַם לְלֶכֶת אֶרֶץ בְּנִימִן לְחֶלֶק מִשָּׁם בְּתוֹךְ הָעָם - כִּשְׁהוֹסֵר הַמְצוֹר שֶׁל הַכַּשְׂדִּים, יֵצֵא יְרֵמְיָהוּ בֵּין כָּל הַיּוֹצֵאִים שְׁלֹא יִרְגִּישׁוּ בּוֹ שׁוֹמְרֵי הָעִיר:

יג וַיְהִי הוּא בְּשַׁעַר בְּנִימִן - כִּשְׁהִגִּיעַ לְשַׁעַר בְּנִימִן. וְשָׁם בָּעַל פְּקֻדַת - בְּעַל תְּפִקִּיד לְשִׁמּוֹר הַיּוֹצֵאִים מִהַשַּׁעַר.

יד וַיִּשְׁמוּ יְרֵמְיָהוּ בֶן שְׁלֹמִיָּה בֶן חַנְּנִיָּה - הוּא חַנְּנִיָּה בֶן עֲזוֹר - נְבִיא הַשֶּׁקֶר (לְעִיל פֶּרֶק כח) וַיִּתְּפֹשׂ אֶת יְרֵמְיָהוּ הַנְּבִיא לֵאמֹר אֵל הַכַּשְׂדִּים אֶתְּהָ נִפְּל - תִּפְּס אֶת יְרֵמְיָהוּ בְּטַעֲנָה שִׁיּוּצָא לְהִיּוֹת עִם הַכַּשְׂדִּים:

טו וַיֹּאמֶר יְרֵמְיָהוּ שֶׁקֶר אֵינְנִי נִפְּל עַל הַכַּשְׂדִּים - אֵינְנִי יוֹצֵא לְהִיּוֹת עִם הַכַּשְׂדִּים. וְלֹא שָׁמַע אֵלָיו וַיִּתְּפֹשׂ יְרֵמְיָהוּ בִּירְמִיָּהוּ וַיְבִאֵהוּ אֶל הַשָּׂרִים - לֹא קָבַל טַעֲנָתוֹ - וְהִבִּיאוּ אֶל הַשָּׂרִים: וַיִּקְצְפוּ הַשָּׂרִים עַל יְרֵמְיָהוּ - כַּעֲסוּ עָלָיו.

טז וְהָכּוּ אֹתוֹ וְנָתְנוּ אוֹתוֹ בֵּית הָאִסּוּר - הִכּוּ אֶת יְרֵמְיָהוּ, וְשָׁמוּ אוֹתוֹ בְּבֵית הַסּוּהָר. בֵּית יְהוֹנָתָן הַסֹּפֵר כִּי אֹתוֹ עָשׂוּ לְבֵית הַכְּלוּא - שַׁעֲשׂוּ אֶת בֵּית יְהוֹנָתָן הַסּוּפֵר - לְבֵית סוּהָר: כִּי בָּא יְרֵמְיָהוּ אֶל בֵּית הַבּוֹר וְאֵל הַחַנּוּיּוֹת - מִשָּׁם נִכְנַס יְרֵמְיָהוּ אֶל "הַבּוֹר", שֶׁשְׁמוֹן לְחַנּוּיּוֹת. וַיֵּשֶׁב שָׁם יְרֵמְיָהוּ יָמִים רַבִּים:

יז וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צְדָקָהוּ וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׂאֲלֵהוּ הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ בְּסֹתֵר וַיֹּאמֶר הֵישׁ דְּבַר מֵאֵת ה' וַיֹּאמֶר יְרֵמְיָהוּ יֵשׁ וַיֹּאמֶר בְּיַד מֶלֶךְ בָּבֶל תִּנְתֵּן - צַדִּיקָהוּ שָׂאֵל בְּסֹתֵר אֶת יְרֵמְיָהוּ מִה דְּבַר ה'! וְעַנָּה שִׁינְתָן בְּיַד נִיִּין:

יח וַיֹּאמֶר יְרֵמְיָהוּ אֵל הַמֶּלֶךְ צְדָקָהוּ מַה חֲטָאתִי לָךְ וְלַעֲבָדֶיךָ וְלָעָם הַזֶּה כִּי נָתַתָּם אוֹתִי אֶל בֵּית הַכְּלוּא:

יט וַאֲיֵה נְבִיאֵיכֶם אֲשֶׁר נָבְאוּ לְכֶם לֵאמֹר לֹא יָבֹא מֶלֶךְ בָּבֶל עָלֵיכֶם - וְאִם בְּאֵמַת חֲטָאתִי, הִיכֵן כָּל "הַנְּבִאוֹת", שֶׁנִּיִּין לֹא יַעֲלֶה עַל יְרוּשָׁלַם. וְעַל הָאָרֶץ הַזֹּאת:

כ וְעַתָּה שָׁמַע נָא אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ תִּפְּל נָא תַּחֲנִנֵתִי לְפָנֶיךָ וְאֵל תִּשְׁבְּנִי בֵּית יְהוֹנָתָן הַסֹּפֵר וְלֹא אָמוֹת שָׁם - הַתַּחֲנִן לְפָנֶי צַדִּיקָהוּ, שְׁלֹא יִשׁוּב לְבוֹר שְׁבֵבֵית יְהוֹנָתָן הַסּוּפֵר - שְׁלֹא יָמוֹת שָׁם:

כא וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ צְדָקָהוּ וַיִּפְקְדוּ אֶת יְרֵמְיָהוּ בַּחֲצֵר הַמְּטָרָה - קָבַל בְּקִשְׁתּוֹ וְאִסְרוּהוּ בַּחֲצֵר הַמְּטָרָה. וְנָתַן לוֹ כֶּפֶר לֶחֶם לַיּוֹם מִחוּץ הָאֵפִים עַד תָּם כָּל הַלֶּחֶם מִן הָעִיר - צִיּוּה, לְתַת לִירְמִיָּהוּ לֶחֶם - מִשׁוֹק הָאוֹפִים, עַד שִׁיִּגְמַר הַלֶּחֶם בְּגַלֵּל הַמְצוֹר. וַיֵּשֶׁב יְרֵמְיָהוּ בַּחֲצֵר הַמְּטָרָה:

פרק לח

לח

וַיִּקַּח מִשֶּׁם בְּלוּי סַחְבֹּת וּבְלוּי מַלְחִים - לַקַּח מִשֶּׁם, בַּגְּדִים בְּלוּיִים הַנְּסַחְבִּים בְּאַרְץ וּמוֹשַׁחְתִּים מְרֹב שֶׁנִּבְלוּ (כְּמוֹ: "אַרְץ מִלְחָה וְלֹא תִשָּׁבִי"; לַעֲלֵל פֶּרֶק יז, ו)
וַיִּשְׁלַח אֶל יִרְמְיָהוּ אֶל הַבּוֹר בַּחֲבָלִים - הוֹרִידוּ לוֹ אֶת הַבַּגְּדִים הַבְּלוּיִים לַתּוֹךְ הַבּוֹר בַּחֲבָלִים:

וַיֹּאמֶר עֲבַד מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי אֶל יִרְמְיָהוּ שִׁים נָא בְּלוּאֵי הַסַּחְבֹּת וְהַמַּלְחִים תַּחַת אֲצֵלוֹת יָדָי מִתַּחַת לַחֲבָלִים - שִׁים אֶת הַבַּגְּדִים תַּחַת הַחֲבָלִים בְּבֵית הַשָּׁחַי, שֶׁלֹּא יִפְצֵא מֵהַחֲבָלִים - כְּשִׁימִשְׁכוּ אוֹתוֹ לַמַּעֲלָה.

וַיַּעַשׂ יִרְמְיָהוּ כֵן:

וַיִּמְשְׁכוּ אֶת יִרְמְיָהוּ בַּחֲבָלִים וַיַּעֲלוּ אוֹתוֹ מִן הַבּוֹר וַיֵּשֶׁב יִרְמְיָהוּ בַּחֲצֵר הַמַּטְרָה:

וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ צְדַקְיָהוּ וַיִּקַּח אֶת יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֵלָיו אֶל מְבוֹא הַשְּׁלִישִׁי - שֵׁם מְקוֹם - בַּמִּקְדָּשׁ.

אֲשֶׁר בְּבֵית ה' וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יִרְמְיָהוּ שְׂאֵל אֲנִי אֶתְּךָ דָּבָר אֶל תַּכְחַד מִמֶּנִּי דָּבָר:

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל צְדַקְיָהוּ כִּי אֲגִיד לְךָ - הֲלוֹא הִמַּתְתָּ מִתִּינָנִי וְכִי אֵינִי עֹשֶׂה - לֹא תִשְׁמַע אֵלַי - אִם אֹמֵר לְךָ הָאִמֶּת - תִּהְרֹג אוֹתִי, וְלַעֲצָתִי - לֹא תִשְׁמַע:

וַיִּשְׁבַּע הַמֶּלֶךְ צְדַקְיָהוּ אֶל יִרְמְיָהוּ בַּסֶּתֶר לֵאמֹר חַי ה' אֵת אֲשֶׁר עָשִׂה לָנוּ אֶת הַנֶּפֶשׁ הַזֹּאת - נִשְׁבַּע בְּה' שְׁעֵשָׂה אוֹתָנוּ,

אִם אֲמִיתְךָ וְאִם אֶתְּךָ בִּיד הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר מִבְּקָשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ - שֶׁלֹּא אֶהְרֹג אוֹתְךָ, וְלֹא אֲמַסּוֹר אוֹתְךָ, בִּידֵי הַמִּבְקָשִׁים אֶת נַפְשְׁךָ:

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל צְדַקְיָהוּ כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִם יֵצֵא תֵצֵא אֶל שְׂרֵי מֶלֶךְ בָּבֶל - וְחִיתָה נַפְשְׁךָ - אִם תִּכְנַע לִפְנֵי נִינִי - חַיָּה תִּחְיֶה.

וְהָעִיר הַזֹּאת לֹא תִשְׁרָף בְּאֵשׁ וְחִיתָה אַתָּה וּבֵיתְךָ:

וְאִם לֹא תֵצֵא אֶל שְׂרֵי מֶלֶךְ בָּבֶל וְנִתְּנָה הָעִיר הַזֹּאת בִּיד הַכַּשְׂדִּים וּשְׂרָפוּהָ בְּאֵשׁ וְאַתָּה לֹא תִמְלֹט מִיָּדָם - וְאִם לֹא תִכְנַע, הָעִיר וְאַתָּה תִמְסָרוּ בִיד נִינִי:

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ צְדַקְיָהוּ אֶל יִרְמְיָהוּ אֲנִי דָאֵג אֶת הַיְהוּדִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל הַכַּשְׂדִּים פֶּן יִתְּנוּ אוֹתִי בְיָדָם - וְהִתְעַלְלוּ בִי - אֲנִי חוֹשֵׁשׁ, שֶׁמֵּא יִתֵּן אוֹתִי נִינִי, בִּיד הַיְהוּדִים שֶׁנִּכְנַעוּ לוֹ - וְהֵם יִתְעַלְלוּ בִי:

וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ לֹא יִתְּנוּ - לֹא יִתְּנוּ הַכַּשְׂדִּים אוֹתְךָ, בִּיד הַיְהוּדִים.

שָׁמַע נָא בְּקוֹל ה' לְאֲשֶׁר אֲנִי דֹבֵר אֵלָיְךָ וַיִּיטֵב לְךָ וְתָחִי נַפְשְׁךָ:

וְאִם מָאֵן אַתָּה לִצְאֹת זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר הִרְאִנִי ה':

וַיִּשְׁמַע שְׁפָטִיָּה בֶן מֵתָן וַגְּדַלְיָהוּ בֶן פְּשָׁחוֹר וַיּוּכַל בֶּן שְׁלֹמִיָּהוּ וּפְשָׁחוֹר בֶּן מַלְכִּיָּה אֶת הַדְּבָרִים אֲשֶׁר יִרְמְיָהוּ מְדַבֵּר אֶל כָּל הָעָם לֵאמֹר:

כֹּה אָמַר ה' הִישָׁב בְּעִיר הַזֹּאת יְמוֹת בַּחֲרָב בְּרָעַב וּבַדָּבָר וְהֵינָא אֶל הַכַּשְׂדִּים וְחַיָּה וְהִיתָה לוֹ נַפְשׁוֹ לְשָׁלַל וְחַי:

כֹּה אָמַר ה' הַנִּתֵּן תִּנְתֵּן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד חַיִל מֶלֶךְ בָּבֶל וּלְכַדָּה:

וַיֹּאמְרוּ הַשָּׂרִים אֶל הַמֶּלֶךְ יוֹמַת נָא אֶת הָאִישׁ הַזֶּה כִּי עַל כֵּן הוּא מְרַפָּא אֶת יָדֵי אֲנָשֵׁי הַמַּלְחָמָה - רָצוּ שִׁיְהָרוּג אֶת יִרְמְיָהוּ, מִשׁוֹם שֶׁמַּחֲלִישׁ בַּדְּבָרִיו, אֶת יָדֵי הַלּוּחָמִים בַּכַּשְׂדִּים.

הַנְּשֹׂאָרִים בְּעִיר הַזֹּאת וְאֵת כָּל הָעָם לְדַבֵּר אֵלֵיהֶם כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה כִּי הָאִישׁ הַזֶּה אֵינָנוּ דֹרֵשׁ לְשִׁלוֹם לָעָם הַזֶּה כִּי אִם לְרָעָה:

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ צְדַקְיָהוּ הִנֵּה הוּא בְיַדְכֶם כִּי אֵין הַמֶּלֶךְ יּוּכַל אֶתְכֶם דָּבָר - הִנֵּה יִרְמְיָהוּ בִידְכֶם, וְעָשׂוּ לוֹ כְּרָצוֹנְכֶם. וְאֲנִי, לֹא אוֹכַל לַעֲשׂוֹת דָּבָר נִגְדְכֶם:

וַיִּקְחוּ אֶת יִרְמְיָהוּ וַיִּשְׁלְכוּ אוֹתוֹ אֶל הַבּוֹר מַלְכִּיָּהוּ בֶּן הַמֶּלֶךְ - הִשְׁלִיכוּ אוֹתוֹ לַבּוֹר שֶׁל מַלְכִּיָּהוּ בֶן הַמֶּלֶךְ. אֲשֶׁר בַּחֲצֵר הַמַּטְרָה וַיִּשְׁלְחוּ אֶת יִרְמְיָהוּ בַּחֲבָלִים - הוֹרִידוּהוּ לַבּוֹר בַּחֲבָלִים.

וּבַבּוֹר אֵין מַיִם כִּי אִם טֵיט וַיִּטְבַּע יִרְמְיָהוּ בְטֵיט - גּוֹפּוֹ, שֶׁקַּע בְטֵיט שֶׁבּוֹר:

וַיִּשְׁמַע עֲבַד מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי אִישׁ סָרִיס - עֲבַד הַמֶּלֶךְ, הָיָה כּוּשִׁי וְשָׂר שֶׁל הַמֶּלֶךְ.

וְהוּא בְּבֵית הַמֶּלֶךְ כִּי נִתְּנוּ אֶת יִרְמְיָהוּ אֶל הַבּוֹר וְהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשָּׁעַר בְּנִימָן:

וַיֵּצֵא עֲבַד מֶלֶךְ מִבֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְדַבֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר:

ה' הַמֶּלֶךְ הִרְעוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה - הַשָּׂרִים הַרְעוּ, שֶׁנִּתְּנוּ אֶת יִרְמְיָהוּ אֶל הַבּוֹר.

אֶת כָּל אֲשֶׁר עָשׂוּ לְיִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶת אֲשֶׁר הִשְׁלִיכוּ אֶל הַבּוֹר וַיְמַת תַּחְתּוֹ מִפְּנֵי הָרָעַב כִּי אֵין הַלֶּחֶם עוֹד בְּעִיר - הָרִי יְמוֹת בְּרָעַב, שֶׁאֲפִילוּ בְעִיר אֵין כֹּבֵד לֶחֶם:

וַיִּצְוֶה הַמֶּלֶךְ אֶת עֲבַד מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי לֵאמֹר קַח בְּיָדְךָ מִזֶּה שְׁלִשִׁים אֲנָשִׁים וְהַעֲלִיתָ אֶת יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא מִן הַבּוֹר בְּטָרָם יְמוֹת - צִוֶּה צְדַקְיָהוּ, שִׁיקַח 30 אֲנָשִׁים (שֶׁפְּנֵי הָרָעַב נִחְלְשׁוּ הָאֲנָשִׁים, וְהָיוּ צְרִיכִים 30 אֲנָשִׁים כְּדִי לַהֲעֲלוֹתוֹ מֵהַבּוֹר.) וַיַּעֲלוּ אֶת יִרְמְיָהוּ מֵהַבּוֹר:

וַיִּקַּח עֲבַד מֶלֶךְ אֶת הָאֲנָשִׁים בְּיָדוֹ - לַקַּח הַעֲבָד 30 הָאֲנָשִׁים עִמּוֹ.

וַיָּבֵא בֵית הַמֶּלֶךְ אֶל תַּחַת הָאוֹצָר - מִתַּחַת לְמְקוֹם אוֹצַר הַמֶּלֶךְ.

לט

וַיָּבֹאוּ כָּל הַנְּשִׁים אֲשֶׁר נִשְׂאָרוּ בְּבֵית מֶלֶךְ יְהוּדָה
 מוֹצְאוֹת אֵל שָׂרֵי מֶלֶךְ בָּבֶל - הַנְּשִׁים שִׁבְעֵי הַמֶּלֶךְ
 יֵצְאוּ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל,
 וְהָנָה אִמְרוֹת הַסִּיתוּךָ וַיְכַלּוּ לְךָ אַנְשֵׁי שְׁלֹמֹךְ -
 וְתֹאמַרְנָה לְמֶלֶךְ: הִנֵּה הִצְלִיחוּ אַנְשֵׁי שְׁלֹמֹךְ, נְבִיאֵי
 הַשֶּׁקֶר, לְהַסִּית אֹתְךָ לְמִרוֹד בְּנִי.
 הֲטַבְּעוּ בְּבִין רְגֵלְךָ - כִּאִילוֹ שְׂרַגְלִיךָ טַבְּעוּ בְּבוֹץ,
 בְּצִרָה.

נִסְגּוּ אַחֲרָי - שְׂרַגְלִיךָ, "בְּרַחוּ" מֵהַכְּשָׁדִים:
 וְאֵת כָּל נְשִׁיךָ וְאֵת בְּנֵיךָ מוֹצְאִים אֶל הַכְּשָׁדִים
 וְאֵתָה לֹא תִמְלֹט מִיָּדָם כִּי בְיַד מֶלֶךְ בָּבֶל תִּתְּפֹשׂ
 וְאֵת הָעִיר הַזֹּאת תִּשְׂרַף בְּאֵשׁ:
 וַיֹּאמֶר צְדָקְיָהוּ אֶל יְרֵמְיָהוּ אִישׁ אֵל יָדַע בְּדַבְרִים
 הָאֵלֶּה וְלֹא תָמוּת - אִם לֹא תֹאמַר אֶת הַנְּבוּאָה
 שֶׁאִמַּרְתָּ לִּי - לֹא תָמוּת, כִּפִּי שֶׁנִּשְׁבַּעְתִּי לְךָ:

וְכִי יִשְׁמְעוּ הַשָּׂרִים כִּי דִבַּרְתִּי אֶתְךָ וּבָאוּ אֵלֶיךָ
 וַאֲמָרוּ אֵלֶיךָ הַגִּידָה נָא לָנוּ מָה דִּבַּרְתָּ אֶל הַמֶּלֶךְ
 אֵל תִּכְחַד מִמֶּנּוּ - וְלֹא נִמְיָתְךָ - אִם יִשְׁאַלוּ אוֹתְךָ
 הַשָּׂרִים מָה דִבַּרְתָּ עִם הַמֶּלֶךְ.
 וְמָה דִּבַּר אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ:
 וַאֲמַרְתָּ אֲלֵיהֶם מִפִּיל אֲנִי תַחֲנַנְתִּי לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
 לְבַלְתִּי הַשִּׁיבְנִי בֵּית יְהוֹנָתָן לָמוֹת שָׁם - הַתַּחֲנַנְתִּי
 לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ, שְׁלֹא יִשְׁיבְנִי לְבוֹר, בְּבֵית יְהוֹנָתָן - שְׁלֹא
 אִמּוֹת שָׁם:

וַיָּבֹאוּ כָּל הַשָּׂרִים אֶל יְרֵמְיָהוּ וַיִּשְׁאַלוּ אוֹתוֹ וַיַּגִּד
 לָהֶם כְּכָל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר צִוָּה הַמֶּלֶךְ
 וַיַּחֲרֹשׁוּ מִמֶּנּוּ - שֶׁתִּקּוּ אַחֲרַי שֶׁשָּׁמְעוּ דְבָרַי, וְהִאֲמִינוּ
 לוֹ.
 כִּי לֹא נִשְׁמַע הַדְּבָר - שֶׁאִישׁ לֹא שָׁמַע הַדְּבָר
 הָאִמִּיתִי, שֶׁדָּבַר עִם הַמֶּלֶךְ:
 וַיֵּשֶׁב יְרֵמְיָהוּ בַחֲצַר הַמַּטְרָה עַד יוֹם אֲשֶׁר נִלְכְּדָה
 יְרוּשָׁלַם - בִּידֵי נִינִי.
 וְהָיָה כַּאֲשֶׁר נִלְכְּדָה יְרוּשָׁלַם:

וְאֵת יְתֵר הָעַם הַנְּשָׂאָרִים - בְּכָל עִיר יְהוּדָה.
 הַגִּלְיָה נְבוּזַרְאֲדָן רֵב טַבָּחִים - בָּבֶל - הַגִּלְיָה לְבָבֶל
 נְבוּזַרְאֲדָן שֶׁר הַהֲרִיגוֹת:
 וּמִן הָעַם הַדְּלִים אֲשֶׁר אֵין לָהֶם מְאוּמָה - הַדְּלִים,
 שֶׁאֵין לָהֶם רִכּוּשׁ כָּלֵל.
 הַשָּׂאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רֵב טַבָּחִים בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וַיִּתֵּן
 לָהֶם פְּרִמִּים וַיִּגְבִּים - הַשָּׂאִיר בְּאֶרֶץ, וַנִּתֵּן לָהֶם
 כֶּרֶמִּים וּשְׂדוֹת לְעַבּוֹד.
 בַּיּוֹם הַהוּא:
 וַיֵּצֵאוּ נְבוּזַרְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל עַל יְרֵמְיָהוּ בְּיַד
 נְבוּזַרְאֲדָן רֵב טַבָּחִים לֵאמֹר - נִינִי, צִוָּה אֶת
 נְבוּזַרְאֲדָן - עַל יְרֵמְיָהוּ:

פרק לט

בְּשָׁנָה הַתְּשַׁעִית לְצְדָקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה בַּחֲדָשׁ
 הָעֲשָׂרִי בָּא נְבוּזַרְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל וְכָל חֵילוֹ אֶל
 יְרוּשָׁלַם וַיִּצְרוּ עָלָיָהּ - בְּשָׁנָה ה - 9 לְצְדָקְיָהוּ, בַּחֲדָשׁ
 טֹבַת, הַתַּחֲלִיל הַמְצוּר עַל יְרוּשָׁלַם:
 בַּעֲשָׂתִי עֲשָׂרָה שָׁנָה לְצְדָקְיָהוּ בַּחֲדָשׁ הָרְבִיעִי
 בַּתְּשַׁעָה לַחֲדָשׁ הַבְּקָעָה הָעִיר - וּבְשָׁנָה ה - 11
 לְצְדָקְיָהוּ ב - ט' בַּתְּמוּז - הוּבַקְעָה חוֹמַת הָעִיר:

אֲשֶׁר עַל יָדָךְ אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ לְבוֹא אֵתִי בְּכָל -
 בֹּא, וְאִשִּׁים אֶת עֵינֵי עַלְיֶךָ, וְאִם רַע בְּעֵינֶיךָ לְבוֹא
 אֵתִי בְּכָל - חָדָל - אִם תִּרְצֶה לְבוֹא לְבָלָב - בֹּא, וְאִם
 לֹא, הַפֶּסֶק מִלִּלְכַת עִימִי וְשׁוּב לְאַרְצְךָ.

רְאֵה כָּל הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ אֵל טוֹב וְאֵל הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֶיךָ
 לְלַכֵּת שָׁמָּה לָךְ:

וְעוֹדְנֹו לֹא יָשׁוּב - וְעַדִּין לֹא אָמַר יִרְמְיָהוּ שְׂרוּצָה
 לְשׁוּב,

וְשָׁבָה אֵל גְּדֻלְיָהּ בֶּן אַחִיקֶם בֶּן שָׁפָן אֲשֶׁר הִפְקִיד
 מֶלֶךְ בָּבֶל בְּעָרֵי יְהוּדָה וְשָׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם אוֹ
 אֵל כָּל הַיֵּשֶׁר בְּעֵינֶיךָ לְלַכֵּת לָךְ - שׁוּב אָמַר לוֹ
 נְבוּזַרְאֲדָן שִׁיכּוֹל לִלְכַת - כְּרַצוֹנִי.

וַיִּתֵּן לוֹ רֶב טַבָּחִים אֶרְחָה וּמִשָּׁאֵת, וַיִּשְׁלַחְהוּ - נִתָּן
 לוֹ מִתְּנוּת - וַיִּשְׁלַחוּ:

וַיָּבֹא יִרְמְיָהוּ אֵל גְּדֻלְיָהּ בֶּן אַחִיקֶם הַמְצַפְתָּה -
 לְמַצְפָּה.

וַיֵּשֶׁב אִתּוֹ בְּתוֹךְ הָעָם הַנְּשָׂאִים בְּאֶרֶץ:

וַיִּשְׁמְעוּ כָּל שְׂרֵי הַחַיִּלִּים אֲשֶׁר בִּשְׂדֵה הַמָּה
 וְאֲנָשִׁיהֶם - שִׁבְּרָחוּ מִהַכְּשָׁדִים.

כִּי הִפְקִיד מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת גְּדֻלְיָהוּ בֶּן אַחִיקֶם בְּאֶרֶץ
 וְכִי הִפְקִיד אִתּוֹ אֲנָשִׁים וְנָשִׁים וְטָף וּמִדֵּלֶת הָאָרֶץ
 מֵאֲשֶׁר לֹא הִגְלוּ בְּבִלְיָה:

וַיָּבֹאוּ אֵל גְּדֻלְיָהּ הַמְצַפְתָּה - שְׂרֵי הַחַיִּלִּים אֲשֶׁר
 בִּשְׂדֵה, הַמָּה וְאֲנָשִׁיהֶם.

וַיִּשְׁמְעָאֵל בֶּן נְתַנְיָהוּ וַיּוֹחֲזֵן וַיּוֹנִתֵן בְּנֵי קָרַח וַיִּשְׂרְיָה
 בֶּן תַּנְחֻמֶת וּבְנֵי עִיפִי - הַנְּטַפְתִּי וַיִּזְנֶיחוּ בֶּן
 הַמְּעַכְתִּי הַמָּה וְאֲנָשִׁיהֶם - כָּל אֵלּוּ גַם בָּאוּ לְמַצְפָּה
 אֵל גְּדֻלְיָהּ בֶּן אַחִיקֶם:

וַיֵּשְׁבֻעַ לָהֶם גְּדֻלְיָהוּ בֶּן אַחִיקֶם בֶּן שָׁפָן וְלְאֲנָשִׁיהֶם
 לֵאמֹר אֵל תִּירָאוּ מֵעַבּוֹד הַכְּשָׁדִים שָׁבוּ בְּאֶרֶץ
 וְעַבְדוּ אֶת מֶלֶךְ בָּבֶל וַיֵּיטֵב לָכֶם:

וְאֲנִי הֲנִי יֹשֵׁב בְּמַצְפָּה לְעַמֵּד לְפָנַי הַכְּשָׁדִים אֲשֶׁר
 יָבֹאוּ אֵלֵינוּ וְאַתֶּם אֲסַפּוּ יַיִן וְקִיץ וְשָׁמֶן - אַתֶּם
 אֲסַפּוּ יַיִן, וְדַבִּילוֹת וְשֶׁמֶן.

וְשִׁמוּ בְּכַלְיֶכֶם וְשָׁבוּ בְּעָרֵיכֶם אֲשֶׁר תִּפְשֹׁתֶם:

וְגַם כָּל הַיְהוּדִים אֲשֶׁר בְּמוֹאָב וּבְבִנְיָ עַמּוֹן וּבְאֲדוּם
 וְאֲשֶׁר בְּכָל הָאֲרָצוֹת - גַּם כָּל הַיְהוּדִים שִׁבְּרָחוּ
 לְאֲרָצוֹת אֵלּוּ מִפַּחַד נִיִּן.

שָׁמְעוּ כִּי נָתַן מֶלֶךְ בָּבֶל שְׂאֲרִית לַיהוּדָה וְכִי
 הִפְקִיד עֲלֵיהֶם אֶת גְּדֻלְיָהוּ - שָׁמְעוּ שִׁנְשָׂאֲרוּ בְּאֶרֶץ
 שְׂאֲרִית, וְגִדְלִיָהּ הִתְמַנְּהָ עַל הַיְהוּדִים.

בֶּן אַחִיקֶם בֶּן שָׁפָן:

וַיֵּשְׁבוּ כָּל הַיְהוּדִים מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר נָדְחוּ שָׁם
 - שִׁבְּרָחוּ מִפַּחַד נִיִּן.

יב קָחְנוּ וְעֵינֶיךָ - שִׁים עֲלֵינוּ וְאֵל תַּעַשׂ לוֹ מֵאוֹמָה רַע
 כִּי אִם כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אֱלֹהֶיךָ - בֶּן עֲשֵׂה עִמּוֹ - אֵל
 תַּעַשֵׂה עִימּוֹ רַע, וְכָל מָה שִׁיבְקֶשׁ - עֲשֵׂה עִימּוֹ:

יג וַיִּשְׁלַח נְבוּזַרְאֲדָן - רֶב טַבָּחִים, וְנְבוּשֶׁזְבָן - רֶב
 סָרִיס, וְנִרְגַל שְׂרָאָצֶר - רֶב מֶגֶן - נְבוּזַרְאֲדָן וְנְבוּשֶׁזְבָן
 וְנִרְגַל שְׂרָאָצֶר,

וְכָל רֶבִי מֶלֶךְ בָּבֶל - וְכָל שְׂרֵי מֶלֶךְ בָּבֶל:

יד וַיִּשְׁלַחוּ וַיִּקְחוּ אֶת יִרְמְיָהוּ מִחֻצֵּי הַמְּטָרָה וַיִּתְּנוּ
 אִתּוֹ אֵל גְּדֻלְיָהוּ בֶּן אַחִיקֶם בֶּן שָׁפָן - נִתְּנוּהוּ בִיד
 גְּדֻלְיָהוּ (שִׁנְכַנְעוּ, וַיֵּצֵא אֵל הַכְּשָׁדִים, כַּפִּי צִוּוּ יִרְמְיָהוּ).

לְהוֹצִיאָהוּ אֵל הַבַּיִת - לְהוֹצִיאֵהוּ מִחֻצֵּי הַמְּטָרָה,
 לְלַכֵּת לְשֵׁבֶת בְּבֵית.

וַיֵּשֶׁב בְּתוֹךְ הָעָם:

טו וְאֵל יִרְמְיָהוּ הָיָה דְבַר ה' בְּהִיתוֹ עֲצוּר בְּחֻצֵּי
 הַמְּטָרָה לֵאמֹר:

טז הַלּוֹךְ וְאָמַרְתָּ לְעַבְדֵי מֶלֶךְ הַכּוּשִׁי לֵאמֹר כֹּה אָמַר
 ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲנִי מֵבִיא אֶת דְּבָרֵי אֵל
 הָעִיר הַזֹּאת לְרַעָה וְלֹא לְטוֹבָה וְהִנֵּי לְפָנֶיךָ בַּיּוֹם
 הַהוּא - שִׁתְּרָאָה בְּעֵינֶיךָ, אֶת הָרַעָה שִׁתְּבוּא עַל הָעִיר:

יז וְהִצַּלְתִּיךָ בַּיּוֹם הַהוּא נָאִם ה' וְלֹא תִנָּתֵן בְּיַד
 הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתָּה יְגוּר מִפְּנֵיהֶם - אֲצִיל אוֹתְךָ,
 וְלֹא תִנָּתֵן בְּיַד הָאֲנָשִׁים שִׁאתָה פּוֹחַד מֵהֶם:

יח כִּי מִלֵּט אֲמַלְטֶךָ וּבַחֲרָב לֹא תִפֹּל וְהִתְּהָ לָךְ
 נִפְשֶׁךָ לְשָׁלָל כִּי בְטַחְתָּ בִּי - בַּכֶּךָ, שִׁלָּא פַחַדְתָּ,
 וְהִצַּלְתָּ אֶת יִרְמְיָהוּ.

נָאִם ה':

פרק מ

א הַדְּבָר אֲשֶׁר הָיָה אֵל יִרְמְיָהוּ מֵאֵת ה' - הַנְּבוּאָה
 בְּפָרֶק מְבִי מִפְּסִי י'. (הַתְּשׁוּבָה, לְיוֹחָנָן בֶּן קָרַח, וַיִּזְנֶיחָ בֶּן
 הוֹשַׁעְיָה וְכָל הָעָם - שִׁלָּא לְרַדַּת לְמַצְרַיִם)

אַחַר שִׁלַּח אִתּוֹ נְבוּזַרְאֲדָן רֶב טַבָּחִים מִן הָרְמָה -
 שִׁבְּתַחִילָה, הַלֵּךְ יִרְמְיָהוּ לְרִמָּה - מִקּוֹם שִׁכַל הַגּוֹלִים
 הַלְכוּ, וּמִשָּׁם, לְקַחוּ נְבוּזַרְאֲדָן - לְהַשִּׁיבוּ לְגִדְלִיָהּ בֶּן
 אַחִיקֶם.

בְּקַחְתּוֹ אִתּוֹ וְהוּא אֲסוּר בְּאֲזִיקִים בְּתוֹךְ כָּל גְּלוֹת
 יְרוּשָׁלַם וַיְהוּדָה הַמְּגָלִים בְּבִלְיָה:

ב וַיִּקַּח רֶב טַבָּחִים לְיִרְמְיָהוּ - אֶת יִרְמְיָהוּ.

ג וַיֹּאמֶר אֵלָיו ה' אֱלֹהֶיךָ דְבַר אֶת הָרַעָה הַזֹּאת אֵל
 הַמְּקוֹם הַזֶּה:

ג וַיָּבֹא וַיַּעַשׂ ה' כַּאֲשֶׁר דְּבַר כִּי חֲטָאתֶם לַה' וְלֹא
 שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְהִנֵּה לָכֶם הַדְּבָר הַזֶּה:

ד וְעַתָּה הִנֵּה פִתַּחְתִּיךָ הַיּוֹם מִן הָאֲזִיקִים - שִׁחַרְרַתִּי
 הָאֲזִיקִים מִיַּדְךָ.

מא

ויהי כפגוש אתם ויאמר אליהם באו אל גדליהו בן אחיקם - בואו למצפה - לגדליה, במקום לירושלים (ששם, היה לו קל יותר להרגם):

ויהי כבואם אל תוך העיר וישחטם ישמעאל בן נתניה אל תוך הבור הוא והאנשים אשר אתו: ועשרה אנשים נמצאו בסם ויאמרו אל ישמעאל אל תמתנו כי יש לנו מטמנים בשדה חטים ושערים ושמן ודבש ויחדל ולא המיתם בתוך אחיהם - הפסיק את ההרג אחר 70 איש, והעשרה - השאר:

והבור אשר השליך שם ישמעאל את כל פגרי האנשים אשר הפה ביד גדליהו הוא אשר עשה המלך אסא מפני בעשא מלך ישראל - אסא עשה בור מסביב ביתו, שלא יוכלו בעשא ואנשיו לעבור - להלחם בו.

אתו מלא ישמעאל בן נתניהו חללים - 70 החללים שהרג:

וישב ישמעאל את כל שארית העם אשר במצפה את בנות המלך ואת כל העם הנשארים במצפה אשר הפקיד נבוזראדן רב טבחים את גדליהו בן אחיקם וישבם ישמעאל בן נתניה וילך לעבר אל בני עמון:

וישמע יוחנן בן קרח וכל שרי החילים אשר אתו את כל הרעה אשר עשה ישמעאל בן נתניה: ויקחו את כל האנשים וילכו להלחם עם ישמעאל בן נתניה וימצאו אתו אל מים רבים אשר בגבעון - בבריכת מים בגבעון:

ויהי כראות כל העם אשר את ישמעאל את יוחנן בן קרח ואת כל שרי החילים אשר אתו וישמחו: ויסבו כל העם אשר שבה ישמעאל מן המצפה וישבו וילכו אל יוחנן בן קרח - סובבו עצמם ללכת עם יוחנן:

וישמעאל בן נתניה נמלט בשמנה אנשים מפני יוחנן וילך אל בני עמון - ישמעאל עם 8 אנשים ברח מיוחנן - לבני עמון:

ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי החילים אשר אתו את כל שארית העם אשר השיב מאת ישמעאל בן נתניה מן המצפה אחר הפה את גדליה בן אחיקם גברים אנשי המלחמה ונשים וטף וסרסים אשר השיב מגבעון:

וילכו וישבו בגרות כמהם אשר אצל בית לחם - שם מקום, ליד בית לחם.

ללכת לבוא מצרים - מתוך מחשבה לרדת מצרימה:

ויבאו ארץ יהודה אל גדליהו המצפתה ויאספו יין וקין הרבה מאד:

ויוחנן בן קרח וכל שרי החילים אשר בשדה באו אל גדליהו המצפתה:

ויאמרו אליו: הידע תדע כי בעלים - מלך בני עמון, שלח את ישמעאל בן נתניה - להפתך נפש - יוחנן בן קרח ושרי החילים, הזהירו את גדליה, מפני ישמעאל בן נתניה ששלח מלך עמון - להורגו.

ולא האמין להם גדליהו בן אחיקם - לאזהרתם - מפני ישמעאל בן נתניה:

ויוחנן בן קרח אמר אל גדליהו בסתר במצפה לאמר אלכה נא ואפה את ישמעאל בן נתניה ואיש לא ידע למה יכבה נפש ונפצו כל יהודה הנקבצים אליך ואבדה שארית יהודה:

ויאמר גדליהו בן אחיקם אל יוחנן בן קרח אל תעשה את הדבר הזה כי שקר אתה דבר אל ישמעאל - שלא האמין על כוונתיו של ישמעאל בן נתניה:

פרק מא

ויהי בחדש השביעי - בראש השנה. בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה - משום שהיה מזרע המלוכה קינא בגדליהו.

ורבי המלך - שרי המלך.

ועשרה אנשים אתו אל גדליהו בן אחיקם המצפתה ויאכלו שם לחם יחדו במצפה:

ויקם ישמעאל בן נתניה ועשרת האנשים אשר היו אתו ויכו את גדליהו בן אחיקם בן שפן בחרב וימת אתו אשר הפקיד מלך בבל בארץ - בגלל שניי מינה אותו - כמושל בארץ:

ואת כל היהודים אשר היו אתו את גדליהו במצפה ואת הכשדים אשר נמצאו שם את אנשי המלחמה הפה ישמעאל:

ויהי ביום השני להמית את גדליהו ואיש לא ידע: ויבאו אנשים משכם משלו ומשמרון שמנים איש מגלחי זקן וקרעי בגדים ומתגדדים - מצער על גודל החורבן.

ומנחה ולבונה בידם להביא בית ה' - כשיצאו מביתם, עדיין לא ידעו על החורבן:

ויצא ישמעאל בן נתניה לקראתם מן המצפה הלך הלך ובכה - עשה עצמו שותף להם בצרתם.

מב

וְאִם אֹמְרִים אַתֶּם לֹא נִשְׁבַּב בְּאֶרֶץ הַזֹּאת לְבַלְתִּי
שָׁמַע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵיכֶם - וְאִם לֹא תִשְׁבוּ בְּאֶרֶץ הַזֹּאת,
כַּנֶּגֶד דְּבַר ה':

לְאמֹר - שְׂתֹאמְרוּ:
לֹא כִי אֶרֶץ מִצְרַיִם נְבוֹא - לֹא נִשְׂאָר בְּאֶרֶץ, וְנִרְדָּ
לְמִצְרַיִם.

אֲשֶׁר לֹא נִרְאָה מִלְחָמָה וְקוֹל שׁוֹפָר לֹא נִשְׁמָע
וְלִלְחָם לֹא נִרְעַב וְשֵׁם נִשְׁבַּב - שֵׁם לֹא נִרְאָה
מִלְחָמָה וְלֹא נִסְבּוֹל מִרַעֲב:

וְעַתָּה לְכֵן שָׁמְעוּ דְבַר ה' שְׂאֵרֵי יְהוּדָה כִּי אָמַר
ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִם אַתֶּם שׁוֹם תִּשְׁמָוּן
פְּנִיכֶם לְבַא מִצְרַיִם - אִם תִּשְׁמָוּ פְּנִיכֶם לְרַדְת
מִצְרַיִם.

וּבְאַתֶּם לְגוֹר שָׁם:

וְהִיְתָה הַחֲרָב אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְאִים מִמֶּנָּה - חֲרַב מֶלֶךְ
בְּבַל,

שֵׁם תִּשְׁיַג אֶתְכֶם - שֵׁם, בְּמִצְרַיִם, תִּשְׁיַג אֶתְכֶם
הַחֲרַב.

בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם וְהִרְעַב אֲשֶׁר אַתֶּם דֹּאֲגִים מִמֶּנּוּ -
הִרְעַב שְׂבָאִי.

שֵׁם יִדְבַק אַחֲרֵיכֶם מִצְרַיִם וְשֵׁם תָּמְתוּ - הִרְעַב יְבוֹא
אֶתְכֶם לְמִצְרַיִם - וְשֵׁם תָּמְתוּ:

וְהָיוּ כָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר שָׁמוּ אֶת פְּנֵיהֶם לְבוֹא
מִצְרַיִם לְגוֹר שָׁם יָמוּתוּ בַחֲרָב בְּרַעֲב וּבַדָּבָר וְלֹא
יִהְיֶה לָהֶם שְׂרִיד וּפְלִיט מִפְּנֵי הָרַעָה אֲשֶׁר אָנִי
מֵבִיא עֲלֵיהֶם:

כִּי כֹה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כֹּאֲשֶׁר נִתְּדָ
אִפִּי וְחִמְתִּי עַל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם - כִּמוֹ שֶׁשִּׁפְכְתִי כַעֲסִי
עַל יְרוּשָׁלַם,

בֵּן תִּתְּדָ חִמְתִּי עֲלֵיכֶם בְּבֹאְכֶם מִצְרַיִם - כִּדְ,
אֲשַׁפּוֹךְ אֶת כַּעֲסִי עֲלֵיכֶם - הַיּוֹרְדִים מִצְרַיִם.

וְהִיְתָם לְאֵלָה - לְסַמֵּל שֶׁל קַלְלָה. (וּכְשִׁיקְלוּ - יִקְלְלוּ
שִׁיחֵיו כְּמוֹתֶם)

וְלִשְׂמָה - לְשִׁמְמָה.

וְלִקְלָלָה וְלִחְרָפָה - לְבוֹשָׁה.

וְלֹא תִרְאוּ עוֹד אֶת הַמְּקוֹם הַזֶּה - אֶת אִיִּי:

דְּבַר ה' עֲלֵיכֶם שְׂאֵרֵי יְהוּדָה אֲלֵ תִבְאוּ מִצְרַיִם
יִדְעוּ תִדְעוּ כִּי הָעִידֹתִי בְכֶם הַיּוֹם - שִׁימוּ לְבַבְכֶם
שֶׁהִזְהַרְתִּי אֶתְכֶם מִלְרַדְת לְמִצְרַיִם:

כִּי הִתְעִיתֶם בְּנַפְשׁוֹתֵיכֶם - נִפְשְׁכֶם תַּעֲתֶה בְכֶן
שֶׁשִּׁאלְתֶם אֶת ה', אִם לְרַדְת לְמִצְרַיִם אוֹ לֹא (שֶׁהָרִי
אַתֶּם לֹא שׁוֹמְעִים בְּקוֹלוֹ!).

כִּי אַתֶּם שְׁלַחְתֶּם אֶתִּי אֶל ה' אֱלֹהֵיכֶם לְאמֹר
הַתְּפַלֵּל בְּעַדְנוּ אֶל ה' אֱלֹהֵינוּ וּכְבַל אֲשֶׁר יֹאמַר
ה' אֱלֹהֵינוּ בֵּן הַגֹּד לָנוּ וְעֵשִׂינוּ:

יח מִפְּנֵי הַבְּשָׂדִים כִּי יִרְאוּ מִפְּנֵיהֶם - רָצוּ לְרַדְת
לְמִצְרַיִם, מִפְּחַד מִהַכְּשָׁדִים.

יד כִּי הִכָּה יִשְׁמַעְאֵל בֵּן נַתְנִיָּה אֶת גְּדֻלְיָהוּ בֶן אַחִיקָם
אֲשֶׁר הִפְקִיד מֶלֶךְ בְּבַל בְּאֶרֶץ:

פרק מב

א וַיִּגְשׁוּ כָל שְׂרֵי הַחֲתָלִים וַיּוֹחֲזוּ בֵּן קָרַח וַיִּזְנֶיָה בֵּן
הוֹשַׁעְיָה וְכָל הָעָם מִקְטָן וְעַד גְּדוֹל:

ב וַיֹּאמְרוּ אֵל יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא תִפְּל נָא תַחֲנֹתְנוּ לְפָנֶיךָ
וְהַתְּפַלֵּל בְּעַדְנוּ אֶל ה' אֱלֹהֶיךָ בְּעַד כָּל הַשְּׂאֵרֵי
הַזֹּאת כִּי נִשְׂאָרְנוּ מֵעַט מִהֲרַבָּה כֹּאֲשֶׁר עֵינֶיךָ
רֹאוֹת אֶתְנוּ:

ג וַיַּגֵּד לָנוּ ה' אֱלֹהֶיךָ אֶת הַדְּרָךְ אֲשֶׁר נָלַךְ בָּהּ וְאֶת
הַדְּבַר אֲשֶׁר נַעֲשָׂה:

ד וַיֹּאמַר אֲלֵיהֶם יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא שְׁמַעְתִּי הַנְּנִי
מִתְּפַלֵּל אֶל ה' אֱלֹהֵיכֶם כְּדַבְּרֵיכֶם וְהָיָה כָּל הַדְּבַר
אֲשֶׁר יַעֲנֶה ה' אֶתְכֶם אֲגִיד לָכֶם לֹא אֲמַנַע מִכֶּם
דְּבַר:

ה וְהָמָּה אָמְרוּ אֵל יִרְמְיָהוּ יְהִי ה' בְּנֹו לְעַד אָמֵת
וְנִאֲמָן אִם לֹא כְּכָל הַדְּבַר אֲשֶׁר יִשְׁלַחְךָ ה' אֱלֹהֶיךָ
אֵלֵינוּ בֵּן נַעֲשָׂה:

ו אִם טוֹב וְאִם רָע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ
שֹׁלְחִים אֶתְךָ אֵלֵינוּ נִשְׁמָע לְמַעַן אֲשֶׁר יִטֵּב לָנוּ כִּי
נִשְׁמָע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֵינוּ:

ז וַיְהִי מִקֵּץ עֶשְׂרֵת יָמִים - אַחֲרֵי 10 יָמִים שֶׁשִּׁאלוּ.
וַיְהִי דְבַר ה' אֵל יִרְמְיָהוּ:

ח וַיִּקְרָא אֵל יּוֹחָנָן בֵּן קָרַח וְאֵל כָּל שְׂרֵי הַחֲתָלִים
אֲשֶׁר אִתּוֹ וְלְכָל הָעָם לְמִקְטָן וְעַד גְּדוֹל:

ט וַיֹּאמַר אֲלֵיהֶם כֹּה אָמַר ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
שְׁלַחְתֶּם אֶתִּי אֵלֵינוּ לְהַפִּיל תַּחֲנֹתְכֶם לְפָנָיו:

י אִם טוֹב תִּשְׁבוּ בְּאֶרֶץ הַזֹּאת וּבְנִיתִי אֶתְכֶם וְלֹא
אֶהְרַם - אִם תִּשְׂאָרוּ בְּאֶרֶץ - אֲבַנָּה אֶתְכֶם.

יא וְנִטְעַתִּי אֶתְכֶם וְלֹא אֶתּוֹשׁ - וְלֹא אֶעְקוֹר אֶתְכֶם.
כִּי נַחְמְתִי אֶל הָרַעָה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי לָכֶם - וְלֹא
אוֹסִיף לְהַרְעֶכֶם לָכֶם:

יב אֵל תִּירְאוּ מִפְּנֵי מֶלֶךְ בְּבַל אֲשֶׁר אַתֶּם יֹרְאִים
מִפְּנֵינוּ אֵל תִּירְאוּ מִמֶּנּוּ נְאֻם ה' כִּי אֶתְכֶם אָנִי
לְהוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְלְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ:

יג וְאַתֶּן לָכֶם רַחֲמִים וְרַחֵם אֶתְכֶם וְהִשִּׁיב אֶתְכֶם אֶל
אֲדַמְתְּכֶם:

מג

את כסא נ"נ מעל האבנים האלה, (לאות, שגם את מצרים - יכבוש)
אשר טמנתי ונטה את שפיריו - יקים את אהלו מעל אבנים אלו.
עליהם:

יא ובא והכה את ארץ מצרים אשר למות למות ואשר לשבי לשבי ואשר לחרב לחרב:
יב והצתי אש בבתי אלהי מצרים ושרפם ושכם - ישרוף בתי אלוהי מצרים, ויקח האנשים - בשבי.
ועטה את ארץ מצרים כאשר יעטה הרעה את בגדו - ויצא משם בשלום - כמו שהרועה עוטף עצמו בבגדיו, ולא עוזב אותם, כך נ"נ, יעטוף עצמו בכל השלל שבמצרים ולא ישאיר דבר, והוא - יצא בשלום בלי פגע כלל:
יג ושבר את מצבות בית שמש אשר בארץ מצרים - המצבות במצרים, שעבדו בהם לשמש.
ואת בתי אלהי מצרים ישרף באש:

פרק מד

א הדבר אשר היה אל ירמיהו אל כל היהודים הישבים בארץ מצרים הישבים במגדל ובתחפנחס ובנף ובארץ פתרוס לאמר - שמות מקומות במצרים:
ב כה אמר ה' עבאות אלהי ישראל אתם ראיתם את כל הרעה אשר הבאתי על ירושלם ועל כל ערי יהודה והנם חרבה היום והיא ואין בהם יושב: מפני רעתם אשר עשו להכעסני ללכת לקטר לעבד לאלהים אחרים אשר לא ידעום המה אתם ואבתיכם:
ד ואשלח אליכם את כל עבדי הנביאים השבים ושלח לאמר אל נא תעשו את דבר התעבה הזאת אשר שנאתי:
ה ולא שמעו ולא הסו את אונם לשוב מרעתם לבלתי קטר לאלהים אחרים:
ו ותתך חמתי ואפי - שפכתי כעסי.
ז ותבער בערי יהודה ובחצות ירושלם ותהינה לחרבה לשממה ביום הזה - כפי שהם חרבים - היום הזה:
ח ועתה כה אמר ה' אלהי עבאות אלהי ישראל למה אתם עשים רעה גדולה אל נפשתכם להכרית לכם איש ואשה עולל ויונק מתוך יהודה לבלתי הותיר לכם שארית:

כא ואגד לכם היום ולא שמעתם בקול ה' אלהיכם ולכל אשר שלחתי אליכם:
כב ועתה ידע תדעו כי בחרב ברעב ובדבר תמותו במקום אשר חפצתם לבוא לגור שם:

פרק מג

א ויהי ככלות ירמיהו לדבר אל כל העם את כל דברי ה' אלהיהם אשר שלחו ה' אלהיהם אליהם את כל הדברים האלה:
ב ויאמר עזריה בן השעיה ויוחנן בן קרח וכל האנשים הזדים - האנשים הרשעים.
ג אמרים אל ירמיהו שקר אתה מדבר לא שלחך ה' אלהינו לאמר לא תבאו מצרים לגור שם:
ד כי ברוך בן נריה מסית אתך בנו - כל מה שאמרת, לא מפי ה' הוא, אלא בגלל ברוך בן נריה שמסית אותך לאמר כך, כדי שני"נ יהרוג אותנו, ויגלה את שארית הפליטה - לבבל.
ה למען תת אתנו ביד הפשדים להמית אתנו ולהגלות אתנו בבל:
ו ולא שמע יוחנן בן קרח וכל שרי החילים וכל העם בקול ה' לשבת בארץ יהודה:
ז ויקח יוחנן בן קרח וכל שרי החילים את כל שארית יהודה אשר שבו מכל הגוים אשר נדחו שם לגור בארץ יהודה - את כל השארית שחזרו ליהודה, אחר שברחו בשעת המלחמה - לעמים שמסביב:
ח את הגברים ואת הנשים ואת הטף ואת בנות המלך ואת כל הנפש אשר הניח נבוכדראדן רב טבחים את גדליהו בן אחיקם בן שפן ואת ירמיהו הנביא ואת ברוך בן נריהו:
ט ויבאו ארץ מצרים כי לא שמעו בקול ה' ויבאו עד תחפנחס:
י ויהי דבר ה' אל ירמיהו בתחפנחס לאמר:
יא קח בידך אבנים גדולות וטמנתם במלט - ציוה על ירמיהו, לקחת אבנים גדולות ולכסות אותם במלט, בחומר, במקום עשית ושריפת הלבנים.
יב אשר בפתח בית פרעה - בתחפנחס לעיני אנשים יהודים - בפתח בית פרעה מלך מצרים, לפני אנשים יהודים - לעדות לפניהם:
יג ואמרת אליהם כה אמר ה' עבאות אלהי ישראל הנני שלח ולקחתי את נבוכדראצר מלך בבל עבדי ושמתי כסאו ממעל לאבנים האלה - אשים

מד

עֲשִׂינוּ אֲנַחְנוּ וְאַבְתִּינוּ מְלָכֵינוּ וְשָׂרֵינוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה
וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם וְנִשְׁבַּע לָחֶם וְנִהְיָה טוֹבִים וְרָעָה
לֹא רָאִינוּ - נוֹסִיף לַעֲבוֹד עִיז, כְּפִי שֶׁעֲבַדְנוּ אֲנוּ
וְאַבְתֵּינוּ, וְרֵאִינוּ מִכֶּךָ, רַק טוֹבָה גְדוּלָה - וְלֹא רָעָה :

וּמִן אִזְ חִדְלָנוּ לְקַטֵּר לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם וְהַסֶּדֶף לָהּ
נְסָכִים חֲסָרְנוּ כָל וּבַחֲרָב וּבְרָעַב תָּמְנוּ - וּרְק
כִּשְׁהַפְסְקוֹ לַעֲבוֹד עִיז, הַפְּסִיקָה לָנוּ הַטּוֹבָה, וְכִלְיָנוּ
בַּחֲרָב וּבְרָעַב :

וְכִי אֲנַחְנוּ מְקַטְרִים לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם וְלַהֶסֶדֶף לָהּ
נְסָכִים הַמְּבַלְעָדִי אֲנִישֵׁנוּ עֲשִׂינוּ לָהּ פְּנִיָּם -
לְהַעֲצֵבָה - הָאֵם אֲנוּ הַנְּשִׁים הַמְּקַטְרוֹת, הַכְּנוּ פְּנִיָּם
(מִיָּן מֵאֲכַל לִשְׂמַח הַעִיז), לֹלֵא יָדִיעַת הָאֲנָשִׁים !?

וְהַסֶּדֶף לָהּ נְסָכִים:
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל כָּל הָעָם עַל הַגְּבָרִים וְעַל
הַנְּשִׁים וְעַל כָּל הָעָם הָעֹנִים אֹתוֹ דָּבָר לֵאמֹר:

הֲלוֹא אֵת הַקַּטֵּר אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם בְּעָרֵי יְהוּדָה
וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם אַתֶּם וְאַבְתֵיכֶם מְלָכֵיכֶם
וְשָׂרֵיכֶם וְעַם הָאָרֶץ אַתֶּם זָכַר ה' וְתַעֲלָה עַל לְבוֹ -
הָרִי אֶת עוֹן הָעִיז שֶׁעֲשִׂיתֶם בְּאִי, זָכַר ה' - וְהַחֲרִיב
עַל כֵּךְ אֶת כָּל עַרְי יְהוּדָה !!:

וְלֹא יוֹכֵל ה' עוֹד לְשֹׂאת מִפְּנֵי רַע מַעַלְלֵיכֶם מִפְּנֵי
הַתּוֹעֵבֹת אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם וְתִהְיֶי אַרְצְכֶם לְחֲרָבָה - וְה'
לֹא יִכַּל לִסְבּוֹל עוֹנוֹתֵיכֶם - וְעָשָׂה הַחֲרוּבָן הַגְּדוֹל.

וְלִשְׁמָהּ וְלִקְלָלָהּ מֵאִין יוֹשֵׁב בְּהַיּוֹם הַזֶּה:
מִפְּנֵי אֲשֶׁר קִטַּרְתֶּם וְאֲשֶׁר חֲטַאתֶם לָהּ וְלֹא
שָׁמַעְתֶּם בְּקוֹל ה' וּבַתְּרַתּוֹ וּבַחֲקֵיתּוֹ וּבַעֲדוּתּוֹ לֹא
הִלַּכְתֶּם - לֹא הִלַּכְתֶּם עַל פִּי אֲזַהֲרוּתּוֹ שֶׁל ה'.

עַל כֵּן קָרָאת אֶתְכֶם הָרַעָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַזֶּה:
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל כָּל הָעָם וְאֵל כָּל הַנְּשִׁים שָׁמְעוּ
דְּבַר ה' כָּל יְהוּדָה אֲשֶׁר בְּאָרֶץ מִצְרָיִם:
כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אַתֶּם
וְנְשִׁיכֶם - דַּעַה אַחַת לָכֶם.

וְתִדְבְּרֶנָּה בְּפִיכֶם - כָּל מִה שְׂאוֹמְרוֹת נְשִׁיכֶם - מִה
שָׁמְעוּ מִפִּיכֶם מִדְּבָרוֹת.
וּבִידֵיכֶם מִלֵּאֲתֶם לֵאמֹר עֲשֵׂה נַעֲשֵׂה - וְאַתֶּם
בִּידֵיכֶם מִשְׁלִימִים הַמַּעֲשֵׂה וּמְקַטְרִים לַעִיז.

אֵת נְדָרֵינוּ אֲשֶׁר נְדָרְנוּ לְקַטֵּר לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם
וְלַהֶסֶדֶף לָהּ נְסָכִים הֵקִים תְּקִימָנָה אֵת נְדָרֵיכֶם
וְעָשָׂה תַעֲשִׂינָה אֵת נְדָרֵיכֶם - תְּקִימוּ וְתַקְיִמוּ אֶת
נְדָרֵיכֶם שֶׁנִּדְרַתֶּם לַעִיז:

לְכֵן שָׁמְעוּ דְּבַר ה' כָּל יְהוּדָה הַיּוֹשְׁבִים בְּאָרֶץ
מִצְרָיִם הֲנִי נִשְׁבַּעְתִּי בְּשֵׁמי הַגְּדוֹל אָמַר ה' אִם
יְהִי עוֹד שְׁמִי נִקְרָא בְּפִי כָּל אִישׁ יְהוּדָה אִמַּר חִי
ה' אֱלוֹהֵים בְּכָל אָרֶץ מִצְרָיִם - לֹא יִהְיֶה מִי שִׁישְׁבַע
בְּשֵׁם ה', מִפְּנֵי שְׂכוֹלָם יָמוֹתוֹ :

ח לְהַכְעִסְנִי בְּמַעֲשֵׂי יַדְיְכֶם לְקַטֵּר לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים
בְּאָרֶץ מִצְרָיִם אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים לְגוֹר שֵׁם לְמַעַן
הַכְרִית לָכֶם וְלַמַּעַן הַיּוֹתְכֶם לְקַלְלָהּ וּלְחַרְפָּהּ
בְּכָל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:

ט הַשְּׂכַחְתֶּם אֶת רְעוֹת אַבְתֵיכֶם וְאֶת רְעוֹת מְלָכֵי
יְהוּדָה וְאֶת רְעוֹת נְשָׂיו וְאֶת רְעַתְכֶם וְאֶת רְעַת
נְשִׁיכֶם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּאָרֶץ יְהוּדָה וּבְחֻצוֹת יְרוּשָׁלַם:

י לֹא דָבָאוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה - לֹא הַפְּסִיקוּ מִרְעַתְכֶם וְלֹא
הַכְּנִיעוּ לִיבֶם אֲלֵי.
וְלֹא יָרְאוּ - לֹא פָחַדוּ מִמֶּנִּי.

וְלֹא הָלְכוּ בַתּוֹרְתִי וּבַחֲקֵיתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לַפְּנִיכֶם
וְלַפְּנֵי אַבְתֵיכֶם:

יא לְכֵן כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲנִי שֵׁם
פְּנֵי בָכֶם לְרָעָה וְלַהַכְרִית אֶת כָּל יְהוּדָה:

יב וְלִקְחֵתִי אֶת שְׂאֵרֵי יְהוּדָה אֲשֶׁר שָׁמוּ פְּנֵיהֶם
לְבוֹא אָרֶץ מִצְרָיִם לְגוֹר שֵׁם וְתָמוּ כָל - יָמוֹתוֹ
כּוֹלָם.

בְּאָרֶץ מִצְרָיִם יִפְלוּ בַּחֲרָב בְּרָעַב יָתְמוּ - יִגְמְרוּ,
יָמוֹתוֹ בַּחֲרָב וּבְרָעַב.

מְקַטְן וְעַד גְּדוֹל בַּחֲרָב וּבְרָעַב יָמְתוּ וְהָיוּ לְאֵלֶּה -
לְסַמַּל שֶׁל קַלְלָהּ. (וְכִשְׁיִקְלְלוּ - יִקְלְלוּ שִׁיחֵיו כְּמוֹתֶם).
לְשִׁמָּה - לְשִׁמְמָה.

וְלִקְלָלָהּ וּלְחַרְפָּהּ - לְבוֹשָׁה :

יג וּפְקַדְתִּי עַל הַיּוֹשְׁבִים בְּאָרֶץ מִצְרָיִם בְּאֲשֶׁר פָּקַדְתִּי
עַל יְרוּשָׁלַם בַּחֲרָב בְּרָעַב וּבְדָבָר - אֲזַכּוֹר לְהַעֲנִישׁ
אֶת הַיּוֹרְדִים לְמִצְרָיִם, כְּמוֹ שֶׁזָּכַרְתִּי עוֹנוֹת יוֹשְׁבֵי
יְרוּשָׁלַם (בַּחֲרָב בְּרָעַב וּבְדָבָר):

יד וְלֹא יְהִי פְּלִיט וְשָׂרִיד - לֹא יִהְיֶה לָהֶם מִי שִׁינְצֵל
וַיִּשְׂרֹד מִהַרְעָה שֶׁאֲבִיא עֲלֵיהֶם.

לְשִׂאֵרֵי יְהוּדָה הַבָּאִים לְגוֹר שֵׁם בְּאָרֶץ מִצְרָיִם
וְלְשׁוֹב אָרֶץ יְהוּדָה אֲשֶׁר הֵמָּה מְנַשְׂאִים אֶת נַפְשָׁם
לְשׁוֹב לְשִׁבְתָּ שֵׁם - שֶׁהַיּוֹרְדִים מִצְרָיִם מִיִּיחָלִים
וּמִצְפִּים לְשׁוֹב לְאָרֶץ.

כִּי לֹא יִשׁוּבוּ - כִּי אִם פְּלִטִים - שֶׁלֹּא יִשׁוּבוּ, אֲלֵא
מַעֲטִים שִׁינְצֵלוּ :

טו וַיַּעֲנוּ אֶת יִרְמְיָהוּ כָּל הָאֲנָשִׁים הַיְּדָעִים כִּי
מְקַטְרוֹת נִשְׁיָהֶם לְאֱלֹהִים אֲחֵרִים - הָאֲנָשִׁים שִׁדְעוּ
עַל הָעִיז שֶׁל נְשׁוֹתֵיהֶם.

וְכָל הַנְּשִׁים הָעֹמְדוֹת קָהֵל גְּדוֹל וְכָל הָעָם הַיּוֹשְׁבִים
בְּאָרֶץ מִצְרָיִם בִּפְתָרוֹם לֵאמֹר:

טז הַדְּבַר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלֵינוּ בְּשֵׁם ה' אֵינְנוּ שֹׁמְעִים
אֲלֵיךְ:

יז כִּי עָשָׂה נַעֲשֵׂה אֶת כָּל הַדְּבָר אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּינוּ
לְקַטֵּר לְמַלְכַת הַשָּׁמַיִם וְהַסֶּדֶף לָהּ נְסָכִים בְּאֲשֶׁר

מה

א אשר היה דבר ה' אל ירמיהו הנביא על הגוים:
 למצרים - נבואה על מצרים.
 ב על חיל פרעה נכו - מלך מצרים אשר היה על
 נהר פרת - בכרכמש - חיל פרעה נכו, עלה להלחם
 עם אשור בכרכמש. (מלכים ב', פרק כג'; דהייב פרק לה)
 אשר הפה נבוכדראצר מלך בבל בשנת
 הרביעית ליהויקים בן יאשיהו - שהיה שם, מזמן
 יאשיהו עד השנה ה - 4 ליהויקים, שהכהו נינ מלך
 בבל.
 מלך יהודה:
 ג ערכו מגן וצנה - סדרו כלי מלחמה אלו (המגינים)
 וגשו למלחמה - עם נינ:
 ד אסרו הסוסים - קשרו הסוסים.
 ועלו הפרשים - הרוכבים על הסוסים.
 והתיצבו בכובעים - עמדו מוכנים עם כובעי
 המלחמה.
 מרקו הרמחים - נקו היטב - הרומח.
 לבשו הסרינת - לבשו השריון:
 ה מדוע ראיתי המה חתים נסגים אחר - מדוע
 ראיתי שהם פוחדים.
 וגבוריהם יפתו - וגבורי מצרים, מוכים ושבורים
 מהבבלים.
 ומנוס נסו ולא הפנו - נסים, ואפילו לא מפנים את
 ראשם - מבהילות המנוסה.
 מגור מסביב - פחד מסביב.
 נאם ה':
 ו אל ינוס הקל ואל ימלט הגבור - לא יוכלו לנוס,
 אפילו קל הרגליים (מהיר ריצה) והגיבור.
 צפונה על יד נהר פרת בשלו ונפלו - בצפון, ליד
 נהר פרת, יכשלו ויפלו:
 ז מי זה פיאר יעלה - מי זה שהיה רגיל לעלות עם
 חייליו ולכבוש הארץ, כיאור העולה על גדותיו -
 ומתפשט בארץ (לעג למצרים)
 ח פנהרות - יתגעשו מימיו - שהיה עולה בגבורה
 וברעש, כנהר גועש - לכבוש אויביו:
 מצרים - פיאר יעלה וכנהרות יתגעשו מים -
 מצרים היו עולים - כיאור, וגועשים - כנהר.
 ויאמר אעלה אכסה ארץ - אעלה לכבוש הארץ,
 וכיסו אותה חיילי.
 ט אבידה עיר וישבי בה - אאבד העיר ותושביה:
 עלו הסוסים והתהללו הרקב - עלו על הסוסים
 והרכבים, והתהללו - שיצאו נגד נינ במרוצה -
 כמשתגעים.
 ויצאו הגבורים פוש ופוט - תפשי מגן - כוש ופוט
 שעשרו למצרים.
 ולודים - תפשי דרכי קשת - ולוד תופשי קשת,
 ודורכים אותה לירות החיצים:

א הנני שקד עליהם לרעה ולא לטובה ותמו כל
 איש יהודה אשר בארץ מצרים בחרב וברעב עד
 בלותם:
 ב ופליטי חרב ישבון מן ארץ מצרים ארץ יהודה -
 רק הפליטים מהחרב ישבו לא"י.
 ג מתי מספר - אנשים מספר (מעט אנשים)
 וידעו כל שארית יהודה הבאים לארץ מצרים
 לגור שם דבר מי יקום ממני וממהם - ואז ידעו דבר
 מי יתקיים, שלי או שלהם:
 ד וזאת לכם האות נאם ה' כי פקד אני עליכם
 במקום הזה למען תדעו כי קום יקומו דברי
 עליכם לרעה - וזה (הנאמר בפסוק הבא) האות -
 שיתקיימו דברי אלו:
 ה כה אמר ה' הנני נתן את פרעה חפרע מלך
 מצרים ביד איביו וביד מבקשי נפשו כאשר נתתי
 את צדקיהו מלך יהודה ביד נבוכדראצר - פרעה
 חפרע יפול ביד אויביו, כמו שנפל צדקיהו ביד נינ.
 מלך בבל איבו ומבקש נפשו:

פרק מה

א הדבר אשר דבר ירמיהו הנביא אל ברוך בן נריה
 בכתבו את הדברים האלה על ספר ירמיהו
 בשנה הרביעית ליהויקים - לעיל פרק לו.
 בן יאשיהו מלך יהודה לאמר:
 ב כה אמר ה' אלהי ישראל עליך ברוך:
 ג אמרת אוי נא לי כי יסף ה' יגון על מכאבי יגעתי
 באנחותי ומנוחה לא מצאתי - אמרת, שהי מוסיף
 לך יגון וכאב. אתה נאנח על גודל הפורענות שתבוא,
 ולא מוצא מנוחה - שאיני מקבל נבואה מה':
 ד כה תאמר אליו כה אמר ה' הנה אשר בנית -
 אני הדם ואת אשר נטעתי אני נתש ואת כל
 הארץ היא - אני ה' שבנית הארץ - אני מביא עליה
 (על כל א"י) הרעה:
 ה ואתה תבקש לך גדלות - ואתה מבקש לקבל
 נבואה! אל תבקש כי הנני מביא רעה על כל בשר נאם
 ה' ונתתי לך את נפשך לשלל - די לך שאתה את
 נפשך הצלת - ולא תמות.
 על כל המקומות אשר תלך שם:

פרק מו

- וְהַיּוֹם הַהוּא לֵה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת יוֹם נִקְמָה
 לְהִנָּקֵם מִצְרָיו - יום הפורענות ממצרים.
 וְאָכְלָה חֶרֶב וְשִׁבְעָה וְרוֹתָהּ מִדָּמָם - תאכל אותם
 חרב נ"נ ותשבע מבשרם, ותהיה רוויה - מדמם.
 כִּי זָבַח לֵה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת בְּאֶרֶץ צָפוֹן אֶל נְהַר
 פָּרָת:
 עָלֵי גִלְעָד - וקחי צרי בתולת בת מצרים - גם אם
 תעלי לקחת תרופה מגלעד, (כמו לעיל ח', כב')
 לְשׂוּא הַרְבִּית רְפָאוֹת - לחינם תרבי לך תרופות,
 תִּעְלֶה אֵינן לְךָ - שלא יועילו לך להנצל מניני:
 שָׁמְעוּ גוֹיִם קְלוֹנֶף - שמעו הגויים על בזיונך.
 וַיִּצְחַתְךָ מִלֵּאָה הָאָרֶץ - צעקתך, מלאה בכל הארץ.
 כִּי גִבּוֹר בְּגִבּוֹר בְּשָׁלוֹ וַיַּחֲדִיו נַפְלֹו שְׁנֵיהֶם - כי
 הגיבורים של מצרים, כשלו זה בזה, ונפלו יחד:
 הַדְּבַר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֶל יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא לְבוֹא
 נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל לְהַפּוֹת אֶת אֶרֶץ מִצְרַיִם -
 שני"נ יבוא על מצרים. (שיבוא שוב על מצרים, בשנה ה - 27
 לני"נ; יחזקאל פרק כט):
 הַגִּידוּ בְּמִצְרַיִם וְהַשְׁמִיעוּ בְּמַגְדוֹל וְהַשְׁמִיעוּ בְּנֶף
 וּבִתְחַפְנַחַס אֲמָרוּ - ערים במצרים.
 הַתִּיַּעַב וְהִכֵּן לְךָ - עמוד מוכן לקרב.
 כִּי אָכְלָה חֶרֶב סְבִיבֶיךָ - כי החרב מתחילה להרוג
 סביבך:
 מִדּוּעַ נִסְחַף אֲבִירֶיךָ - מדוע נשטפו אביריך לפני
 האוייב?
 לֹא עָמַד - כִּי ה' הִדְפּוֹ - לא יכל לעמוד מול האוייב,
 כִּי ה' דָּחַפוּ לִפְּוֹל לִפְנֵינוּ:
 הַרְבֵּה בּוֹשָׁל - ה' הרבה להם מכשולים.
 גַּם נָפַל אִישׁ אֶל רַעְיוֹ וַיֹּאמְרוּ קוֹמָה וְנִשְׁבָּה אֶל
 עַמְּנוּ וְאֶל אֶרֶץ מוֹלְדֹתֵנוּ - הזרים שהיו במצרים,
 אמרו אחד לשני: בואו ונשוב לארצנו.
 מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה - מפני החרב "השיכורה מיון",
 שהורגת מפני כעס ה':
 קְרָאוּ שֵׁם - קראו שם - במחנה הכשדים.
 פְּרַעַה מֶלֶךְ מִצְרַיִם שָׁאוֹן הָעֵבֶיר הַמּוֹעֵד - פרעה
 מלך מצרים, המרים קול שאון בגאווה, לא בא
 להלחם ביום המיועד והקבוע - כי בא פחד בליבו:
 חִי אֲנִי נֹאֵם הַמֶּלֶךְ ה' צְבָאוֹת שָׁמוֹ כִּי פְתָבוֹר
 בָּהָרִים וּבְכַרְמֵל - בַּיָּם יָבוֹא - ה' נשבע, שכמו
 שתבוור - הר בין ההרים, והכרמל - נוגע בים, כך,
 המלחמה תגיע למצרים:
 כָּלִי גוֹלָה עָשִׂי לְךָ יוֹשְׁבַת בַּת מִצְרַיִם - תכנינו
 כלים, של בני"א שגולים ממקומם.
 כִּי נָף - לְשִׁמָּה תִהְיֶה - נוף תהיה שממה.
 וְנִצְתָה - מֵאֵין יוֹשֵׁב - שממה מבלי יושבים:
- כ ד עגלה יפה פיה - מצרים - מצרים נמשלה לעגלה
 יפליה.
 כ א קרץ מצפון בא בא - שבר בא מצפון. (ני"ט):
 כ א גם שכריה בקרבה - גם שכירי החרב שבמצרים.
 כ א בעגלי מרבק - כעגלים מפוטמים היושבים ברפת,
 כך השכירים ישבו בביתם, ולא יצאו להלחם.
 כ א כי גם המה - השכירים.
 כ א הפנו נסו יחדיו לא עמדו - ברחו, ולא עמדו
 להלחם.
 כ א כי יום אידם בא עליהם - יום השבר הגיע.
 עת פקדתם:
 כ א קולה - פנחש ילך - קול צעקת מצרים, נשמע
 למרחוק - כקול הנחש.
 כ א כי בחיל ילכו - בחיל גדול יבואו הכשדים.
 כ א ובקרדמות באו לה - כחטבי עצים - כמו חוטבי
 העצים הבאים עם הגרון לכרות העצים, שלא יכולים
 העצים להנצל, כך מצרים לא ינצלו מהכשדים:
 כ א פרתו יערה - כירתו את יער (אנשי) מצרים.
 כ א נאם ה' כי לא יחקר - מספר חיילי הכשדים.
 כ א כי רבו מארבה ואין להם מספר - חיילי הכשדים:
 כ א הבישה בת מצרים נתנה ביד עם צפון - מצרים
 תמלא בושה, שניתנה ביד הכשדים:
 כ א אמר ה' צבאות אלהי ישראל הנני פוקד אל אמונ
 מנא - זוכר להעניש, את אמונ - שר העיר נא,
 ועל פרעה ועל מצרים ועל אלהיה ועל מלכיה
 ועל פרעה ועל הבטחים בו - ועל פרעה, מצרים
 והעי"ז שבה, וכל הבוטחים בהם:
 כ א ונתתים ביד מבקשי נפשם וביד נבוכדראצר מלך
 בבל וביד עבדיו ואחרי כן תשכן בימי קדם - אחר
 40 שנה תשכון בשלום כמו בימי קדם (יחזקאל כט').
 נאם ה':
 כ א ואתה אל תירא עבדי יעקב ואל תחת ישראל -
 אל תפחד ישראל.
 כ א כי הנני מושעך מרחוק - מהמקום הרחוק שגלית.
 ואת זרעך מארץ שבבים - מארץ, שנלקחו בשבי.
 ושב יעקב - ישוב יעקב לארצו.
 כ א ושקט ושאנן ואין מחריד - ישב בשקט ובשלווה,
 ואין מי שיחריד ויפחיד אותו:
 כ א אתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' כי אתך אני
 כי אעשה כלה בכל הגוים אשר הדיחתיך שמה -
 כי אעשה כליון בגויים, שגלית שמה.
 כ א ואתך לא אעשה כלה ויסרתך למשפט - אייסר
 אותך לפי המשפט, ולא יותר.
 כ א ונקח לא אנקך - לא אשמיד אותך לגמרי:

פרק מז

א אֲשֶׁר הָיָה דְבַר ה' אֵל יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶל פְּלִשְׁתִּים - נבואה על פלישתים.

ב טָרַם יָכֵה פְּרַעַה אֶת עֵזָה - כשנבוכדנצר צר על ירושלים, (בשנה העשירית לצדקיהו) יצא חיל פרעה ממצרים, ומשום כך - עלו הכשדים מעל ירושלים (אח"כ חזרו, כאמור לעיל) פרעה - בחזרתו למצרים, כבש את עזה מפלישתים. נבואת ירמיהו על פלישתים, היתה:

ג כֹּה אָמַר ה' הִנֵּה מִים עֹלִים מִצְפּוֹן - משל לכשדים. (שפרעה כבש את עזה, והכשדים את כל פלישתים) וְהָיוּ לְנַחַל שׁוֹטֵף וְיִשְׁטְפוּ אֶרֶץ וּמְלוֹאָהּ - ישטפו, יכבשו את פלישתים במהירות - כזרימת מי הנחל.

ד עִיר וְיִשְׁבֵי בָּהּ וְזַעְקוּ הָאָדָם וְהִלֵּל כָּל יוֹשֵׁב הָאָרֶץ - יושבי פלישתים, יזעקו וייללו מהאוייב:

ה מִקּוֹל שְׁעֵטַת פְּרוֹסוֹת אַבְיָרָיו - מקול הנשמע, בדהירת הסוסים.

ו מֵרַעַשׁ לְרִכְבּוֹ - ומרעש הרכבים.

ז הַמּוֹן גְּלָגְלָיו - ומרעש הגלגלים.

ח לֹא הִפְנוּ אַבּוֹת אֶל בָּנִים - מֵרַפְיוֹן יָדַים - מרפיון וחולשת הידיים, לא הפנו האבות את פניהם - לעזור לבנים:

ט עַל הַיּוֹם הַבֹּא לְשֹׁדֵד אֶת כָּל פְּלִשְׁתִּים - בגלל אֹתוֹ יוֹם שֶׁל הַפּוֹרְעָנוֹת בֵּא רַפְיוֹן הַיְדִיִּים - להכרית לצר ולצידון כל שריד עזר - להכרית את פלישתים שעזרו לצור וצידון.

י כִּי שָׁדַד ה' אֶת פְּלִשְׁתִּים שְׂאֲרִית אֵי כְּפַתּוֹר: - גם השארית מהאי כפתור (כפתור, היא חלק מארץ פלשתים) - ישדדו אותה.

יא בָּאָה קָרְחָה אֶל עֵזָה - "נתלש" כל השיער, ונשארה קְרַחַת - (שבתחילה היכה אותם פרעה, ולבסוף נ"ו) נִדְמָתָהּ אֲשַׁקְלוֹן - נכרתה אשקלון (מארץ פלישתים) שְׂאֲרִית עִמָּקִים - השארית שבעמק.

יב עַד מָתִי תִתְּגוֹדְדִי - כלומר: עד מתי תשרטי הבשר באבל ובבכי:

יג הוּי חָרַב לְה' - הוּי, חרב הפורענות של ה'!

יד עַד אָנֹכָה לֹא תִשְׁקָטִי - עד מתי לא תשבי בשקט.

טו הָאֶסְפִי אֶל תַּעֲרֹף - חיזורי אל תַעֲרֹךְ (נרתיק החרב) הִרְגָעִי וְדָמִי - הרגעני ותשתקי - מלהרוג:

טז אֵיךְ תִּשְׁקָטִי וְה' צִוָּה לָהּ - אך החרב לא יכולה לשתוק, שהרי ה' ציוה לה להרוג.

טז אֶל אֲשַׁקְלוֹן וְאֶל חוֹף הַיָּם שָׁם יַעֲדָה - שם מקומה (של החרב) שמוכנה להרוג בו:

א לְמוֹאֵב - נבואה על מואב.

ב כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הוּי אֵל נְבוֹ כִּי שְׁדָדָה - בעיר נבו ייללו מהשוד הבא עליהם.

ג הַבִּישָׁה נִלְכְּדָה קְרִיָּתִים - תתבייש קריתים שנכבשה.

ד הַבִּישָׁה הַמְּשֻׁגָּב - וְחַתָּה - העיר משגב תתבייש, על שנשברה:

ה אֵין עוֹד תִּהְיֶה מוֹאֵב - אין עוד תהילה למואב.

ו בְּחִשְׁבוֹן חֲשָׁבוּ עָלֶיהָ רָעָה - כשהיה האוייב בחשבון, חשבו עליה רעה.

ז לָכוּ וְנִכְרִיתֶנָּה מִגּוֹי - בואו, ונשמיד אותה מן העמים.

ח גַּם מִדָּמֵן תִּדְמִי - הכרת תכרתי.

ט אַחֲרֵיךְ - תִּלְךְ חָרַב - אחרֶיךָ, מואב תלך החרב:

י קוֹל צַעֲקָה מִחֹרוֹנִים - קול צעקה ישמע מהעיר חרוֹנִים.

יא שֹׁד וְשֹׁבֵר גְּדוֹל - מהשוד, והשבר הגדול:

יב נִשְׁבְּרָה מוֹאֵב הַשְּׂמִיעוֹ זַעֲקָה צְעִירֶיהָ - צעירי מואב זעקו:

יג כִּי מַעֲלָה הִלּוּחִית - שם מקום.

יד בְּבִכִי יַעֲלֶה בְּכִי - הבכי יעלה ויביא בכי נוסף. (קול הבכי ילך ויגבר)

טו כִּי בְּמוֹרֵד חוֹרֹנִים - שם מקום.

טז צְרִי - צַעֲקַת שֹׁבֵר שְׂמִיעוֹ - בְּמוֹרֵד חוֹרֹנִים שְׁמַע הָאוֹיִיב אֶת צַעֲקוֹתֶיהֶם:

יז נִסּוּ מִלְטוֹ נַפְשֵׁכֶם - בירחו מהכשדים.

יח וְתִהְיֶינָה - כְּעָרוֹעַר בְּמִדְבָּר - ותהיה מואב, כעץ בודד במדבר. (כמו: "... והיה כערער בערבה..."; לעיל יז, ו')

יט כִּי יַעַן בָּטַחְךָ בַּמַּעֲשִׂיךָ וּבְאוֹצְרוֹתֶיךָ - בגלל שבטחת ברכושך שעשית, ובאוצרותיך.

כ גַּם אֶת תִּלְכָּדִי - בפורענות.

כא וַיֵּצֵא כְמוֹשׁ בְּגוֹלָהּ - העיז של מואב - יֵצֵא לגלות.

כב כִּהְיִינוּ וְשָׂרְיוֹ יַחֲדָיו - הכהנים והשרים, יצאו לגלות יחד עם כמוש:

כג וַיָּבֵא שָׁדַד אֶל כָּל עִיר - השודד יבוא על כל הערים.

כד וְעִיר לֹא תִמְלֹט - לא תהיה עיר שתמלט מהאוייב.

כה וְאָבַד הָעִמָּק וְנִשְׁמַד הַמִּישֹׁר - העמק והמישור יאבדו וישמדו.

כו אֲשֶׁר אָמַר ה' - כאשר אמר ה':

כז תָּנוּ צִיץ לְמוֹאֵב - תנו למואב כנף שבו "יעופף" - ויצא מארצו.

כח כִּי נֵצַא תֵּצֵא - ממואב לגלות.

כט וְעָרֶיהָ לְשִׁמָּה תִּהְיֶינָה מֵאֵין יוֹשֵׁב בָּהֶן:

פרק מח

מח

הגידו בארנון - כי שדד מואב - ספרו בנחל ארנון
 שמואב נשדדה. (ארנון - גבול מואב, ומשם בא האוייב):
 ומשפט בא אל ארץ המישר - הדין, הפורענות,
 באה למואב שיושבת במישור.
 אל הלון ואל יהצה ועל מיפעת - שמות מקומות:
 ועל דיבון ועל נבו ועל בית דבלתים:
 ועל קריתים ועל בית גמול ועל בית מעון:
 ועל קרית ועל בצרה ועל כל ערי ארץ מואב
 הרחקות והקרבות:
 נגדעה קרן מואב - נכרתה ונשברה מלכות מואב
 (קרן בראש הבהמה, וכן המלכות בראש העם)
 וזרעו נשברה נאם ה':
 השפירהו - השקו את מואב מהיין עד שישתכרו.
 (משל לפורענות)
 כי על ה' הגדיל - שהתגאו כנגד ה'.
 וספק מואב בקיאו והיה לשחק - כמו השיכור
 שחובט עצמו בארץ וכולם צוחקים ממנו, כך ישחקו
 ממואב.
 גם הוא:
 ואם לוא השחק היה לך - ישראל אם בגנבים
 נמצא - האם מואב, לא צחקת על ישראל כמו
 שצוחקים כשתופסים גנב?
 כי מדי דבריה בו - תתנוודד - שבכל עת שהיית
 מדבר בו (על בני"י) על בני"י שגלו, היית מתנוודד כאדם
 השמח:
 עזבו ערים - ושכנו בפלע - עזבו את הערים, ויגורו
 בין הסלעים.
 ישיבי מואב והיו כיונה - תקנן בעברי פי פחת -
 ויהיו כמו יונה, ששמה את קינה, ביתה, מעבר
 ומאחורי פתח הפחת - חפירה ושוחה עמוקה. (להגן על
 הגוזלים):
 שמענו גאון מואב גאה מאד - שמענו על גודל
 גאווה וגאווה וגאווה ורם לבו:
 אני ידעתי נאם ה' עברתו - ולא כן - שנאתו
 לישראל, לא היתה ע"פ האמת והמשפט.
 (כמו: "הקשבת י ואשמע לוא כן דבריו", לעיל ח', ו'. וכמו: " כן
 בנות צלפחד דוברות" פ"ר פנחס)
 בדין - גבוריו. לא כן עשו - לא דבר נכון עשו,
 שהרעו לבני"י, אחר שאברהם הציל את לוט - שמואב
 מזרעו:
 על כן על מואב איליל ולמואב פלה אזעק - על
 כל מואב - אזעק.
 אל אנשי קיר חרש - יהגה - ליבי יהמה, על אנשי
 קיר חרש - שם מקום. (כמו: "אהגה כיונה", ישעיה לח',
 יד):

ארור עשה מלאכת ה' רמיה - מקולל מי שיעשה
 את שליחות השחתת מואב - ברמאות וברפיון ידיים.
 וארור מנע חרב מדם - ומקולל, מי שימנע את
 חרבו מלשפוך דמם:
 שאנן מואב מנעוריו - מואב תמיד ישבו בשלוח.
 ושקט הוא אל שמריו - יושב בשקט, כתבית יין
 שנחה - שהשמרים נשארים בתחתית החבית.
 ולא הורק מבלי אל כלי - שלא גלה ממקומו.
 ובגולה לא הלך על כן עמד טעמו בו וריחו לא
 נמר - לכן היין, (מואב) לא החליף והשתנה - טעמו
 וריחו. (שמואב תמיד ישבו בשלווה):
 לכן הגה ימים באים נאם ה' ושלחתי לו צעים -
 וצעהו - יגלוהו שיגלה וינוע ממקומו (צועה - מלשון נע
 ממקום למקום. כמו: " את צעה זונה" ; לעיל ב', כ)
 וכליו יריקו ונבליהם ינפצו - שיגלו את אנשי מואב,
 וישחיתו ארצם. (יריקו - הארץ מיושביה, והנבל - ארץ מואב
 - שישחיתו):
 ובש מואב מכמוש - יתביישו באלוהיהם.
 כפאשר בשו בית ישראל מבית אל - מבטחם - כמו
 שהתביישו בני"י, מהעגל שעשה ירבעם בבית אל,
 שבטחו בו - ולא הועיל:
 איך תאמרו גבורים אנחנו ואנשי חיל למלחמה -
 הלא נפלתם ביד האוייב:
 שדד מואב ועריה עלה - יושבי עריה, עלו, גלו
 ממקומם.
 ומבחר בחוריו ירדו לטבח - למוות.
 נאם המלך ה' צבאות שמו:
 קרוב איד מואב לבוא - יום שבר מואב קרוב.
 ורעתו מהרה מאד:
 נדו לו כל סביביו - העמים שסביב מואב, ינודו להם
 בראשם - כדרך שנדים לאבלים.
 וכל ידעי שמו - אמרו - כל מכיריו יאמרו,
 איכה נשבר מטה עז מקל תפארה - איך נשבר
 המקל החזק והמפואר של מואב:
 רדי מכבוד - שהיה לך,
 ושבי בצמא - כדרך הגולים.
 ישבת בת דיבון - שם מקום במואב.
 כי שדד מואב עלה בך - עלה עליך,
 שחת מבצריך - השחית ערי המבצר שבך:
 אל דרך עמדי וצפי יושבת ערוער - יושבי העיר
 ערוער, עמדי על הדרך היוצאת ממואב,
 שאלי נס ונמלטה אמרי מה נהיתה - שאלי את
 הנסים, מה נהיה במואב?:
 הביש מואב כי חתה - התביישה מואב, כי נשברה.
 הילילו וזעקו - תיללו ותזעקו על הרעה,

מט

מא נלְפֹדָה הַקְרִיזוֹת - תַּפֵּס הָאוֹיֵב אֶת הָעֲרִים.
 וְהַמְצִדוֹת נִתְפָּשָׁה - וַתַּפֵּס אֶת כָּל הַמַּגְדָּלִים בַּמּוֹאֵב.
 וְהָיָה לֵב גְּבוּרֵי מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה
 מְצֻרָה - לֵב גִּיבוּרֵי מוֹאֵב, יִהְיֶה כִּמוֹ לֵב שֶׁל אִשָּׁה
 בְּצַעַר לִידָה:
 וְנִשְׁמַד מוֹאָב מֵעַם - מִלְּחֵמוֹת עִם.
 כִּי עַל ה' הִגְדִּיל - כִּי הִתְגַּאֲהַ כִּנְגַד ה':
 פָּחַד וּפְחַת וּפָח עָלֶיךָ יוֹשֵׁב מוֹאָב - ה' מְבִיא עֲלֶיךָ
 מוֹאֵב, פָּחַד וּפְחַת (בוֹר) וּפָח (מַלְכוּדָת)
 נֶאֱמַר ה':
 הִנֵּם מִפְּנֵי הַפָּחַד יִפֹּל אֵל הַפָּחַת - הַבוֹרַח בְּגַלְל
 הַפָּחַד - יִפֹּל בַּפָּחַת (בוֹר)
 וְהָעֵלָה מִן הַפָּחַת יִלְכַד בַּפָּח - וּמִי שֶׁיִּנְצַל מִהַפָּחַת,
 יִפֹּל בַּפָּח (מַלְכוּדָת)
 כִּי אָבִיא אֵלַיְהָ אֵל מוֹאָב שְׁנַת פְּקֻדָתָם - הַשָּׁנָה -
 שְׁבַע יִפְקַד וַיִּזְכֹּר עוֹוֹנָם.
 נֶאֱמַר ה':
 בְּצַל חֲשָׁבוֹן - בַּמָּקוֹם מִסְתוֹר בַּעִיר חֲשָׁבוֹן,
 עֲמָדוֹ מִפָּח - נְסִים - עַמְדוֹ הַנְּסִים, הַבוֹרְחִים, (מַחוּסֵר
 כּוֹחַ עוֹד לְבוֹרוֹחַ).
 כִּי אִישׁ יֵצֵא מִחֲשָׁבוֹן וְלִהְבֶּה מִבֵּין סִיחוּן - אִשׁ
 הַמִּלְחָמָה.
 וְתֹאכַל פֶּאֶת מוֹאָב - קִצָּה מוֹאֵב.
 וְקִדְקַד בְּנֵי שְׂאוֹן - וְאֶת רֹאשׁ מוֹאֵב, שֶׁהָיוּ מִקִּמְיָם
 רַעֲשׁ בְּגָאוּוֹתָם:
 אוֹי לְךָ מוֹאָב אֲבָד עִם כְּמוֹשׁ - עִם שַׁעֲבַד הַעִיז,
 כְּמוֹשׁ.
 כִּי לִקְחוּ בְּנֵיךָ בְּשָׂבִי וּבְנֵיתֶיךָ בְּשָׂבִי:
 וְשִׁבְתִּי שְׁבוּת מוֹאָב בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים - בְּאַחֲרֵית
 הַיָּמִים יִשׁוּבוּ שְׁבוּיֵי מוֹאֵב.
 נֶאֱמַר ה' עַד הֵנָּה מִשְׁפֵּט מוֹאָב:

פרק מט

א לְבָנֵי עַמּוֹן - נְבוּאָה עַל עַמּוֹן.
 כֹּה אָמַר ה' הַבְּנִים אֵין לְיִשְׂרָאֵל אִם יוֹרֵשׁ אֵין לוֹ -
 הָאֵין לְבָנֵי יוֹרְשִׁים שִׁירְשׁוּ אֲדַמְתֶּם!!
 מְדוּעַ יֹרֵשׁ מִלְּכָם אֶת גָּד - מְדוּעַ יִרֵשׁ עַמּוֹן אֶת נַחֲלַת
 גָּד שֶׁבַעֲבֵר הִירְדוּן??
 וְעַמּוֹ בְּעָרָיו יֵשֵׁב - וּבְנֵי עַמּוֹן יִשְׁבוּ בַּעֲרֵי גָד:
 לָכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נֶאֱמַר ה' וְהִשְׁמַעְתִּי אֵל רַבַּת
 בְּנֵי עַמּוֹן תְּרוּעַת מִלְחָמָה - אֲשֶׁמִּיעַ לַעִיר רַבַּת
 שֶׁבַעֲמוֹן, תְּרוּעַת מִלְחָמָה, מֵהָאוֹיֵב שִׁבּוּא עֲלֵיהֶם.
 וְהָיְתָה לְתֵל שְׂמָמָה - וּרְבַת, תִּהְיֶה לְגַלֵּי חֲרָבוֹת
 שׁוֹמְמוֹת.

לב מִבְּכֵי יַעֲזֹר - אֲבָכָה לְךָ הַגִּפְזֵן שְׂבָמָה - כִּמוֹ הַבְּכֵי
 שְׂבָכִיתִי עַל יַעֲזֹר - שִׁנְשַׁחְתָּהּ, כִּךְ אֲבָכָה עַל הַגִּפְנִים
 שֶׁנֶּאֱבָדוּ בְּשְׂבָמָה.
 נְטִישְׁתֶּיךָ עֲבָרוּ יָם עַד יָם יַעֲזֹר נִגְעוּ - הַעַנְפִּים שֶׁלְךָ
 (שֶׁל שְׂבָמָה) עֲבָרוּ אֶת הַיָּם, וּגְלוּ עַד יָם יַעֲזֹר.
 עַל קִיָּצֶךָ וְעַל בְּצִירְךָ - שִׁדְד נִפְל - הַשׁוֹדֵד שִׁדְד אֶת
 הַתְּאֲנִים וְהַבְּצִיר:
 וְנִאֲסַפָּה שְׂמָחָה וְגִיל מִכְּרָמְל וּמִמְּאָרִץ מוֹאָב - תִּכְלָה
 (תִּגְמַר) הַשְּׂמָחָה, מֵהַכְּרָמֶל (מִקּוֹם שְׂדוֹת וְכִרְמִים) וּמִמּוֹאֵב.
 וַיֵּין מִיִּקְבִּים - הַשְּׂבָתִי - לֹא יִהְיֶה עוֹד יַיִן בִּיקְבִּים.
 לֹא יִרְדֶּךָ הַיָּד - לֹא יִקְרָאוּ עוֹד "הַיָּד" - שְׁקוֹרָאִים
 בְּזִמְן דְּרִיכְתָּ עַנְבִּים.
 הַיָּד לֹא הַיָּד - קְרִיאַת הַיָּד - לֹא תִהְיֶה:
 לז מִזְעַקַת חֲשָׁבוֹן עַד אֶלְעָלָה עַד יִהְיֶה נִתְּנוּ קוֹלָם -
 זַעֲקַת חֲשָׁבוֹן וְאֶלְעָלָה, תִּשְׁמַע עַד יֵחֵץ.
 מִצַּעַר עַד חֲרָנִים - וְכֵן זַעֲקַת צַעַר וְחֲרָנִים, תִּשְׁמַע עַד
 יֵחֵץ.
 עֲגֻלַת שְׁלִשְׁיָה - מוֹאֵב (נִמְשְׁלוּ לַעֲגֻלָּה שֶׁנִּלְחַדָּה שְׁלִישִׁית -
 שֶׁהָיָה הַמְּשׁוּבַחַת בְּיוֹתֵר).
 כִּי גַם מִי נִמְרִים - לְמִשְׁמוֹת יִהְיוּ - גַּם מִי נָהַר
 נִמְרִים יִהְיֶה יֵשֵׁב וְשׁוֹמֵם:
 לה וְהַשְּׂבָתִי לְמוֹאָב נֶאֱמַר ה' מַעֲלָה בְמָה וּמִקְטִיר
 לְאַלְהֵיו - לֹא יִהְיוּ בַּמּוֹאֵב עוֹד עוֹבְדֵי עִיז. (מִטְרַדַת
 וּמִצַּעַר הַפְּרוֹעוֹת):
 לו עַל בֶּן לְבִי לְמוֹאָב כְּחַלְלִים יִהְמָה - לִיבֵי יִהְמָה
 וַיִּבְכֶּה עַל חוֹרְבָן מוֹאֵב.
 וְלִבִּי אֵל אֲנָשִׁי קִיר חֲרָשׁ כְּחַלְלִים יִהְמָה - לִיבֵי
 יִהְמָה וַיִּבְכֶּה עַל חוֹרְבָן קִיר חֲרָשׁ.
 על בֶּן יִתְרַת עֵשָׂה - אֲבָדוֹ: - לָכֵן, בְּגַלְל הַחוֹרְבָן
 הַגְּדוֹל, יִתְרוֹן הָעוֹשֵׁר, שַׁעֲשָׂה וּקְבָץ - הַכֹּל אֲבָד.
 לז כִּי כָל רֹאשׁ קָרְחָה - יִמְרָטוּ הַשִּׁיעֵר - מִצַּעַר.
 וְכָל זָקֵן גְּרָעָה - שִׁיעֵר הַזָּקֵן - יַחֲסֹר וַיַּחֲתֹךְ - מִצַּעַר.
 עַל כָּל יָדַיִם גְּדָדָת - יִשְׁרָטוּ בָשָׂר הַיְדִיִּים - מִצַּעַר.
 וְעַל מִתְנִים שָׁק - מִצַּעַר וְאֲבִילוֹת:
 לח עַל כָּל גְּזוֹת מוֹאָב וּבְרַחֲבֵיתָהּ כָּלָה מִסְפָּד - עַל
 הַגְּזוֹת וּבְרַחֲבוֹת יַעֲשׂוּ מִסְפָּד.
 כִּי שְׂבָרְתִי אֶת מוֹאָב כְּכֹלִי אֵין חֲפִץ בּוֹ - מוֹאֵב
 נִשְׁבַּרָה, כִּמוֹ שְׁשׁוֹבְרִים כָּלִי, שֶׁאֵין לוֹ עוֹד כָּל שִׁימוֹשׁ.
 נֶאֱמַר ה':
 לט אֵיךְ חֲתָה הַיְלִילוֹ - יִלְלוּ, אֵיךְ נִשְׁבַּרָה מוֹאֵב.
 אֵיךְ הִפְנָה עָרְךָ מוֹאָב - שֶׁהִפְנָה הָעוֹרֵף - כִּשְׁבַרְתָּ.
 בּוֹשׁ וְהָיָה מוֹאָב לְשָׁחֵק וְלִמְחַתָּה לְכָל סְבִיבָיו -
 מוֹאֵב הַתְּבִיִּישׁ וְהָיָה לְשָׁחֵק, לְשַׁבֵּר וּלְפַחַד עַל כָּל
 הָעַמִּים שֶׁסְבִיבוּ. (שֶׁהַחוֹרְבָן לֹא יִבּוֹא גַם עֲלֵיהֶם) יִפְרוֹשׁ
 כִּנְפָיו, בְּמַעֲרֹפוֹ עַל מוֹאֵב:
 מ כִּי כֹה אָמַר ה' הִנֵּה כְּנִשְׂרָ יִדְאָה וּפְרֵשׁ כְּנָפָיו אֵל
 מוֹאָב - הַנִּשְׂרָ (הָאוֹיֵב):

מט

אם גִּנְבִים בְּלִילָה - הַשְּׁחִיתוּ דִּים - ואם האוייב נמשל לגנבים, יקחו ממך הכל, ולא כדרך הגנבים שלוקחים ומשחיתים ממך, רק די צורכם :
כִּי אֲנִי חֲשַׁפְתִּי אֶת עֵשׂוּ - גְּלִיתִי אֶת מְקוֹם מַחְבוּאוֹ שֶׁל עֵשׂוּ, (אדום)
גְּלִיתִי אֶת מַסְתְּרֵי וְנַחְבֵּה לֹא יוּכַל - גְּלִיתִי אֶת מְקוֹם הַמַּסְתוֹר שֶׁלוֹ, וְלֹא יוּכַל לַחֲבֹא עוֹד.
שָׂדֵד זָרְעוּ וְאֶחָיו וְשִׁכְנָיו - וְאֵינְנוּ - האוייב ישדוד את זרעו, אֶחָיו וְשִׁכְנָיו - ואינו קיים עוד :
עֲזָבָה יִתְמִיךְ - אֲנִי אֶחְיֶה - הִיתוּמִים שְׁעֻזַּבְת אַחַר מִיתַתְךָ - אֲנִי אֲדַאֵג לַחַיּוֹתֶיךָ,
וְאֶלְמַנְתִּיךְ - עָלֵי תִבְטְחוּ - וְהֵאלֵמְנוֹת שְׁעֻזַּבְת אַחַר מִיתַתְךָ - בְּטַחוּ בִּי - שֶׁאֲדַאֵג לַחַיּוֹתֶיךָ :
כִּי כֹה אָמַר ה' הִנֵּה אֲשֶׁר אֲנִי מְשַׁפֵּט לַשָּׂתוֹת הַכּוֹס - הֵנָּה, הַעַמִּים שֶׁלֹּא הִרְעוּ כָל כֶּךָ לְבַנְיָא כְּמוֹךָ, וְלֹא הָיוּ מוֹכְרֵחִים לַשָּׂתוֹת מִיַּיִן הַתְּרַעְלָה. שָׂתוּ וְשָׂתוּ - בְּכֹל זֹאת שֶׁתוּ מֵהֵינָּה. (ובאה עליהם הפורענות וְאֶתָּה הוּא נִקְּהָ תִנְקָה - אֶתָּה תִנְקָה מֵהִרְעָה! (כִּי הֵלֵא אַח לֵיעֻקֵּב אֶתָּה, וּבְכֹל זֹאת הִרְעוֹת לוֹ).
וְאֶתָּה הוּא נִקְּהָ תִנְקָה לֹא תִנְקָה כִּי שָׂתָה תִשָּׂתָה - לֹא תִנְקָה, וְתִשָּׂתָה מֵהֵינָּה :
כִּי בִּי נִשְׁבַּעְתִּי נֶאֱמַר ה' כִּי לִשְׁמָה לְחַרְפָּה - לְשִׁמְמָה וְלַבוּשָׁה.
לְחַרְבֵּי וּלְקַלְלָה - לְיוֹבֵשׁ, (חסרה מכל טובה) וְלִסְמַל שֶׁל קַלְלָה. (כְּשִׁיקְלֻוּ - יִקְלְלוּ שִׁיחָיו כְּמוֹתֶיךָ)
תִּהְיֶה בְּצָרָה - תִּהְיֶה הָעִיר בְּצָרָה.
וְכָל עֲרִיָּה תִהְיֶינָה - לְחַרְבוֹת עוֹלָם - וְכָל עֲרֵי אֲדוּם, יִהְיוּ חֲרָבוֹת לְעוֹלָם :
שְׂמוּעָה שְׂמַעְתִּי מֵאֵת ה' - נְבוּאָה מֵה'.
וְצִיר בְּגוֹיִם - שְׁלוּחַ - שְׁשִׁלַּח נִשְׁלַח בֵּין הָעַמִּים.
הַתְּקַבְּצוּ וּבֹאוּ עָלַי וְקוּמוּ לְמִלְחָמָה - לְקַרְוֹא לָהֶם, לְהֶאֱסֹף וְלַחֲלֹם בְּאֲדוּם :
כִּי הִנֵּה קָטָן נִתְתִּיךְ בְּגוֹיִם - אֶתָּה אֲדוּם, עִם קָטָן בֵּין הָעַמִּים.
בְּזוּי - בְּאֲדָם - וּמְבוּזָה - אֲצֵל בְּנִיִּי א :
תִּפְלָצְתִּיךְ - הַפְּחַד, שֶׁפְּחַדוֹ מִמֶּךָ - הָעַמִּים,
הַשִּׂיא אֶתְּךָ זְדוֹן לְבָבְךָ - גֵּרַם לְרַשָּׁע שֶׁלְּבָבְךָ, לְהַתְּפַתּוֹת - לְהִרְעֵ לְבַנְיָא.
שִׁכְנֵי בְּחַגְוֵי הַסֵּלַע - שׁוֹכֵן בְּחוּרֵי הַסֵּלַעִים, לְהַסְתֵּר שֶׁם.
תִּפְשִׁי מְרוֹם גְּבֻעָה - "תּוֹפְסִי", שׁוֹכֵן בְּגֻבְעָה גְבוּהָה - לְהַסְתֵּר שֶׁם.
כִּי תִגְבִּיהַ בְּנִשְׂר - קִנְיָךְ - גַּם אִם תִּשְׁכּוֹן בְּמְקוֹם גְבוּהָ, כְּמוֹ הַנִּשְׂר שֶׁמְגַבִּיהָ אֶת קֶן גּוֹזְלָיו,
מִשֵּׁם אֲוִרִיךָ נֶאֱמַר ה' - מִשֵּׁם אֲוִרִיד אֹתְךָ לְאַרְץ :
וְהִיָּתָה אֲדוּם לְשִׁמָּה - לְשִׁמְמָה.
כָּל עֶבֶר עָלַי יִשֵּׁם וְיִשְׂרַק עַל כָּל מְפוֹתָה - יִשְׁתּוּמִם, וְיִשְׂרוּק מְרֹב תִּמְהוֹן עַל הַמְּכֹת שֶׁקְּבִלָה :

וּבְנִיתִי בְּאֵשׁ תִּצְתַּנֶּה - והערים הסמוכות לה (בנות העיר - ערים סמוכות לעיר גדולה) - יִשְׂרְפוּ בְּאֵשׁ.
וְיִרְשׂ יִשְׂרָאֵל - אֶת יִרְשָׁיו - בְּנֵיִי יִרְשׁוּ, אֶת אֱלוֹ שִׁירְשׁוּ אוֹתָם,
אָמַר ה' :
הִילִילִי חֲשׁוֹבוֹן כִּי שִׁדְּדָה עִי - תִּילְלוּ אֲנִשֵּׁי חֲשׁוֹבוֹן, עַל שֶׁנִּשְׁדַּדְתָּ הָעִיר עִי,
צַעֲקָנָה בְּנוֹת רְבָה - תִּצַּעְקוּ! אֲנִשֵּׁי הָעִרִים הַסְּמוּכוֹת לְעִיר רְבַת.
חֲגִרְנָה שִׁקִּים - כְּאַבְלִים.
סִפְדָּנָה - עֵשׂוּ מִסִּפְדָּה,
וְהִתְשׁוּטְטָנָה בְּגִדְרוֹת - לְכוּ לְשׁוֹטְט בְּמְקוּמוֹת הַגִּדּוּרִים רַק בְּגִדְךָ, וְלֹא בְּעִרִים הַבְּצוּרוֹת, כִּי גַם הָעִרִים הַבְּצוּרוֹת לֹא יוֹעִילוּ לָכֶם מִפְּנֵי הָאוֹיִיב.
כִּי מִלְּכֶם בְּגוֹלָה יִלְךְ בְּהֵנּוּ וְשָׂרְיוֹ יִחְדָּיו - כִּי אִף הַמֶּלֶךְ, כִּהְנִי וְשָׂרָיו יִלְכוּ יַחַד לְגָלוּת :
מֵה תִתְהַלְלִי בְּעַמְּקִים - מֵה תִתְהַלְלִי עִצְמְךָ, עַל אֲדַמּוֹת הַמִּישׁוֹר הַטּוֹבוֹת שֶׁבְּאַרְצְךָ,
זָב עֲמַמְךָ הִבַּת הַשׁוֹבְבָה - הָרִי אֲדַמּוֹת הַמִּישׁוֹר יָזוּב וְיִשְׁפֹךְ בְּהֵם דָּם הַחֲלָלִים.
הַבְּטַחָה בְּאַצְרְתֶּיךָ : "מִי יָבֹוא אֵלַי" - הַבּוֹטְחֵת בְּאוֹצְרוֹת שְׁבָה, כְּאוֹמְרֵת : "מִי יִכּוֹל לְבֹוא אֵלַי וְלִכְבוֹשׁ אֶת אֲרָצִי" :
הֵנְנִי מִבִּיא עָלֶיךָ פַּחַד נֶאֱמַר ה' אֱלוֹהִים צְבָאוֹת מֶלֶךְ סִבְיָבִיךָ - אֲנִי מִבִּיא עָלֶיךָ פַּחַד מִכָּל הָעַמִּים שֶׁסְּבִיבְךָ.
וְנִדְחַתֶּם - אִישׁ לְפָנָיו - כָּל אֶחָד יִבְרַח לְמְקוֹם הָרֵאשׁוֹן שֶׁמּוֹל פָּנָיו,
וְאִין מְקַבֵּץ - לְנִדְד - וְלֹא יוּכְלוּ, לְאַסּוֹף אֶת הַנּוֹדְדִים וְהַבּוֹרְחִים בְּמְקוֹם אֶחָד :
וְאַחֲרֵי כֵן אֲשִׁיב אֶת שְׁבוֹת בְּנֵי עַמּוֹן - אֲשִׁיב אֶת שְׁבוּיֵי בְּנֵי עַמּוֹן.
נֶאֱמַר ה' :
לְאֲדוּם כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת הָאֵין עוֹד חֲכָמָה בְּתִימָן - הָאֵם אֵין בְּאֲדוּם חֲכָמָה - לְהַנְצִל מֵהִרְעָה? (ר"ל, שֶׁלֹּא תוֹעִיל חֲכָמַתָּם בְּזִמְנֵי רַעְתָּם; כְּמוֹ : "וְהֵאבְדִּיתִי חֲכָמִים מֵאֲדוּם..."; עוֹבְדֵיהָ א', ח')
אֲבָדָה עֵצָה מִבְּנִים - הָאֵם אֵין בְּאֲדוּם עֵצָה - לְהַנְצִל מֵהִרְעָה? (ר"ל, שֶׁלֹּא יוֹעִילוּ עֲצוֹת בְּזִמְנֵי רַעְתָּם)
נִסְרַחָה חֲכָמַתֶּם - נִפְסַדְתָּ וְהִתְקַלְקַלְתָּ חֲכָמַתֶּם :
נִסּוּ הַפְּנֵי הָעַמִּיּוֹק לְשִׁבְתָּה - יִשְׁבִּי דָדָן - רָאוּ, כִּי יוֹשְׁבֵי דָדָן (עִיר בְּאֲדוּם) גַּם כֵּן בְּרַחוּ, וְהִסְתַּתְרוּ בְּעַמְּךָ.
כִּי אִיד עֵשׂוּ הִבְאִיתִי עָלָיו - כִּי שִׁבַר הַפּוֹרְעָנוֹת, הִבְאִיתִי עַל עֵשׂוּ (אֲדוּם)
עַת פִּקְדְּתִיו - זִמְנֵי שֶׁאֲזַכּוֹר עוֹנוֹתָיו :
אִם בְּעִרִים בָּאוּ לְךָ לֹא יִשְׂאָרוּ עוֹלָלוֹת - אִם הָאוֹיִיב נִמְשַׁל לְבוֹצְרִים עֲנִיבִים, לֹא יִשְׂאִירוּ בְךָ אִפְלוֹ הָעוֹלָלוֹת, (אֲשִׁכּוֹלוֹת קִטְנִים שֶׁהִדְרִךְ לְהִשְׁאִירָם בְּגִפְךָ).

מט

- כח אִיךָ לֹא עֲזָבָה עִיר - איך האוייב לא עזב את דמשק - מלהחריב אותה,
- כח תִּהְלֹת קָרִית מְשׁוּשֵׁי - והרי, היא עיר, שהכל מהללים אותה, וקרְיָה (עיר) מלאה שמחה:
- כו לָכֵן יִפְלוּ בַחֲרֻיָּהּ - בְּרַחֲבֹתֶיהָ - בחורי דמשק יפלו ברחובות.
- כח וְכָל אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה - יִדְמוּ בַיּוֹם הַהוּא - וחייליה יכרתו וימותו.
- נאם ה' צְבָאוֹת:
- כו וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּחֹמַת דְּמֶשֶׁק וְאֶכְלָה אַרְמְנוֹת בֶּן הָדָד - דמשק, וארמונות בן הדד מלך ארם - ישרפו באש (כאמור, דמשק עיר בארץ ארם):
- כח לְקַדֵּר וּלְמַמְלְכוֹת חָצוֹר - נבואה על קדר וממלכות חצור.
- כח אֲשֶׁר הִפָּה נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל כֹּה אָמַר ה' קוּמוּ עִלּוּ אֶל קָדֵר - קומו נ"נ והכשדים, על קדר.
- כח וְשִׁדְדוּ אֶת בְּנֵי קָדֵם - את קדר, שיושבים במזרח:
- כח אֲהַלִּיחֵם וְצֹאנֵם יִקְחוּ יְרִיעוֹתֵיהֶם - יריעות אהליהם. (קדר ישבו באהלים)
- כח וְכָל כְּלִיָּהֶם וְגַמְלֵיהֶם יִשְׂאוּ לָהֶם וְקָרְאוּ עֲלֵיהֶם - מְגוֹר מִסָּבִיב - יפחידו אותם העמים שמסביב:
- ל נָסוּ - מהאוייב.
- כח נָדוּ מְאֹד הָעַמִּיקוּ לְשַׁבַּת - יִשְׁבֵי חָצוֹר - תנדדו מארצכם, ולכו להסתתר בעמקים, יושבי חצור.
- כח נָאֵם ה' בִּי יַעֲזֵב עֲלֵיכֶם נְבוּכַדְרֶאֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל עֲצָה וְחָשֵׁב עֲלֵיכֶם מִחֲשָׁבָה - נ"נ חושב לכבוש ארצכם:
- כח קוּמוּ עִלּוּ אֶל גּוֹי שָׁלִיו - עלו להלחם על עם היושב בשלווה,
- כח יוֹשֵׁב לְבֶטֶח - היושב בבטחה,
- כח נָאֵם ה' לֹא דִלְתִים וְלֹא בְרִיחַ לוֹ - לא היתה העיר חצור עיר בצורה, עם דלתות ובריח (מנעול),
- כח בְּדָד יִשְׁפְּנוּ - לא שָׁכְנוּ מְאוֹסְפִים בתוך חומה, אלא כל אחד גר לבדו - בלא פחד מאוייב:
- כח וְהָיוּ גַמְלֵיהֶם לְבוֹ - לביזה.
- כח וְהַמּוֹן מִקְנִיָּהֶם לְשָׁלַל - מקניהם הרבים, יקחו שלל.
- כח וְזֵרֵתִים לְכָל רוּחַ קְצוּצֵי פֶּאֶה - אפזר אותם, לכל רוח (לכל צד) עד קצה פינות העולם.
- כח וּמִפֶּלַע עֲבָרָיו אָבִיא אֶת אִידָם - השבר והפורענות תבוא עליהם מכל עבר.
- נאם ה':
- כח וְהִיתָה חָצוֹר לְמַעוֹן תַּנִּים - מעוון, בית - לתנים.
- כח שְׁמָמָה עַד עוֹלָם לֹא יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא יָגוּר בָּהּ בֶּן אָדָם:
- יח כְּמַהֲפַכַת סֵדֶם וְעַמּוּרָה וְשִׁכְנִיָּהּ - כמו המהפכה שעשה ה' בסדום ועמורה ושכניה (אדמה וצבויים)
- יח אָמַר ה' לֹא יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא יָגוּר בָּהּ בֶּן אָדָם - כד, יעשה באדום. (שלא יֵשֵׁב שָׁם אִישׁ, וְלֹא יָגוּר בָּהּ בֶּן אָדָם):
- יח הִנֵּה כְּאֲרִיָּה יַעֲלֶה מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן אֶל נוֹה אִיתָן - האוייב יעלה על אדום (שהיה "נוה איתן" - מקום חזק), כמו שהארניה עולה לטרף מהירדן. (גאון הירדן - נהר הירדן החזק, שם מקום רביצת האריות).
- יח כִּי אֲרִיָּעָה - כשיגיע הרגע של הפורענות,
- יח אֲרִיָּעֲנוּ - מַעֲלִיָּהּ - אריץ האוייב לבוא עליו - ולכָבֶסֶם.
- יח וּמִי בַחֲוֹר - אֵלֶיהָ אֶפְקֹד - ומי שאבחר יבוא עליהם.
- יח כִּי מִי כְמוֹנִי וּמִי יַעֲיִדְנִי - מי כמו ה', שיוכל לקבוע זמן מיועד - להלחם בו.
- יח וּמִי זֶה רָעָה - אֲשֶׁר יַעֲמֹד לִפְנָי - להלחם בי:
- כ לָכֵן שָׁמְעוּ עֲצַת ה' אֲשֶׁר יַעֲזֵב אֶל אָדָם וּמַחֲשֻׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשֵׁב אֶל יִשְׁבֵי תִימָן - אדום, שיושבת בדרום אי"י.
- כ אִם לֹא - לשון שבועה.
- כ יִסְחָבוּם עֲעִירֵי הַצֹּאן - יסחבו ויִהְרְגוּ, ע"י הבזויים והשפלים שבאומות. (רבותינו דרשו: פרס - שהוא הצעיר בבני יפת)
- כ אִם לֹא - לשון שבועה.
- כ יִשִּׁים עֲלֵיהֶם נוֹהֵם - יעשה נוֹהֵם - להיות שממה:
- כא מִקּוֹל נִפְלֵם - רַעֲשָׁה הָאָרֶץ - מהקול שישמע כשיפלו אדום - תרעד מפחד כל הארץ.
- כא צַעֲקָה בַיָּם סוּף נִשְׁמַע קוֹלָהּ - עד ים סוף ישמע קול צעקתם:
- כב הִנֵּה כְּנֶשֶׁר יַעֲלֶה וְיִדְאַהּ וְיִפְרֹשׁ כַּנְפָיו עַל בְּצֻרָה - הנשר (האוייב) יעלה, יעוף ויפרוש כנפיו, ויבוא על בְּצֻרָה שבאדום.
- כב וְהָיָה לֵב גִּבּוֹרֵי אָדָם בַּיּוֹם הַהוּא כְּלֵב אִשָּׁה מְצֻרָה - לב גיבורי אדום, יהיה כמו לב של אשה בצער לידה:
- כג לְדַמְשֶׁק בּוֹשָׁה חֲמַת וְאַרְפָּד - כִּי שָׁמְעָה רָעָה שָׁמְעוּ - הערים חמת וארפד, הסמוכות לדמשק - שבארץ ארם, יתביישו ויבהלו מהשמועה על מפלת דמשק העיר הגדולה שבארם.
- כג נִמְגּוּ בַיָּם דְּאָגָה - ידאגו ויפחדו, כאדם הנמצא בים - שפוחד מסערה שתבוא עליו.
- כג הַשֶּׁקֶט לֹא יוֹכֵל - לשבת בשקט ובשלווה - לא יוכלו:
- כד רִפְתָּה דְּמֶשֶׁק - רפו, נחלשו גְּדִיָּה מלהלחם.
- כד הַפְּנֵתָה לָנוּס - הפנתה את פניה - לברוח.
- כד וְרִטְטַת הַחֲזִיקָה - אחזה בדמשק רעדה.
- כד צָרָה וְחִבְלִים אֲחֻזָּתָה - כִּי לִדְדָה - אחזה בדמשק, צרה וכאבים - כיוולדת:

וְלֹא יִהְיֶה יוֹשֵׁב בָּהּ מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה נָדוּ הַלְכוּ - נדדו, והלכו ממקומם:

בַּיָּמִים הָהֵמָּה וּבָעֵת הַהִיא נָאֵם ה' יְבֹאוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל הַמָּזָה וּבְנֵי יְהוּדָה יַחְדָּו - אחר מפלת בבל, בזמן כורש מלך פרס, ישובו בניי ויהודה לארץ, הַלֹּדֶף וּבָכוּ יִלְכוּ - ישובו, מתוך בכי של תשובה.

וְאֵת ה' אֱלֹהֵיהֶם יִבְקְשׂוּ - שיקבל תשובתם, ויצליחו:

צִיּוֹן יִשְׁאָלוּ - ישאלו השבים לארץ, את הדרך המובילה לציון.

דֶּרֶךְ הַנְּהַ - פְּנִיָּהֶם - ולדרך זו, יפנו את פניהם.

בָּאוּ וְנָלוּ אֵל ה' - בואו נלווה אחד את השני, ללכת בדרך ה'.

בְּרִית עוֹלָם - לֹא תִשָּׁכַח - בברית לעולם, שלא תשכח עוד!:

צֵאן אַבְדוֹת הָיוּ עַמִּי - בניי, היו כצאן שהלך לאיבוד.

רַעִיָּהֶם הִתְעוּם - המנהיגים, גרמו לצאן, לתעות בדרכם.

הָרִים שׁוֹבְבוּם - גרמו לצאן למרוד בה' על ההרים (שעבדו שם ע"ז). מִהָר אֵל גְּבַעַת הַלְכוּ - לגלות.

שָׁכַחוּ רַבְצָם - שכחו ואבדו את מקום ישיבתם. (שגלו ממקומם - מא"י):

כָּל מוֹצְאֵיהֶם אֶבְלֹם - כל המוצא את בניי - אכלם.

וְצִרְיָהֶם אָמְרוּ - לֹא נֶאֱשָׁם - כל האוייבים, שהרעו לישראל אמרו, שאין בהם אשמה.

תַּחַת אֲשֶׁר חָטְאוּ לַה' נוֹה צֶדֶק - בגלל שחטאו לה', שהוא מקום הצדק,

וּמִקְוֵה אַבּוֹתֵיהֶם ה' - ושאבותיהם היו מקווים אליו:

נָדוּ מִתּוֹךְ בָּבֶל וּמֵאֶרֶץ כְּשָׂדִים צֵאוּ - צאו מהר מארץ בבל,

וְהָיוּ כְּעֵתוּדִים לְפָנַי צֵאוּ - ולכו כעיזים זכרים שהולכים תמיד לפני כל הצאן (כד, בניי צאו מבבל, אף שעמים אחרים - יתמהמהו מלצאת):

כִּי הִנֵּה אֲנֹכִי מַעִיר וּמַעֲלֶה עַל בָּבֶל קֶהֱל גּוֹיִם גְּדֹלִים מֵאֶרֶץ צִפּוֹן - אני מעורר עם גדול, לעלות להלחם על בבל,

וְעָרְכוּ לָהּ - שם יעשו את המערכה (את המלחמה)

מִשֶׁם תִּלְכְּדוּ - ובמקום המערכה - שם בבל, תלכדו ותכבשו.

חֲצִיו כְּגִבּוֹר מִשְׁבִּיל - החיצים יהיו, כחיצי גיבור, שיעשה את האוייב - שוכל את חייליו.

לֹא יִשׁוּב רִיקָם - החץ לא ישוב ריקם - אלא יפגע באוייב:

וְהִיָּתָה כְּשָׂדִים לְשָׂלַל - יקחו שלל את רכוש בבל,

אֲשֶׁר הָיָה דָבָר ה' אֵל יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֵל עֵינָם בְּרֵאשִׁית מַלְכוּת צִדְקִיָּה מֶלֶךְ יְהוּדָה - נבואה על עינם, בתחילת מלכות צדקיהו.

לְאמֹר:

כֹּה אָמַר ה' צְבֹאוֹת הַנְּנִי שִׁבֵר אֶת קִשְׁת עֵינָם - אני שובר את חוזקם של עינם שהיו דורכי קשת.

רֵאשִׁית גְּבוּרָתָם - שהיא, גבורתם הגדולה והחשובה:

וְהִבֵּאתִי אֵל עֵינָם אֲרַבַּע רוּחוֹת מֵאֲרַבַּע קְצוֹת הַשָּׁמַיִם - שמארבע רוחות יבואו להלחם על עינם.

וְזֵרְתִים לְכָל הָרְחוֹת - וגם יתפזרו לכל הרוחות האלו.

הָאֵלֶּה וְלֹא יִהְיֶה הַגּוֹי אֲשֶׁר לֹא יָבֹא שֵׁם נְדָחִי עֵינָם - לא יהיה עם שלא יגיעו אליו, הנידחים והגולים מעינם:

וְהִחַתַּתִּי אֶת עֵינָם לְפָנַי אֵיבֵיהֶם - אשבור את עינם לפני אויביהם.

וְלְפָנַי מִבְּקִשֵׁי נַפְשָׁם וְהִבֵּאתִי עֲלֵיהֶם רָעָה אֶת חֶרֶן אַפִּי נָאֵם ה' וְשִׁלַּחְתִּי אַחֲרֵיהֶם אֶת הַחֶרֶב עַד כְּלוֹתִי אוֹתָם:

וְשִׁמַּתִּי כֶּסֶף בְּעֵינָם - לא ימשול בעינם, אלא ה' לבדו,

וְהִאֲבֹדְתִי מִשֵׁם מֶלֶךְ וְשָׂרִים - כי כל השרים יאבדו.

נָאֵם ה':

וְהָיָה בְּאַחֲרִית הַיָּמִים אֲשִׁיב אֶת שְׁבוֹת עֵינָם נָאֵם ה' אֲשִׁיב אֶת שְׁבוּיֵי בְנֵי עֵינָם:

פרק נ

הַדְּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' אֵל בָּבֶל אֵל אֶרֶץ כְּשָׂדִים - הנבואה על בבל.

בְּיַד יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא:

הַגִּידוּ בַגּוֹיִם - פִּרְסְמוּ נְפִילַת בָּבֶל!

וְהִשְׁמִיעוּ וּשְׂאוּ נֶס - הרימו סימן על מקל גבוה - לאסוף את כולם - לפרסם נפילתם.

הִשְׁמִיעוּ אֵל תְּבַחְדוּ - אל תסתירו את דבר מפלתם.

אָמְרוּ נִלְכְּדָה בָּבֶל הַבִּישׁ בַּל, חַת מְרֹדֶךְ - באה הבושה על בל, ונשבר מְרֹדֶךְ. (בל ומְרֹדֶךְ - שמות ע"ז שבבבל)

הַבִּישׁוּ עֲצִיבָהּ חַתוּ גְלוּלֶיהָ - באה הבושה, על גילולי ע"ז שבבבל, ונשברו:

כִּי עָלָה עָלֶיהָ - על בבל.

גּוֹי מִצִּפּוֹן הוּא - הם מדי ופרס.

יִשִּׁית אֶת אֲרָצָהּ לְשִׁמָּה - ישים את בבל - לשממה.

- י"א כָּל שְׁלִיחַי - יִשְׁבְּעוּ - כל השוללים, את שלל בבל - יִשְׁבְּעוּ מרוב השלל שיקחו.
נֹאם ה':
י"ב כִּי תִשְׁמְחוּ בִּי תֵעָלֶזוּ - אתם בבל, הייתם שמחים ועלזים,
שִׁסִּי נִחַלְתִּי - כשרמסתם נחלתי, (את א"י). כִּי תִפּוּשׁוּ - כַּעֲגֵלָה דָשָׁה - השמנתם ברוב הטובה שבנחלתי, כַּעֲגֵלָה הַדְּשָׁה את התבואה - שאוכלת התבואה (בשעת הדישה) - ומשמינה. (כמו: " ופשתה כעגלי מרבק " ; מלאכי ג')
- י"ג וְתִצְהָלוּ בַּאֲבָרִים - ותרימו קול שמחה, כאבירים במלחמה:
י"ד בּוֹשֶׁה אִמְכֶם מֵאֵד - בבל,
חֲפָרָה יוֹלְדֹתֵכֶם - התביישה בכם - בבל,
הִנֵּה אַחֲרִית גּוֹיִם - הסוף שלכם.
מְדַבֵּר צִיָּה וְעֵרְבָה - שממה ומדבר:
י"ה מְקַצֵּף ה' - מכעס ה'.
לֹא תִשָּׁב - לא ישב בה אדם.
וְהִיְתָה שְׁמֵמָה בְּלֵה כָּל עֵבֶר עַל בָּבֶל יִשֵּׁם - ישתומם על גודל הפורענות.
וַיִּשְׂרַק עַל כָּל מִפּוֹתֶיהָ - מרוב תדהמה:
י"ז עֲרֹכוּ עַל בָּבֶל סָבִיב - מערכה (מלחמה)
כָּל דְרָכֶי קִשְׁת - מושכי קשת.
י"ח יְדוּ אֵלֶיהָ - השליכו עליה - החיצים. (כמו: " וידו אבן ב"י ; איכה ג)
אֵל תִּחְמְלוּ - אל תחוסו ("יתרחמו") על החיצים, שמא לא יפגעו באוייב,
אֵל חֵץ בִּי לֵה' חֲטָאָה - בבל. ולכן החיצים יפגעו ויהרגו באוייב:
י"ט הָרִיעוּ עָלֶיהָ סָבִיב - הריעו על בבל, בקול גדול - להבהיל האוייב. (כדרך היוצאים לקרב)
נִתְנָה יָדָהּ - שבבל, מתוך חולשתה, נותנת את ידה לעזרה - שלא תיפול.
נִפְּלוּ אֲשִׁיזוֹתֶיהָ - נפלו יסודות החומה.
נִהְרְסוּ חוֹמוֹתֶיהָ - נהרסו החומות.
כ"א כִּי נִקְמַת ה' הִיא - הנקמה בבבל - נקמה של ה' היא!
הַנִּקְמָה בָּהּ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂתָהּ - עֲשׂוּ לָהּ - כמו שעשתה לעיר ה' (ירושלים) - עשו לה. (לבבל):
כ"ב כָּרְתוּ זֹרַע מִבָּבֶל - שלא יהיה עוד בבבל, זורע בשדות.
וְתִפֹּשׂ מִגַּל - בַּעַת קָצִיר - ולא יהיה עוד, מי שיקצור התבואה במגל.
כ"ג מִפְּנֵי חֶרֶב הַיּוֹנָה - מפני חרב ה', השיכורה מִיַּן התרעלה - שמשקה את בבל.
אִישׁ אֵל עֲמוּ יִפְּנוּ וְאִישׁ לְאַרְצוֹ יִנְסוּ - הגולים שגלו לבבל, כל אחד ישוב לעמו ולארצו:
(שנלחמת בה!):
- י"א שֶׁהַ פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל - בניי היו כשה, שהתפזרה בין העמים.
י"ב אֲרִיֹת הַדִּיחּוּ - מלכים גדולים, הבריחו אותה מהעדר.
י"ג הָרֵאשׁוֹן, אֲכָלוּ - מֶלֶךְ אֲשׁוּר - הראשון שהגלה את בניי, היה מלך אשור. (גלות עשרת השבטים)
י"ד וְזֶה הָאֲחֵרוֹן - עֲצֻמוֹ, נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל - והאחרון, נינ מלך בבל שבר עצמותיו לגמרי, כשהגלה את יהודה ובנימין:
י"ה לָכֵן כֹּה אָמַר ה' עֲבֹאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הֲנִנִּי פְקֹד אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל - אני זוכר עוונו של נינ - להענישו.
י"ז וְאֵל אֲרִצּוֹ כַּאֲשֶׁר פְּקַדְתִּי אֶל מֶלֶךְ אֲשׁוּר - שנענשו על עוונם:
י"ח וְשִׁבְבַתִּי אֶת יִשְׂרָאֵל אֶל נֹהוּ - אשיב את בניי לא"י.
י"ט וְרַעַה הַכְּרַמִּל וְהַבְּשָׁן - ישובו לרעות בהרי הכרמל והבשן. (שישובו לגור בארצם - כבראשונה)
כ"א וּבְהָר אֲפָרִים וְהַגִּלְעָד - תִּשְׁבְּעוּ נַפְשׁוֹ - ישבעו בטובה, שבהרי אפרים והגלעד:
כ"ב בַּיָּמִים הָהֵם וּבַעַת הַהִיא נֹאם ה' יִבְקֹשׂ אֶת עֹזֵן יִשְׂרָאֵל - וְאִינְנוּ - באחרית הימים, יחפשו את עוונות ישראל - וְאִינְנוּ - ולא ימצאו.
כ"ג וְאֶת חֲטָאת יְהוּדָה - וְלֹא תִמְצְאוּנָהּ - ואת עוונות יהודה - וְלֹא תִמְצְאוּנָהּ - ולא ימצאו אותם.
כ"ד כִּי אֶסְלַח - לְאֲשֶׁר אֲשָׂאִיר - כי אסלח, לעוונות אלו שישארו:
כ"ה עַל הָאָרֶץ מֵרְתִים - עֲלֵה עָלֶיהָ - על הארץ שמורדת בה' - עלו עליה למלחמה.
כ"ז וְאֵל יוֹשְׁבֵי - פְּקוּד - ואל יושבי העיר פְּקוּד.
כ"ח חֶרֶב, וְהַחֲרָם אֲחֵרִיהֶם - תחריב, ותהרוג את אנשי בבל.
כ"ט נֹאם ה' וְעֲשֵׂה כְּכָל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ - להחריב ולהחרים את ארץ בבל:
כ"י קוֹל מְלַחְמָה בְּאָרֶץ וְשִׁבְר גְּדוֹל - על בבל:
כ"ב אִיךָ נִגְדַעְ - וַיִּשְׁבֵּר - איך נכרת ונשבר,
כ"ג פְּטִישׁ כָּל הָאָרֶץ - בבל, שהיתה כפטיש שהחריב את כל הארץ.
כ"ד אִיךָ הִיְתָה לְשִׁמָּה בָּבֶל בְּגוֹיִם - איך נהיתה לשממה ארץ בבל:
כ"ה יִקְשְׁתִּי לָךְ וְגַם נִלְכַּדְתָּ - בָּבֶל - שמתו לך בבל - מוקש - ונכשלת בו. (ונפלת בו - במכשול)
כ"ז וְאֶת לֹא יָדַעְתָּ - ומשום שלא ידעת, שעומדת לבוא עליך רעה - ולא נזהרת מפניה,
כ"ח נִמְצְאוֹת וְגַם נִתְּפִשְׁתָּ - מצא אותך האוייב, וגם לכד אותך,
כ"ט כִּי בַה' - הִתְגַּרְתִּי - וכל זה בא לך - כי התגרית בה'!
(שנלחמת בה!):

שְׁמוֹ רִיב רִיב יְרִיב אֶת רִיבֶם - יריב, את מריבתם עם הגויים.
 לְמַעַן הֲרַגִּיעַ אֶת הָאָרֶץ - שיהיה רוגע בארץ.
 וְהֲרַגִּיו - לִישְׁבֵי בָבֶל - ויעשה ליושבי בבל - רעדה:
 חָרַב עַל בְּשָׂדִים נְאֻם ה' וְאֵל יִשְׁבֵי בָבֶל וְאֵל שְׂרִיָה וְאֵל חֲכַמֶיהָ:
 חָרַב אֶל הַבְּדִים - חרב תבוא אל קוסמי בבל (שבודים דברים מליבם)
 וְנֶאֱלָו - ישארו בסכלות. (שלא יוכלו להנצל)
 חָרַב אֶל גְּבוּרֶיהָ - וְחַתּוּ - אל גיבוריה - וישברו:
 חָרַב אֶל סוּסָיו וְאֵל רֶכְבּוֹ וְאֵל כָּל הָעֶרֶב אֲשֶׁר בְּתוֹכָהּ - ערבוב עמים שבתוך בבל.
 וְהָיוּ לְנָשִׁים - חלשים כנשים.
 חָרַב אֶל אוֹצְרוֹתֶיהָ - וּבְזָזוּ - חרב אל אוצרות בבל - וּבְזָזוּ:
 חָרַב אֶל מִימֶיהָ - וְיָבִשׁוּ - נהרות ממי בבל - יָבִשׁוּ. (שהטובה שהיתה בבבל - תִּאֲבָד)
 כִּי אָרֶץ פְּסָלִים הִיא - ארץ הבוטחת בפסילים.
 וּבְאֵימִים יִתְהַלְלוּ - משתטים ומשתגעים בע"ז שלהם. (הע"ז, נקראת אימים - משום שהיו פוחדים ממנה):
 לָכֵן יִשְׁבוּ צִיִּים אֶת אֵיִם - צִיִּים וְאֵיִם שְׁמוֹת חֵיוֹת שְׁיוֹשְׁבוֹת בְּמִקּוֹם שְׁמֵמָה.
 וְיִשְׁבוּ בָּהּ בְּנוֹת יַעֲנָה - שם עוף.
 וְלֹא תִשָּׁב עוֹד לְנִצָּח וְלֹא תִשָּׁבּוּן עַד דּוֹר וְדוֹר - אלא תהיה שממה:
 כְּמַהֲפַכַת אֱלֹהִים אֶת סֹדֶם וְאֶת עֲמֹרָה וְאֶת שְׂכֵנֶיהָ - כמו המהפכה שעשה ה' בסדום ועמורה ושכניה (אדמה וצבויים)
 נְאֻם ה' לֹא יִשָּׁב שָׁם אִישׁ וְלֹא יָגוּר בָּהּ בֶּן אָדָם - בבבל:
 הִנֵּה עִם בָּא מִצְפּוֹן וְגוֹי גָדוֹל וּמַלְכִים רַבִּים יַעֲרוּ - מִירְבַּתִּי אָרֶץ - יתעוררו לבוא להלחם בבבל - מסוף הארץ. (פרס - שבאים מרחוק):
 קֶשֶׁת וְכִידָן יַחֲזִיקוּ אֲכֹזְרֵי הַמָּה וְלֹא יִרְחֲמוּ קוֹלָם בַּיָּם יַהֲמָה - ישאו קולם כמו הים שהוֹמָה. (מרעיש)
 וְעַל סוּסִים יִרְכָּבוּ עָרוֹךְ כְּאִישׁ לְמַלְחָמָה עָלֶיךָ בַּת בָּבֶל - מוכן, כאיש היוצא למלחמה:
 שָׁמַע מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת שְׁמַעַם - וּרְפוּ יָדָיו - רק ששמע את שמע בואם נגדו למלחמה - התרפו ונחלשו ידיו מלהלחם.
 צָרָה הַחֲזִיקְתָּהּ חֵיל בְּיַלְדָּהּ - אחזה אותך, צרה וחיל (פחד) - כילודת:
 הִנֵּה כְּאֶרֶץ יַעֲלֶה מִגְּאוֹן הַיַּרְדֵּן אֵל נוֹה אֵיתָן - האויב יעלה על בבל (שהיה "נוה איתן" - מקום חזק), כמו שהאריה עולה לטרף מהירדן. (גאון הירדן - נהר הירדן החזק, שם מקום רביצת האריות).

כֹּה פָתַח ה' אֶת אוֹצְרוֹ וַיּוֹצֵא אֶת כְּלֵי זַעֲמוֹ - ה' הוציא מהאוצר את כלי כעסו - להשחיתך.
 כִּי מְלֹאכָה הִיא - לְה' יְהוָה צְבָאוֹת בְּאָרֶץ בְּשָׂדִים - שהפלת בבל - היא מלאכת ה'. (כמו בנבואה על מואב: "אָרוּר עֲשֵׂה מְלֹאכֶת ה' רְמִיָה וְאָרוּר מִנְעַ חֲרָבוֹ מִדָּם"; לעיל מח', י):
 כִּי בָאוּ לְהָ מִקֶּץ - בואו מסוף הארץ (מרחוק) - להלחם על בבל.
 פָּתַחוּ מֵאֲבָסֶיהָ - פתחו, לקחת את אוצרות התבואה.
 סָלוּהָ - כְּמוֹ עֲרָמִים - תרמסו ברגליכם את בבל, כמו שרומסים התבואה - בזמן הדישה.
 וְהַחְרִימוּהָ אֵל תְּהִי לְהָ שְׂאֵרִית - החרימו, הרגו בבל, עד שלא יהיה להם שארית:
 חָרְבוּ כָּל פְּרִיָה יָרְדוּ לְטָבַח - הרגו את כל השרים.
 הוּי עֲלֵיהֶם כִּי בָא יוֹמָם עַת פְּקַדְתֶּם:
 כֹּחַ קוֹל נְסִים וּפְלִטִים מֵאָרֶץ בָּבֶל - ישראל הנסים מארץ בבל, אחר מפלתם.
 לְהַגִּיד בְּצִיּוֹן אֶת נִקְמַת ה' אֱלֹהֵינוּ נִקְמַת הַיְכָלוֹ - לספר בא"י את הנקמה שעשה ה' בבבל, נקמה - על שהחריבו את היכלו:
 כֹּחַ הַשְּׁמִיעוּ אֵל בָּבֶל רַבִּים כָּל דְרָכֵי קֶשֶׁת - השמיעו קול על התאספות, לכל יורי החיצים ודורכי הקשת - להלחם על בבל.
 חָנוּ עָלֶיהָ סָבִיב אֵל יְהִי לָהּ פְּלִטָה - שלא יהיה מי שינצל מבבל.
 שְׁלֹמוֹ לָהּ כְּפַעֲלָהּ כָּל אֲשֶׁר עָשְׂתָה עֲשׂוּ לָהּ - שלמו לה עונש - כפי שעשתה לכולם.
 כִּי אֵל ה' - זָדָה - עשתה ברשעותה - נגד ה'.
 אֵל קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל:
 לָכֵן יִפְלוּ בַחֲרוּיָהּ בְּרַחֲבֶתֶיהָ וְכָל אַנְשֵׁי מְלַחְמֶתָהּ יִדְּמוּ - ימותו.
 בַּיּוֹם הַהוּא נְאֻם ה':
 לֹא הִנְנִי אֱלֹהֶיךָ זָדוֹן - מלך בבל.
 נְאֻם ה' אֱלֹהִים צְבָאוֹת כִּי בָא יוֹמֶךָ עַת פְּקַדְתִּיךָ - זמן להענישך, על רשעותך:
 לֹב וְכָשֶׁל זָדוֹן וְנִפְלָו וְאִין לוֹ מְקִים - מלך בבל יפול, ולא תהיה לו תקומה.
 וְהִצַּתִּי אֵשׁ בְּעָרְיוֹ וְאֶכְלָהּ כָּל סְבִיבֹתָיו - אש תשרוף את הערים שסביבו:
 לֹב כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת עֲשׂוּקִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבְנֵי יְהוּדָה יַחֲדוּ - נעשקו ונשדדו ישראל ויהודה, ע"י אשור ובבל.
 וְכָל שְׂבִיָּהֶם - אויביהם שלקחו אותם בשבי.
 הַחֲזִיקוּ בָם מֵאֲנוּ שְׁלָחַם - סרבו לשחררם - לשוב לארצם:
 לֹב גְּאֻלָּם חֲזַק ה' צְבָאוֹת - ה' הגואל את ישראל - גואל חזק הוא.

נא

כִּי אֲרַגְעָה - כשיגיע הרגע של הפורענות,
 אֲרִיצִים מֵעֲלִיָּהּ - אריץ האוייב לבוא עלינו - ולקבשם.
 וּמִי בַחֹר אֲלִיָּהּ אֶפְקֹד - ומי שאבחר יבוא עליהם.
 כִּי מִי כְמוֹנִי וּמִי יוֹעֲדֵנִי - מי כמו ה', שיוכל לקבוע
 זמן מיועד - להלחם בו (בה').
 וּמִי זֶה רָעָה אֲשֶׁר יַעֲמֹד לְפָנָי - מנהיג, שיעמוד
 להלחם, נגד ה':
 לָכֵן שָׁמְעוּ עֲצַת ה' אֲשֶׁר יַעֲזֹב אֶל בָּבֶל
 וּמַחֲשָׁבוֹתָיו אֲשֶׁר חָשַׁב אֶל אֶרֶץ בְּשָׂדִים -
 להחריבם.
 אִם לֹא - לשון שבועה.
 יִסְחָבוּם עֲצֵירֵי הַצֹּאן - יסחבו וינהגו, ע"י הבזויים
 והשפלים שבאומות. (רבותינו דרשו: פרס - שהוא הצעיר
 בבני יפת)
 אִם לֹא יֵשִׁים עֲלֵיהֶם - נוה - יעשה נוהם - להיות
 שממה:
 מִקּוֹל נִתְפָּשָׂה בָּבֶל, נִרְעָשָׂה הָאָרֶץ - נרעדה הארץ
 - מרוב פחד.
 וְזָעָקָה - בְּגוֹיִם נִשְׁמָע - וקול זעקה נשמע בגויים:

מִה' אֲמַר ה' הֲנִנִי מַעִיר עַל בָּבֶל - מעורר לבוא על
 בבל.
 וְאֵל יֹשְׁבֵי לֵב קָמִי - על יושבי כשדים. (לב קמי -
 כשדים - בא"ת ב"ש)
 רוּחַ מְשַׁחִית - רוח האוייב, שתשחית אותם:
 וְשִׁלַּחְתִּי לְבָבֶל זָרִים - וְזוֹרֵה - הזרים יפזרו את
 אנשי בבל - בארץ.
 וַיִּבְקְקוּ אֶת אֲרֶצָהּ - ירוקנו את בבל מתושביה.
 כִּי הָיוּ עֲלֵיהָ מְסַבִּיב בְּיוֹם רָעָה - שהאוייבים יחנו
 סביבה - ביום בא רעתם:
 אֶל יָרֵךְ יְדֵיךָ קִשְׁתּוֹ - אֲלֵיָהּ (על בבל) ידרוך הדורך
 את קשתו.
 וְאֵל יתֵּעַל בְּסָרְנוֹ - וְאֵלֵיָהּ (על בבל) - יתעלה ויתגאה
 - בשריון שלובש.
 וְאֵל תַּחֲמְלוּ אֶל בַּחֲרִיָּה - של בבל.
 הַחֲרִימוּ כָּל צְבָאָה - הרגו את כל צבא בבל. ד.
 וּמִדְּקָרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ
 וְנִפְּלוּ חַלְלִים בְּאֶרֶץ בְּשָׂדִים וּמִדְּקָרִים בְּחוּצוֹתֶיהָ -
 וחילי בבל, יפלו בחוצות הערים, מדוקרים - מחרב
 האוייב:
 כִּי לֹא אֶלְמָן יִשְׂרָאֵל וַיהוּדָה מְאֻלְהָיו - כי בניי לא
 "התאלמנו" מה', והוא ינקום את נקמתם
 מאוייביהם.

פרק נא

נא

כב וּנְפַצְתִּי בְּךָ אִישׁ וְאִשָּׁה וְנִפְצַתִּי בְּךָ זָקֵן וְנָעַר
 וְנִפְצַתִּי בְּךָ בַּחֹר וּבַתּוֹלָה - אֲנַפֵּץ אִישׁ וְאִשָּׁה, זָקֵן
 וְנָעַר, בַּחֹר וּבַתּוֹלָה שֶׁבְךָ :
 כג וּנְפַצְתִּי בְּךָ רֵעֵה וְעֵדְרוֹ וְנִפְצַתִּי בְּךָ אֶבֶר וְצַמְדוֹ
 וְנִפְצַתִּי בְּךָ פְּחוֹת וּסְגָנִים - אֲנַפֵּץ, אֶת רוּעֵי הַצֹּאן -
 יַחַד עִם כָּל הַצֹּאן, אִיכָר - וְהַבְּקָר שְׁעוּבָד בּוֹ הָאֲדָמָה,
 וְהַשְּׂרִים - שֶׁבְךָ :
 כד וְשַׁלַּמְתִּי לְבַבְךָ וְלִכְלֹל יוֹשְׁבֵי כְשָׁדִים אֶת כָּל
 רַעְתֶּם אֲשֶׁר עָשׂוּ בְּצִיּוֹן לְעֵינֵיכֶם - שְׂאֲתֶם, (הַשּׁוֹמְעִים
 אֶת הַנְּבוּאָה)
 רֵאִיתֶם אֶת כָּל הָרַעָה שֶׁעָשׂוּ הַכְּשָׁדִים בְּצִיּוֹן.
 נָאִם ה' :
 כה הֲנִי אֵלֶיךָ הָרַ הַמְּשַׁחֵת נָאִם ה' הַמְּשַׁחֵת אֶת כָּל
 הָאָרֶץ - אֲנִי פּוֹנֵה אֵלֶיךָ (לְהַכּוֹתְךָ), בָּבֶל, שֶׁהֵיית כְּהַר
 גְּדוֹל וְחֹזֵק - שֶׁהִשְׁחִית אֶת כָּל הָאָרֶץ.
 וְנָטִיתִי אֶת יָדֵי עָלֶיךָ - לְהַכּוֹתְךָ.
 וְגִלְגַּלְתִּיךָ מִן הַסְּלָעִים - אֲגַלְּגַל אוֹתְךָ מִסְּלַעֵי הַהָר.
 וְנָתַתִּיךָ לְהָר שְׂרָפָה - וְתַהִיָּה כְּהַר שְׂרוֹף שֶׁהוֹשַׁחַת :
 כו וְלֹא יִקְחוּ מִמֶּךָ אֶבֶן לְפָנָה וְאֶבֶן לְמוֹסְדוֹת - מִפְּלַתְךָ
 תַּהִיָּה כְּהַר גְּדוֹלָה, עַד שֶׁלֹּא יִמְצְאוּ בְּבָבֶל, אֶבֶן גְּדוֹלָה
 לְקַחַת אוֹתָהּ כְּאֶבֶן פִּינָה, וְכֵאֲבָן, שֶׁשָּׁמַיִם לִיסוּד בְּנִין.
 כִּי שִׁמְמוֹת עוֹלָם תִּהְיֶיהָ - שֶׁבָּבֶל תַּהִיָּה שִׁמְמָה
 לְעוֹלָם.
 נָאִם ה' :
 כז שָׂאוּ נֶס בְּאָרֶץ תִּקְעוּ שׁוֹפָר בְּגוֹיִם - הַרִימוּ סִימֵן עַל
 מִקְל גְּבוּהָ, וְתִקְעוּ בְּשׁוֹפָר - לְאֶסּוֹף אֶת כּוֹלָם לְמַלְחָמָה
 עַל בָּבֶל.
 קְדָשׁוּ עָלֶיךָ גּוֹיִם - זָמְנוּ עִצְמֹכְכֶם עֲלֶיךָ - לְמַלְחָמָה.
 הַשְּׁמִיעוּ עָלֶיךָ מִמְּלָכוֹת - הַשְּׁמִיעוּ קוֹל עַל
 הַתְּאֲסָפוֹת - לְהַלְחֵם עַל בָּבֶל.
 אָרְרַט מִנִּי וְאֶשְׁכַּנּוּ - שְׁמוֹת מַמְלָכוֹת.
 פְּקֹדוֹ עָלֶיךָ - טַפְסָר - זָמְנוּ עֲלֶיךָ, שְׂרִים. (כְּמוֹ : " וְטַפְסָרֶיךָ כְּגוֹב גּוֹבִי" ; נְחוּם ג', יז.)
 הָעֵלוּ סוֹס - פִּילֵק סָמָר - הָעֵלוּ עַל בָּבֶל סוֹסִים רַבִּים
 - כְּאַרְבָּה, וְכָל סוֹס - שְׁעֵרוֹתָיו סוֹמְרוֹת, עוֹמְדוֹת.
 (שֶׁהַסּוֹס בְּגִבּוֹרָתוֹ, בְּשַׁעַת דְּהִירָתוֹ - שְׁעֵרוֹתָיו סוֹמְרוֹת) :
 כח קְדָשׁוּ עָלֶיךָ גּוֹיִם - זָמְנוּ עַל בָּבֶל גּוֹיִים,
 אֶת מַלְכֵי מִדְּיָה אֶת פְּחוֹתֶיהָ וְאֶת כָּל סַגְיֶיהָ וְאֶת
 כָּל אָרֶץ מִמְּשַׁלְתָּהּ - אֶת מַלְכֵי מִדְּיָה (וְהֵם דְּרִישׁ וְחַתְנוּ
 כּוֹרֶשׁ, שִׁירֵשׁ הַמְּלוּכָה אַחֲרֵי מוֹתוֹ) שְׂרִיו וְכָל אֱלוֹ שֶׁתַּחַת
 מִמְּשַׁלְתָּהּ :
 כט וְתִרְעֵשׂ הָאָרֶץ - וְתַחַל - עֵינֶיךָ פָּחַד וְרַעְדָה.
 כִּי קָמָה עַל כָּל מַחְשְׁבוֹת ה' לְשׁוֹם אֶת אָרֶץ
 בָּבֶל לְשִׁמְמָה מֵאִין יוֹשֵׁב - הַתְּקִימוּ מַחְשְׁבוֹת ה',
 לְעִשׂוֹת אֶת בָּבֶל - לְשִׁמְמָה :
 ל חֲדְלוּ גְבוּרֵי כָּבֶל לְהִלָּחֵם - מְרוֹב פָּחַד.
 יֵשְׁבוּ בְּמִצְדוֹת - בְּעָרִים הַבְּצוּרוֹת.

ג שְׁכַנְתָּ עַל מַיִם רַבִּים - בָּבֶל שְׁשׁוֹכְנָת בְּמִקּוֹם מַיִם
 רַבִּים. (מִשָּׁל לְרוֹב טוֹבָה שְׁבָאֲרָצִים)
 רַבַּת אוֹצְרֹת - מְלֵאָה בְּרֹב אוֹצְרוֹת.
 בָּא קֶצֶף - בֵּא הַסּוֹף שְׁלֹךְ.
 אֲמַת בְּצַעֲךָ - לְפִי הַמִּידָה - שְׁחִמְסַת מֵהַעֲמִים :
 יד נִשְׁבַּע ה' צְבָאוֹת בְּנִפְשׁוֹ - ה' נִשְׁבַּע בְּעַצְמוֹ. (כְּמוֹ : "בִּי
 נִשְׁבַּעְתִּי")
 כִּי אִם מְלֵאֲתֶיךָ אָדָם - פִּילֵק - שְׂאֲרָצְךָ תִּמְלָא
 אוֹיִיבִים רַבִּים - כְּאַרְבָּה.
 וְעָנּוּ עָלֶיךָ הַיָּדָד - וַיִּקְרְאוּ הָאוֹיִיבִים : "הַיָּדָד",
 כְּשִׁזְרָזוּ עִצְמָם לְהַכּוֹתְךָ :
 טו עֲשֵׂה אָרֶץ בְּכַחוֹ - ה' בְּכַחוֹ - עֲשֵׂה הָאָרֶץ.
 מִכִּין תִּבְּל בְּחֻכְמָתוֹ - הַכִּין בְּחֻכְמָתוֹ, אֶת הָעוֹלָם
 לְבַנֵּי אָדָם.
 וּבַתְּבוֹנָתוֹ נִטָּה שָׁמַיִם - וּבַתְּבוֹנָתוֹ פָּרַשׁ הַשָּׁמַיִם :
 טז לְקוֹל תִּתְּנוּ הַמּוֹן מַיִם בְּשָׁמַיִם - ה' נָתַן קוֹל שֶׁל הַמּוֹן
 מַיִם - בְּשָׁמַיִם (הַגֶּשֶׁם)
 וַיַּעַל נְשָׂאִים - מַעֲלָה עֲנַנִּים.
 מְקַצֵּה אָרֶץ בְּרִקִּים לְמַטֵּר עֲשֵׂה - בְּזִמְנֵי הַמַּטֵּר -
 עוֹשֵׂה בְּרִקִּים.
 וַיֵּצֵא רוּחַ מֵאַצְרְתָּיו - מוֹצִיא הָרוּחַ, מִמִּקּוֹם שְׁשׁוֹמֵר
 אוֹתָהּ :
 יז נִבְעַר כָּל אָדָם מִדַּעַת - הַעוֹבֵד לְפִסֵּל, הוּא בְּעַר,
 וְחָסַר דַּעַת.
 הַבִּישׁ כָּל צִרְף - מִפְּסָל - כָּל צוֹרֵף, סוֹפוֹ שִׁיתְבִּישׁ
 בְּפִסֵּל שְׁעֵשָׂה.
 כִּי שָׁקַר נִסְכּוֹ וְלֹא רוּחַ בָּם - שֶׁהַמַּסַּכָּה שְׁעֵשָׂה -
 שָׁקֵר הִיא, וְאִין בַּה רוּחַ :
 יח הִבֵּל הַמָּה - הַעִיִּז.
 מַעֲשֵׂה תַעֲתָעִים - מַעֲשֵׂה שֶׁל אֲנָשִׁים תּוֹעִים.
 בַּעַת פְּקֻדָּתָם יֵאָבְדוּ - בְּזִמְנֵי שִׁזְכֹּר עוֹנוֹם - יֵאָבְדוּ :
 טט לֹא כְּאֵלָה - לֹא כְּמוֹ הַעִיִּז שֶׁהִיא הַבֵּל,
 חֶלֶק יַעֲקֹב - חֶלֶקֶם שֶׁל בְּנֵיִי.
 כִּי יוֹצֵר הַכֹּל הוּא - שֶׁה' יוֹצֵר, נַחֲלַתֶם שֶׁל בְּנֵיִי, יוֹצֵר
 הַכֹּל הוּא.
 וְשָׁבַט נַחֲלָתוֹ - וּבִישְׂרָאֵל בַּחֵר לְנַחֲלָה.
 ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ :
 כ מִפִּיךָ אֲתָה לִי כָּלִי מִלְחָמָה - אֲתָה, בָּבֶל הֵיית
 מִשְׁמֵשׁ לְה' עַד כַּעַת - כְּפִטִּישׁ הַמִּנְפֵץ אֶת כָּל הָאָרֶץ.
 וְנִפְצַתִּי בְּךָ גּוֹיִם וְהִשְׁחַתִּי בְּךָ מִמְּלָכוֹת - אֶדְכַּת,
 אֲנַפֵּץ וְאִשְׁחִית אוֹתְךָ - עִיִּי עַמִּים וּמַמְלָכוֹת שֶׁאִשְׁלַח :
 כא וְנִפְצַתִּי בְּךָ סוֹס וְרִכְבּוֹ - אֲנַפֵּץ אֶת הַסּוֹסִים
 וְהָרוֹכְבִים שְׁלֹךְ.
 וְנִפְצַתִּי בְּךָ רֶכֶב וְרִכְבּוֹ - אֲנַפֵּץ אֶת הַרִכְבָּיִם
 וְהָרוֹכְבִים בָּהֶם :

נא

וַיִּשְׂרָקָהּ - מֵאִיִּן יוֹשֵׁב - שִׁישְׂרָקוּ מְרֹב תְּמָחוֹן, עַל הַשְּׂמָמָה - מִכָּל יוֹשְׁבֵיהָ :

לח יַחְדָּו - כַּפְּפָרִים יִשְׁאָגוּ - כָּל יוֹשְׁבֵי בָבֶל יַחַד, יִצְעָקוּ עַל רַעְתֶּם, כַּשֶּׂאגַת אַרְיוֹת.

נָעְרוּ - כַּגֹּרֵי אַרְיוֹת - שֶׂאגוּ כַּגֹּרֵי אַרְיוֹת :
לט בַּחֲמָם אִשִּׁית אֶת מִשְׁתֵּיהֶם - אִשִּׁים עַל בָּבֶל חוֹם גָּדוֹל, כְּדֵי שִׁישְׁתּוּ יַיִן מִתּוֹךְ רֹב צְמָא, (שְׁבִלְשֶׁאצֶּר - מֶלֶךְ בָּבֶל, נָרַדַם מִתּוֹךְ שְׁכֻרוֹתוֹ - וְנִרְצַח בְּשַׁנְתּוֹ).

וְהִשְׁפָּרְתִּים - וַיִּשְׁתַּכְּרוּ מִתּוֹךְ שִׂמְחַת הַמִּשְׁתָּה.
למ עַל מִעוֹן יַעֲלֶזוּ וַיִּשְׁנּוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יִקְיִצּוּ - שִׁמּוֹת בְּשַׁנְתּוֹ.
נָאֵם ה' :

מ אֹרִידִם כְּכָרִים לְטְבוֹחַ - אֹרִיד אֶת בָּבֶל לְמִיתָה - כְּמוֹ שְׁטוֹבְחִים כְּבָשִׂים שְׂמָנִים.
כ פְּאִילִים עִם עֵתוּדִים - וְכֹאִילִים, וְעִיזִים זֹכְרִים :

מא אֵיךְ נִלְכְּדָה שִׁשְׁךְ - בָּבֶל - בְּאִ"ת בִּישׁ.
וְתִתְּפֹשׂ תְּהַלֵּת כָּל הָאָרֶץ - וְנִתְּפְסָה בִיד הָאוֹיִיב,

בָּבֶל, שֶׁהָיוּ מֵהַלְלִים אוֹתָהּ בְּכָל הָאָרֶץ.
אֵיךְ הִיתָה לְשִׁמָּה - בָּבֶל בְּגוֹיִם - אֵיךְ נִהְיָה בָּבֶל - לְשִׂמְמָה :

מב עֲלָה עַל בָּבֶל הַיִּם, בַּהֲמוֹן גְּלִיו - נִכְסְתָה - הַיִּם וְגִלְיוֹ (אוֹיִיב רַב מְאוֹד - כְּמִי הַיִּם) - כִּיִּסּוּ אֶת בָּבֶל :

מג הָיוּ עָרִיָה לְשִׁמָּה - לְשִׂמְמָה.
אָרֶץ צִיָּה וְעֵרְבָה - שְׂמָמָה.

אָרֶץ לֹא יֹשֵׁב בָּהֶן כָּל אִישׁ וְלֹא יַעֲבֹד בָּהֶן בֶּן אָדָם :

מד וּפְקַדְתִּי עַל בָּל - בַּבְּבֶל - אֲזַכּוֹר לְהַעֲנִישׁ אֶת בָּבֶל שֶׁעֲבַדוּ בָּהּ - אֶת "בָּל". (שֵׁם עִיזֵי שְׂבָבֶל)

וְהִצָּאתִי אֶת בָּלְעוֹ מִפִּיו - כְּבִיכּוֹל, אוֹצִיא מִתּוֹךְ פִּיו, אֶת הָאוֹכֵל שֶׁהָיוּ נוֹתְנִים לוֹ.
וְלֹא יִנְהָרוּ אֵלָיו עוֹד גּוֹיִם - לְעַבּוֹד אוֹתוֹ (יִנְהָרוּ - יִבּוֹאוּ הַמוֹנִים לְעַבְדוֹ - כְּמִי הִנְהָר הַרְבִּים)

גַּם חוֹמַת בָּבֶל נִפְלָה:
זא וְצָאוּ מִתּוֹכָהּ עַמִּי - בְּנֵיִי.

ומלְטוֹ אִישׁ אֶת נַפְשׁוֹ מִחֶרֶזַן אָף ה' - שָׁבָא עַל בָּבֶל.
זב וּפֶן יִרְדְּ לְבַבְכֶם, וְתִירָאוּ - בְּשִׁמּוּעָה הַנְּשִׁמְעָה בְּאָרֶץ - אֶל תִּירָאוּ מִהַשְּׂמוּעָה, עַל מִפְּלַת בָּבֶל.

זג וּבָא בְּשָׁנָה - הַשְּׂמוּעָה, וְאַחֲרָיו בְּשָׁנָה - הַשְּׂמוּעָה - וְכֵן אֶל תִּפְחָדוּ, מִהַשְּׂמוּעָה עַל מִפְּלַתְכֶם, בְּשָׁנָה הַשְּׁנִיָּה וְהַשְּׁלִישִׁית, (שִׁשְׂמוּעָה זוֹ - סוֹפָה לְהִיטִיב עִמְכֶם)

וחָמֶס בְּאָרֶץ - וּמִהַחֲמֶס שִׁבּוֹא עַל בָּבֶל.
ומִשְׁלַל עַל מִשְׁלַל - מִמַּלְכוֹת דְּרִיוֹשׁ, וּמִמַּלְכוֹת כּוּרֶשׁ - שָׁבָא אַחֲרָיו. (שֶׁהָרִי סוֹף הָעֵנִין - לְטוֹבַתְכֶם, שִׁשְׁלַח אֶתְכֶם מִהַגְלוֹת):

זד לְכֵן הִנֵּה יָמִים בָּאִים וּפְקַדְתִּי עַל פְּסִילֵי בָּבֶל לְהַשְׂמִיד אוֹתָם.

נְשַׁתָּה גְבוּרְתֶם - הָיוּ לְנָשִׁים - סָרָה מֵהֶם גְבוּרְתֶם, וְהָיוּ חֲלָשִׁים כְּנָשִׁים.

הַצִּיתוּ מִשְׁפַּנְתֵּיהָ - שִׁרְפוּ אֶת בְּתִיחֶם.
נְשַׁבְּרוּ בְּרִיחֶיהָ - וּשְׁבָרוּ, אֶת בְּרִיחֵי שְׁעָרֵי הָעָרִים :

לא רֵץ - לְקַרְאֵת רֵץ יְרוּם, וּמִגִּיד - לְקַרְאֵת מִגִּיד - שִׁלְחוּ שְׁלִיחַ, לְרוּץ וּלְהִגִּיד לְמֶלֶךְ, שְׁנוּפְלִים לְפָנָי הָאוֹיִיב, וּלְפָנָי שֶׁהִסְפִּיק הַשְּׁלִיחַ לְחַזֹּר, שִׁלְחוּ רֵץ אַחֵר לְהוֹדִיעַ עַל תְּבוּסָה נּוֹסֶפֶת.

לְהִגִּיד לְמֶלֶךְ בָּבֶל כִּי נִלְכְּדָה עִירוֹ מִקְצָה - לְהוֹדִיעַ לְנַיִן, כִּי נִכְבְּשָׁה הָעִיר - שְׁבַקְצָה בָּבֶל :

לב וְהִמְעַבְּרוֹת נְתַפְשׁוּ - גִּשְׁרֵי הַמַּעְבֵּר שֶׁעַל הַנְּהָרוֹת - נִתְּפְסוּ עַיִי הָאוֹיִיב.

וְאֵת הָאֲגָמִים שִׁרְפוּ בְּאֵשׁ - הַגּוֹמָא, (כְּמוֹ קִנֵּי סוֹף, הַגְּדָלִים בְּשִׁפְתַת הַנְּהָר), שִׁרְף הָאוֹיִיב בְּאֵשׁ (שִׁמְגִינֵי הָעִיר, הָיוּ מִסְתַּתְּרִים שֵׁם מִפְּנֵי הָאוֹיִיב).

וְאֲנִשִּׁי הַמְּלַחְמָה נִבְהָלוּ - וְכָל הַחַיִּילִים - מִבּוּהָלִים וּמִפּוֹחַדִּים :

לג כִּי כֹה אָמַר ה' עֲבָאוֹת אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בַּת בָּבֶל, כַּגְּרִין - עַת הִדְרִיכָהּ - בָּבֶל, בְּזִמְנָה מִפְּלַתָּה, נִמְשַׁלָּה לְגוֹרֹן בְּזִמְנָה הַדִּישָׁה, (שֶׁאִזּוֹ הַגּוֹרֹן מְלֹאָה - שְׂבָבֶל הִיתָה מְלֹאָה בְּרֹב טוֹבָה)

עוֹד מְעַט וּבָאָה עַת הַקְּצִיר לָהּ - וְעוֹד מְעַט, תִּהְיֶה דוֹמָה לְגוֹרֹן - בְּזִמְנָה הַקְּצִיר - שֶׁאִזּוֹ הַגּוֹרֹן רִיקָה מִתְּבוּאָה. (נִמְשַׁל: שְׂבָבֶל תִּהְיֶה רִיקָה מִכָּל הַטוֹבָה שֶׁהִיתָה בָּהּ):

לד אֲכַלְנִי הַמְּמַנֵּי נְבוּכַדְרֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל - בְּנֵיִי אִמְרוּ : נֵיִן וְעַמּוֹ, אֲכָלוּ וּשְׁבָרוּ אוֹתִי,

הַצִּיגְנִי כָּלִי רִיק - הַעֲמִיד אוֹתִי, כְּכֹלִי רִיק - מִכָּל טוֹבָה שֶׁהִיתָה בִּי.

כַּלְעֲנִי כַּתְּנִין - בִּלְעָ אוֹתִי - כַּתְּנִין הַבוֹלַע אֶת טְרָפוֹ.
מִלָּא כְּרָשׁוֹ מְעַדְנֵי - מְלֹא אֶת בִּטְנוֹ (אֶת אֲרָצוֹ) מִהַטּוֹבָה שֶׁהִיתָה בְּאֲרָצִי.

הִדְיַחְנִי - לֹא הִשְׁאִיר מְאוֹמָה בְּאֲרָצִי, כְּכֹלִי, שֶׁהִדְיַחוּ אוֹתוֹ בְּמִים, וְנִשְׁאָר רִיק מִכָּל :

לה חֲמִסִּי וּשְׂאָרֵי - עַל בָּבֶל, תֹּאמַר - יִשְׁבַּת צִיּוֹן - יוֹשְׁבֵי צִיּוֹן, צִעְקוּ עַל הַחֲמֶס - שֶׁחֲמַסוּ מִמֶּנָּה, וְעַל הַהֲרוּגִים - שֶׁהֲרוּגוּ בָּהּ (שְׂאָרֵי - בְּשָׂרֵי).

וְדַמִּי - אֵל יִשְׁבֵּי כְּשָׂדִים - תֹּאמַר יְרוּשָׁלַם - אֲנִשִּׁי יְרוּשָׁלַם, צִעְקוּ עַל הַדָּם - שֶׁשָּׁפְכוּ הַכְּשָׂדִים :

לו לְכֵן כֹּה אָמַר ה' הִנְנִי רַב אֶת רִיבְךָ וְנִקְמַתִּי אֶת נִקְמַתְךָ - ה' יִרִיב אֶת הַמְּרִיבָה שֶׁל בְּנֵיִי - בְּבָבֶל, וַיִּנְקֹם אֶת נִקְמַתְכֶם - מֵהֶם.

וְהַחֲרַבְתִּי אֶת יְמָהּ, וְהִבְשַׁתִּי - אֶת מְקוֹרָהּ - אֵיִיבֶשׁ, כָּל מְקוֹר מַיִם שְׂבָבֶל, (שֶׁתֵּאבַד מֵהֶם - כָּל טוֹבָה):

וְהִיתָה בָּבֶל לְגָלִים - לְגַלֵּי אֲבָנִים.

מְעוֹן תִּנְיָם - מְעוֹן, בֵּית - לְתַנִּים. (שְׂרַגִּילִים לְדוֹר בְּגָלִים) שְׂמָמָה - שְׂמָמָה.

U38 נב

וְהַשְׁכַּרְתִּי שְׁרִיָּה וְחַכְמִיָּה, פְּחוּתִיָּה וְסִגְנִיָּה
 וְגִבּוֹרִיָּה, וַיִּשְׁנּוּ שְׁנַת עוֹלָם וְלֹא יִקְיָצוּ - אֲשַׁכֵּר
 אוֹתָם בֵּינִי, וַיִּשְׁנּוּ מֵתוֹךְ שְׁכוּרֹתָם - וְלֹא יִקוּמוּ מִמֶּנָּה.
נְאֻם הַמֶּלֶךְ ה' צְבָאוֹת שְׁמוֹ:
כֹּה אָמַר ה' צְבָאוֹת חֲמוֹת בָּבֶל הֶרְחֵבָה - עֲרֵעֵר
תַּתְּעֲרֵעֵר - הַחֲמוֹת הֶרְחַבּוֹת וְהַחֲזִקוֹת שֶׁל בָּבֶל -
יִשְׁבְּרוּ וַיִּהְרָסוּ.
וַיִּשְׁעֲרִיָּה הַגְּבֵהִים - בָּאֵשׁ יִצְתּוּ - וְשַׁעֲרֵי הַחֹמָה
 הַגְּבוּהִים וְהַגְּדוּלִים - יִדְּלְקוּ בָּאֵשׁ.
וַיִּגְעוּ עַמִּים - בְּדֵי רִיק - מֵה שִׁיגְעוּ בַּמִּלְחָמָה, מוֹל
 הָאוֹיֵב, יִהְיֶה לְרִיק - כִּי לֹא יִצְלִיחוּ.
וְלֹא־אִמִּים - בְּדֵי אֵשׁ - וַיִּעְפוּ - וְהַלְאוּמִים שֶׁבְּבָבֶל,
 שִׁיגְעוּ בַּמִּלְחָמָה מוֹל הָאוֹיֵב, לֹא יִצְלִיחוּ, שֶׁהָאֵשׁ
 תִּשְׂרֹף הַכֹּל, וַיִּתְעִיפוּ מִלְּהַצִּיל מֵהָאֵשׁ:
הַדְּבַר אֲשֶׁר צִוָּה יִרְמְיָהוּ הַנְּבִיא אֶת שְׁרִיָּה בֶן
נְרִיָּה בֶן מַחְסִיָּה, בְּלִכְתּוֹ אֶת צְדָקְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
- בָּבֶל, בַּשְּׁנַת הָרְבַּעִית לְמַלְכוּ - שִׁירְמִיָּהוּ, צִוָּה עַל
 שְׁרִיָּה, שֶׁהֵלֵךְ עִם צְדָקְיָהוּ - לְנִיִּי לְבָבֶל,
וַיִּשְׁרִיָּה שֶׁר מְנוּחָה - שֶׁר עַל הַמְּנַחוֹת (מִתְנַוֹת):
וַיִּכְתֹּב יִרְמְיָהוּ אֶת כָּל הַרְעָה אֲשֶׁר תָּבוֹא אֶל
בָּבֶל, אֶל סֵפֶר אֶחָד, אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
הַכְּתָבִים אֶל בָּבֶל - אֶת כָּל הַנְּבוּאוֹת הָאֵלֶּה, קִבֵּץ
 לְסֵפֶר אֶחָד:
וַיֹּאמֶר יִרְמְיָהוּ אֶל שְׁרִיָּה כְּבֹאָךְ בָּבֶל - כִּשְׁתְּבוּא
 לְבָבֶל.
וְרֵאִיתָ וְקִרְאתָ - אִז תִּרְאֶה בַסֵּפֶר, וְתִקְרָא בּוֹ.
אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:
וַאֲמַרְתָּ ה' אֱתָה דְבַרְתָּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַכְרִיתוֹ
לְבַלְתִּי הָיוֹת בּוֹ יוֹשֵׁב לְמַאֲדָם וְעַד בְּהִמָּה כִּי
שָׁמַמְתָּ עוֹלָם תִּהְיֶה:
וְהָיָה כְּכַלְתְּךָ לְקִרְאָה אֶת הַסֵּפֶר הַזֶּה תִּקְשֹׁר עָלָיו
אֲבָן - תִּקְשׂוֹר עַל הַסֵּפֶר - אֲבָן, כְּדִי שִׁישְׁקַע בְּמִי הַנְּהַר.
וְהִשְׁלַכְתּוּ אֶל תוֹךְ פְּרַת - וְתִשְׁלִיךְ הַסֵּפֶר לְתוֹךְ
 הַנְּהַר:
וַאֲמַרְתָּ כֹּכָה תִשְׁקַע בָּבֶל וְלֹא תִקּוּם - לְאוֹת שֶׁבְּבֶל
 תִּשְׁקַע, וְלֹא תִקּוּם עוֹד - כִּסֵּפֶר, שִׁשְׁקַע בְּמִי הַנְּהַר, וְלֹא
 יִעֲלֶה מֵהַמַּיִם.
מִפְּנֵי הַרְעָה אֲשֶׁר אָנֹכִי מֵבִיא עָלֶיךָ וַיִּעְפוּ -
 יִתְעִיפוּ חַיִּילֵי בָבֶל - מִלְּהַלְחָם.
עַד הִנֵּה דְבַרִּי יִרְמְיָהוּ - עַל בָּבֶל:

וְכָל אֶרְצָה תְּבוּשׁ - יִתְבַּיִשׁוּ תוֹשְׁבֵי בָבֶל, שִׁפְסִילִיהֶם
 לֹא מוֹעִילִים לָהֶם.
וְכָל חֲלָלִיָּה יִפְּלוּ בַתּוֹכָה - בַּתּוֹךְ בָּבֶל:
וְרִנְנוּ עַל בָּבֶל - שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם -
 כְּבִיכּוֹל, שָׁמַיִם וָאָרֶץ, וְכָל אֲשֶׁר בָּהֶם, יִשְׁמַחוּ עַל
 מִפְּלַת בָּבֶל.
כִּי מִצְּפוֹן יָבוֹא לָהּ הַשּׁוֹדְדִים - הֵם מְדֵי וּפְרָס.
נְאֻם ה':
גַּם בָּבֶל לִנְפֹל חֲלָלִי יִשְׂרָאֵל - שֶׁהָרִי בְּבָבֶל נִפְּלוּ
 חֲלָלִים מִבְּנֵי־י, **גַּם לְבָבֶל נִפְּלוּ חֲלָלִי כָל הָאָרֶץ -** וְלִכְּוֹן, גַּם אֲנֹשִׁי
 בָּבֶל יִפְּלוּ בַּתּוֹךְ אֶרֶצָם:
פְּלִטִים מִחֶרֶב, הִלְכוּ - אֶל תַּעֲמָדוֹ - בְּנֵי־י, הַנִּיצוּלִים
 מֵהַחֶרֶב שֶׁבְּבָבֶל, לְכוּ, צֹאוּ מִבָּבֶל, אֶל תַּעֲמָדוֹ.
זָכְרוּ מִרְחֹק אֶת ה', וִירוּשָׁלַם - תַּעֲלֶה עַל לְבַבְכֶם
 - זָכְרוּ בְּגוֹלוֹתְכֶם הֶרְחֹקָה, אֶת ה' וִירוּשָׁלַם, וּמֵהָרוּ
 לַעֲלוֹת לְאָרֶץ:
בִּשְׁנֵנוּ כִּי שָׁמַעְנוּ חֶרְפָּה, כִּסְתָה כְּלִמָּה פְּנִינוּ, כִּי
בָּאוּ זָרִים עַל מִקְדָּשֵׁי בֵּית ה' - הַתְּבַיִישְׁנוּ וְנִכְלַמְנוּ
 עַל הַשְּׁמוּעָה, שִׁזְרִים הֶחְרִיבוּ אֶת מִקְדָּשׁ ה'. (מִקְדָּשֵׁי
 בֵּית ה' - שֶׁהַדְּבַר, הַחֵיכֵל וְהָאוֹלָם - כָּל אֶחָד, מִקְדָּשׁ בְּפָנֵי
 עֲצֻמוֹ):
לִכֵּן הִנֵּה יָמִים בָּאִים נְאֻם ה' וּפְקַדְתִּי עַל פְּסִילִיָּה
 - לְהַשְׁמִידֶם.
וּבָבֶל אֶרְצָה יֵאָנֶק חָלָל - יֵאֲנַחוּ הַחֲלָלִים, לִפְנֵי
 מִיתָתָם:
כִּי תַעֲלֶה בָּבֶל הַשָּׁמַיִם - אִפִּילוֹ אִם יַעֲלוּ הַכַּשְׁדִּים -
 לַשָּׁמַיִם,
וְכִי תִבְצֹר מְרוֹם עֲזָה - וְאִפִּילוֹ אִם תַּעֲשֶׂה מִבְּצַר חֲזֵק
 בְּמְרוֹם.
מֵאֵתִי יָבֹאוּ שׁוֹדְדִים לָהּ - וְלֹא יוֹעִיל לָהּ.
נְאֻם ה':
קוֹל זַעֲקָה מִבָּבֶל וְשֹׁבֵר גְּדוֹל מֵאָרֶץ בְּשָׂדִים:
כִּי שָׁדַד ה' אֶת בָּבֶל וְאֵבֵד מִמֶּנָּה - קוֹל גְּדוֹל -
 יֵאֵבֵד הָאוֹיִיב מִבָּבֶל, אֶת הַקּוֹל הַגְּדוֹל, שֶׁהָיָה נִשְׁמַע
 בַּה תְּמִיד.
וְהָמוּ גְּלִיָּהֶם - שֶׁל הָאוֹיִיב הָבָא עַל בָּבֶל,
בְּמִים רַבִּים - מִרִּיבֵי חַיִּילֵי הָאוֹיִיב, הָיָה נִשְׁמַע שֶׁם
 קוֹל רַעֲשׂ גְּדוֹל - כְּקוֹל הַמַּיִת גְּלִי הֵים.
נִתַּן שְׂאוֹן קוֹלָם - נִתְּנוּ קוֹלָם (שֶׁל הָאוֹיִיב) - בַּשְּׂאוֹן,
 בְּרַעֲשׁ:
כִּי בָא עָלֶיךָ עַל בָּבֶל שׁוֹדֵד וְנִלְכְּדוּ גִבּוֹרִיָּה - שֶׁל
 בָּבֶל,
חֲתָתָה קִשְׁתוֹתָם - נִשְׁבְּרוּ הַקִּשְׁתוֹת, שֶׁל חַיִּילֵי בָבֶל.
כִּי אֶל גְּמֻלוֹת ה', שְׁלֵם יִשְׁלֵם - ה', נוֹתֵן גְּמוּלָה עַל
 הַמַּעֲשִׂים, שְׁלֵם יִשְׁלֵם לְכָל אֶחָד - כַּפְּעֵלוֹ:

פרק נב

(חלק גדול מהפרק, נשנה בפרק לט')

נבTU38

וְאֵת עֵינַי צִדְקִיהוּ עֹר, וַיֹּאסְרֵהוּ בַּנְּחֹשֶׁתִים, וַיְבֹאֵהוּ מֶלֶךְ בָּבֶל בְּבִלְהָ - עֹר אֶת צִדְקִיהוּ, קֶשֶׁר אוֹתוֹ בִּשְׂרָאוֹת בְּרוֹז - לְהַבְיֹאוֹ כֶּךָ לְבַב. וַיִּתְּנֵהוּ בֵּית הַפְּקֻדָּת, עַד יוֹם מוֹתוֹ - נִתְּנוּ, בְּבֵית הַסּוּהַר, עַד יוֹם מוֹתוֹ:

וּבַחֲדָשׁ הַחֲמִישִׁי בַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ, הִיא שְׁנַת תִּשְׁעַ עֲשָׂרָה שָׁנָה לְמֶלֶךְ נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל - ב' - י' ב' - אב, בְּשָׁנָה ה' - 19 לְנִינְ.

בֹּא נְבוּזַרְאֲדָן רֹב טַבָּחִים עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל, בִּירוּשָׁלַם - בֹּא נְבוּזַרְאֲדָן, שֶׁהִיא עוֹמֵד וּמִשְׁמֵשׁ אֶת נִינְ - לִירוּשָׁלַם:

וַיִּשְׂרֹף אֶת בֵּית ה' וְאֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת כָּל בְּתֵי יְרוּשָׁלַם וְאֶת כָּל בֵּית הַגְּדוֹל - שְׂרֹף בְּאֵשׁ - שְׂרֹף אֶת הַמִּקְדָּשׁ, אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וּבְתֵי יְרוּשָׁלַם, וְכָל בְּתֵי גְדוֹלֵי יְרוּשָׁלַם:

וְאֵת כָּל חַמּוֹת יְרוּשָׁלַם סָבִיב נִתְּצוּ - שְׁבֵרוּ. כָּל חֵיל כְּשָׂדִים אֲשֶׁר אֶת רֹב טַבָּחִים - חֵיל הַכְּשָׂדִים שֶׁהָיוּ עִם רֹב טַבָּחִים. (נְבוּזַרְאֲדָן):

וּמִדְּלוֹת הָעָם וְאֶת יֵתֵר הָעָם הַנְּשָׂאִרִים בְּעִיר וְאֶת הַנְּפִלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל - וְחֶלֶק מִדְּלוֹת הָעָם (הַעֲנִיִּים) שֶׁנִּשְׂאָרוּ, וּמֵאלוֹ שֶׁנִּכְנְעוּ לְנִינְ, וְאֵת יֵתֵר הָאֲמוֹן - יֵתֵר הַהֶמוֹן שֶׁנִּשְׂאָר בְּאַרְץ, הַגְּלָה נְבוּזַרְאֲדָן רֹב טַבָּחִים - לְבַב:

וּמִדְּלוֹת הָאֲרָץ הַשְּׂאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רֹב טַבָּחִים לְכַרְמִים וּלְיַגְבִּים - וְחֶלֶק מִדְּלוֹת הָעָם (הַעֲנִיִּים) הַשְּׂאִיר בְּאַרְץ, לְעַבּוֹד בְּכֶרֶם וּבִשְׂדוֹת:

וְאֵת עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית ה' - עַמּוּדֵי הַנְּחוּשֶׁת שֶׁלִּפְנֵי הַחֵיכַל (יִכִּין וּבֹעַז).

וְאֵת הַמְּכַנּוֹת - פְּנֵי הַכִּיּוֹרוֹת. (הַבְּסִיס שֶׁעָלָיו עַמּוּדֵי הַכִּיּוֹרוֹת)

וְאֵת יָם הַנְּחֹשֶׁת - שֶׁעָשָׂה שְׁלֵמָה - לְטַבּוֹל בְּעֹזְרָה. אֲשֶׁר בְּבֵית ה' שְׁבֵרוּ כְּשָׂדִים וַיִּשְׂאוּ אֶת כָּל נְחֹשֶׁתָם - בְּבִלְהָ - שְׁבֵרוּ הַכְּשָׂדִים, וְאֵת הַנְּחוּשֶׁת עֲצֵמָה - לְקַחוּ לְבַב:

וְאֵת הַסְּרוֹת - לְהוֹצֵאת הַדָּשֵׁן, וְאֵת הַיַּעֲיִים - לְשִׁים דָּשֵׁן הַמְּזַבֵּחַ - בְּסִירוֹת. וְאֵת הַמְּזַמְרוֹת - כָּלִי זֶמֶר שֶׁבְּמִקְדָּשׁ. וְאֵת הַמְּזַרְקָת - לְזוּרִיקַת הַדָּם. וְאֵת הַכְּפּוֹת - הַבּוֹזִיכִין לְלִבּוֹנָה, שֶׁעַל שִׁלְחַן הַפְּנִים. וְאֵת כָּל כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר יִשְׂרְתוּ בָהֶם - לְקַחוּ - הַכְּשָׂדִים לְבַב:

וְאֵת הַסְּפִים - רַבִּים שֶׁל "סִף", כָּלִי קַבְּלַת הַדָּם. וְאֵת הַמְּחַתּוֹת - לְגַחְלִים. וְאֵת הַמְּזַרְקוֹת וְאֵת הַסְּרוֹת, וְאֵת הַמְּנֵרוֹת - לְהַאִיר בְּמִקְדָּשׁ.

בֶּן עֲשָׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיהוּ בְּמִלְכוֹ וְאַחַת עֲשָׂרָה שָׁנָה מֶלֶךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם אָמוֹ חֲמוּטַל בַּת יִרְמְיָהוּ מַלְבָּנָה:

וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינַי ה' כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוָה יְהוּקִים: כִּי עַל - כִּי בַגְלַל,

אִף ה' הִיִּתָּה בִּירוּשָׁלַם וַיְהוּדָה - שֶׁהִיא כַּעַס מֵאֵת ה' עַל יְהוּדָה, עַד הַשְּׁלִיכוֹ אוֹתָם מֵעַל פְּנֵיו - עַד שֶׁנִּגְזַר עֲלֵיהֶם לְגַלוֹת מֵעַל פְּנֵי ה', וַיִּמְרֹד צִדְקִיהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל - לְכוּ, סַבְבָּה הַהִשְׁגָּחָה, שֶׁצִּדְקִיהוּ, לֹא יִקְיִים שְׁבוּעָתוֹ לְנִינְ - וַיִּמְרֹד בּוֹ:

וַיְהִי בַשָּׁנָה הַתְּשַׁעִית לְמִלְכוֹ בַּחֲדָשׁ הָעֲשָׂרִי בַעֲשׂוֹר לַחֲדָשׁ - בְּשָׁנָה ה' - 9 לְצִדְקִיהוּ, בְּעֹשֶׂרָה בְּטַבַּת,

בֹּא נְבוּכַדְרֶאֱצַר מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְכָל חֵילוֹ עַל יְרוּשָׁלַם וַיַּחֲנוּ עָלֶיהָ - חָנוּ סָבִיב יְרוּשָׁלַם, וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דֵּיִק - סָבִיב - בְּנוּ מַגְדַּל מוֹל הַחוּמָה:

וַתְּבֹא הָעִיר בְּמִצּוֹר עַד עֲשֵׂתִי עֲשָׂרָה שָׁנָה - הַמִּצּוֹר הִיא עַד הַשָּׁנָה ה' - 11 לְצִדְקִיהוּ. לְמֶלֶךְ צִדְקִיהוּ:

בַּחֲדָשׁ הָרִבִּיעִי בַּתְּשַׁעָה לַחֲדָשׁ, וַיַּחֲזֵק הָרַעֲב בְּעִיר, וְלֹא הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאֲרָץ - וַב' - ט' בְּתַמּוּז, (בְּשָׁנָה ה' - 11 לְצִדְקִיהוּ) לֹא נִשְׂאָר בְּעִיר לֶחֶם:

וַתִּבְקַע הָעִיר - נִבְקַעַת הַחוּמָה. וְכָל אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה יִבְרָחוּ וַיֵּצְאוּ מִהָעִיר לִילָה - בְּלִילָה.

דָּרָךְ שַׁעַר בֵּין הַחַמְתִּים אֲשֶׁר עַל גֵּן הַמֶּלֶךְ וְכְשָׂדִים עַל הָעִיר סָבִיב וַיִּלְכוּ דָּרָךְ הָעֲרֵבָה - יֵצְאוּ מִגֵּן הַמֶּלֶךְ, בְּשַׁעַר הָעוֹמֵד בֵּין שְׁתֵּי הַחוּמוֹת, לְדֶרֶךְ הַהוֹלְכָת - אֶל עַרְבוֹת יִרְחוֹ:

וַיִּרְדְּפוּ חֵיל כְּשָׂדִים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁגּוּ אֶת צִדְקִיהוּ בְּעַרְבַת יִרְחוֹ - הַשִּׁיגוּהוּ בְּעַרְבוֹת יִרְחוֹ. (דִּרְשׁוּ בּוֹ חֲזִ"ל, כִּי מֵעֵרָה אַחַת הִיִּתָּה מִבֵּיתוֹ עַד עַרְבוֹת יִרְחוֹ, וַזִּימֵן הַקְּבִי"ה צִבִּי אַחַד, וְרֵאוּהוּ חֵיל כְּשָׂדִים וְרִדְּפוּ אַחֲרָיו. וְהַצִּבִּי חֶלֶק עַל הַמְּעֵרָה - וְהֵם אַחֲרָיו, וְכִשְׁהָיוּ עַל פֶּתַח הַמְּעֵרָה רָאוּ אֶת צִדְקִיהוּ יוֹצֵא מִן הַמְּעֵרָה - וְלָקְחוּ אוֹתוֹ; רַד"ק)

וְכָל חֵילוֹ נִפְצוּ מֵעַלְיוֹ - כָּל חֵילֵי צִדְקִיהוּ, בְּרַחוֹ וַתִּתְּפָזְרוּ:

וַיִּתְּפֹשׂוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אוֹתוֹ אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רַבְּלָתָה בְּאַרְץ חַמַּת - לְקַחוּ אֶת צִדְקִיהוּ לְנִינְ, לְעִיר רַבְּלָה שֶׁבְּאַרְץ חַמַּת. וַיִּדְבֵּר אוֹתוֹ מִשְׁפָּטִים - וְהוֹכִיחַ אוֹתוֹ בְּדַבְרִים קָשִׁים, עַל שֶׁמְרַד בּוֹ:

וַיִּשְׁחַט מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת בְּנֵי צִדְקִיהוּ לְעֵינָיו וְגַם אֶת כָּל שְׂרֵי יְהוּדָה שֶׁחָטַט בְּרַבְּלָתָה - שִׁחַט אֶת בְּנֵי - לְעֵינָיו שֶׁל צִדְקִיהוּ, וְאֵת כָּל שְׂרֵי יְהוּדָה:

נבטU38

וַיִּקַּח אֹתָם נְבוּזַרְדָּאֵן רַב טַבָּחִים וַיִּלְךָ אִתָּם אֶל מֶלֶךְ בָּבֶל רַבְלֵתָהּ:

וַיִּבֶה אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיִּמְתֵם בְּרַבְלָה בְּאַרְץ חָמַת וַיִּגַּל יְהוּדָה מֵעַל אֲדָמָתוֹ:

זֶה הָעָם אֲשֶׁר הִגְלָה נְבוּכַדְרֶאצַּר בְּשַׁנַּת שֶׁבַע - הָעָם שֶׁגָלוּ בְּגִלוֹת יְהוֹיָכִן, בְּשַׁנַּת 7 לְנִיִּן. (סוף שַׁנַּת שֶׁבַע, וְתַחֲלִילַת שָׁנָה שְׁמִינִית לְנִיִּן; רד"ק)

יְהוּדִים שְׁלֹשַׁת אֲלָפִים וְעֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה: בְּשַׁנַּת שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה לְנְבוּכַדְרֶאצַּר מִירוּשָׁלַם נֶפֶשׁ שְׁמוֹנֶה מֵאוֹת שְׁלֹשִׁים וּשְׁנָיִם - וּבְשַׁנַּת 18 לְמַלְכוּתוֹ, (גְּלוֹת צַדְקִיָּהוּ), הִגְלָה 832 יְהוּדִים:

בְּשַׁנַּת שָׁלֹשׁ וְעֶשְׂרִים לְנְבוּכַדְרֶאצַּר הִגְלָה נְבוּזַרְדָּאֵן רַב טַבָּחִים יְהוּדִים נֶפֶשׁ שֶׁבַע מֵאוֹת אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה - שֶׁבַּשַּׁנַּת - 23 לְנִיִּן, כִּשְׁכַּבֵּשׁ נִיִּן אֶת צוּר, הִגְלָה עוֹד 745 יְהוּדִים שֶׁהָיוּ סַבִּיבוֹת אִיִּי. כָּל נֶפֶשׁ, אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת - גְּלוֹת יְהוֹיָכִין - 3023 יְהוּדִים, גְּלוֹת צַדְקִיָּהוּ - 832 יְהוּדִים, וּבְשַׁנַּת 23 לְמַלְכוּתוֹ - 745 יְהוּדִים. סה"כ - 4600 יְהוּדִים:

וַיְהִי בְּשָׁלְשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנָה לְגְלוֹת יְהוֹיָכִן מֶלֶךְ יְהוּדָה בְּשָׁנַיִם עֶשְׂרֵה חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה לַחֹדֶשׁ נִשָּׂא אוֹיֵל מְרֹדֶךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בְּשַׁנַּת מְלַכְתּוֹ אֶת רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיֵּצֵא אוֹתוֹ מִבֵּית הַכְּלוּא - בְּשַׁנָּה ה' - 37 לְגִלוֹת יְהוֹיָכִין, ב' - 25 לַחֹדֶשׁ ה' - 12, (בִּכְהֵי בָאֲדָר) הוֹצִיא אוֹיֵל מְרֹדֶךְ מֶלֶךְ בָּבֶל, אֶת יְהוֹיָכִין מִבֵּית הַסוּהָר. (וּבַמַּלְכִּים כְּתוּב, ב' - 27 לַחֹדֶשׁ, אֲלֵא, ב' - 25 לַחֹדֶשׁ - מֵת נִיִּן, וּב' - 26 לַחֹדֶשׁ - נִקְבַר, וְהוֹצִיאוֹ אוֹיֵל מְרֹדֶךְ מִקְבְּרוֹ, וּב' - 27 לַחֹדֶשׁ - הוֹצִיא אֶת יְהוֹיָכִין מִבֵּית הַסוּהָר; רש"י):

וַיִּדְבַר אֵתוֹ טַבּוֹת - דְּבָרֵי נְחוּמִים.

וַיִּתֵּן אֶת כֶּסֶף מִמַּעַל לְכֶסֶף הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אֵתוֹ בְּבָבֶל - מֵעַל כֶּסֶף מֵאוֹת הַמַּלְכִּים שֶׁהָיוּ עִמּוֹ בְּבָבֶל:

וַשָּׁנָה אֵת בְּגָדֵי כְּלָאוֹ - הַחֲלִיף אֶת בְּגָדֵי מְאָסְרוֹ - לְבָגָדִים אַחֲרָיִם.

וְאָכַל לֶחֶם לְפָנָיו תְּמִיד כָּל יְמֵי חַיָּו:

וְאַרְחָתוֹ - אֲרַחַת תְּמִיד נִתְּנָה לוֹ, מֵאֵת מֶלֶךְ בָּבֶל - וְכֵן, נִיתֵן לוֹ מִהַמֶּלֶךְ מֵאֲכָלוֹ - לְאֲנָשֵׁי בֵּיתוֹ,

דְּבַר יוֹם בְּיוֹמוֹ, עַד יוֹם מוֹתוֹ כָּל יְמֵי חַיָּו - מִיַּד יוֹם, עַד מוֹתוֹ שֶׁל יְהוֹיָכִין:

וְאֵת הַכְּפֹת - לְלַבֹּנָה שֶׁעַל שׁוֹלְחַן הַפְּנִים.

וְאֵת הַמְּנַקְיוֹת - אַרְבַּע לֹחוֹת זֶהָב מִשְׁנֵי צִדֵּי הַשׁוֹלְחָן, שֶׁבָּהֶם נִכְנָסִים הַקְּשׁוֹת (כְּמִין חֲצָאֵי קִנִּים מִזֶּהָב), שֶׁעֲלֵיהֶם עוֹמֵד לֶחֶם הַפְּנִים.

אֲשֶׁר זָהָב - זָהָב, וְאֲשֶׁר כֶּסֶף - כֶּסֶף, לְקַח רַב טַבָּחִים - כָּלִי הַזֶּהָב וְהַכֶּסֶף, הַכֹּל לְקַח נְבוּזַרְדָּאֵן:

הָעֲמוּדִים שְׁנָיִם - יָכִין וּבֹעֵז.

הֵיטָּם אֶחָד וְהַבְּקָר - שְׁנָיִם עֶשְׂרֵה נְחֹשֶׁת, אֲשֶׁר תַּחַת הַמְּכַנּוֹת - ו' - 12 הַבְּקָר מִנְחוּשֶׁת שֶׁהִיָּה תַּחַת יַם הַנְּחוּשֶׁת, שֶׁהִיָּה לִיד הַמְּכַנּוֹת.

אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית ה' לֹא הָיָה מִשְׁקָל לְנְחֹשֶׁתָם כָּל הַכְּלִים הָאֵלֶּה - מִחַמַּת רִיבּוּי כָּלִי הַנְּחוּשֶׁת - לֹא מִדְּדוּ מִשְׁקָלָם:

וְהָעֲמוּדִים, שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה אֲמָה - קוֹמַת הָעֲמוּד הָאֶחָד - כָּל עֲמוּד 18 אֲמָה גְבוּהוֹ.

וְחוּט - שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אֲמָה - יִסְבְּנוּ - הַיִּקְוֶה הָעֲמוּד הִיָּה 12 אֲמָה.

וְעִבּוֹ - אַרְבַּע אַצְבָּעוֹת נְבוּב - עוֹבֵי דוֹפֵן הָעֲמוּד, הִיָּה 4 אַצְבָּעוֹת, וְהָעֲמוּד - חֲלוּל:

וְכַתְּרַת עָלָיו נְחֹשֶׁת - בְּרֹאשׁ הָעֲמוּד כַּעֵין כּוֹתֶרֶת - מִנְחוּשֶׁת.

וְקוֹמַת הַכַּתְּרַת הָאֶחָת חֲמִשׁ אֲמוֹת - גוּבַה הַכּוֹתֶרֶת - 5 אֲמוֹת.

וְשִׁבְכָה, וְרִמּוֹנִים עַל הַכּוֹתְרַת סְבִיב, הַכָּל נְחֹשֶׁת - וְכַעֵין רֶשֶׁת סַבְכָה, וְצוּרוֹת רִמּוֹנִים עַל הַכּוֹתְרַת - הַכֹּל מִנְחוּשֶׁת.

וְכֹאֵלֶּה לְעֲמוּד הַשְּׁנַיִם וְרִמּוֹנִים:

וַיְהִי הָרִמּוֹנִים תְּשַׁעִים וְשִׁשָּׁה רוּחָה - שֶׁלְכַל רוּחַ, (שְׁמַכְל צד), הָיוּ נִרְאִים רַק 96 רִמּוֹנִים,

כָּל הָרִמּוֹנִים - מֵאָה עַל הַשִּׁבְכָה סְבִיב - בְּכָל טוֹר רִמּוֹנִים, סָךְ כָּל הָרִמּוֹנִים הִיָּה 100. (4 רִמּוֹנִים הָיוּ מוֹסְתָרִים בֵּין הָעֲמוּד לְקִיר הָאוֹלָם):

וַיִּקַּח רַב טַבָּחִים אֶת שְׂרִיָּה כְּהֵן הָרֹאשׁ - כְּהֵן גְּדוֹל.

וְאֵת צְפַנְיָה כְּהֵן הַמְּשֻׁנָּה - סֵגֵן הַכֹּהֲנִים.

וְאֵת שְׁלֹשַׁת שְׁמֵרֵי הַסֶּף - שׁוֹמְרֵי הַשַּׁעֲרִים:

וּמִן הָעִיר, לְקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר הָיָה פְּקִיד עַל אַנְשֵׁי הַמְּלַחְמָה - לְקַח שֶׁר אֶחָד שֶׁלֹא בָּרַח מִהָעִיר עִם כָּל שְׂאֵר הַשְּׂרִיסִים.

וְשִׁבְעָה אַנְשִׁים מִרְאֵי פָּנֵי הַמֶּלֶךְ, אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בְּעִיר - 7 אַנְשִׁים, שֶׁהָיוּ יוֹשְׁבִים תְּמִיד עִם הַמֶּלֶךְ צַדְקִיָּהוּ.

וְאֵת סֹפֵר שֶׁר הַצָּבָא - סוֹפֵר שֶׁל שֶׁר הַצָּבָא,

הַמְּצָבָא - אֶת עַם הָאָרֶץ - שֶׁהִיָּה, מוֹצִיא לְצָבָא אֶת הַמוֹן הָעָם.

וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ - מִהַמְּכּוּבָדִים שֶׁבָּהֶם שֶׁנִּמְצְאוּ בְּעִיר - וְלֹא בָּרַחוּ.

הַנְּמֻצָּאִים בְּתוֹךְ הָעִיר: